

VOORTGANGSRAPPORT

MESTBANK 2009

Betreffende het mestbeleid in Vlaanderen

WOORD VOORAF

De Mestbank is de afdeling van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) die uitvoering geeft aan het mestbeleid in Vlaanderen. Door doelgericht aan de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen te werken, draagt de Mestbank bij tot de verbetering van de waterkwaliteit en een meer duurzame landbouw.

Sinds 2001 rapporteert de Mestbank jaarlijks over haar activiteiten aan de hand van het Voortgangsrapport. Alle Voortgangsrapporten van de Mestbank zijn te vinden op de website van de VLM (zie de Mediatheek op www.vlm.be). Het Voortgangsrapport 2009 is het achtste in rij en is opgemaakt volgens de rapporteringsvereisten van het Mestdecreet¹.

Het Voortgangsrapport 2009 biedt een overzicht van de dienstverlening van de Mestbank, de handhaving van de mestwetgeving, de Vlaamse mestbalans en de evolutie van de kwaliteit van water, bodem en lucht. Ten slotte bevat het rapport een overzicht van het wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Mestbank.

De thema's in het Voortgangsrapport 2009 zijn gelijkaardig aan deze van de voorgaande Voortgangsrapporten. Jaar na jaar worden er evenwel andere accenten gelegd, afhankelijk van bepaalde actiepunten of nieuwe wetgeving gedurende het voorgaande jaar.

Met het Voortgangsrapport 2009 wenst de Mestbank u wegwijs te maken in de stand van zaken van het Vlaamse mestbeleid en u tevens een overzicht te bieden van de realisaties gedurende het afgelopen jaar.

Veel leesplezier!

¹ Voluit "Decreet van 22 december 2006 houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen", verder aangeduid als "het Mestdecreet".

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF	2
SAMENVATTING	7
<hr/>	
1 MESTBELEID	10
1.1 Evoluties in Europa	11
1.1.1 NITRAATRICHTLIJN	11
1.1.1.1 De Nitraatrichtlijn in Vlaanderen	11
1.1.1.2 Derogatie	11
1.1.1.3 Focus op het nieuwe Nederlandse actieprogramma	12
1.1.2 KADERRICHTLIJN WATER	13
1.1.3 NATIONAL EMISSION CEILINGS (NEC) RICHTLIJN	14
1.1.4 INTEGRATED POLLUTION PREVENTION AND CONTROL (IPPC) RICHTLIJN	14
1.1.4.1 Huidige IPPC-richtlijn	14
1.1.4.2 Herziening van de IPPC-richtlijn	14
1.2 Evoluties in het Vlaamse mestbeleid	16
1.2.1 HET MESTDECREET	16
1.2.1.1 Het Mestdecreet in een notendop	16
1.2.1.2 Wijzigingen aan het Mestdecreet	16
1.2.2 BESLUITEN BIJ HET MESTDECREET	19
1.2.2.1 Besluiten goedgekeurd in 2007 en 2008	19
1.2.2.2 Besluiten goedgekeurd in 2009	20
1.2.3 HET MILIEUHANDHAVINGSDECREET	22
1.2.3.1 Historiek en doel	22
1.2.3.2 Beleid en organisatie	22
1.2.3.3 Toezicht, sancties en veiligheidsmaatregelen	22
1.2.3.4 Milieu-inbreuken en milieumisdrijven	23
<hr/>	
2 DIENSTVERLENING	24
2.1 BASsistent rekenprogramma's	25
2.2 Voorlichting	27
2.2.1 TUINBOUW	27
2.2.2 NITRAATRESIDU	27
2.2.3 VOORLICHTINGSVERGADERINGEN VOOR INTERMEDIAIRS	28
2.2.4 ANDERE VOORLICHTINGSVERGADERINGEN	29
2.3 Individuele begeleiding	30
2.3.1 ZITDAGEN	30
2.3.2 ANDERE BEGELEIDING	31
2.3.3 AUDITS BIJ DE OPVOLGING VAN HET NITRAATRESIDU	32
2.3.3.1 De audit als begeleidende maatregel bij een te hoog nitraatresidu	32
2.3.3.2 Aantal audits en prioriteiten in 2009	33
2.3.3.3 Bevindingen bij de audits in 2009	34
2.4 Informatieverstrekking	37
2.4.1 PERSBERICHTEN	37
2.4.2 E-NIEUWSBRIEVEN	37
2.4.3 CONTACTMODULE + INFO@ VRAGEN	37
2.4.4 PORTAALSITE	37

3	VLAAMSE MESTBALANS	40
3.1	Mestproductie	41
3.1.1	DIERLIJKE MESTPRODUCTIE IN 2008	41
3.1.1.1	Aantal dieren	41
3.1.1.2	Brutostikstof- en fosfaatproductie	42
3.1.1.3	Reële stikstof- en fosfaatproductie	43
3.1.1.4	Nettostikstofproductie	47
3.1.2	NUTRIËNTENEMISSIERECHTEN	49
3.1.2.1	Concept van de nutriëntenemissierechten	49
3.1.2.2	Aantal toegekende NER-D	50
3.1.2.3	Overdrachten van NER-D	53
3.1.2.4	NER-MVW in het kader van uitbreiding na bewezen mestverwerking	61
3.1.2.5	Invulling van NER	63
3.2	Mestafzet	66
3.2.1	AFZETRUIMTE	66
3.2.1.1	Arealen per gewas in 2008	66
3.2.1.2	Het areaal kwetsbare gebieden in 2008	67
3.2.1.3	Arealen derogatie in 2008	69
3.2.1.4	Afzetruimte in 2008	71
3.2.1.5	Perspectieven voor derogatie en de afzetruimte in 2009	73
3.2.2	MESTGEBRUIK	73
3.2.2.1	Gebruik van dierlijke mest	73
3.2.2.2	Gebruik van kunstmest	75
3.2.2.3	Gebruik van andere meststoffen	75
3.2.2.4	Aandeel van de mestsoorten in het totaal mestgebruik	76
3.2.3	MESTVERWERKING	76
3.2.3.1	Mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen	76
3.2.3.2	Verwerking en export van nutriënten	82
3.2.3.3	Mestverwerkingscertificaten	84
3.2.3.4	Mestverwerkingsplicht en bijkomende verwerking door uitbreiding	85
3.2.4	MESTTRANSPORTEN	92
3.2.4.1	Administratieve opvolging van de mesttransporten	92
3.2.4.2	Aantal erkende mestvoerders en geregistreerd verzenders	92
3.3	Mestbalans	94
3.3.1	DE VLAAMSE MESTBALANS IN 2008	94
3.3.2	MESTBALANSEN PER PROVINCIE IN 2008	95
3.3.3	BIJDRAGE VAN ELKE PROVINCIE IN DE VLAAMSE MESTBALANS	99
3.3.4	BIJDRAGE VAN DE NUTRIËNTENAANPAK AAN DE BRON TOT DE REDUCTIE VAN HET MESTOVERSCHOT	101
4	MILIEUEFFECTEN	102
4.1	Kwaliteit van oppervlaktewater	103
4.1.1	HET MAP-MEETNET OPPERVLAKTEWATER	103
4.1.2	COMMUNICATIE OVER DE RESULTATEN VAN HET MAP-MEETNET	103
4.1.3	EVALUATIE VAN 10 JAAR MAP-MEETNET OPPERVLAKTEWATER	104
4.1.3.1	Evolutie van de overschrijdingen van 50 mg NO ₃ ⁻ /l	104
4.1.3.2	Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie	107
4.1.3.3	Evolutie van de maximale nitraatconcentratie	107
4.1.4	VERGELIJKING MET HET OPERATIONEEL MEETNET VLAAMSE WATERLICHAMEN	108
4.1.5	EVALUATIE VAN DE DRUK VAN DE LANDBOUW OP HET OPPERVLAKTEWATER	109

4.2	Kwaliteit van grondwater	110
4.2.1	HET FREATISCHE GRONDWATERMEETNET	110
4.2.2	EVALUATIE VAN HET FREATISCHE GRONDWATERMEETNET	111
4.2.2.1	Evolutie van de overschrijdingen van 50 mg NO ₃ ⁻ /l	111
4.2.2.2	Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van de bovenste filter	111
4.2.2.3	Evolutie van de gemiddelde fosfaatconcentratie van de bovenste filter	113
4.3	Nitraatresidu	115
4.3.1	CONCEPT VAN DE NITRAATRESIDUMETINGEN	115
4.3.2	PROCEDURE VAN DE NITRAATRESIDUMETING	115
4.3.3	GEVOLGEN VAN EEN SLECHT NITRAATRESIDU	116
4.3.3.1	Gevolgen bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank	116
4.3.3.2	Gevolgen bij de nitraatresidumetingen voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting	117
4.3.4	EVALUATIE VAN DE NITRAATRESIDUMETINGEN	118
4.3.4.1	Evaluatie van de nitraatresidumetingen door de Mestbank	118
4.3.4.2	Evaluatie van de nitraatresidumetingen voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting	122
4.3.4.3	Factoren die het nitraatresidu beïnvloeden	124
4.4	Ammoniakemissie en -depositie	126
4.4.1	EVOLUTIE VAN DE AMMONIAKEMISSION IN VLAANDEREN	126
4.4.2	EMISSIONARME STALLEN IN VLAANDEREN	127
4.4.3	EVALUATIE VAN DE EFFECTEN VAN BEDRIJFSONTWIKKELING NA BEWEZEN MESTVERWERKING OP DE NH ₃ -EMISSION IN 2010	128
4.4.4	AMMONIAKDEPOSITIE IN VLAANDEREN	128
4.4.4.1	Verzuring door droge en natte depositie	128
4.4.4.2	Beleidsdoelstellingen voor verzurende deposities	129
4.4.4.3	Evolutie van de verzurende depositie in Vlaanderen	129
5	CONTROLE	134
5.1	Handhaving	135
5.1.1	Overzicht handhaving	135
5.1.1.1	Aantal inspectieverslagen en processen-verbaal	135
5.1.1.2	Aantal controles	136
5.1.1.3	Aantal controles met inbreuken	138
5.1.2	Gerichte controleacties	139
5.1.2.1	Transportcontroles	139
5.1.2.2	Controle van de bemesting en aanwending van dierlijke mest	143
5.1.2.3	Terreincontroles in het kader van derogatie	144
5.1.2.4	Controle staalname nitraatresidu	148
5.1.2.5	Aanpak van de balansoverschrijdingen	150
5.1.2.6	Controle bewerkings- en verwerkingsinstallaties	151
5.1.2.7	Controle tijdelijke en vaste opslagplaatsen	152
5.2	Financiële opvolging	153
5.2.1	FINANCIËEL OVERZICHT VAN HEFFINGEN EN BOETES VAN 1 JANUARI 2008 TOT EN MET 30 JUNI 2009	153
5.2.2	FINANCIËEL OVERZICHT VAN HEFFINGEN EN BOETES PER THEMA	153
5.2.2.1	Superheffing mestverwerking	155
5.2.2.2	Superheffing nutriëntenhalte	158
5.2.2.3	Invoerheffing	160
5.2.2.4	Boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting	160
5.2.2.5	Conclusies betreffende de openstaande bedragen	162

6 WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK	165
6.1 Afgeronde onderzoeksprojecten	165
6.2 Lopende onderzoeksprojecten	165
6.3 Nog geplande onderzoeksprojecten	165

SAMENVATTING

Zoals voorgaande jaren, geeft het Voortgangsrapport van de Mestbank 2009 een overzicht van de realisaties van de Mestbank gedurende het afgelopen jaar en een stand van zaken van het mestbeleid in Vlaanderen.

MESTBELEID

In een eerste deel van het rapport komen de ontwikkelingen op Europees niveau aan bod. De sturende kracht voor het Vlaamse mestbeleid is de Europese Nitraatrichtlijn. Er wordt stilgestaan bij de toepassing van derogatie in de verschillende lidstaten en er wordt vooruitgekeken naar het nieuwe Nederlandse actieprogramma voor de periode 2010-2013. Verder worden de recente evoluties van andere Europese richtlijnen met raakvlakken aan het Vlaamse mestbeleid beknopt weergegeven.

Binnen het bredere Europese kader, wordt toegespitst op de evoluties van het Vlaamse mestbeleid. Eind 2008 werd het Mestdecreet gewijzigd. Er wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste wijzigingen aan het Mestdecreet, onder meer in verband met de nutriëntenemissierechten en kwetsbare gebieden natuur. Verder komen de recente goedgekeurde besluiten in 2009 aan bod. Ten slotte wordt het Milieuhandhavingsdecreet toegelicht. Dit decreet wijzigt de sancties bij bepaalde inbreuken tegen de mestwetgeving.

DIENSTVERLENING

Een tweede deel van het rapport gaat dieper in op de dienstverlening van de Mestbank. De Mestbank levert grote inspanningen om de land- en tuinbouwers te ondersteunen. In 2009 lanceerde de Mestbank de BASsistent rekenprogramma's. Deze programma's worden aangeboden via de website van de VLM en zijn een hulpmiddel voor de land- en tuinbouwers. De Mestbank organiseerde praktijksessies om de land- en tuinbouwers vertrouwd te maken met de rekenprogramma's.

De individuele bedrijfsbegeleiding blijft een topprioriteit voor de Mestbank. Er wordt een overzicht gegeven van de individuele begeleiding via telefonische contacten, bezoeken aan de provinciale afdelingen van de Mestbank en bedrijfsbezoeken. In 2009 werden ruim 200 bedrijfsbezoeken uitgevoerd door Mestbankmedewerkers. Verder werden voor het eerst zitdagen georganiseerd in 2009. De zitdagen kenden een opkomst van ruim 120 landbouwers. Ten slotte werden audits uitgevoerd bij bedrijven in risicogebied met een te hoog nitraatresidu. Na de audit werd een advies geformuleerd dat de landbouwer helpt bij de realisatie van een lager nitraatresidu in de toekomst.

MESTBALANS

Een derde deel van het rapport beschrijft de Vlaamse mestbalans. In eerste instantie wordt ingegaan op de evolutie van de veestapel en de productie van dierlijke mest. Vlaanderen telde 32,1 miljoen dieren in 2008, wat 1 % minder is ten opzichte van 2007. De dierlijke mestproductie in 2008 bedroeg 156 miljoen kg N en 65 miljoen kg P_2O_5 . Door middel van het nutriëntenbalansstelsel werd een reductie gerealiseerd van 1,4 miljoen kg N en 5,8 miljoen kg P_2O_5 , wat de reële dierlijke mestproductie in 2008 op 154,6 miljoen kg N en 59,2 miljoen kg P_2O_5 brengt. De stikstofverliezen uit stal en opslag resulteren in 2008 in een aanbod van dierlijke mest van 122,5 miljoen kg N.

Vervolgens wordt ingegaan op de nutriëntenemissierechten in Vlaanderen. Deze vervangen de nutriëntenhalte sinds 1 januari 2007. Volgens een stand van zaken op 11 september 2009 zijn 285,5 miljoen nutriëntenemissierechten-dieren (NER-D) toegekend aan 23.419 landbouwers. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de verhandelingen van NER-D. In 2007 en 2008 werden respectievelijk 20,1 miljoen NER-D en 10,6 miljoen NER-D overgelaten. Bij een standaard overdracht wordt 25 % van de overgelaten NER-D geannuleerd, maar hierop zijn een aantal uitzonderingen voorzien. Bij de overnames in 2007 werden in totaal 1,3 miljoen NER-D geannuleerd, in 2008 werden 0,6 miljoen NER-D geannuleerd. Vervolgens worden de uitbreidingen na bewezen mestverwerking in 2008 onder de loep genomen. In 2008 kregen 525 landbouwers een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend, voor in totaal 3,9 miljoen dieren of 3,2 miljoen kg N. Aan deze landbouwers werden nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) toegekend. In totaal werden 7,3 miljoen NER-MVW toegekend in 2008.

Vervolgens wordt de afzetruimte van dierlijke mest op landbouwgrond besproken. Dankzij derogatie kan er meer dierlijke mest worden toegediend dan de maximale bemestingsnorm van 170 kg N/ha/jaar, zonder negatief effect op de waterkwaliteit. In 2008 werd derogatie toegekend aan 3.750 landbouwers, goed voor een totaal areaal van 83.500 ha. Dankzij derogatie kon 6,5 miljoen kg N extra afgezet worden op Vlaamse landbouwgrond. De totale afzetruimte voor dierlijke mest in 2008 bedroeg 104,6 miljoen kg N en 49 miljoen kg P₂O₅. Hierbij werd rekening gehouden met de maximale bemestingsnormen voor dierlijke mest en het bemestingsgedrag van de landbouwers.

Daarna komt het mestgebruik in Vlaanderen aan bod. In 2008 werd 98,3 miljoen kg N en 47,8 miljoen kg P₂O₅ uit dierlijke mest gebruikt op Vlaamse landbouwgrond, wat een verdere verlaging is ten opzichte van 2007.

Vervolgens wordt ingegaan op de verwerking en export van dierlijke mest naar het buitenland. In 2008 werden in totaal 22,5 miljoen mestverwerkingscertificaten (MVC's) uitgereikt, wat overeenkomt met een hoeveelheid verwerkte Vlaamse dierlijke mest van 22,5 miljoen kg N. De mestverwerking is sterk gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren. Daarnaast moeten bedrijven die aan bedrijfsontwikkeling doen, bijkomend verwerken. Zo moet er bijkomend verwerkt worden bij een overname van NER-D zonder reductie van 25 % van de overgelaten NER-D in het kader van mestverwerking en bij een uitbreiding na bewezen mestverwerking.

Daarna wordt een overzicht gegeven van het aantal erkende mestvoerders in Vlaanderen. Het aantal trekkende voertuigen is met 20 % gestegen op één jaar tijd. Deze toename treedt voornamelijk op bij klasse B en klasse C mestvoerders, en is toe te schrijven aan de verdere implementatie van het AGR-GPS-systeem (Automatische Gegevens Registratie - Global Positioning System) in de trekkende voertuigen van klasse B en klasse C mestvoerders.

Ten slotte wordt de Vlaamse mestbalans besproken. Met name door een sterke stijging van de mestverwerking, is het mestaanbod in 2008 verder gedaald tot 100 miljoen kg N en 44,6 miljoen kg P₂O₅. Aangezien de afzetruimte voor dierlijke mest 104,6 miljoen kg N en 49 miljoen kg P₂O₅ bedroeg, blijft de mestbalans dus in evenwicht in 2008. Dit wordt tevens vastgesteld voor de verschillende provincies. Concreet betekent dit dat elke landbouwer in staat is zijn dierlijke mest correct af te zetten op Vlaamse landbouwgrond of weg te werken via mestverwerking gevolgd door export.

MILIEUEFFECTEN

Dit deel van het rapport neemt de impact van de mestproblematiek op de milieucompartmenten water, bodem en lucht onder de loep. In eerste instantie wordt ingegaan op de evolutie van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater. Metingen in het MAP-meetnet oppervlaktewater wijzen op een verdere verbetering in het winterjaar van 2008-2009 ten opzichte van voorgaande winterjaren. Het percentage meetplaatsen van het MAP-meetnet oppervlaktewater waar een overschrijding van de grenswaarde van 50 mg NO₃⁻/l werd vastgesteld, is verder gedaald tot 27 % in het winterjaar 2008-2009. Voor grondwater is de verbetering minder zichtbaar. Het percentage meetplaatsen van het MAP-meetnet grondwater met een overschrijding van de nitraatnorm schommelt rond de 38 %.

Vervolgens komt de evolutie van het nitraatresidu aan bod. De analyse van het nitraatresidu in de bodem in de periode van 1 oktober tot 15 november heeft als doel de landbouwers bewust te maken van het belang van een oordeelkundige bemesting zodat het nitraatresidu zo laag mogelijk is en het risico op uitspoeling van nitraat naar het grond- en oppervlaktewater zoveel mogelijk beperkt wordt. De resultaten van de staalnamecampagne van de Mestbank in 2008 liggen in de lijn van deze in 2007 en zijn beter ten opzichte van voorgaande jaren. De verbetering van het nitraatresidu lijkt zich te vertalen in een verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Ten slotte wordt gerapporteerd over de emissie en depositie van ammoniak (NH₃) in Vlaanderen. De landbouwsector, in hoofdzaak de veeteelt, blijft de belangrijkste bron van NH₃-emissie in Vlaanderen. Emissiearme stallen vormen één van de middelen om de emissie van NH₃ verder te beperken. Het aantal emissiearme stallen blijft stijgen. Volgens een stand van zaken in september 2009 zijn er ongeveer 885.000 varkens en 1.413.000 stuks pluimvee vergund in emissiearme stallen. Verder wordt de evolutie van de NH₃-depositie toegelicht. Op basis van een trendanalyse van de metingen in het depositiemeetnet gedurende 2001-2007 blijkt een significante afname van de NH₃-depositie.

CONTROLE

In dit deel van het rapport worden de controlerende taken van de Mestbank toegelicht. Naast haar ondersteunende rol, moet de Mestbank er immers eveneens op toezien dat de mestwetgeving gerespecteerd wordt.

Eerst wordt gerapporteerd over de activiteiten van de dienst Handhaving. Zo wordt een beeld geschetst van het aantal controles uitgevoerd in 2008 en 2009 en van de vastgestelde inbreuken. Verder worden de resultaten van specifieke controleacties toegelicht, waaronder de transportcontroles, de controles op de bemesting en aanwending van dierlijke mest, de terreincontroles in het kader van derogatie, de controle op staalnemers in het kader van de nitraatresidumetingen, en de aanpak van balansoverschrijdingen.

Vervolgens wordt een financieel overzicht gegeven van onder meer het opgelegde, reeds ontvangen en nog openstaande bedrag in het kader van de verschillende types heffingen en boetes.

WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

In dit laatste deel wordt een overzicht gegeven van de onderzoeken die geïnitieerd en opgevolgd worden door de Mestbank. Na overleg met de verschillende doelgroepen beslist de Vlaamse minister van Leefmilieu welke onderzoeken prioritair opgestart moeten worden. De vordering en bijsturing van elk onderzoek wordt besproken in een zogenaamde stuurgroep, waarin naast de Mestbank onder meer de landbouworganisaties, wetenschappelijke instellingen zoals universiteiten en proefcentra, milieubewegingen en Vlaamse overheidsinstellingen met expertise of belang in het onderzoek zoals de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO), vertegenwoordigd zijn.

1 | MESTBELEID

1.1 Evoluties in Europa

1.1.1 NITRAATRICHTLIJN

1.1.1.1 De Nitraatrichtlijn in Vlaanderen

De Europese Nitraatrichtlijn (91/676/EEG)² heeft als doel de verontreiniging van water door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen en te voorkomen. Deze richtlijn is bindend voor alle Europese lidstaten. Elke lidstaat moet de Nitraatrichtlijn implementeren in de eigen nationale wetgeving. In Vlaanderen gebeurt dit door middel van het Mestdecreet (zie 1.2.1).

De Nitraatrichtlijn legt op dat elke lidstaat kwetsbare wateren en zones moet afbakenen, waarbinnen actieprogramma's moeten opgesteld worden om de kwaliteit van de wateren te verbeteren. Een actieprogramma loopt voor een periode van 4 jaar. Het huidige Vlaamse actieprogramma is van toepassing gedurende de periode 2007-2010. Centraal staat binnen het Vlaamse actieprogramma dat Vlaanderen volledig kwetsbaar is sinds 1 januari 2007, wat impliceert dat overal een maximale bemestingsnorm van 170 kg N/ha uit dierlijke mest van toepassing is. Er is evenwel een uitzondering voorzien om in bepaalde gevallen, en onder strikte voorwaarden, meer dierlijke mest toe te dienen, de zogenaamde "derogatie" (zie 1.1.1.2). In 2010 zal een nieuw Vlaams actieprogramma voor de periode 2011-2014 voorgelegd worden aan de Europese Commissie.

Naast het actieprogramma, verbindt de Nitraatrichtlijn de lidstaten ertoe om ook een code van goede landbouwpraktijken op te stellen. Deze code is verplicht na te leven door de landbouwers binnen de kwetsbare zones en vrijwillig in acht te nemen buiten de kwetsbare zones. In Vlaanderen is deze code van goede landbouwpraktijken ingebouwd in het Mestdecreet en van toepassing voor alle landbouwers.

Verder zijn in de Nitraatrichtlijn voorschriften opgenomen over de monitoring van grond- en oppervlaktewater. In Vlaanderen gebeurt deze monitoring door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). Ten slotte legt de Nitraatrichtlijn ook vast dat de lidstaten om de vier jaar moeten rapporteren aan de Europese Commissie. In Vlaanderen gebeurt de coördinatie van dit vierjaarlijks rapport door de VLM, in samenwerking met de VMM.

1.1.1.2 Derogatie

1.1.1.2.1 Procedure

Dankzij derogatie mag een lidstaat, onder bepaalde voorwaarden, een hogere bemesting met dierlijke mest toestaan dan toegelaten volgens de bemestingsnorm van 170 kg N/ha. De achterliggende gedachte hierbij is om op een milieukundig verantwoorde wijze een groter aandeel van de gewasbehoefte in te vullen met dierlijke mest.

Vooraleer derogatie toegepast mag worden in een bepaalde lidstaat, moet de Europese Commissie hier toestemming voor verlenen. De Commissie wordt hiervoor bijgestaan door een comité bestaande uit vertegenwoordigers van de lidstaten, het zogenaamde Nitraatcomité³. In het Voortgangsrapport 2008 is een overzicht gegeven van de procedure die hiervoor gevolgd wordt, vanaf het indienen van een derogatieverzoek tot de definitieve goedkeuring van de Beschikking door de Commissie. Cruciaal in de procedure is het advies dat het Nitraatcomité geeft op de ontwerp Beschikking van de Commissie. Het advies is positief wanneer een gekwalificeerde meerderheid bereikt wordt na stemming door de vertegenwoordigers van alle lidstaten.

Elke lidstaat implementeert de Beschikking in eigen wetgeving, waarin de derogatievoorwaarden definitief afgebakend zijn. In de Beschikking worden er ook voorwaarden gesteld over de controle op de naleving van de derogatievoorwaarden, de monitoring van de waterkwaliteit en het nitraatresidu in de bodem en over de jaarlijkse rapportering aan de Commissie. Naleving van de derogatievoorwaarden en een verbetering van de waterkwaliteit zijn essentieel om een verlenging te verantwoorden.

1.1.1.2.2 Stand van zaken in de lidstaten

In het Voortgangsrapport 2008 wordt een overzicht gegeven van de derogatiebeschikkingen van de verschillende lidstaten. Hieronder wordt dieper ingegaan op de stopzettingen, goedkeuringen en verlengingen van derogatie sinds de publicatie van het vorige Voortgangsrapport.

² Richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen

³ Comité voor de aanpassing aan de wetenschappelijke en technische vooruitgang en de toepassing van de richtlijn inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen

Het Verenigd Koninkrijk diende voor het eerst een derogatieverzoek in bij de Commissie in januari 2009. Het Nitraatcomité gaf een positief advies op dit derogatieverzoek op 10 maart 2009. De derogatie van het Verenigd Koninkrijk loopt gedurende de periode 2009-2012.

De Oostenrijkse derogatie liep af op 31 december 2007. Wegens de heel beperkte toepassing van derogatie binnen zijn grondgebied, heeft Oostenrijk geen verlenging meer aangevraagd.

De Duitse derogatie loopt af op 31 december 2009. In februari 2009 diende Duitsland een aanvraag tot verlenging in bij de Commissie. Op het Nitraatcomité van 9 juni 2009 werd een positief advies verstrekt op deze aanvraag tot verlenging. De Duitse derogatie wordt verlengd tot 31 december 2013.

Ook Nederland diende een aanvraag tot verlenging in bij de Commissie in juli 2009. De Nederlandse derogatie loopt immers af op 31 december 2009. Op het Nitraatcomité van 29 september 2009 werd een positief advies verstrekt op de aanvraag tot verlenging. De Nederlandse derogatie wordt hierdoor verlengd tot 31 december 2013.

Ten slotte zijn er een aantal lidstaten (regio's) waarbinnen de derogatie momenteel nog lopend is, zoals Vlaanderen (tot 31 december 2010), Wallonië (tot 31 december 2010), Ierland (tot 17 juli 2010), Noord-Ierland (tot 31 december 2010) en Denemarken (tot 31 juli 2012). Vlaanderen, Wallonië, Ierland en Noord-Ierland zullen in de loop van 2010 een aanvraag tot verlenging moeten indienen, willen deze lidstaten nog verder derogatie toepassen.

1.1.1.3 Focus op het nieuwe Nederlandse actieprogramma

In het voorjaar van 2009 is het nieuwe Nederlandse actieprogramma voorgelegd aan de Europese Commissie en aan het Nederlandse Parlement. Het nieuwe actieprogramma wordt geïmplementeerd in de nationale wetgeving (de Meststoffenwet en zijn uitvoeringsregelingen). Het nieuwe Nederlandse actieprogramma ondersteunt de aanvraag tot verlenging van derogatie die Nederland heeft ingediend bij de Europese Commissie in juli 2009 (zie 1.1.1.2.2).

Dit vierde actieprogramma loopt vanaf 2010 tot en met 2013 en bestaat uit een aangescherpte set van maatregelen die moeten bijdragen tot het bereiken van de kwaliteitsdoelstellingen van de Nitraatrichtlijn en van andere Europese regelgeving zoals de Kaderrichtlijn Water.

Centraal binnen het nieuwe Nederlandse actieprogramma staat een aanscherping van de gebruiksnormen⁴ en gebruiksvorschriften, gecombineerd met de ondersteuning van innovatie op het gebied van be- en verwerking van dierlijke mest en het terugdringen van nutriëntenverliezen. Met het stimuleren van innovatie wordt reeds geanticipeerd op het vijfde actieprogramma, gedurende de periode 2014-2017, waarin de gebruiksnormen voor stikstof op zand- en lössgronden verder zullen worden beperkt.

De gebruiksnormen in het nieuwe Nederlandse actieprogramma zijn gedifferentieerd volgens gewas en bodemtype. Omdat de grondwaterkwaliteit in de veen- en kleigebieden relatief gunstig is, worden de stikstofgebruiksnormen behouden op het niveau van 2009. Binnen de zand- en lössgebieden worden de stikstofgebruiksnormen echter verder aangescherpt, en dit voornamelijk voor de uitspoelingsgevoelige gewassen. Vanuit de onderbouwing van de aanvraag voor een verlenging van derogatie, wordt ook een beperkte aanscherping van de stikstofgebruiksnormen doorgevoerd voor minder uitspoelingsgevoelige gewassen zoals gras. Bij de stikstofgebruiksnormen voor gras is bovendien een onderscheid gemaakt tussen beweiding en op stal houden van melkvee, waarbij strengere gebruiksnormen van toepassing zijn voor bedrijven die hun melkvee op stal houden.

Binnen het nieuwe Nederlandse actieprogramma is ook ruime aandacht besteed aan fosfaat. Door de hoge fosfaatgehalten in het oppervlaktewater en in de landbouwbodem, wordt vanaf 2010 een aangescherpt fosfaatbeleid ingevoerd waarin meer rekening gehouden wordt met de fosfaattoestand van de bodem. Voor percelen met een hoge fosfaattoestand zullen lagere fosfaatgebruiksnormen gelden dan voor percelen met een lage fosfaattoestand. De gefaseerde verlaging van de fosfaatgebruiksnormen geeft de landbouwers voldoende tijd om zich aan te passen. Hiermee wordt geanticipeerd op een situatie van evenwichtsbemesting in 2015.

⁴ Naar analogie met de bemestingsnormen in Vlaanderen, geven de gebruiksnormen van de Nederlandse Meststoffenwet de maximale hoeveelheid stikstof en fosfaat aan die mag worden opgebracht op landbouwgrond. Er zijn drie soorten gebruiksnormen in Nederland. Er is een "gebruiksnorm voor dierlijke mest" die aangeeft hoeveel dierlijke mest per hectare, per jaar mag worden opgebracht. Daarnaast is er een "stikstofgebruiksnorm" die aangeeft hoeveel stikstof in totaal per hectare, per jaar mag worden opgebracht. Een belangrijk verschil ten opzichte van de Vlaamse mestwetgeving is het gebruik van werkingscoëfficiënten, opdat van de dierlijke mest en de andere organische meststoffen enkel de werkzame stikstof meegerekend wordt in de stikstofgebruiksnorm. Ten slotte is er ook een "fosfaatgebruiksnorm" die bepaalt hoeveel fosfaat in totaal per hectare, per jaar mag worden opgebracht.

Naast de gebruiksnormen, worden verder ook een aantal gebruiksvoorschriften aangescherpt binnen het nieuwe Nederlandse actieprogramma. Het gaat hier onder meer over een verkorting van de uitrijperiode voor dierlijke mest. Samenhangend met deze verkorting van de uitrijperiode, wordt een grotere opslagcapaciteit verplicht.

1.1.2 KADERRICHTLIJN WATER

Sinds 22 december 2000 is de Europese kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) van kracht die het kader uittekent voor een uniform waterbeleid in de Europese Unie. Het doel van de kaderrichtlijn Water (KRW) is de watervoorraden en de waterkwaliteit in Europa veilig te stellen. De KRW werd in Vlaanderen vertaald in het Decreet Integraal Waterbeleid.

De KRW verplicht de lidstaten om duurzaam met water om te springen en bepaalt dat tegen eind 2015 een "goede oppervlaktewatertoestand" en een "goede grondwatertoestand" moet worden bereikt in alle Europese wateren. Dit houdt in dat de achteruitgang van de toestand van het oppervlaktewater en het grondwater moet worden voorkomen en dat de nodige maatregelen dienen te worden genomen om de toestand van het oppervlaktewater en het grondwater te beschermen, te verbeteren of te herstellen. De richtlijn hanteert normatieve doelstellingen voor de kwaliteit van oppervlaktewater, grondwater en water in beschermde gebieden. De lidstaten dienen de milieudoelstellingen te concretiseren in de eigen regelgeving. In Vlaanderen is daartoe een uitvoeringsbesluit in voorbereiding.

Elke lidstaat moet een programma met maatregelen opmaken dat de milieudoelstellingen van de KRW helpt realiseren. Het maatregelenprogramma moet opgemaakt zijn tegen eind 2009 en moet operationeel zijn tegen eind 2012. Het openbaar onderzoek over de ontwerp stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas en het maatregelenprogramma heeft gelopen van 16 december 2008 tot 15 juni 2009. Het Decreet Integraal Waterbeleid en de kaderrichtlijn Water stellen de vaststelling van de definitieve plannen tegen 22 december 2009 voorop. Het maatregelenprogramma moet voorzien in een gecombineerde aanpak van puntbronnen (bijvoorbeeld industriële lozingen) en van diffuse verontreinigingsbronnen (bijvoorbeeld vanuit de landbouw).

Op het moment dat de KRW in werking trad, bestonden er al een aantal andere Europese richtlijnen die tevens een invloed hebben op het watersysteem. In uitvoering van deze richtlijnen hebben de lidstaten al diverse maatregelen moeten treffen, die ofwel een directe verbetering van de waterkwaliteit als doel hadden (bijvoorbeeld de bouw van RWZI's of de reglementering van meststoffengebruik) ofwel een indirecte verbetering van de waterkwaliteit met zich mee brachten (bijvoorbeeld de afbakening van natuurgebieden).

Tot de basismaatregelen van de KRW behoren de maatregelen die verplicht zijn vanuit andere Europese richtlijnen, zoals onder meer de Nitraatrichtlijn. De maatregelen van het mestbeleid, die geënt zijn op de Nitraatrichtlijn, maken derhalve deel uit van de basismaatregelen van de KRW. Als blijkt dat de maatregelen van het mestbeleid in uitvoering van de Nitraatrichtlijn samen met de maatregelen voor andere sectoren niet leiden tot het realiseren van de milieudoelstellingen van de KRW, is het noodzakelijk om in functie van de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water aanvullende maatregelen te formuleren. Om die reden zijn ten aanzien van de sector landbouw aanvullende maatregelen geformuleerd. Die situeren zich voor de nutriënten vooral op het vlak van het beheer van perceelsranden en bestrijding van erosie.

Wanneer vastgesteld wordt dat in een bepaald waterlichaam de doelstellingen niet op een redelijke manier binnen de vooropgestelde termijn kunnen worden gerealiseerd, dan kan voor dat waterlichaam onder bepaalde voorwaarden maximaal tweemaal uitstel verkregen worden voor een periode van zes jaar. Voor waterlichamen waar het ook binnen dat verlengde tijdsbestek onhaalbaar blijft om de doelstellingen te halen, kunnen onder bepaalde voorwaarden lagere doelstellingen vastgesteld worden. Termijnverlengingen en doelverlagingen moeten telkens gemotiveerd worden in de stroomgebiedbeheerplannen. Deze motivatie kan van technische of economische aard zijn of ingegeven door de natuurlijke gesteldheid van het waterlichaam. De doelstellingen van bestaande richtlijnen kunnen daarbij niet verlaagd worden. Evenmin kunnen de kosten die gemaakt worden in uitvoering van bestaande richtlijnen in rekening gebracht worden voor de (economische) motivering van lagere doelstellingen.

De doelstellingen van de KRW hebben een meer bindend karakter dan deze van de Nitraatrichtlijn. De beoordeling van een lidstaat door de EC binnen de context van de KRW is anders dan binnen de context van de Nitraatrichtlijn. Waar een lidstaat zich nog conform de Nitraatrichtlijn kan stellen door een verbetering van de waterkwaliteit aan te tonen, ondanks het niet halen van de norm van 50 mg NO₃⁻/l, is het realiseren van enkel een verbetering niet voldoende voor de KRW. Het bereiken van een goede waterkwaliteit in 2015, met mogelijkheid tot het gemotiveerd inroepen van afwijkingen gedurende maximaal 2 maal 6 jaar, is vereist. Voor de waterlichamen waarvoor het niet mogelijk is om tegen 2015 de goede toestand te bereiken, worden in de eerste stroomgebiedbeheerplannen termijnverlengingen tot na 2015 gemotiveerd.

1.1.3 NATIONAL EMISSION CEILINGS (NEC) RICHTLIJN

De Europese richtlijn 2001/81/EG inzake nationale emissieplafonds voor bepaalde luchtverontreinigende stoffen, veelal de NEC-richtlijn genoemd, heeft als doel de grensoverschrijdende milieuproblemen verzuring en troposferische ozonvorming aan te pakken. De NEC-richtlijn legt de Europese lidstaten absolute emissieplafonds op voor de pollutanten NO_x, SO₂, VOS (Vluchtige Organische Stoffen, behalve methaan) en NH₃, waaraan vanaf 2010 moet voldaan worden. De lidstaten moeten een programma opstellen waarin wordt aangegeven op welke manier aan deze plafonds zal worden voldaan. Daarnaast moeten ze jaarlijks rapporteren over de emissies van de 4 pollutanten op sectorniveau en moeten ze prognoses voor het jaar 2010 meedelen aan de Europese Commissie.

De NEC-richtlijn is geïmplementeerd in de Vlaamse wetgeving door het Besluit van de Vlaamse Regering van 14 maart 2003. In dit besluit zijn de Vlaamse emissieplafonds vastgelegd, zijn de doelstellingen van de richtlijn onderschreven en zijn de verantwoordelijke instanties voor de implementatie van de richtlijn in Vlaanderen aangeduid. Vlaanderen heeft een maatregelenprogramma opgezet waarin wordt aangegeven op welke manier aan de plafonds zal worden voldaan. Het departement LNE rapporteert jaarlijks aan de Vlaamse Regering over de stand van zaken van de uitvoering van de maatregelen in dit programma.

Er staat een herziening van de NEC-richtlijn op het programma, waarin onder meer nieuwe nationale emissieplafonds vastgelegd zullen worden die gelden vanaf 2020. Een commissievoorstel voor deze nieuwe richtlijn is voorzien voor de lente van 2010.

1.1.4 INTEGRATED POLLUTION PREVENTION AND CONTROL (IPPC) RICHTLIJN

1.1.4.1 Huidige IPPC-richtlijn

De Europese richtlijn (2008/01/EG) inzake Geïntegreerde Preventie en Bestrijding van Verontreiniging, veelal IPPC-richtlijn genoemd, creëert een kader voor vergunningen en vergunningsvoorwaarden voor grote industriële installaties. Ze heeft als doel de emissies en verontreinigingen van deze installaties te beperken. Een belangrijk principe hierbij is dat de beste beschikbare technieken (BBT) moeten toegepast worden. Deze zijn beschreven in het BREF, een Europees referentiedocument met alle BBT-systemen.

In Vlaanderen is de huidige IPPC-richtlijn volledig geïmplementeerd in VLAREM. In Vlaanderen moeten alle meldings- en vergunningsplichtige bedrijven, en dus ook de IPPC-bedrijven, BBT toepassen. De Vlaamse BBT is gebaseerd op de BBT-studie van VITO, vertrekkend van het BREF en rekening houdend met de draagkracht van de Vlaamse veehouderijen. Voor de IPPC-bedrijven gelden een aantal bijkomende administratieve verplichtingen. Zo moeten ze extra gegevens verstrekken bij hun vergunningsaanvraag en moeten ze jaarlijks een milieujarverslag opmaken.

Ongeveer de helft van de 1.130 IPPC-bedrijven in Vlaanderen zijn intensieve veehouderijen, waarvan ongeveer 2/3de varkenshouderijen en 1/3de pluimveehouderijen. Het gaat om pluimveehouderijen met meer dan 40.000 dierplaatsen en varkenshouderijen met meer dan 2.000 plaatsen voor mestvarkens of meer dan 750 plaatsen voor zeugen.

1.1.4.2 Herziening van de IPPC-richtlijn

Momenteel gebeurt er een herziening van de IPPC-richtlijn. De ontwerprichtlijn is behandeld door het Europees Parlement op een eerste lezing in maart 2008. De richtlijn ligt nu voor voor tweede lezing. De herziening van de IPPC-richtlijn kan een grote impact hebben op de intensieve varkens- en pluimveehouderijen. Hieronder worden de voornaamste wijzigingen opgesomd.

Een eerste voorstel tot herziening van de ontwerprichtlijn betreft een uitbreiding van het toepassingsgebied. De grenzen voor de pluimvee- en de varkenshouderijen veranderen niet, maar de gemengde veehouderijen zouden sneller onder het toepassingsgebied van de richtlijn vallen.

Verder stelt de ontwerprichtlijn voor om de vergunningen te herzien binnen een periode van 4 jaar na de publicatie van een nieuwe of herziening van een bestaande Europese BBT-studie. Bovendien zou de BREF, de Europese BBT, een meer bindend karakter krijgen. Dit zou kunnen betekenen dat de verplichting om stallen emissiearm uit te voeren niet enkel meer geldt voor nieuwe stallen, zoals dit in de Vlaamse BBT momenteel nog het geval is.

In de ontwerprichtlijn zijn strengere voorschriften opgenomen over de monitoring en rapportering van de toestand van het grondwater en de bodem. Bij de start, de stopzetting en tijdens het uitvoeren van de activiteiten moet de toestand van het grondwater en de bodem gecontroleerd en gerapporteerd worden. Na stopzetting van de activiteiten, zou de exploitant het terrein in de oorspronkelijke toestand moeten herstellen. Dit impliceert een eventuele sanering.

1.2 Evoluties in het Vlaamse mestbeleid

1.2.1 HET MESTDECREET

1.2.1.1 Het Mestdecreet in een notendop

De implementatie van de Europese Nitraatrichtlijn in Vlaanderen, gebeurt via het Mestdecreet. Dit decreet draagt voluit de naam "Decreet van 22 december 2006 houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen".

De taken van de Mestbank zijn beschreven in het Mestdecreet. Hierbij is een duidelijk onderscheid gemaakt tussen haar ondersteunende en controlerende taken. Voornamelijk de begeleidende rol van de Mestbank is de recente jaren gevoelig uitgebouwd. De inspanningen die de Mestbank geleverd heeft om haar ondersteunende rol waar te maken komen aan bod in Hoofdstuk 2.

In het Mestdecreet is verder opgenomen dat Vlaanderen volledig kwetsbaar is sinds 1 januari 2007. Dit betekent concreet dat overall een maximale bemestingsnorm van 170 kg N/ha/jaar geldig is. Verder zijn voorschriften opgenomen over de periodes die niet geschikt zijn voor het opbrengen van meststoffen, de methodes voor het opbrengen van mest, de bemestingsnormen, Daarnaast is in het Mestdecreet ook opgenomen dat er jaarlijks nitraatresidumetingen worden uitgevoerd en dat er bepaalde maatregelen kunnen opgelegd worden, afhankelijk van de ligging van het bemonsterde perceel in of buiten risicogebied⁵. Verder is beschreven hoe de dierlijke productie en het mestoverschot van een bedrijf bepaald wordt en zijn bepalingen opgenomen over de mestverwerkingsplicht. Ten slotte is de mogelijkheid tot bedrijfsontwikkeling door overname van nutriëntenemissierechten (NER) of mestverwerking voorzien in het Mestdecreet, waarmee groeikansen voor de landbouwsector gecreëerd worden.

> Een meer uitgebreide samenvatting van het Mestdecreet kwam aan bod in het Voortgangsrapport 2008. De integrale tekst van het Mestdecreet is terug te vinden op de website van de VLM: <http://www.vlm.be/algemeen/Regelgeving/Mestbank/Decreten>.

1.2.1.2 Wijzigingen aan het Mestdecreet

In december 2008 werden twee decreten goedgekeurd die het Mestdecreet wijzigen, namelijk het Verzameldecreet van 12 december 2008⁶ en het Decreet van 19 december 2008⁷. Een aantal artikelen van deze decreten betreffen eerder technische correcties met weinig inhoudelijke impact. Andere artikelen zorgen dan weer voor belangrijke wijzigingen van het Mestdecreet. Hieronder worden de belangrijkste wijzigingen nader toegelicht.

1.2.1.2.1 **Wijzigingen aanwending van meststoffen**

Door het Verzameldecreet mogen in de Noordzeekustzone geen dierlijke mest en andere meststoffen meer opgebracht worden op zaterdag. Deze bepaling treedt in werking op 14 februari 2009.

Verder moet compost niet meer onmiddellijk ingewerkt worden na opbrengen. In het Mestdecreet was er reeds een uitzondering op de verplichting van emissiearme aanwending voor compost, evenals voor stalmest en champost, voor zover dit houtachtige teelten voorafging. Met de wijziging door het Verzameldecreet moet compost niet meer onmiddellijk ingewerkt worden, ongeacht de teelt. Deze bepaling gaat met terugwerkende kracht in vanaf 1 januari 2008.

1.2.1.2.2 **Wijzigingen berekening mestverwerkingsplicht**

Met het Verzameldecreet worden een aantal wijzigingen van de berekening van de mestverwerkingsplicht doorgevoerd. De wijzigingen gaan met terugwerkende kracht in vanaf 1 januari 2007.

Een eerste wijziging legt wettelijk vast dat de reële uitscheidingscijfers (in het geval dat de landbouwer opteert voor een nutriëntenbalansstelsel) gebruikt worden voor de berekening van het mestoverschot en de basismestverwerkingsplicht.

Een tweede wijziging legt vast dat in het geval van een uitbreiding na bewezen mestverwerking, deze uitbreiding van dierlijke productie niet meegerekend wordt bij het mestoverschot en de basismestverwerkingsplicht. Dit uiteraard omdat deze uitbreiding van dierlijke productie reeds verwerkt moet worden en dus niet dubbel meegeteld moet worden bij de verwerking.

⁵ In 2007 zijn de risicogebieden afgebakend als de VHA-zones (Vlaamse Hydrografische Atlas) of delen ervan waar de gemiddelde nitraatconcentratie in het oppervlaktewater hoger is dan 50 milligram nitraat per liter (mg NO₃⁻/l)

⁶ Decreet van 12 december 2008 houdende diverse bepalingen inzake energie, leefmilieu, openbare werken, landbouw en visserij, gepubliceerd in het Belgisch staatsblad op 4 februari 2009

⁷ Decreet van 19 december 2008 houdende wijzigingen van het Mestdecreet van 22 december 2006 en houdende wijziging van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen, gepubliceerd in het Belgisch staatsblad op 12 maart 2009

Verder wordt het bij bedrijfsovernames in de loop van het jaar mogelijk om voor de berekening van het mestoverschot van dat jaar een deel bij de overlater en een deel bij de overnemer in rekening te brengen.

1.2.1.2.3 Wijzigingen nutriëntenemissierechten

Met het Verzameldecreet zijn er een aantal belangrijke wijzigingen aan de overdrachten en toekenningen van de nutriëntenemissierechten-dieren (NER-D) gebeurd. Deze wijzigingen traden in werking op 14 februari 2009.

Een eerste belangrijke wijziging maakt een gedeeltelijke overdracht van NER-D mogelijk voor alle diersoorten. Tot vóór het Verzameldecreet was dit enkel mogelijk voor rundvee.

Verder gelden er wijzigingen in de regels wanneer een overdracht van NER-D zonder reductie kan plaatsvinden, met als doel de oneigenlijke overdrachten te beperken. Er zijn twee soorten overdrachten, enerzijds de overdrachten met reductie van 25 % en reductie van eventuele niet-ingevulde NER-D en anderzijds de overdrachten zonder reductie van 25 % en zonder reductie van eventuele niet-ingevulde NER-D. Met niet-ingevulde NER-D worden de NER-D bedoeld die gedurende de laatste 3 jaren voor de overname niet meer gebruikt zijn geweest. In beide gevallen zal ook een reductie doorgevoerd worden indien de landbouwer niet kan aantonen dat hij zijn mest de drie voorgaande jaren correct heeft afgezet.

Bij de overdrachten van NER-D waarbij 25 % van de overgenomen NER-D worden verwerkt, worden nu ook de niet-ingevulde NER-D bekeken. Hierdoor kunnen "latente" NER-D niet meer geactiveerd worden door een overname mits 25 % verwerking.

De overdracht van NER-D in het kader van een eerste installatie, zonder reductie van 25 %, wordt gebonden aan nieuwe voorwaarden. Zo geldt bij dit type overdracht nog de beperking dat de overnemers jonger moeten zijn dan 40 jaar. Bovendien kunnen de overgenomen NER-D binnen de 3 jaar na de overname enkel overgedragen worden met reductie van 25 % van de overgenomen NER-D, behalve indien ze worden overgedragen in het kader van een eerste installatie of in het kader van een overdracht van melkquotum.

Verder worden de overdrachten binnen familieverband versoepeld. De overdracht zonder reductie is niet langer beperkt tot de eerste neerdalende lijn. Overdrachten naar de tweede graad in neerdalende lijn (grootouders-kleinkinderen) en naar de tweede graad in zijwaartse lijn (broer-zus) zijn nu ook mogelijk zonder reductie van 25 %.

Naast de wijzigingen van de overdrachtsregels van nutriëntenemissierechten kunnen er met het Verzameldecreet ook tijdelijke nutriëntenemissierechten toegekend worden. Deze tijdelijke NER-D worden toegekend in het kader van wetenschappelijk onderzoek, onderwijs, natuurbeheer of in het kader van het beheer van onroerende goederen in opdracht van openbare besturen. Tijdelijke NER-D worden slechts toegekend voor een specifieke diersoort, en worden terug ingetrokken bij het beëindigen van de activiteit waarvoor ze werden aangevraagd.

Het Verzameldecreet biedt daarenboven een oplossing voor enkele knelpunten inzake de toekenning van nutriëntenemissierechten ten gevolge van de overgang van het oude naar het nieuwe Mestdecreet. Landbouwers die in de loop van 2004, 2005 of 2006 een bedrijf hebben overgenomen zonder de milieuvergunning over te nemen, beschikken niet over de nutriëntenhalte en bijgevolg niet over nutriëntenemissierechten. Deze landbouwers kunnen alsnog vragen om de nutriëntenhalte over te nemen en kunnen nutriëntenemissierechten toegekend krijgen. Dit kan enkel indien de overnemer de dieren van de welbepaalde inrichting tijdig heeft aangegeven bij de Mestbank voor productie jaren 2004, 2005, 2006 of 2007. Deze landbouwers mogen tevens de ondertussen betaalde superheffing nutriëntenhalte terugvorderen.

Daarnaast kunnen de landbouwers die op 31 december 2006 gestopt zijn alsnog nutriëntenemissierechten toegekend krijgen, indien zij de dieren tijdig hebben aangegeven in de productie jaren 2004, 2005 of 2006. Deze nutriëntenemissierechten kunnen nog tot 31 december 2009 worden overgedragen, volgens de vernieuwde overdrachtsregels.

Ten slotte werd in het Verzameldecreet ook een belangrijke wijziging goedgekeurd in het tussenschot tussen de diersoorten. Daar waar landbouwers, indien ze alle NER-D van een bepaalde diersoort overdroegen, deze diersoort moesten stopzetten, kan de landbouwer nu deze diersoort opnieuw exploiteren. Hij moet er uiteraard nog altijd voor zorgen dat hij voldoende NER-D heeft.

1.2.1.2.4 Wijzigingen kwetsbare gebieden natuur

1.2.1.2.4.1 Inleiding

Met het oog op het behoud en de versterking van de natuurwaarden, geldt er sinds 1998 een bemestingsverbod in de "kwetsbare gebieden natuur", afgebakend als de gewestplanbestemmingen "natuurgebieden", "natuurontwikkelingsgebieden", "natuurreservaten" en "bosgebieden"⁸.

In december 2008, is de regelgeving ten aanzien van de kwetsbare gebieden natuur gewijzigd. Hierbij is er enerzijds een uitbreiding van de kwetsbare gebieden natuur naar de bestemmingen "natuur en reservaat" en "bos" zoals bepaald in de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (GRUP's)⁹. Deze nieuwe reglementering is in werking getreden sinds 1 januari 2009. Anderzijds zijn een aantal bepalingen gewijzigd in de bestaande reglementering. Deze gewijzigde bepalingen treden met terugwerkende kracht in werking op 1 januari 2007.

Telkens een GRUP definitief goedgekeurd wordt door de Vlaamse Regering, moet de Mestbank alle betrokken landbouwers binnen de 30 dagen in kennis gesteld hebben van de geldende voorwaarden op zijn percelen. Als de landbouwer niet akkoord gaat met deze kennisgeving, kan hij een aanvraag tot correctie indienen bij de Mestbank binnen de 30 dagen na zijn kennisgeving. In geval zijn bezwaar betrekking heeft op de biologische waardering zal een deskundige aangesteld worden om een plaatsbezoek te doen. Het volledige dossier zal verder afgehandeld worden door de Verificatiecommissie.

1.2.1.2.4.2 Algemene bepalingen in alle kwetsbare gebieden natuur

In alle kwetsbare gebieden natuur is elke vorm van bemesting verboden, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing waarbij twee grootvee-eenheden per hectare op jaarbasis (2 GVE per ha per jaar) zijn toegelaten.

Percelen waarop het bemestingsverbod geldt, komen in aanmerking voor de vergoeding natuur voor zover deze percelen niet in erkende natuur- en bosreservaten liggen. Deze vergoeding natuur moet aangevraagd worden via de verzamelaanvraag van het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV).

Voor percelen die behoren tot de groep van potentieel belangrijke graslanden, mag er bovenop de norm van 2 GVE per ha per jaar, een bemesting van maximaal 100 kg N uit kunstmest per ha per jaar uitgevoerd worden. Deze moet eveneens aangevraagd worden via de verzamelaanvraag van het ALV.

1.2.1.2.4.3 Nieuwe kwetsbare gebieden natuur in gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen

In de bestemming "natuur en reservaat" en "bos" van gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen geldt een bemestingsverbod. Net zoals bij de kwetsbare gebieden natuur afgebakend door gewestplanbestemmingen, is elke vorm van bemesting verboden, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing van maximum 2 GVE per ha per jaar. Ook op percelen kleiner dan 1 ha, moet de norm van 2 GVE per ha per jaar gerespecteerd worden.

Naar analogie met de kwetsbare gebieden natuur afgebakend door de gewestplanbestemmingen, zijn de volgende instrumenten ter beschikking voor een versoepeling van het bemestingsverbod:

1) Ontheffing

Ontheffing kan enkel toegekend worden aan percelen die behoren tot de groepen van de intensieve graslanden en de akkers. Daardoor wordt het perceel vrijgesteld van het bemestingsverbod en gelden de algemene bemestingsnormen en bepalingen van kwetsbaar gebied water. Ontheffing wordt toegekend aan de landbouwer die het perceel in gebruik had in het jaar vóór de definitieve vaststelling, bij GRUP's die vastgesteld worden na 1 januari 2009. Bij GRUP's die vastgesteld werden vóór 1 januari 2009, wordt de ontheffing toegekend aan de landbouwer die het perceel in gebruik had in 2008.

Door overdrachten kan de ontheffing verloren gaan. Hierdoor is het instrument ontheffing uitdovend. Net als in de oude kwetsbare gebieden natuur is het algemeen principe dat de ontheffing éénmalig kan overgedragen worden aan afstammelingen. Vooral ten aanzien van de rechtspersonen zijn nieuwe overdrachtsregels gedefinieerd.

⁸ In toepassing van het decreet op de Ruimtelijke Ordening van 22 oktober 1996

⁹ In toepassing van het decreet op de Ruimtelijke Ordening van 18 mei 1999. Door dit decreet worden gewestplanwijzigingen vervangen door ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's). Deze RUP's worden uitgewerkt door verschillende niveaus: door het Vlaamse gewest, door de provincie en door de gemeente. Het Mestdecreet houdt enkel rekening met de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (GRUP's). De afbakening van GRUP's zelf vormt geen onderwerp van het Mestdecreet.

2) Huiskavel

De huiskavel zijn de percelen die een ononderbroken geheel vormen met de woning of stallen. Op de huiskavel geldt geen bemestingsverbod en gelden de algemene bemestingsnormen en bepalingen van kwetsbaar gebied water. De huiskavel wordt toegekend op basis van de verzamelaanvraag van het jaar waarin het GRUP vastgesteld werd. Alle groepen natuur komen in aanmerking voor de toekenning van de huiskavel.

1.2.1.2.4.4 Aanpassingen aan de bestaande kwetsbare gebieden natuur

Volgens de oude regelgeving was een bemesting van 2 GVE per ha van toepassing op elk moment behalve in de periode van 1 juli tot 15 september. In die periode mochten uitzonderlijk meer grootvee-eenheden grazen, maar op jaarbasis mocht de norm van 2 GVE per ha niet overschreden zijn. Nu mogen gans het jaar door meer grootvee-eenheden grazen maar op jaarbasis mag de norm van 2 GVE per ha nog steeds niet overschreden worden. Ook op percelen kleiner dan 1 ha, moet de norm van 2 GVE per ha per jaar gerespecteerd worden, maar mag de bezetting tijdelijk hoger zijn.

Volgens de oude regelgeving was er nog een aparte bemestingsnorm van toepassing voor percelen met ontheffing. Deze had enkel nog weerslag op het gebruik van kunstmest op grasland en andere gewassen. Deze aparte bemestingsnorm is nu geschrapt.

Ontheffing ging ook verloren op basis van bepaalde vervaldata. Zo was geregeld dat de niet-gezinsveeteeltbedrijven de ontheffing verloren op al hun percelen op 31 december 2007 en dat rechtspersonen de ontheffing zouden verliezen op al hun percelen op 31 december 2009. Deze vervaldata zijn nu geschrapt waardoor ontheffing enkel nog verloren kan gaan op basis van overdrachten.

De overdrachtsregels zijn vooral ten aanzien van de rechtspersonen uitgebreid.

Belangrijk is ook dat de overdrachtsregels eveneens van toepassing worden voor niet-gezinsveeteeltbedrijven. Volgens de oude regelgeving waren de overdrachtsregels niet van toepassing op de niet-gezinsveeteeltbedrijven. Dit betekende dat, als de toekenning van ontheffing op een perceel gebeurd was aan een niet-gezinsveeteeltbedrijf, de ontheffing onherroepelijk verloren ging bij elk type overdracht. Door de decreetsaanpassing is een belangrijk onderscheid tussen gezinsveeteeltbedrijven en niet-gezinsveeteeltbedrijven weggewerkt.

Er zijn geen aanpassingen gebeurd aan het instrument huiskavel. Ook de enclaveregeling blijft bestaan.

1.2.2 BESLUITEN BIJ HET MESTDECREET

1.2.2.1 Besluiten goedgekeurd in 2007 en 2008

Het Mestdecreet vormt het kader van het mestbeleid in Vlaanderen. Het decreet doet dienst als een kapstok waaraan besluiten hangen, die verder uitvoering geven aan het mestbeleid. De volgende besluiten werden reeds goedgekeurd door de Vlaamse Regering in de loop van 2007 en 2008:

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 9 maart 2007 regelt onder meer de grenswaarden voor het nitraatresidu waarboven bepaalde maatregelen opgelegd worden in 2007, de afbakening van de risicogebieden, de emissieverliezen van stikstof uit stal en opslag, en de voorwaarden voor de voederrantsoenen bij de uitscheidingscijfers van melkkoeien.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2007 regelt het vervoer van dierlijke en andere meststoffen. Met het besluit werd een nieuwe klasse E mestvoeders, het systeem van geregistreerd verzenders en de AGR-GPS (Automatische Gegevens Registratie en Global Positioning System) verplichting voor mestvoeders klasse B ingevoerd.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007 legt de zware kleigronden (de landbouwstreek Polders) en de zandgronden (de landbouwstreek Kempen in zijn totaliteit en de Vlaamse Zandstreek buiten Vlaams-Brabant) vast. Deze afbakening is onder meer van belang voor de uitrijregeling op zware kleigronden en de totale bemestingsnorm van maïs en graangewassen op zandgronden.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007 regelt de toewijziging, het gebruik en de overname van de nutriëntenemissierechten en legt modaliteiten vast voor bedrijfsontwikkeling na bewezen mestverwerking.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 februari 2008 regelt verschillende aspecten over de inventarisatie van gegevens. Met het besluit is onder meer vastgelegd welke gegevens moeten aangegeven worden bij de Mestbank via de jaarlijkse aangifte en welke registers moeten bijgehouden worden.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 2008 legt de voorwaarden vast voor derogatie. Het besluit legt onder meer vast welke afwijkende, maximale bemestingsnormen voor dierlijke mest van toepassing zijn voor de verschillende derogatiegewassen¹⁰. Verder zijn ook voorwaarden opgenomen voor grondbewerking, bemestingspraktijken en graslandbeheer en voor het bijhouden van een bemestingsplan en -register. Het besluit schrijft ook voor dat bodemstaalnames van de derogatiepercelen moeten uitgevoerd worden.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 oktober 2008 legt vast op welke manieren een bedrijf kan voldoen aan zijn mestverwerkingsplicht. Dit kan door het verwerven van mestverwerkingscertificaten (MVC's), minder mest te produceren of een equivalent aan nutriëntenemissierechten definitief te laten annuleren. Verder zijn de procedures vastgelegd voor het toekennen en overdragen van mestverwerkingscertificaten.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 oktober 2008 geeft uitvoering aan verschillende aspecten met betrekking tot tuinbouwbedrijven evenals enkele algemene zaken rond bemesting. Het besluit legt de modaliteiten vast voor het opbrengen van stikstof uit kunstmest of specifieke andere meststoffen op bepaalde tuinbouwteelten in de periode van 1 september tot en met 14 november en de periode van 16 januari tot en met 14 februari. Verder zijn bepalingen opgenomen voor het gebruik van fosfaat uit kunstmest op basis van een bodemanalyse en voor het opbrengen van een extra hoeveelheid GFT- en groencompost op percelen met een laag organisch koolstofgehalte.

1.2.2.2 Besluiten goedgekeurd in 2009

Sinds de publicatie van het Voortgangsrapport 2008, werden een aantal nieuwe besluiten goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Hieronder wordt nader ingegaan op de inhoudelijke bepalingen van deze besluiten.

1.2.2.2.1 Besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 (nutriëntenbalansstelsels)

Dit besluit legt de modaliteiten vast voor de toepassing van de verschillende nutriëntenbalansstelsels:

Convenant

In het besluit is het maximaal gehalte aan totaal fosfor en/of ruw eiwit vastgelegd van het laag-fosforvoeder, laag-eiwitvoeder en nutriëntenarmvoeder dat in aanmerking komt voor de convenant voor bepaalde diercategorieën. De bijhorende uitscheidingscijfers per diercategorie zijn tevens vastgelegd. Verder is ook het voederverbruik per diercategorie vastgelegd dat de Mestbank kan controleren met de dierbezetting en de hoeveelheid geleverde voeders. Als het berekende voederverbruik meer dan 10 % hoger is dan het in het besluit vastgelegde voederverbruik, kan de Mestbank de convenant weigeren en de uitscheidingscijfers berekenen volgens de regressierechte.

Regressierechte

Daarnaast zijn in het besluit per diercategorie de regressierechten vastgelegd die het verband leggen tussen het verbruik van fosfor en ruw eiwit per dier en de productie van respectievelijk fosfaat en stikstof per dier. Tevens is vastgelegd dat de landbouwer jaarlijks een mestuitscheidingsbalans moet opmaken evenals hoe deze balans moet opgemaakt worden. Uit deze balans moet blijken dat de voeding voor de betreffende dieren uitsluitend bestaat uit veevoeders zoals opgenomen in de balans.

Andere voeders of voedertechnieken

Ten slotte legt het besluit vast hoe landbouwers een mestuitscheidingsbalans moeten opmaken ter berekening van de reële uitscheidingshoeveelheden.

In het besluit zijn ten slotte ook voorschriften opgenomen voor de landbouwers met betrekking tot het bijhouden van de facturen en aankoopborderellen van de geleverde voeders. Voor het nutriëntenbalansstelsel van het type convenant zijn ook voorschriften opgenomen in verband met het attest dat door de fabrikant moet geleverd worden. Ten slotte

¹⁰ Derogatiegewassen zijn gras, maïs voorafgegaan door een snede gemaaid en afgevoerd gras, wintertarwe gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas, suikerbieten en voederbieten

is in het besluit opgenomen dat de forfaitaire uitscheidingscijfers opgelegd worden als uit een controle blijkt dat het nutriëntenbalansstelsel niet conform de wetgeving wordt toegepast.

Ten slotte wijzigt het besluit eveneens de forfaitaire uitscheidingscijfers voor de varkenscategorieën andere varkens, beren en zeugen inclusief biggen van minder dan 7 kg. Hierdoor gelden er vanaf productiejaar 2009 nieuwe, beter onderbouwde uitscheidingscijfers voor deze varkenscategorieën.

> *Meer informatie over de nutriëntenbalansstelsels en de berekening van de dierlijke productie is te vinden in Hoofdstuk 3.1.1.3.*

1.2.2.2.2 Ministerieel besluit van 19 maart 2009 (afwijking op zandgronden)

Dit besluit legt vast op welke manier een landbouwer kan aantonen dat een bepaald perceel geen zandgrond is. Dit kan door een textuuranalyse van het betreffende perceel. Verder legt het besluit vast dat deze textuuranalyse overgemaakt moet worden aan de Mestbank en dat de afwijking geldt voor onbepaalde duur.

Deze afwijking is onder meer van belang voor de totale bemestingsnorm voor stikstof voor maïs en graangewassen. Het Mestdecreet schrijft strengere totale bemestingsnormen voor stikstof voor op zandgronden dan op niet-zandgronden.

1.2.2.2.3 Ministerieel besluit van 30 juni 2009 (vervoer van meststoffen)

In dit besluit zijn een aantal voorwaarden vastgelegd voor de AGR-GPS apparatuur (Automatische Gegevens Registratie - Global Positioning System) en de GPS-dienstverleners. Zo is onder meer vastgelegd dat het AGR-GPS apparaat databerichten moet versturen naar de GPS-dienstverlener bij het laden, lossen en elke tussentijdse positie om de 15 kilometer. Ook de gegevens die deze databerichten moeten bevatten, zijn vastgelegd. Verder legt het besluit vast dat de GPS-dienstverlener de databerichten onmiddellijk doorstuurt naar de centrale server van de Mestbank.

Het besluit legt verder de kentekens vast voor de verschillende klassen van erkende mestvoerders. Ten slotte is vastgelegd dat producenten van andere meststoffen en uitbaters van verwerkingseenheden, meer dan 160 kg fosfaat uit groencompost, GFT-compost of bewerkte dierlijke producten (conform verordening nr. 1774/2002) mogen afvoeren met een vervoermiddel met een nuttig laadvermogen van minder dan 500 kg.

1.2.2.2.4 Besluit van de Vlaamse Regering van 4 september 2009 (nutriëntenemissierechten)

Dit besluit geeft uitvoering aan de wijzigingen opgenomen in het Verzameldecreet betreffende de overdrachten en toekenningen van de nutriëntenemissierechten-dieren (NER-D) (zie 1.2.1.2.3).

1.2.2.2.5 Ministerieel besluit van 8 september 2009 (erkenningen van laboratoria)

Dit besluit legt vast welke laboratoria erkend zijn voor het uitvoeren van analyses in het kader van het Mestdecreet. Erkenningen worden verleend op basis van het besluit van 26 mei 2000. Erkenningen worden verleend op basis van het uitvoeren van erkenningsanalyses, dit zijn analyses van parameters van een bepaald pakket waarvoor de erkenning aangevraagd wordt. Daartoe wordt jaarlijks in mei een ringtest georganiseerd. Een laboratorium dat een erkenning wil bekomen kan inschrijven op deze ringtest per pakket. Het referentielaboratorium VITO stelt een beoordelingsverslag op betreffende de uitgevoerde erkenningsanalyses. Deze beoordeling is gebaseerd op een statistische verwerking en toetsing van de resultaten (bepalen van z-score, uitschieter, standaarddeviatie).

Wanneer de erkenningsanalyse te sterk afwijkt (m.a.w. wanneer een z-score behaald wordt) voor een parameter waarvoor in het kader van het Mestdecreet bepaalde rechten of plichten gelden voor de landbouwer, wordt de erkenning voor het pakket niet verleend.

1.2.2.2.6 Ministerieel besluit van 25 september 2009 (erkenningen van laboratoria)

Na een grondige evaluatie van de door het VITO uitgevoerde ringtesten, besliste Minister Schauvliege dat, naast de lijst met erkende labo's die zijn opgenomen in het Ministerieel Besluit van 8 september, de Bodemkundige Dienst van België erkend is voor het uitvoeren van analyses van nitraatstikstof en plantbeschikbare fosfor in bodems in het kader van het Mestdecreet.

Op 30 september 2009 is in het Belgisch Staatsblad het Ministerieel Besluit verschenen waardoor de Bodemkundige Dienst erkend wordt voor het uitvoeren van nitraatstikstofanalyses en analyses op plantbeschikbare fosfor in de bodems.

> *De integrale tekst van de besluiten bij het Mestdecreet is terug te vinden op de website van de VLM: <http://www.vlm.be/algemeen/Regelgeving/Mestbank/Besluiten>.*

1.2.3 HET MILIEUHANDHAVINGSDECREET

1.2.3.1 Historiek en doel

Door een waaier aan sectorale wetten en decreten (water, bodem, lucht, geluid, mest, ...) was er geen uniformiteit van toezicht, strafbaarstelling of strafmaat. Dit leidde tot ondoorzichtigheid bij de toezichthoudende ambtenaren, politiediensten, parketmagistraten en strafrechters. Er was nood aan een éénvormige en geactualiseerde regelgeving inzake milieuhandhaving voor het hele Vlaamse Gewest. In 2005 werd op initiatief van Minister Peeters het Milieuhandhavingsdecreet voorbereid.

Het Milieuhandhavingsdecreet¹¹ werd goedgekeurd op 21 december 2007. Bij dit decreet hoort een uitvoeringsbesluit, het Milieuhandhavingsbesluit, waarin bepaalde aspecten verder uitgewerkt zijn. Zowel het Milieuhandhavingsdecreet als het Milieuhandhavingsbesluit zijn in werking getreden op 1 mei 2009.

Het Milieuhandhavingsdecreet is opgebouwd uit twee grote delen, een eerste deel rond beleid en organisatie van de milieuhandhaving en een tweede deel rond toezicht, sancties en veiligheidsmaatregelen. Er werd hierbij gestreefd naar een geharmoniseerde aanpak. Deze harmonisatie moet resulteren in een vereenvoudiging van de milieuregelgeving en een betere milieuhandhaving op het terrein. De handhaving van het Mestdecreet werd via het zogenaamde "Vervolgdecreet" opgenomen in het Milieuhandhavingsdecreet. Deze integratie is evenwel niet volledig, gelet op de specificiteit van bepaalde overtredingen op het Mestdecreet. Met name de zogenaamde databankmisdriven (vastgesteld naar aanleiding van metingen in de databank) en de overtredingen met een vast of aan de hand van een formule bepaald boetebedrag, werden buiten de toepassing gehouden van het Milieuhandhavingsdecreet.

1.2.3.2 Beleid en organisatie

De gewestelijke milieu-inspectiediensten blijven de centrale spil in het handhavingsbeleid. Het handhavingsbeleid wordt evenwel versterkt door het toezicht ook toe te vertrouwen aan de provinciale toezichthouders, naast de gewestelijke, gemeentelijke en andere lokale toezichthouders.

Bijkomend werd er ook een Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving opgericht. Deze raad vervult een centraal adviserende en beleidsondersteunende opdracht. Daarnaast is deze raad verantwoordelijk voor de opmaak en opvolging van protocollen tussen de verschillende handhavingsactoren, zoals inspectiediensten, politiediensten, parketten, gemeenten en provincies. Ten slotte staat de raad in voor de jaarlijkse opmaak van een milieuhandhavingsrapport en een milieuhandhavingsprogramma.

1.2.3.3 Toezicht, sancties en veiligheidsmaatregelen

Het Milieuhandhavingsdecreet zorgt voor een harmonisatie van toezicht, sancties en veiligheidsmaatregelen. Het sanctie-instrumentarium moet gericht inspelen op de aard, de ernst en de omvang van de vastgestelde overtredingen. Zo is het niet-tijdig indienen van een bepaalde administratieve verplichting van een totaal andere orde dan bijvoorbeeld het illegaal lozen. Hierbij aansluitend is een belangrijke rol weggelegd voor raadgevingen en aanmaningen. Een raadgeving is een preventief instrument dat gebruikt kan worden als er (nog) geen overtreding van de regelgeving is gebeurd. Een aanmaning is eerder een curatief instrument bij vaststelling van een overtreding. Verder zijn de zogenaamde "bestuurlijke maatregelen", zijnde het stakingsbevel, het regularisatiebevel en de bestuursdwang, opgenomen in het Milieuhandhavingsdecreet.

Een van de krachtlijnen in het Milieuhandhavingsdecreet is het vermijden van een dubbele sanctionering voor eenzelfde feit. Zo vervalt de strafvordering wanneer het parket een bepaald milieumisdrijf beslist niet strafrechtelijk te behandelen. De gewestelijke entiteit start hierna de procedure voor de eventuele oplegging van een alternatieve bestuurlijke geldboete, al dan niet vergezeld van een voordeelontneming. Omgekeerd kan er geen bestuurlijke geldboete meer opgelegd worden, wanneer het parket beslist een bepaald milieumisdrijf strafrechtelijk te behandelen. De Gewestelijke Entiteit, een nieuwe afdeling van het departement Leefmilieu Natuur en Energie, is opgericht voor de oplegging van alle bestuurlijke geldboetes in het kader van het Milieuhandhavingsdecreet.

¹¹ Decreet van 21 december 2007 tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel XVI "Toezicht, handhaving en veiligheidsmaatregelen", gepubliceerd in het Belgisch staatsblad op 29 februari 2008, i.w. 1 mei 2009.

Tegen elke beslissing van de Gewestelijke Entiteit kan een beroep ingediend worden. De beroepen tegen de exclusieve en alternatieve bestuurlijke geldboetes worden behandeld door een administratief rechtscollege, namelijk het Milieuhandhavingscollege.

1.2.3.4 Milieu-inbreuken en milieumisdrijven

De sancties en procedure ten gevolge van de vaststelling van een bepaalde overtreding, hangen af van het feit of het om een milieu-inbreuk of een milieumisdrijf gaat. Milieu-inbreuken houden een loutere schending van administratieve verplichtingen in en zijn enkel administratiefrechtelijk sanctioneerbaar. Milieumisdrijven impliceren zwaardere overtredingen tegen de milieuregelgeving die strafrechtelijk gesanctioneerd kunnen worden.

2 | DIENSTVERLENING

2.1 BASsistent rekenprogramma's

In 2009 lanceerde de Mestbank voor het eerst rekenprogramma's in Microsoft Excel formaat onder de naam BASsistent. Deze naam is een samentrekking van BAS (bedrijfsadvies en sensibilisering, de begeleidingsdienst van de Mestbank) en assistent. De programma's zijn in de eerste plaats dan ook bedoeld als hulpmiddel voor de land- en tuinbouwer in zijn bemestingsmanagement.

Op Agriflanders (8-11 januari 2009) werden in eerste instantie drie programma's gelanceerd, namelijk de BASsistent Mestproductie, de BASsistent Perceelsbemesting en de BASsistent Mestverwerking. In een latere fase (april 2009) volgde de 4de en voorlopig laatste BASsistent, de BASsistent Bemestingsplan en -register.

De BASsistent Mestproductie helpt de landbouwers bij het berekenen van de dierlijke productie op hun bedrijf, de bemesting door begrazing en hoeveel nutriëntenemissierechten ingevuld worden met de opgegeven productie. Het programma kan gebruikt worden in een reële bedrijfssituatie, maar kan ook dienen om simulaties uit te voeren om het effect van een veranderde bedrijfsvoering in te schatten.

De BASsistent Perceelsbemesting kan gebruikt worden om de bemesting op een perceel of een perceelsgroep te plannen en uit te rekenen, maar kan ook als bemestingsregister van dit perceel of die perceelsgroep gebruikt worden. Dit programma kan ook gebruikt worden om de reële bedrijfsvoering te plannen en op te volgen, maar het kan ook dienst doen als simulatieprogramma.

De BASsistent Mestverwerking kan de landbouwer helpen met het berekenen van de mestverwerkingsplicht voor zijn bedrijf of bedrijfsgroep en kan inschatten hoeveel de verwerkingsplicht zal bedragen uitgaande van een gesimuleerde productie en afzetmogelijkheden. Zo kan de landbouwer het effect van een veranderd bedrijfsmanagement op de mestverwerkingsplicht simuleren.

De BASsistent Bemestingsplan en -register is een hulpmiddel voor de land- en tuinbouwers in het bepalen van de productie, het indelen van de percelen in perceelsgroepen, de berekening van de beweiding en de bepaling van de methoeveelheden in de stallen. Daarnaast laat het programma toe om een eenvoudige bedrijfsbalans te maken. Hierdoor kan de land- en tuinbouwer de bemesting op de verschillende perceelsgroepen plannen en nadien ook registreren. Ten slotte geeft de BASsistent Bemestingsplan en -register een duidelijk overzicht van de verschillende meststromen op het bedrijf.

De programma's kunnen worden gedownload op de website van de Vlaamse Landmaatschappij, www.vlm.be, op de doelgroepsite voor land- en tuinbouwers onder Mestbank > rekenprogramma's. Door te klikken op het gewenste programma wordt een downloadschermdoek geopend waarin de gebruiker naam, voornaam en e-mailadres kan invullen. Enkel het e-mailadres is verplicht. Om het programma te kunnen downloaden wordt gevraagd om akkoord te gaan met de gebruikersvoorwaarden. Het verplicht opgeven van een e-mailadres dient enkel om de gebruiker te kunnen bereiken als een nieuwe versie van het gedownloade rekenprogramma wordt aangeboden. De rekenprogramma's staan open voor iedereen die beschikt over een pc met internetverbinding en een versie van Microsoft.

Sinds de lancering van de rekenprogramma's is de BASsistent Mestproductie reeds 410 keer gedownload van de website van de VLM (stand van zaken 10 november 2009). De BASsistent Perceelsbemesting is reeds 1.064 keer gedownload, de BASsistent Mestverwerking 430 keer. Ten slotte is de BASsistent Bemestingsplan en -register reeds 744 keer gedownload.

Tijdens de eerste weken van februari 2009 organiseerde de Mestbank verschillende praktijksessies voor land- en tuinbouwers, maar ook intermediairs, die wensten te leren werken met de rekenprogramma's. De praktijksessies werden zo ingericht dat minstens per twee aanwezigen één pc of laptop ter beschikking was en er dus ter plaatse kon geoefend worden.

Tijdens deze praktijksessies legde een medewerker van bedrijfsadvies en sensibilisering de principes van elk programma uit aan de hand van een voorbeeldbedrijf, waarna de landbouwers zelf aan de slag konden met hun eigen bedrijfssituatie als ze dit wensten. De medewerkers bleven steeds aanwezig om op de vragen te kunnen antwoorden.

De praktijksessies werden georganiseerd op de provinciale dienst van de Mestbank of in externe lokalen. Ook werden een aantal sessies specifiek voor de leerlingen van land- of tuinbouwonderwijs georganiseerd op vraag van de onderwijsinstellingen.

Tabel 1 geeft een overzicht van het aantal praktijksessies voor de BASsistent rekenprogramma's, samen met het aantal deelnemers. In totaal werden met de praktijksessies 217 geïnteresseerden bereikt, zijnde 165 land- en tuinbouwers en intermediairs en 52 leerlingen van een landbouwschool. Deze aantallen werden bereikt op 34 praktijksessies, waarvan 29 voor land- en tuinbouwers en intermediairs en 5 praktijksessies voor leerlingen van een landbouwschool. Gemiddeld waren er 6,4 aanwezigen per praktijksessie.

Tabel 1. Aantal praktijksessies voor de BASsistent rekenprogramma's, samen met het aantal deelnemers per provincie						
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Aantal praktijksessies land- en tuinbouwers / intermediairs	13	2	6	6	7	34
Aantal praktijksessies op kantoor	10	2	5	4	3	24
Aantal praktijksessies extern (incl. scholen)	3	0	1	2	4	10
Aantal praktijksessies voor scholen	2	0	1	1	1	5
Totaal aantal deelnemers	34	11	48	53	71	217
Aantal deelnemers praktijksessies op kantoor	10	11	40	17	29	107
Aantal deelnemers praktijksessies extern	24	0	8	36	42	110
Aantal deelnemers praktijksessies voor scholen	23	0	8	9	12	52
Gemiddeld aantal deelnemers per praktijksessie	2,6	5,5	8	8,8	10,1	6,4

In West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant was er een evenwichtige verdeling tussen het aantal praktijksessies op kantoor en extern. Dit is te verklaren door de minder centrale ligging van beide VLM-kantoren in hun respectievelijke provincie. In Oost-Vlaanderen en Limburg zijn alle praktijksessies voor landbouwers doorgegaan op kantoor.

Het gemiddelde aantal deelnemers per praktijksessie ligt het hoogst in West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. Hier werden de praktijksessies georganiseerd voor telkens een tiental aanwezigen. In Antwerpen werd gekozen om individuele praktijksessies aan te bieden op kantoor. Hiermee werden 10 landbouwers bereikt. Op de externe praktijksessies werd wel gekozen om de uitleg aan een groep te doen, waarbij gemiddeld 8 personen per praktijksessie bereikt werden.

2.2 Voorlichting

2.2.1 TUINBOUW

Naar aanleiding van de goedkeuring van het tuinbouwbesluit door de Vlaamse Regering op 10 oktober 2008 werd in de periode oktober 2008 – maart 2009 een voorlichtingscampagne georganiseerd zowel voor vollegrondstuinbouwers als tuinbouwers met groeimedium om deze doelgroep te laten kennismaken met de specifieke bepalingen van de wetgeving.

Deze voorlichtingscampagne werd gedifferentieerd aangepakt. In de meeste gevallen was de Mestbank organisator in samenwerking met een andere partner, in een aantal gevallen was de Mestbank uitgenodigd door de organisator als spreker. Tabel 2 geeft een overzicht van de doelgroepen en organisators van de voorlichtingsvergaderingen tuinbouw. Naast de vergaderingen die openstaan voor alle geïnteresseerden, werd één voorlichtingsvergadering georganiseerd specifiek voor intermediairs op 17 december in Sint-Katelijne-Waver. Het aantal aanwezigen tijdens deze voorlichtingsvergaderingen is weergegeven in Tabel 2.

Tabel 2. Doelgroepen en organisators van de voorlichtingsvergaderingen tuinbouw				
Datum	Locatie	Doelgroep	Organisatie	Aantal aanwezigen
28/10/2008	Roeselare	Vollegrondstuinbouwers	Mestbank i.s.m. POVLT*	45
10/11/2008	Sint-Katelijne-Waver	Vollegronds-tuinbouwers	Mestbank i.s.m. Proefstation voor de groenteteelt	85
19/11/2008	Leuven	Vollegrondstuinbouwers	Mestbank	10
17/12/2008	Sint-Katelijne-Waver	Intermediairs	Mestbank	30
17/12/2008	Herent	Witlooftelers	Nationale Proeftuin Witloof i.s.m. Mestbank	30
17/02/2009	Pamel	Pitfruittelers	Pomologische vereniging i.s.m. Mestbank	25
25/02/2009	Roeselare	Grondloze tuinbouwers	Mestbank i.s.m. Bodemkundige Dienst van België	50
26/02/2009	Brugge	Grondloze tuinbouwers	Mestbank	50
28/02/2009	Pamel	Aardbei- en kleinfruittelers	verbond aardbeitelers + ADLO** + proefcentrum Pamel	70
03/03/2009	Hoogstraten	Grondloze tuinbouwers	Mestbank i.s.m. Proefcentrum Hoogstraten	70
06/03/2009	Destelbergen	Siertelers	Proefcentrum Sierteelt	50
10/03/2009	Erpe Mere	Siertelers	Algemeen Verbond van de Belgische Siertelers	20

* Provinciaal Onderzoeks- en Voorlichtings-centrum voor Land- en Tuinbouw

** Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij

2.2.2 NITRAATRESIDU

Naar aanleiding van de nitraatresiducampagne in het najaar van 2008, heeft de Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling (ADLO) van het Departement Landbouw en Visserij de Mestbank gevraagd om de resultaten van de nitraatresiducontroles in de tuinbouw toe te lichten. Deze voorlichtingsvergaderingen gingen door op 18 februari 2009 in Sint-Katelijne-Waver en 24 februari 2009 in Roeselare. In Sint-Katelijne-Waver waren een 70-tal geïnteresseerden aanwezig, in Roeselare een 150-tal.

Daarnaast werd op vraag van de Bedrijfs-gilde Poperinge een voorlichtingsmoment georganiseerd voor landbouwers uit de regio over het nitraatresidu en de resultaten van de staalnamecampagne. Dit infomoment vond plaats op 9 februari 2009 voor 190 aanwezigen.

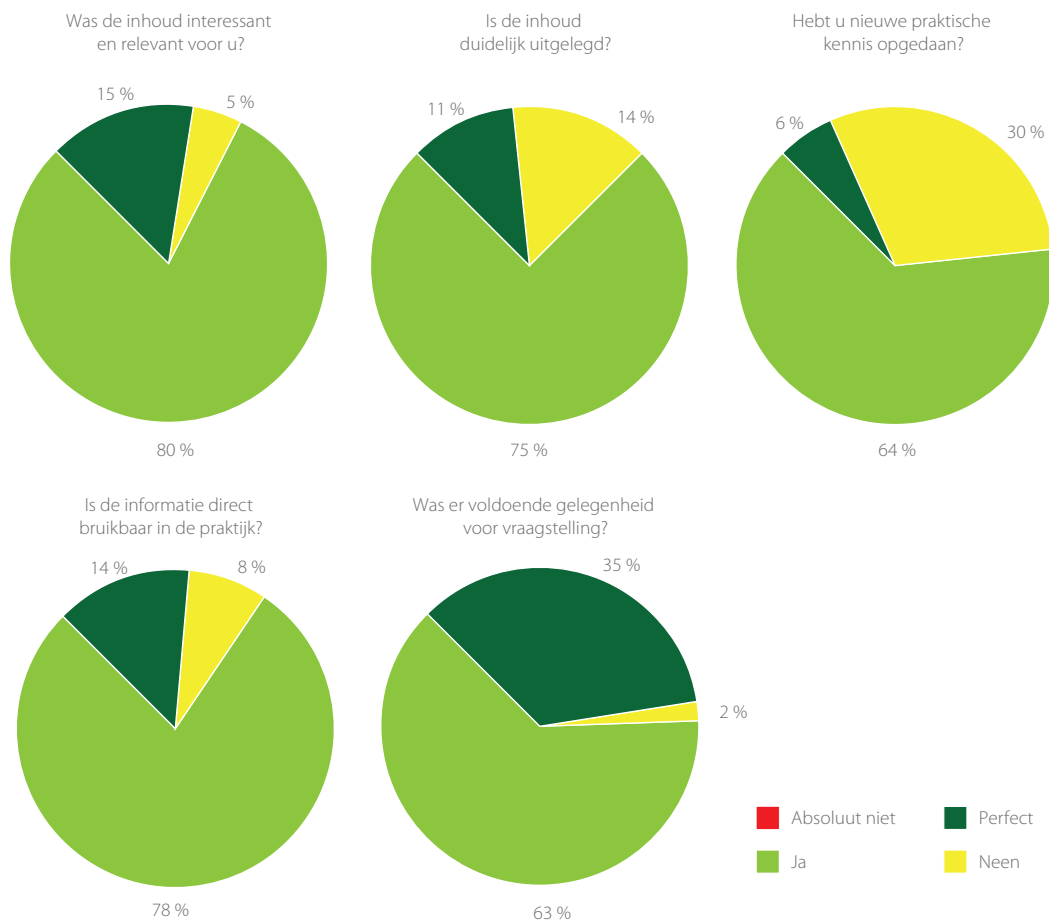
2.2.3 VOORLICHTINGSVERGADERINGEN VOOR INTERMEDIAIRS

Naar aanleiding van het jaarlijks indienen van de Mestbankaangifte werden net zoals vorig jaar infosessies georganiseerd voor de intermediairs. De bedoeling van deze infosessies is de intermediairs vertrouwd te maken met de aangifteformulieren, in het kader van hun dienstverlening naar de landbouwers toe.

De infosessies gingen door op 15 december in het auditorium van de Vlaamse Landmaatschappij in Brugge en op 19 december in het Vlaams Administratief Centrum in Hasselt. In Brugge waren 136 aanwezigen, in Hasselt 44. Naast de aangifteformulieren voor 2009 werden ook de BASsistent rekenprogramma's voorgesteld.

Onder de deelnemers van de infosessies werd een enquête gehouden over de beoordeling ervan. Een aantal bevindingen uit deze enquête wordt verder toegelicht. De infosessies werden algemeen positief geëvalueerd. Op de vraag "hoeveel is uw totaalwaardering voor de infosessie?" was de laagste score een 6 op 10, gegeven door ongeveer 11 % van de deelnemers. Ongeveer 45 % van de deelnemers gaf een score van 7 op 10, 39 % gaf een score van 8 op 10.

De resultaten van de enquête zijn weergegeven in Figuur 1. De laagste score werd nooit gegeven, bij geen enkele van de gestelde vragen. Ongeveer 95 % van de aanwezigen vond de inhoud van de infosessies relevant en interessant. Uit de enquêtes bleek verder ook dat 86 % van de aanwezigen de uitleg duidelijk vond. Ook de bruikbaarheid van de informatie in de praktijk werd gewaardeerd door 92 % van de aanwezigen. Daartegenover zei ongeveer 1/3de van de aanwezigen geen nieuwe praktische kennis opgedaan te hebben. Dit kan wijzen op de noodzaak om ook in de infosessies voor intermediairs meer praktische informatie aan te bieden. Ten slotte beoordeelden bijna alle aanwezigen de gelegenheid tot vraagstelling als voldoende.

Figuur 1. Resultaten van de enquête bij de voorlichtingsvergaderingen voor intermediairs over de aangifte 2009, georganiseerd in december 2008

2.2.4 ANDERE VOORLICHTINGSVERGADERINGEN

Net als de voorgaande jaren heeft de Mestbank, naast bovenstaande initiatieven, op ruime schaal voorlichting gegeven. Tijdens een 60-tal voorlichtingsvergaderingen werden een 3.000-tal geïnteresseerden bereikt uit verschillende sectoren van de land- en tuinbouw, zoals landbouwers in vrijwel alle deelsectoren, tuinbouwers, vertegenwoordigers, consultants, erkende mestvoerders, mestverwerkers, studenten, milieuambtenaren,

Zo organiseerde de Mestbank begin januari een voorlichtingsvergadering over mestverwerking voor intermediairs in Brugge waarvoor 70 geïnteresseerden kwamen opdagen. Daarnaast bereikte de Mestbank 430 aanwezigen tijdens 3 infovergaderingen voor erkende mestvoerders rond het mestvervoer. Hiervan vonden 2 toelichtingen plaats in West-Vlaanderen en 1 in Antwerpen.

2.3 Individuele begeleiding

2.3.1 ZITDAGEN

In maart 2009 is de Mestbank gestart met een proefproject rond zitdagen. Het uitgangspunt van deze zitdagen was om de afstand tussen de Mestbank en de landbouwers te verkleinen en om zo de dienstverlening te verbeteren.

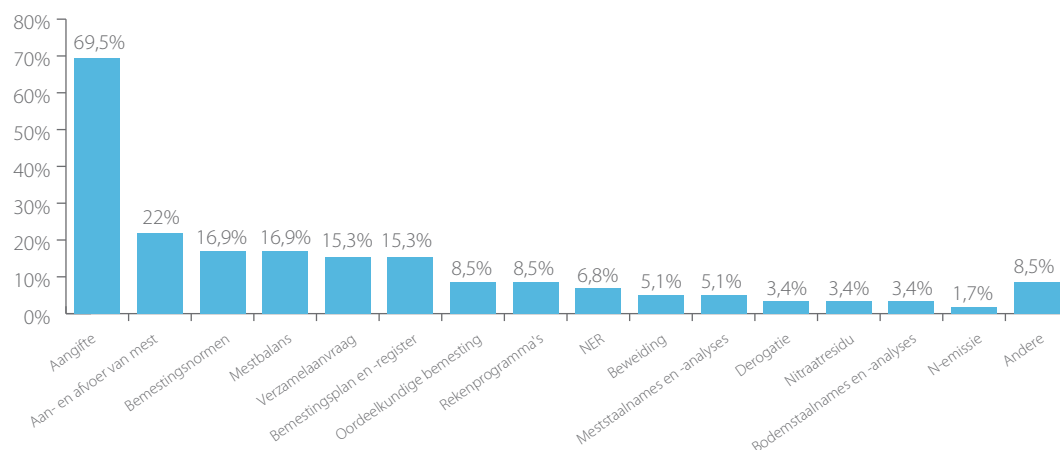
Het proefproject is opgestart in drie provincies, namelijk West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. In Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant werd telkens één gemeente uitgekozen om gedurende een aantal dagen zitdagen te houden. In Oost-Vlaanderen gingen 3 zitdagen door in Lochristi, in Vlaams-Brabant gingen 3 zitdagen door in Gooik. In West-Vlaanderen werden telkens 2 zitdagen georganiseerd in twee gemeenten, Ieper en Zwevegem.

In totaal werden op 4 locaties 10 zitdagen georganiseerd waarbij 124 landbouwers bereikt werden. Tabel 3 geeft een overzicht van het aantal uitgenodigde bedrijven en de opkomst van de zitdagen in de verschillende provincies.

	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Aantal bedrijven uitgenodigd	305	322	909	1.536
Totaal aantal bezoekers	35	26	63	124
Aantal bezoekers met afspraak	0	5	3	8
Aantal bezoekers zonder afspraak	35	21	60	116
Gemiddeld aantal bezoekers per zitdag	11,67	8,67	15,75	12,4
Opkomst uitgenodigde landbouwers	11 %	8 %	7 %	8,10 %

Om het initiatief kenbaar te maken, werden de landbouwers uit de gemeenten waar de zitdagen georganiseerd werden en uit de naburige gemeenten persoonlijk uitgenodigd. In totaal werden 1.536 uitnodigingen verstuurd. Dit zorgt voor een gemiddelde opkomst van 8,1 % van de uitgenodigde landbouwers, wat in de lijn ligt van de responsgraad bij de voorlichtingsvergaderingen. Daarnaast werden een aantal zitdagen aangekondigd in de landbouwpressen en op de website www.vlm.be.

Tijdens de zitdagen stonden medewerkers van de Mestbank ter beschikking om allerlei vragen van de landbouwers te beantwoorden. De meest voorkomende thema's die besproken werden, zijn procentueel weergegeven in Figuur 2. Bij bijna 70 % van de bezoekers tijdens de zitdagen werd de Mestbankaangifte besproken. Dit is niet verwonderlijk aangezien de zitdagen georganiseerd werden tijdens de laatste weken vooraleer de aangifte moest ingediend worden. Ook over de Mestbankitems in de verzamelaanvraag (derogatie, verhoogde bemesting, ...) kwamen een groot aantal vragen (15,3 % van de bezoekers). Daarnaast kwamen vooral thema's aan bod die verband houden met de bemesting zoals de aan- en afvoer van dierlijke mest, de bemestingsnormen, de mestbalans en het bemestingsplan en -register. Deze thema's kwamen samen bij ruim 70 % van de bezoekers aan bod.

Figuur 2. Relatief belang van de thema's die aan bod kwamen tijdens de zitdagen (ten opzichte van het totaal aantal bezoekers van de zitdagen)

2.3.2 ANDERE BEGELEIDING

Naast de begeleiding aangeboden via het proefproject van de zitdagen, ging de Mestbank ook in 2009 verder met de begeleiding van land- en tuinbouwers via telefoon, ontvangst op kantoor of bedrijfsbezoeken. In de loop van 2009 richtten zich in totaal 859 landbouwers tot de Mestbank voor individuele begeleiding (stand van zaken 20 september 2009), waarvan 38 % via een bezoek op kantoor, 38 % via de telefoon en 24 % via een bedrijfsbezoek.

De provinciale afdelingen van de Mestbank ontvangen dagelijks tientallen telefonische oproepen van land- en tuinbouwers. Over de administratieve contacten wordt niet systematisch informatie bijgehouden. Bij de 326 landbouwers die beroep deden op telefonische begeleiding, was er een duidelijke adviserende en begeleidende waarde voor de landbouwer, en bleef de dienstverlening dus niet beperkt tot het aanbieden van administratieve informatie.

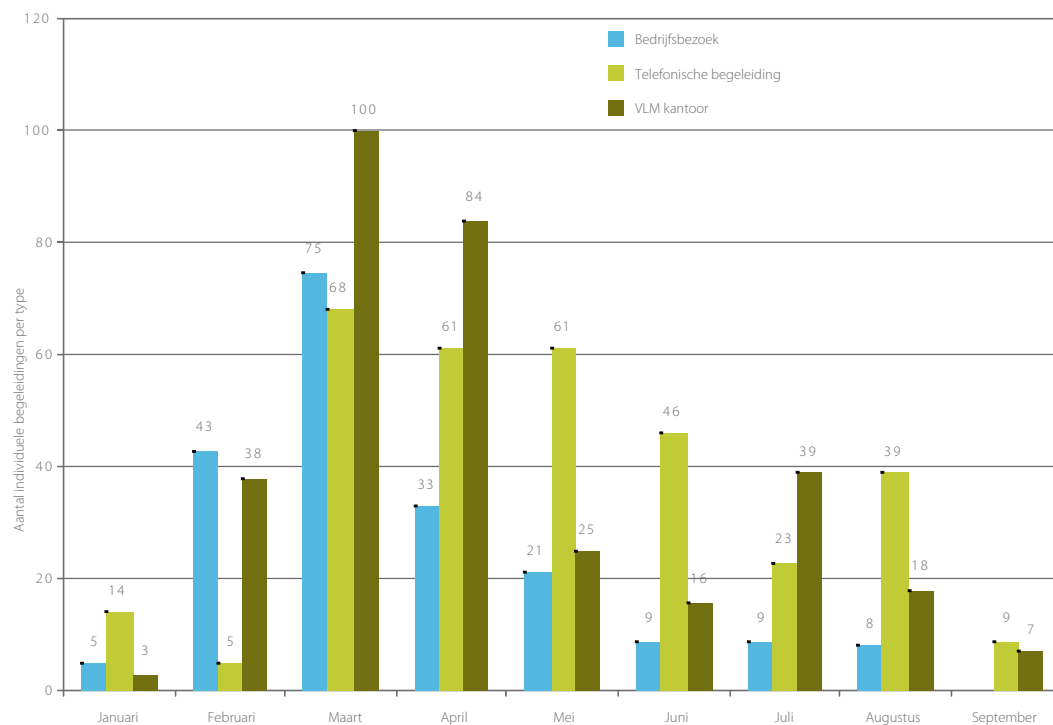
Naast de telefonische contacten komen heel veel land- en tuinbouwers met hun vragen en voor hun administratieve formaliteiten naar de provinciale afdeling. De gegevens van bezoekers die expliciet voor administratieve zaken komen, worden niet systematisch bijgehouden. Bij de 330 landbouwers die beroep deden op begeleiding bij een bezoek aan de provinciale afdeling, was er een duidelijk begeleidend en adviserend karakter, en niet enkel het afhandelen van administratieve formaliteiten zoals bijvoorbeeld het goedkeuren van burenregelingen.

Ten slotte vonden 203 bedrijfsbezoeken plaats. Deze bedrijfsbezoeken gebeuren op expliciete vraag van de landbouwer via mail, telefoon, inschrijvingsformulier, ... waarna een datum voor het bezoek wordt vastgelegd.

Figuur 3 geeft een tijdsreeks van de verschillende types begeleiding. Uit deze figuur is af te leiden dat de bedrijfsbezoeken vooral tijdens het voorjaar zijn uitgevoerd, met een piek in de maanden februari (43) en maart (75), om daarna stabiel te blijven rond 10 bedrijfsbezoeken per maand.

Ook in de begeleiding op het VLM-kantoor treedt een voorjaarspiek op in de maanden februari tot april. In de volgende maanden stabiliseert het aantal begeleidingen op kantoor rond de 20. In juli wordt een nieuwe piek vastgesteld.

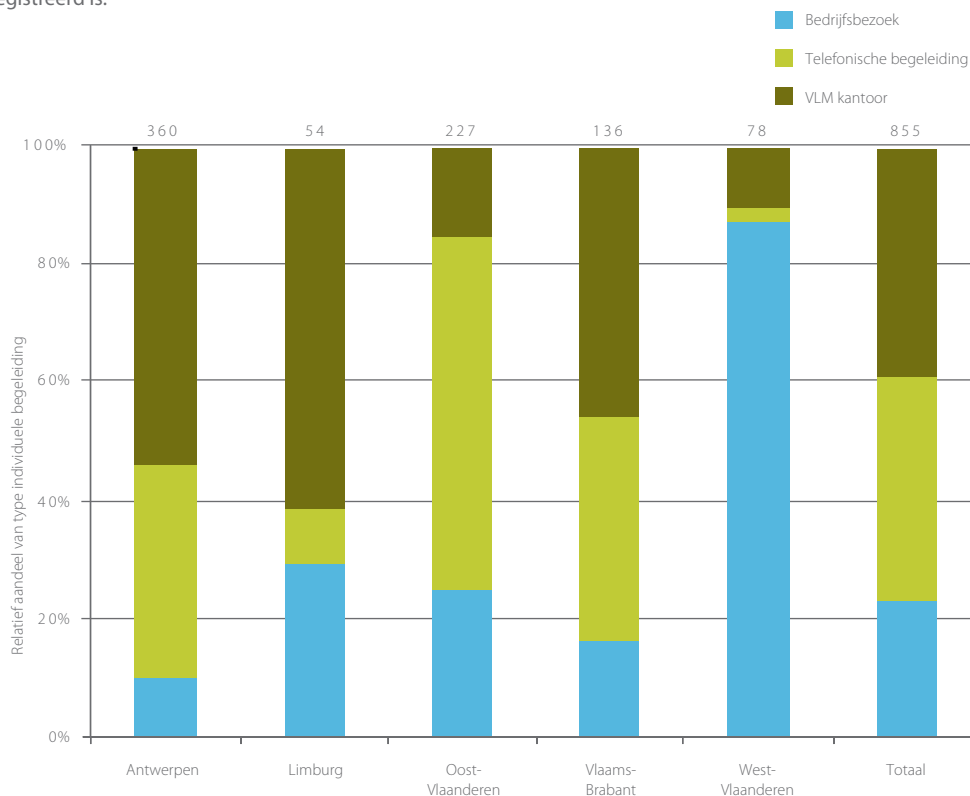
De telefonische begeleiding piekt een maand later dan de vorige twee types begeleiding, namelijk vanaf maart tot juni. In juli daalt het aantal telefonische begeleidingen om ten slotte in augustus opnieuw te pieken.

Figuur 3. Aantal individuele begeleidingen per type (bedrijfsbezoek, telefonisch, kantoorbezoek) per maand in 2009 (stand van zaken 20 september 2009)

Figuur 4 geeft voor elke provincie het relatief aandeel weer van de types individuele bedrijfsbegeleiding (bedrijfsbezoek, telefonisch, kantoorbezoek). Het relatief lage aantal individuele bedrijfsbegeleidingen in West-Vlaanderen en Limburg ten opzichte van de andere provincies, wordt verklaard door het minder systematisch bijhouden van de gegevens over telefonische begeleiding en begeleiding op kantoor in beide provincies.

Op Vlaams niveau bestaat ongeveer 25 % van alle individuele begeleidingen uit bedrijfsbezoeken. De overige 75 % is ongeveer gelijk verdeeld over telefonische begeleiding en begeleiding op het kantoor. Er worden evenwel verschillen vastgesteld tussen de provincies. In de provincies Antwerpen en Limburg ligt de nadruk vooral op begeleiding op het kantoor. Echter in Limburg worden relatief meer bedrijven bezocht dan in Antwerpen. In Oost-Vlaanderen worden de landbouwers het meest telefonisch geholpen. In deze provincie is het relatief aantal bedrijfsbezoeken vergelijkbaar met het Vlaamse gemiddelde. Vlaams-Brabant heeft in de begeleiding van land- en tuinbouwers een profiel dat vergelijkbaar is met het Vlaamse gemiddelde, zij het met een lager aandeel van de bedrijfsbezoeken. Het profiel van de begeleiding in West-Vlaanderen wordt vertekend door het lage aantal telefonische begeleiding en begeleiding op kantoor dat geregistreerd is.

Figuur 4. Relatief aandeel van de verschillende types individuele begeleiding (bedrijfsbezoek, telefonisch, kantoorbezoek) per provincie in 2009 (stand van zaken 20 september 2009) (cijfers boven de kolommen geven het totaal aantal individuele begeleidingen weer)

2.3.3 AUDITS BIJ DE OPVOLGING VAN HET NITRAATRESIDU

2.3.3.1 De audit als begeleidende maatregel bij een te hoog nitraatresidu

Sinds 2003, voert de Mestbank nitraatresiducontroles uit in het najaar op een selectie van landbouwpercelen. Het doel van de nitraatresiducontroles is de landbouwers bewust te maken van het belang van een oordeelkundige bemesting, zodat het nitraatresidu in het najaar zo laag mogelijk is en het risico op uitspoeling naar grond- en oppervlaktewater zoveel mogelijk beperkt wordt.

Het Mestdecreet legt maatregelen op aan landbouwers bij wie het nitraatresidu bepaalde waarden overschrijdt. De maatregelen zijn afhankelijk van de hoogte van het gemeten nitraatresidu en van de ligging van het perceel binnen of buiten risicogebied. De maatregelen zijn voornamelijk van sensibiliserende aard, kaderend in de bredere ondersteunende rol van de Mestbank.

De audit maakt deel uit van de begeleidende maatregelen die bedrijven opgelegd krijgen bij een overschrijding van de nitraatresiduwaarde binnen risicogebied. In het jaar volgend op de staalname, voert de Mestbank een audit uit van deze bedrijven. Tijdens deze audit proberen medewerkers van de Mestbank samen met de landbouwer na te gaan wat de oorzaak is van het te hoge nitraatresidu. Concreet gebeurt dit aan de hand van een algemene vraagstelling met betrekking tot de toegepaste bemesting en de toepassing van de code goede landbouwpraktijken in relatie tot bemesting. De Mestbank formuleert na afloop een advies om de landbouwer te helpen bij de realisatie van een lager nitraatresidu in de toekomst. *Voor meer informatie over de praktische uitvoering van de audits wordt verwezen naar het Voortgangsrapport 2008.*

2.3.3.2 Aantal audits en prioriteiten in 2009

De te auditeren bedrijven in 2009 zijn de landbouwbedrijven met een nitraatresidu van meer dan 90 kg NO₃-N/ha binnen risicogebied bij de staalnamecampagne van 2008. Nieuw ten opzichte van de staalnamecampagne van 2007 is dat er 2 types staalnames zijn gebeurd. Enerzijds waren er de controlestalen die de Mestbank laat nemen op landbouwbedrijven. Anderzijds waren er de opvolgstalen die de landbouwers op eigen kosten moesten laten nemen ten gevolge van een nitraatresidu van meer dan 90 kg NO₃-N/ha in risicogebied bij de staalnamecampagne van 2007. Er zijn ook landbouwbedrijven waarvan geen resultaten van opvolgstalen gekend zijn bij de Mestbank omdat ze er geen hebben laten nemen of omdat de resultaten niet werden doorgestuurd naar de Mestbank. Ook deze groep krijgt een audit. Het gaat hier in totaal over 187 landbouwers.

Als eerste criterium geldt dat de Mestbank eerst een audit uitvoert bij bedrijven waar vorig jaar geen audit is uitgevoerd. Als tweede criterium geldt de hoogte van het nitraatresidu, waarbij de bedrijven met de hoogste nitraatresidu's eerst een audit krijgen.

In 2008 kregen 500 bedrijven een audit van de Mestbank, ten gevolge van een overschrijding van de nitraatresiduwaarde binnen risicogebied bij de staalnamecampagne van 2007, zodat alle bedrijven met een nitraatresidu van meer dan 125 kg NO₃-N/ha reeds geauditeerd werden.

De bedrijven met een nitraatresidu van 90 tot 125 kg NO₃-N/ha voor de staalnamecampagne van 2007 krijgen prioritair een audit in 2009, als opnieuw een overschrijding van de nitraatresiduwaarde wordt vastgesteld bij de staalnamecampagne van 2008. Het gaat hier in totaal over 145 landbouwers.

Het totaal aantal bedrijven dat in aanmerking komt voor een audit is 2.029. De verdeling van deze audits over de verschillende prioriteitengroepen, samen met het aantal bedrijven per groep is weergegeven in Tabel 4. De groepen 1 tot en met 5 zijn prioritaire groepen voor de audits in 2009.

		2008				
		Geen of onvoldoende opvolgstalen (geen resultaat gekend)	90-125 kg NO ₃ -N/ha	125-150 kg NO ₃ -N/ha	150-500 kg NO ₃ -N/ha	> 500 kg NO ₃ -N/ha
2007	Nieuwe staalnames 2008	/	Groep 9 682	Groep 7 287	Groep 5 550	Groep 3 6
	90-125 kg NO ₃ -N/ha	Groep 1 187	Groep 8 64	Groep 6 26	Groep 4 55	Groep 2 0
	125-150 kg NO ₃ -N/ha		Groep 17 23	Groep 15 8	Groep 13 20	Groep 11 1
	> 150 kg NO ₃ -N/ha		Groep 16 54	Groep 14 21	Groep 12 54	Groep 10 0

Tabel 5 geeft een overzicht van de verdeling van de audits over de verschillende provincies. Oorspronkelijk moeten een 2.000-tal audits uitgevoerd worden. Wanneer de stopgezette bedrijven in de loop van 2008 en op 1 januari 2009 in mindering worden gebracht, resteren nog 1.974 audits.

Rekening houdend met de hierboven afgebakende prioriteitengroepen, resteren er 781 prioritair uit te voeren audits in 2009. Volgens een stand van zaken op 10 november 2009 zijn er 452 audits uitgevoerd, waarvan 80 % in West-Vlaanderen, gevolgd door 9 % in Oost-Vlaanderen, 6 % in Antwerpen en 5 % in Limburg. In het voorjaar wordt voornamelijk gefocust op begeleiding, terwijl de audits later op het jaar aan bod komen.

Tabel 5. Oorspronkelijk aantal audits, aantal uit te voeren audits (excl. niet-actieve landbouwers op 1 januari 2009), aantal prioritair audits (excl. niet-actieve landbouwers op 1 januari 2009) en aantal uitgevoerde audits (stand van zaken op 10 november 2009), per provincie in 2009

Provincie	Oorspronkelijk aantal audits	Aantal uit te voeren audits (excl. niet-actieve landbouwers op 1/01/2009)	Aantal prioritair audits (excl. niet-actieve landbouwers op 1/01/2009)	Aantal uitgevoerde audits	Aandeel uitgevoerde audits t.o.v. aantal prioritair audits (%)
Antwerpen	75	73	31	26	84 %
Limburg	132	125	37	22	59 %
Oost-Vlaanderen	196	188	67	40	60 %
Vlaams-Brabant	6	5	1	1	100 %
West-Vlaanderen	1.620	1.583	645	363	56 %
Vlaanderen	2.029	1.974	781	452	58 %

2.3.3.3 Bevindingen bij de audits in 2009

De reactie van de landbouwers op de audits is overwegend positief. Zo stelt 90 % van de landbouwers zich geïnteresseerd en meewerkend op. Daarnaast is 5 % van de landbouwers onvoldoende op de hoogte van de mestproblematiek en stelt 5 % zich niet meewerkend op.

Tijdens de audit werd aan de hand van een vraagstelling gepeild naar de oorzaken van het te hoge nitraatresidu op het bemonsterde perceel. Op basis van het gesprek met de landbouwer, blijken een aantal bevindingen op bedrijfsniveau en een aantal vaststellingen specifiek voor het bemonsterde perceel (of percelen).

2.3.3.3.1 Bevindingen op bedrijfsniveau

In eerste instantie komen een aantal administratieve verplichtingen aan bod zoals de aangifte, dierlijke productie, aan- en afvoer van meststoffen en de beschikbare nutriëntenemissierechten. Net zoals bij de audits uitgevoerd in 2008, bleek dat het dier- en voederregister goed wordt bijgehouden door de meeste landbouwers. Verder blijken de landbouwers over voldoende nutriëntenemissierechten te beschikken om hun dieren te houden. Een 8-tal rundveebedrijven hield meer dieren dan toegelaten volgens de toegekende nutriëntenemissierechten. Bij de meerderheid van de bedrijven traden geen afwijkingen op tussen de vastgestelde situatie en wat er op de aangifte vermeld is.

Verder kunnen een aantal conclusies getrokken worden over de opslag van meststoffen. Net zoals bij de audits uitgevoerd in 2008, bleek er doorgaans geen probleem te zijn betreffende de opslag van mest op het eigen bedrijf gedurende de winterperiode. Slechts 2 % van de relevante bedrijven¹² kampt met onvoldoende opslagcapaciteit voor mest op het eigen bedrijf. Wel zijn er nog een aantal bedrijven waar een verbetering mogelijk is van de opslag van vaste mest en/of van de opslag van mest op de kopakker. Zo werd bij 20 % van de bedrijven de code van goede landbouwpraktijken niet voldoende gerespecteerd betreffende de opslag van mest op de kopakker. Bij 8 % van de bedrijven was de opslag van vaste mest buiten de stal niet in overeenstemming met de Vlaamse voorschriften.

Net zoals vorig jaar stelden de auditors bij een kwart van de audits overbesteding vast met dierlijke mest op één of meerdere percelen. Met overbesteding wordt hier een overschrijding van meer dan 10 % van de maximale bemestingsnormen uit het Mestdecreet bedoeld. Het zijn voornamelijk veeteeltbedrijven die kampen met dit probleem. Overbesteding met kunstmest werd waargenomen bij 7 % van de audits, overbesteding met andere meststoffen bij 9 % van de audits.

¹² Verder in de tekst wordt telkens het aandeel ten opzichte van het totaal aantal bedrijven waarop het criterium van toepassing is bedoeld

Naast een overschrijding van de bemestingsnormen, blijkt ook het afstemmen van de stikstofbemesting in het jaar van scheuren van grasland een probleem te zijn bij 27 % van de audits.

Bij ongeveer 78 % van de bedrijven is het toepassen van een gefractioneerde bemesting reeds goed ingeburgerd. Bij 12 % van de bedrijven wordt eveneens gefractioneerde bemesting toegepast, maar werd aanbevolen om dit toe te passen op meerdere percelen. Daartegenover wordt bij 10 % van de bedrijven een éénmalige basisbemesting gegeven. Aansluitend hierbij houdt 94 % van de bedrijven in meer of mindere mate rekening met het optimale tijdstip voor bemesting. Deze bedrijven brengen de mest voornamelijk op in het voorjaar. Daarnaast houdt 6 % van de bedrijven geen rekening met het optimale tijdstip voor bemesting. Specifiek bij de groententeelt is het stikstofbijmeststelsel goed ingeburgerd. Bij slechts 5 % van de bedrijven werd dit stelsel niet toegepast bij de teelt van groenten.

Andere voorschriften inzake bemesting zoals de uitrijregeling, de emissiearme aanwending en de afstandsregels tot de waterlopen worden doorgaans goed gerespecteerd door alle bedrijven.

Net zoals bij de audits in 2008, is er nog een gebrek aan kennis in verband met de nutriënteninhoud van de bodem en de mest. Zo hebben 29 % van de landbouwers geen enkele standaardgrondontleding van de bodem voor hun percelen. Daarnaast is 50 % niet in het bezit van een bijkomende stikstofprofielanalyse naast deze uitgevoerd in opdracht van de Mestbank. Daarnaast is ongeveer de helft van de landbouwers niet in het bezit van een mestanalyse, zowel voor de bedrijfseigen als de ontvangen mest. Bij deze landbouwers werd een aanbeveling gegeven om een bodemanalyse en/of mestanalyse te laten uitvoeren om een beter zicht te krijgen op de nutriënteninhoud van de bodem en/of mest.

Ongeveer de helft van de landbouwers houdt voldoende rekening met de mineralisatie van de oogstresten bij het afstemmen van de bemesting. Daartegenover houdt 38 % onvoldoende en houdt 12 % geen enkele rekening met de vrijstelling van stikstof bij de mineralisatie van de oogstresten.

Verder moet het gebruik van groenbemesters nog meer gestimuleerd worden. Ongeveer 57 % van de landbouwers zaaide een groenbemester in. Daarnaast zaaide 29 % van de landbouwers ook een groenbemester in, maar niet op de meest optimale manier (bijvoorbeeld te laat in het najaar). Ten slotte maakt 14 % van de landbouwers geen gebruik van een groenbemester, terwijl de omstandigheden dit wel toelaten. In beide gevallen werden aanbevelingen gegeven om een groenbemester in te zaaien onder goede omstandigheden van teelt en tijdstip.

Ongeveer 28 % van de landbouwers hield een volledig ingevuld bemestingsplan bij. Bij 34 % was eveneens een bemestingsplan aanwezig, maar waren er kleine tekortkomingen. Echter, bij 38 % van de landbouwers was er geen bemestingsplan aanwezig of ontbrak de planning van de bemesting op de verschillende percelen of perceelsgroepen. Analoge vaststellingen werden gedaan voor het bemestingsregister. Ongeveer 32 % van de landbouwers hield een volledig ingevuld bemestingsregister bij. 38 % hield eveneens een bemestingsregister bij, mits enkele kleine tekortkomingen. Bij 30 % van de landbouwers was er geen bemestingsregister aanwezig of ontbrak de rubriek perceelsbemesting.

Bij 5 % van de landbouwers was de mestbalans niet in evenwicht in 2007. Ten slotte was bij 10 % van de audits een aanvraag voor derogatie ingediend in 2009. Dit percentage is vergelijkbaar met het aandeel bedrijven dat derogatie aanvraagt in de totale populatie van landbouwbedrijven.

2.3.3.3.2 Bevindingen bij het bemonsterde perceel (of percelen)

Bij 16 % van de audits werd een overbemesting met dierlijke mest op het bemonsterde perceel (of percelen) geconstateerd van meer dan 10 % van de maximale bemestingsnormen uit het Mestdecreet. Overbemesting met kunstmest en andere meststoffen van het bemonsterde perceel werd waargenomen bij respectievelijk 5 % en 6 % van de audits.

Daarnaast hielden de land- en tuinbouwers bij 58 % van de audits geen of onvoldoende rekening met de vrijstelling van stikstof door mineralisatie van de oogstresten bij de bemesting van het bemonsterde perceel. Verder werd bij 19 % van de audits de stikstofbemesting van het bemonsterde perceel niet afgestemd op de vrijstelling van stikstof door mineralisatie in het jaar van scheuren van grasland. Bij 30 % van de audits werd geen groenbemester ingezaaid na de oogst van het gewas op het bemonsterde perceel, terwijl de omstandigheden dit wel toelieten. Bij 17 % van de audits zaaiden de land- en tuinbouwers wel een groenbemester in, maar niet onder optimale omstandigheden zoals te laat in het najaar bijvoorbeeld.

In de lijn met de bevindingen op bedrijfsniveau, waren relatief weinig bodemanalyses beschikbaar van het bemonsterde perceel. Bij 63 % van de audits is geen standaardgrondontleding van het bemonsterde perceel beschikbaar, bij 79 % van de audits ontbreekt een profielanalyse van het bemonsterde perceel (behalve de nitraatresiduanalyse uitgevoerd in opdracht van de Mestbank). Een bodemanalyse in het voorjaar is nochtans een waardevol hulpmiddel om een zicht te krijgen op de nutriëntenvoorraad in de bodem en om de bemesting hierop af te stemmen.

Bij 23 % van de audits was er opbrengstverlies van het gewas op het bemonsterde perceel, omwille van verschillende mogelijke redenen. Bij 10 % van de audits was het opbrengstverlies te wijten aan ziekte.

2.3.3.3.3 Samenvatting audits 2009

Samenvattend wordt gesteld dat de bevindingen bij de audits in 2009 gelijkaardig zijn aan deze in 2008. Bij de geauditeerde bedrijven wordt er nog regelmatig een overbemesting met dierlijke mest vastgesteld bij één of meerdere percelen. Daarnaast wordt nog steeds onvoldoende rekening gehouden met de nutriënteninhoud van de bodem en de mest. Verder moet meer rekening gehouden worden met de vrijstelling van stikstof door mineralisatie in de bodem en oogstresten. Tevens moet het goed gebruik van groenbemesters na de oogst verder gestimuleerd worden. Al deze factoren hebben een belangrijke bijdrage in het verlagen van het nitraatresidu.

Ten slotte zijn verdere inspanningen nodig om de meerwaarde van het bemestingsplan- en register bij het plannen en uitvoeren van de bemesting over te brengen bij de land- en tuinbouwers. Het rekenprogramma BASsistent Bemestingsplan en -register kan hier een belangrijke stimulans aan geven.

2.4 Informatieverstrekking

2.4.1 PERSBERICHTEN

Om haar doelgroepen zo breed mogelijk te bereiken, stuurt de Mestbank regelmatig persberichten naar de algemene en de gespecialiseerde vakpers. Tussen 1 januari 2009 en 7 oktober 2009 heeft de Mestbank 17 persberichten verstuurd. Daarnaast organiseerde de Mestbank in januari 2009 ook een persconferentie over het Voortgangsrapport van 2008.

2.4.2 E-NIEUWSBRIEVEN

De elektronische nieuwsbrief van de Mestbank is een ander kanaal om informatie aan te bieden aan de verschillende doelgroepen. In het voorjaar van 2009 zijn er drie nieuwsbrieven over de mestproblematiek verschenen. Het aantal inschrijvingen op de nieuwsbrief is opnieuw gestegen in vergelijking met vorig jaar tot 1.900 geabonneerden bij de laatste editie.

2.4.3 CONTACTMODULE + INFO@ VRAGEN

Ook individuele vraagstellers kunnen bij de Mestbank terecht. Dat kan via de contactmodule op de website en het e-mailadres info@vlm.be. Tussen 1 januari 2009 en 7 oktober 2009 kreeg de Mestbank 229 vragen, dat zijn meer dan 20 vragen per maand.

De Mestbank tracht deze vragen binnen de vijf werkdagen te beantwoorden. Als dit niet binnen deze termijn kan omwille van de complexiteit van de vraag, dan laat de Mestbank dit aan de vraagsteller weten.

De vragen zijn erg uiteenlopend, variërend van aanvragen voor mestbanknummers of MIL-paswoorden, vragen over toekenningen en overnames van nutriëntenemissierechten, over goede bemestingspraktijken, mesttransporten, mestverwerking, derogatie tot zelfs over het bezoek van buitenlandse studenten.

2.4.4 PORTAALSITE

De doelgroepen van de Mestbank vinden de informatie die hen rechtstreeks aanbelangt op twee deelsites van de portaalsite: "Land- en tuinbouwers" en "Intermediairs". Ook op de homepagina (bij diensten en bij regelgeving) staat actuele informatie over de taken van de Mestbank en de gepubliceerde wetgeving.

De deelsite "Land- en tuinbouwers" is na de startpagina de meest bezochte pagina van de de VLM-website. Tabel 6 geeft een overzicht van de maandelijkse top 5 van de meest geraadpleegde pagina's over de mestproblematiek van januari tot september 2009. Populaire pagina's zijn die van de formulieren, de rekenprogramma's en het Mest Internet Loket (MIL). Waar de ranking hetzelfde was als in 2008, is een vergelijking gemaakt voor tussen jaren.

Tabel 6. Aantal bezoekers per maand in 2008 en 2009, van de 5 meest bezochte webpagina's per maand			
Maand	Webpagina	Bezoekers per maand in 2008	Bezoekers per maand in 2009
Januari	www.vlm.be/landtuinbouwers	3.535	3.652
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank	2.638	2.859
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren	1.143	1.704
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/mil		1.395
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/rekenprogramma's		1.210
Februari	www.vlm.be/landtuinbouwers	6.653	4.995
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank	5.244	4.247
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren	2.167	2.985
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/mil		2.067
	www.vlm.be/intermediairs		1.197
Maart	www.vlm.be/landtuinbouwers	5.602	5.244
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank	4.575	4.417
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren	2.536	3.838
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/mil	1.685	1.966
	www.vlm.be/landtuinbouwers/formulieren		1.207
April	www.vlm.be/landtuinbouwers	3.818	3.229
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank	3.158	2.607
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren	1.943	2.308
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/mil	1.018	1.107
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/rekenprogramma's/bemestingsplanenregister		1.074
Mei	www.vlm.be/landtuinbouwers	2.671	2.157
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank	2.110	1.744
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren	1.011	1.225
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/mil	868	879
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren/formulieren		640
Juni	www.vlm.be/landtuinbouwers	2.110	1.919
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank	1.674	1.649
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren	774	1.173
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren/formulieren		1.026
	www.vlm.be/algemeen/formulieren	566	757
Juli	www.vlm.be/landtuinbouwers	2.023	1.742
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank	1.595	1.670
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren	654	1.078
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/mil	887	964
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren/formulieren		740
Augustus	www.vlm.be/landtuinbouwers	2.379	1.978
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank	1.962	1.857
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren	1.067	1.161
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/mil	1.097	1.011
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren/formulieren		864
September	www.vlm.be/landtuinbouwers	2.128	1.993
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank	1.490	1.791
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren	863	1.026
	www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/formulieren/formulieren		909
	www.vlm.be/algemeen/formulieren		765

3 | VLAAMSE MESTBALANS

3.1 Mestproductie

3.1.1 DIERLIJKE MESTPRODUCTIE IN 2008

3.1.1.1 Aantal dieren

De landbouwers moeten elk jaar de gemiddelde dierbezetting van het voorgaande productiejaar aangeven bij de Mestbank. De Mestbank inventariseert deze gegevens en volgt de evolutie van het aantal dieren in Vlaanderen op.

Sinds 2007 worden de gegevens betreffende het aantal runderen kenbaar gemaakt via Sanitel. Sanitel is het geïnformatiseerd identificatie- en registratiesysteem voor nutsdieren, waaronder runderen, dat wordt beheerd door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV). Voordien werd het aantal runderen eveneens geïnventariseerd via de aangifte bij de Mestbank.

In 2008 telde Vlaanderen 32,1 miljoen dieren, waarvan 24,6 miljoen stuks pluimvee, 5,98 miljoen varkens, 1,33 miljoen runderen en 179.000 andere dieren (voornamelijk schapen, paarden en nertsen). Net zoals in de voorgaande jaren, komt het grootste aantal dieren voor in de provincie West-Vlaanderen (12,8 miljoen), gevolgd door de provincies Antwerpen (8,9 miljoen) en Oost-Vlaanderen (5,8 miljoen) (Tabel 118 als bijlage).

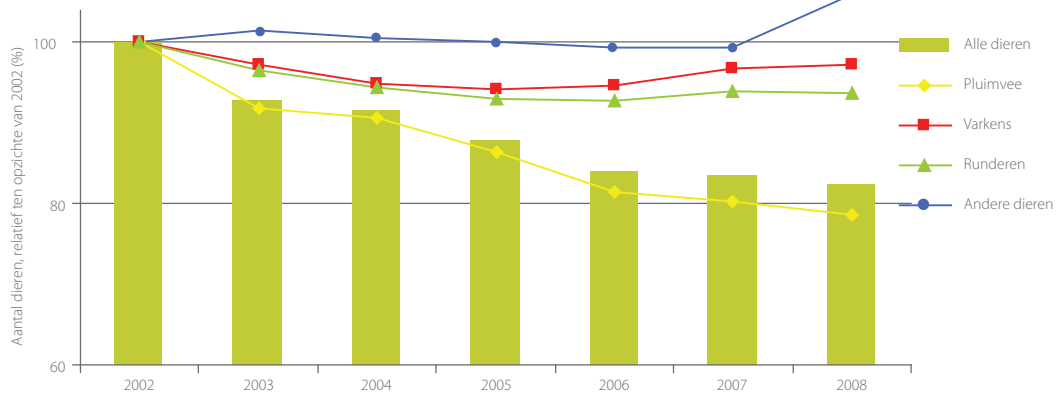
De evolutie van het aantal dieren per diersoort, relatief ten opzichte van 2002, wordt weergegeven in Figuur 5. Het totaal aantal dieren in Vlaanderen in 2008 is met 1 % gedaald ten opzichte van 2007. Deze afname is gelijkaardig aan de afname vastgesteld tussen 2006 en 2007, maar kleiner dan de afname van het aantal dieren gedurende de voorgaande jaren.

Het aantal runderen in 2008 blijft op hetzelfde niveau als in 2007. Bij de totstandkoming van het Voortgangsrapport 2008, kon het exacte aantal runderen in 2007 nog niet weergegeven worden. Dit was te wijten aan de nieuwe identificatie en bedrijfsovernames in de loop van 2007, waardoor 1 à 2 % van het aantal runderen nog niet eenduidig kon gekoppeld worden aan een bepaald landbouwbedrijf. Een gemaximaliseerde inschatting van het aantal runderen (van 1,34 miljoen runderen) werd wel in rekening gebracht bij de Vlaamse mestbalans in 2007. Volgens de huidige cijfers behoorden er 1,33 miljoen runderen tot aangifteplichtige landbouwbedrijven in 2007, wat gelijkaardig is met het aantal runderen in 2008. In 2008 telde Vlaanderen ruim 252.000 melkkoeien, wat gelijkaardig is aan 2007.

In 2008 zijn er in totaal 25.000 varkens meer dan in 2007, maar ten opzichte van het totaal aantal varkens betekent dit geen significante procentuele verhoging (0,4 %). Binnen de varkens, wordt voornamelijk een toename vastgesteld bij de categorie andere varkens 3-fasig (+ 93.000 stuks ten opzichte van 2007). Daartegenover neemt aantal varkens van de andere varkenscategorieën af tussen 2007 en 2008.

Het aantal stuks pluimvee in 2008 is verder gedaald met 2 % ten opzichte van het niveau in 2007. Deze afname vindt voor vrijwel alle pluimveecategorieën plaats. Bij de opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren wordt evenwel een toename van ongeveer 130.000 stuks waargenomen.

Het aantal andere dieren in 2008 is met 7 % gestegen ten opzichte van 2007. Deze toename is voornamelijk te wijten aan een toename van het aantal konijnen vetmesterij en kwekerij. Deze zijn samen met zo'n 8.400 stuks gestegen ten opzichte van 2007.

Figuur 5. Evolutie van het aantal dieren per diersoort in Vlaanderen, relatief ten opzichte van 2002

3.1.1.2 Brutostikstof- en fosfaatproductie

Voor de berekening van de dierlijke mestproductie heeft de landbouwer de keuze tussen het forfaitaire stelsel, waarbij hij de forfaitaire uitscheidingsnormen zoals vermeld in het Mestdecreet in rekening brengt, of een nutriëntenbalansstelsel, waarbij hij niet de forfaitaire uitscheidingsnormen maar reële uitscheidingscijfers in rekening brengt (zie 3.1.1.3).

De brutostikstof- en fosfaatproductie wordt berekend door per diercategorie, het aantal dieren te vermenigvuldigen met de bijhorende forfaitaire uitscheidingsnorm. Deze forfaitaire uitscheidingsnormen zijn vastgesteld op basis van een gangbare mestproductie en -samenstelling.

De forfaitaire uitscheidingsnormen voor melkkoeien zijn gedifferentieerd volgens de melkproductie. De uitscheiding door melkkoeien varieert immers met de melkgift, waarbij melkkoeien met een hogere melkproductie een hogere stikstof- en fosfaatuitscheiding hebben. Op basis van de gegevens van de melkproductie van het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV), wordt de forfaitaire uitscheidingsnorm bepaald. De uitscheidingsnormen voor stikstof worden gefaseerd ingevoerd. In 2007 werd de uitscheidingsnorm nog afgetoet op 109 kg N/dier/jaar voor melkkoeien met een melkproductie van meer dan 7.500 kg. In 2008 liep dit verder op tot 117 kg N/dier/jaar voor melkkoeien die meer dan 8.500 kg melk produceerden. De trapsgewijze verhoging van de uitscheidingsnormen wordt verder gezet tot 131 kg N/dier/jaar in 2010 voor melkkoeien met een jaarlijkse melkgift van meer dan 10.000 kg. Een uitzondering op de gefaseerde invoering van de uitscheidingsnormen geldt voor landbouwbedrijven die derogatie aanvragen. Voor derogatiebedrijven zijn meteen de einduitscheidingsnormen van toepassing.

Naast de afhankelijkheid van de melkproductie, zijn de forfaitaire uitscheidingsnormen voor melkkoeien ook gekoppeld aan twee voorwaarden in verband met het voederrantsoen. In de eerste plaats mogen er maximaal 3 melkkoeien, gemiddeld in een bepaald productiejaar, voorkomen per ha voedergewas- en graslandoppervlakte. Ten tweede moet het aandeel voedergewasoppervlakte minimaal 45 % zijn van de totale oppervlakte voedergewas en productief grasland. Indien niet voldaan wordt aan de eerste voorwaarde, worden de uitscheidingsnormen verhoogd met 2 kg P₂O₅/dier/jaar en 8 kg N/dier/jaar. Indien niet voldaan wordt aan de tweede voorwaarde, worden de uitscheidingsnormen verhoogd met:

$$(1 - \text{aandeel voedergewasoppervlakte}/45) \times 8 \text{ kg P}_2\text{O}_5/\text{dier/jaar en}$$

$$(1 - \text{aandeel voedergewasoppervlakte}/45) \times 20 \text{ kg N/dier/jaar}$$

Wanneer niet voldaan wordt aan beide voorwaarden, dan geldt het hoogste getal voor P₂O₅ en het hoogste getal voor N. De uitscheidingsnormen worden dus maximaal verhoogd met met 8 kg P₂O₅/dier/jaar en 20 kg N/dier/jaar (voor bedrijven zonder voedergewassen in het areaal). Voor de berekening van de voedergewasoppervlakte worden het areaal maïs, voedergranen en voederbieten en de aangekochte ruwvoerders en perspulp beschouwd. Deze gegevens zijn bekend bij de Mestbank via de aangifte.

De brutostikstof- en fosfaatproductie in 2008 bedroeg 156 miljoen kg N en 65 miljoen kg P_2O_5 (Tabel 121 als bijlage). De brutofosfaatproductie in 2008 is ongeveer 0,1 miljoen kg P_2O_5 lager dan in 2007. Een afname die voornamelijk wordt veroorzaakt door een afname van het aantal stuks pluimvee in 2008.

De brutostikstofproductie in 2008 is 0,8 miljoen kg N hoger dan in 2007. Deze toename is voornamelijk te wijten aan de verhoging van het forfaitair uitscheidingscijfer voor stikstof van 109 tot 117 kg N per jaar bij melkkoeien met een productie van meer dan 8.500 kg melk per jaar. Dit leidt tot een toename van de stikstofproductie van de runderen van ongeveer 1 miljoen kg N. Daartegenover wordt een afname van de stikstofproductie door het pluimvee vastgesteld van ongeveer 0,3 miljoen kg N, door een afname van de pluimveestapel.

De impact van de stijging van het aantal varkens met 25.000 stuks op de brutostikstof- en fosfaatproductie in 2008 is beperkt. De toename van het aantal varkens is toe te schrijven aan de categorie andere varkens 3-fasig, terwijl voor alle andere varkenscategorieën een afname wordt vastgesteld. Omdat een lager uitscheidingscijfer geldt voor de andere varkens 3-fasig dan voor bepaalde andere varkenscategorieën waarvoor een afname van het aantal varkens wordt vastgesteld (zoals bij beren, zeugen en andere varkens van meer dan 110 kg), is het netto-effect op de brutostikstof- en fosfaatproductie beperkt.

Het aandeel van de diersoorten in de brutomestproductie in 2008 is gelijkaardig aan deze in 2007. Van de stikstofproductie wordt 50 % ingenomen door runderen, 38 % door varkens, 10 % door pluimvee en 2 % door andere dieren. Van de fosfaatproductie wordt 45 % ingenomen door varkens, 42 % door runderen, 11 % door pluimvee en 2 % door andere dieren.

Van de 6.413 bedrijven die melkkoeien houden in 2008, voldoen 2.126 bedrijven niet aan de voorwaarden van het voederrantsoen. Deze bedrijven moeten rekening houden met een verhoging van de stikstof- en fosfaatproductie door melkkoeien. De meerderheid van de bedrijven die niet voldoen aan de voorwaarden van het voederrantsoen, voldoen niet aan de tweede voorwaarde van het minimale aandeel van de voedergewasoppervlakte van 45 % (2.099 bedrijven). Het aantal bedrijven dat niet voldoet aan de eerste voorwaarde van maximaal 3 melkkoeien per ha, is beperkt (109 bedrijven). In totaal vertegenwoordigt de bijkomende stikstof- en fosfaatproductie ten gevolge van het niet voldoen aan de voorwaarden van het voederrantsoen bij melkkoeien, amper 355.000 kg N en 139.000 kg P_2O_5 in 2008.

3.1.1.3 Reële stikstof- en fosfaatproductie

Naast het forfaitaire stelsel, is een nutriëntenbalansstelsel mogelijk voor de berekening van de mestproductie van varkens en pluimvee. Voor bedrijven met meer dan 200 andere varkens, is het bovendien verplicht om met een nutriëntenbalansstelsel te werken. Landbouwers die opteren voor een nutriëntenbalansstelsel, werken niet met de forfaitaire uitscheidingsnormen maar met cijfers die dichter aansluiten bij de reële uitscheidingscijfers. Er zijn drie mogelijke nutriëntenbalansstelsels:

Regressierechte

Onderzoek toont een goed verband aan tussen de opname en de uitscheiding van stikstof en fosfaat, bij de gangbare voederregimes. Op basis van simulaties met verschillende parameters werden regressierechten opgesteld voor de verschillende pluimvee- en varkenscategorieën. Landbouwers die opteren voor het regressiestelsel, kunnen aan de hand van de verbruikte voeders en de regressierechten, de reële uitscheidingscijfers berekenen. De berekening, een overzicht van de geleverde voeders en het voederregister moeten ingediend worden samen met de aangifte.

Convenant

Landbouwers die kiezen voor dit stelsel, gebruiken aangepaste voeders, de zogenaamde laagfosfor- en/of laageiwitvoeders. Dit zijn voeders waarvan de nutriënteninhoud een maximaal gehalte voor fosfor of ruw eiwit niet mag overschrijden waardoor de voeders een lager nutriëntengehalte hebben dan de gemiddelde voeders. Bij de berekening van de mestproductie worden de zogenaamde conventancijfers in rekening gebracht. Landbouwers die gebruikmaken van het conventanstelsel, moeten de laagfosfor- en/of laageiwitvoeders aankopen bij fabrikanten die de veevoederconvenant hebben ondertekend. Een attest voor laagfosfor- en/of laageiwitvoeder moet ingediend worden samen met de aangifte. De voor 2008 afgesloten veevoederconvenant heeft betrekking op laag fosfor- en laag

eiwitvoeder. In de praktijk stemt dit overeen met drie soorten convenantvoerders: laag fosforvoeder, laag eiwitvoeder en een combinatie van laag fosfor- en laag eiwitvoeder. Voorgaande balanstypes worden verder aangeduid als P-convenant, N-convenant en N&P-convenant.

Andere voeders of voedertechnieken

Landbouwers die gebruikmaken van andere voeders of voedertechnieken, berekenen de mestproductie op basis van een input/outputbalans. De input wordt bepaald door een begininventaris van voeders, dieren en eventueel strooisel op 1 januari en de aanvoer ervan in de loop van het productiejaar. De output wordt bepaald door de afvoer van levende dieren, sterfte en eventueel voeders enerzijds en de eindinventaris op 31 december van aanwezige voeders en dieren anderzijds. Het verschil tussen input en output geeft de hoeveelheid stikstof en fosfaat die op het bedrijf effectief geproduceerd wordt. Bij de aangifte moet de volledige mestuitscheidingsbalans gevoegd worden.

Wijzigingen van de nutriëntenbalansstelsels in productiejaar 2008

Voor productiejaar 2008 werden de regressierechten voor de varkens aangepast, naar aanleiding van recent wetenschappelijk onderzoek en gewijzigde voederregimes. Voor de mestvarkens hebben deze nieuwe regressierechten, bij dezelfde nutriëntenhoeveelheden in de voeders, een lagere fosfaatuitscheiding als gevolg. Voor stikstof is het effect kleiner.

Op basis van de nieuwe regressierechten voor varkens, werden ook de convenantcijfers gewijzigd voor productiejaar 2008. Ten opzichte van 2007 is het P-convenantcijfer voor biggen en mestvarkens (tweefasig en driefasig) met respectievelijk 12 % en 5 % gedaald. Voor zeugen, beren en andere varkens van meer dan 110 kg stijgt het P-convenantcijfer met 2 %.

De N-convenantcijfers voor mestvarkens stijgen met 2 % voor productiejaar 2008. Voor de beren, zeugen en andere varkens van meer dan 110 kg steeg het N-convenantcijfer tot boven de forfaitaire cijfers. Dit toont aan dat de forfaitaire uitscheidingscijfers voor stikstof voor deze diercategorieën te laag waren en nauwelijks gehaald konden worden met laagnutriëntenvoeders. Een aanpassing van de forfaitaire uitscheidingscijfers voor stikstof voor deze diercategorieën drong zich dan ook op. Hierdoor gelden er vanaf productiejaar 2009 nieuwe, beter onderbouwde forfaitaire uitscheidingscijfers voor de varkenscategorieën andere varkens, beren en zeugen inclusief biggen van minder dan 7 kg (zie 1.2.2.2.1). Omdat door de hoge N-convenantcijfers iedere stimulans tot het gebruiken van laagnutriëntenvoeders verdwenen was, werd de N-convenant voor de zeugen, beren en andere varkens geschrapt in productiejaar 2008.

De reële stikstof- en fosfaatproductie in 2008 bedroeg 154,6 miljoen kg N en 59,2 miljoen kg P_2O_5 . De verdeling van de reële mestproductie in 2008 over de verschillende provincies is weergegeven in Tabel 119 en Tabel 120 (als bijlage).

Net zoals werd vastgesteld voor de brutoproductie, is het aandeel van de diersoort in de reële productie van dierlijke mest in 2008 gelijkaardig aan deze in 2007. Van de reële stikstofproductie wordt 51 % ingenomen door runderen, 38 % door varkens, 9 % door pluimvee en 2 % door andere dieren. Van de reële fosfaatproductie wordt 46 % ingenomen door runderen, 41 % door varkens, 11 % door pluimvee en 2 % door andere dieren.

De reële stikstofproductie in 2008 is ongeveer 1,5 miljoen kg N hoger dan in 2007. Daartegenover is de reële fosfaatproductie in 2008 ongeveer 1,5 miljoen kg P_2O_5 lager dan in 2007.

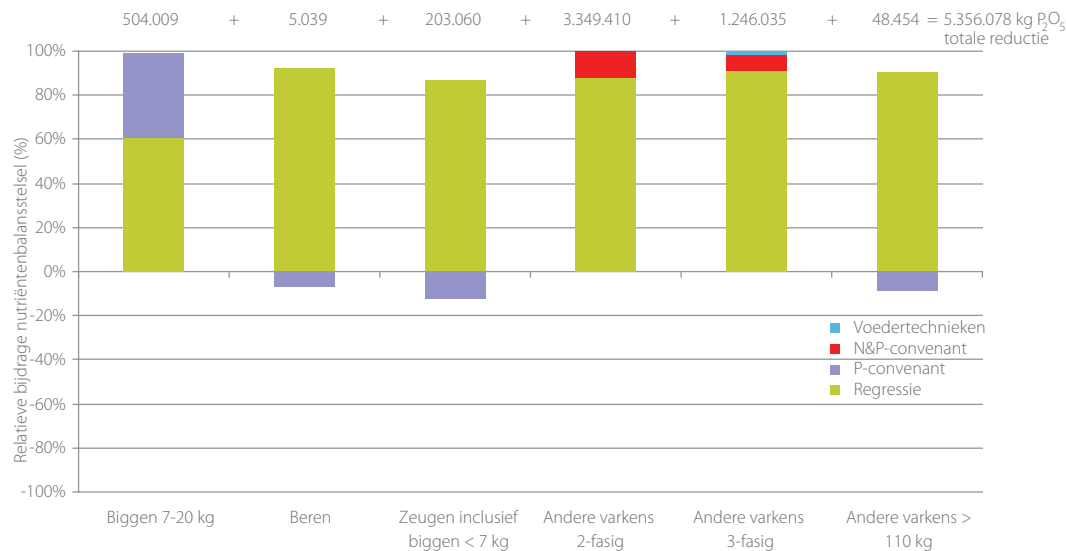
Door de nutriëntenbalansstelsels bij varkens en pluimvee is de reële stikstof- en fosfaatproductie in 2008 1,4 miljoen kg N en 5,8 miljoen kg P_2O_5 lager dan de brutostikstof- en fosfaatproductie (Tabel 121 als bijlage). De reductie van de stikstofproductie ten gevolge van eiwitarme voeders in 2008 is lager dan in 2007. Toen werd een reductie van 2,0 miljoen kg N gerealiseerd. Daartegenover wordt een grotere reductie van de fosfaatproductie vastgesteld ten gevolge van fosforarme voeders in 2008 dan in 2007. Toen werd een reductie van 4,4 miljoen kg P_2O_5 vastgesteld.

Hieronder wordt de bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de stikstof- en fosfaatproductie besproken voor elke categorie varkens en pluimvee.

3.1.1.3.1 Fosfaatreductie bij varkens door nutriëntenbalansstelsels

Bij de varkens bedraagt de fosfaatreductie ten gevolge van de nutriëntenbalansstelsels 5,36 miljoen kg P_2O_5 in 2008. Net zoals in 2007 zijn de andere varkens van 20 tot 110 kg verantwoordelijk voor het grootste deel van de fosfaatreductie in 2008, goed voor 86 % van de fosfaatreductie waarvan 63 % bij 2-fasig en 23 % bij 3-fasig. Daarna volgen de biggen met ongeveer 9 % van de fosfaatreductie. Bij de andere varkenscategorieën wijzigt de reële fosfaatproductie nagenoeg niet ten opzichte van de brutofosfaatproductie.

De relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de fosfaatreductie voor elke varkenscategorie is weergegeven in Figuur 6. Net zoals in 2007 is de fosfaatreductie bij varkens voornamelijk te danken aan het systeem van de regressierechte (87 %). Na het systeem van regressie, wordt een beperkte afname van de fosfaatreductie gerealiseerd door de N&P-convenant bij biggen (9 %) en de P-convenant bij andere varkens 2- en 3-fasig (3 %). De andere voedertechnieken dragen voor minder dan 1 % bij aan de fosfaatreductie bij varkens.

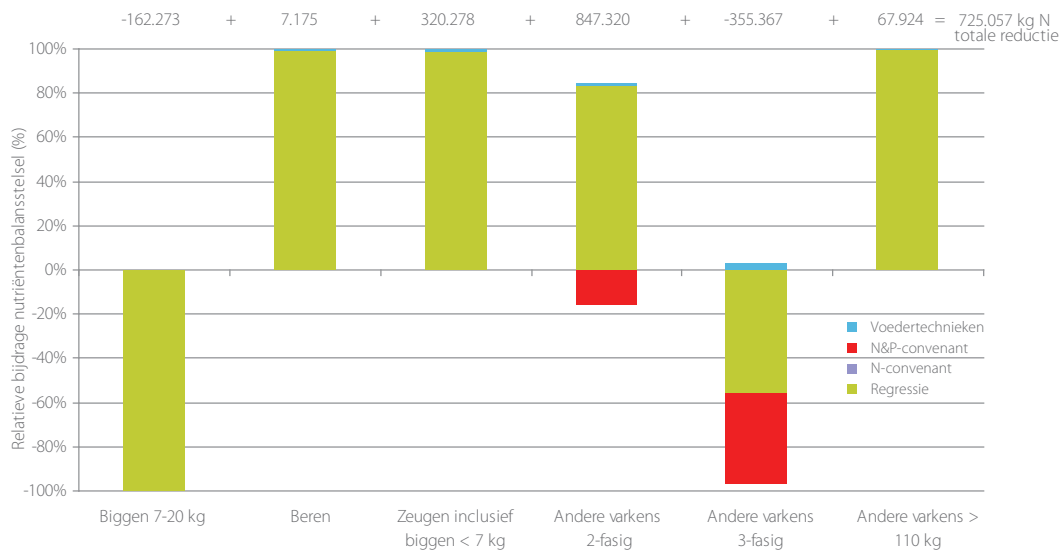

Figuur 6. Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de fosfaatreductie per varkenscategorie in 2008. De cijfers boven de figuur stellen de absolute fosfaatreductie per varkenscategorie voor, samen met de totale fosfaatreductie bij varkens

3.1.1.3.2 Stikstofreductie bij varkens door nutriëntenbalansstelsels

Ten gevolge van de nutriëntenbalansstelsels bij varkens wordt eveneens een globale reductie van de stikstofproductie van 0,73 miljoen kg N gerealiseerd in 2008. Net zoals in 2007 wordt er bij de biggen en de andere varkens 3-fasig geen reductie maar een toename van de reële stikstofproductie waargenomen ten opzichte van de brutoproductie in 2008. Zowel in 2007 als in 2008 bedroeg deze toename in totaal ongeveer 0,5 miljoen kg N. Daartegenover dragen de nutriëntenbalansstelsels bij de overige varkenscategorieën doorgaans wel bij tot een reductie van de stikstofproductie. Deze reductie bedraagt in totaal 1,24 miljoen kg N. De categorie andere varkens van 20 tot 110 kg 2-fasig is hierbij verantwoordelijk voor 68 % van de stikstofreductie, gevolgd door zeugen inclusief biggen (26 %) en andere varkens van meer dan 110 kg (5 %).

De relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de stikstofreductie voor elke varkenscategorie is weergegeven in Figuur 7. Net zoals in 2007 is de stikstofreductie voornamelijk te danken aan het systeem van de regressierechte (97 %). De bijdrage van de N-convenant, N&P-convenant en andere voedertechnieken aan de stikstofreductie bij varkens is beperkt tot minder dan 3 %.

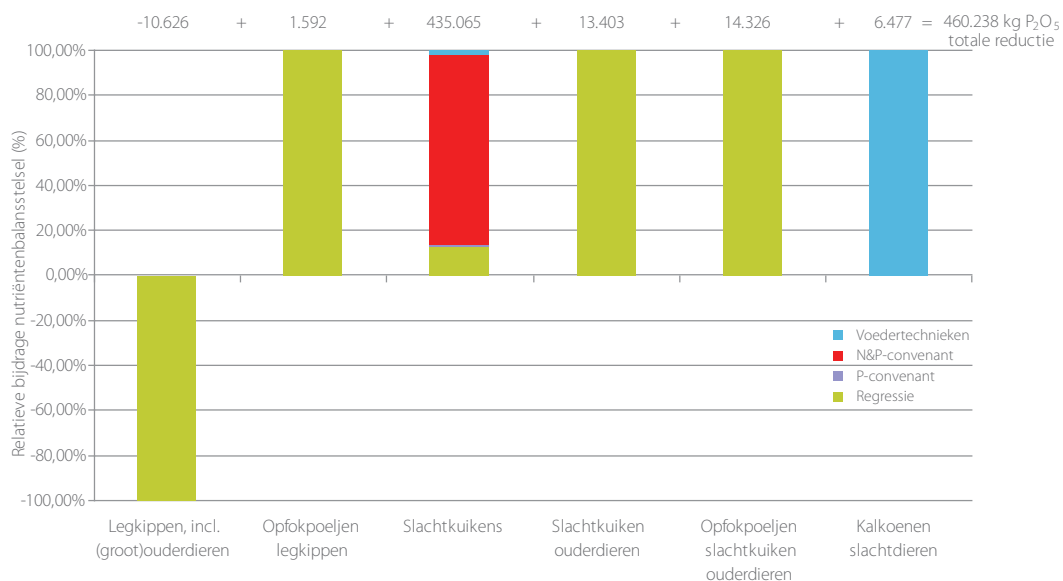

Figuur 7. Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de stikstofreductie per varkenscategorie in 2008. De cijfers boven de figuur stellen de absolute stikstofreductie per varkenscategorie voor, samen met de totale stikstofreductie bij varkens

3.1.1.3.3 Fosfaatreductie bij pluimvee door nutriëntenbalansstelsels

Bij pluimvee bedraagt de globale fosfaatreductie ten gevolge van de nutriëntenbalansstelsels 0,46 miljoen kg P_2O_5 in 2008. Net zoals in 2007 wordt bij de legkippen geen reductie, maar een toename van de fosfaatproductie gerealiseerd in 2008. Deze toename is evenwel beperkt tot slechts 10.600 kg P_2O_5 . Bij de overige pluimveecategorieën wordt wel een reductie van de fosfaatproductie gerealiseerd door de nutriëntenbalansstelsels. Slachtkuikens zijn verantwoordelijk voor 92 % van de fosfaatreductie binnen de pluimveesector, gevolgd door slachtkuiken ouderdieren en opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren (elk goed voor een reductie van 3 %). De overige pluimveesoorten dragen samen voor amper 1 % bij aan de fosfaatreductie.

De relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de fosfaatreductie voor elke pluimveecategorie is weergegeven in Figuur 8. De fosfaatreductie is voornamelijk te danken aan de N&P-convenant (80 %, in hoofdzaak bij de slachtkuikens), gevolgd door regressie (17 %). De bijdrage van de P-convenant en andere voedertechnieken aan de fosfaatreductie bij pluimvee is beperkt tot samen 3 %.

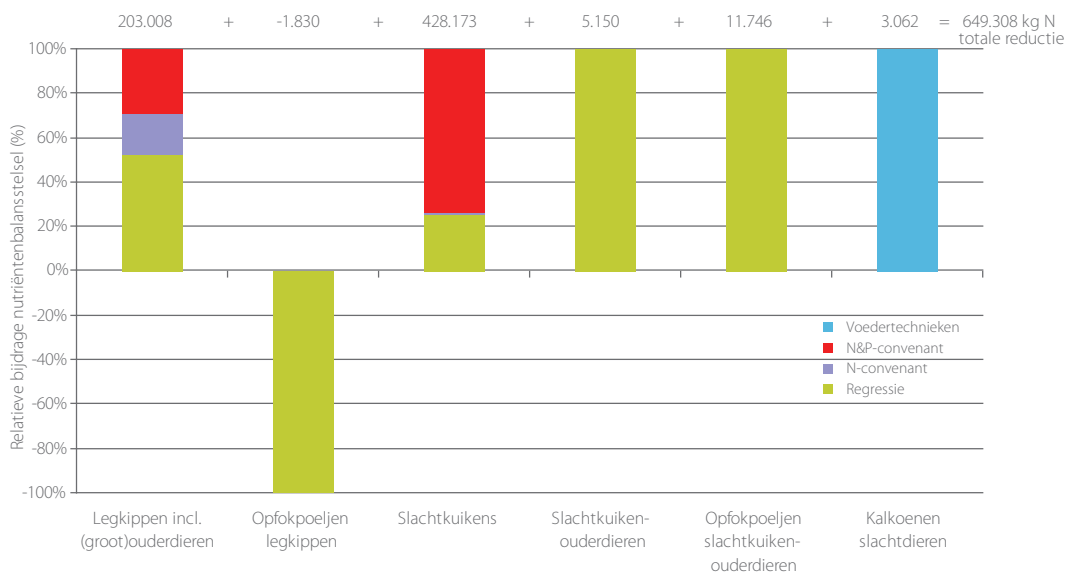

Figuur 8. Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de fosfaatreductie per pluimveecategorie in 2008. De cijfers boven de figuur stellen de absolute fosfaatreductie per pluimveecategorie voor, samen met de totale fosfaatreductie bij pluimvee

3.1.1.3.4 Stikstofreductie bij pluimvee door nutriëntenbalansstelsels

Ten gevolge van de nutriëntenbalansstelsels bij pluimvee wordt eveneens een globale reductie van de stikstofproductie van 0,65 miljoen kg N gerealiseerd in 2008. Bij de opfokpoeljen van de legkippen wordt evenwel een beperkte nettotoename van de stikstofproductie vastgesteld van 1.800 kg N. Slachtkuikens zijn verantwoordelijk voor 66 % van de stikstofreductie binnen de pluimveesector, gevolgd door legkippen met 31 %. De overige pluimveesoorten dragen samen voor amper 3 % bij aan de stikstofreductie.

De relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de stikstofreductie voor elke pluimveecategorie is weergegeven in Figuur 9. De stikstofreductie bij pluimvee is voornamelijk te danken aan de N&P-convenant (58 %), gevolgd door regressie (36 %) en de N-convenant (6 %). De bijdrage van de andere voedertechnieken is beperkt tot minder dan 1 %.

Figuur 9. Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de stikstofreductie per pluimveecategorie in 2008. De cijfers boven de figuur stellen de absolute stikstofreductie per pluimveecategorie voor, samen met de totale stikstofreductie bij pluimvee

3.1.1.4 Nettostikstofproductie

In de stal en tijdens de opslag van dierlijke mest, treden er processen op die leiden tot emissieverliezen van stikstof. Wanneer deze stikstofverliezen uit stal en opslag in mindering worden gebracht van de reële mestproductie, bekomt men de nettomestproductie. Sinds het productiejaar 2007 worden de emissieverliezen gedifferentieerd in functie van het stal- en opslagtype. Dit laat een correctere berekening van de nettostikstofproductie toe, dan het forfaitair verliescijfer van 15 % dat gehanteerd werd bij de vorige mestwetgeving.

Bij varkens wordt er per categorie een verliescijfer in rekening gebracht, welke afhankelijk is van het staltype. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen vier staltypes, waarbij emissiearme versus traditionele stallen, en mengmest versus stalmest, worden onderscheiden. Logischerwijze gelden lagere verliescijfers voor emissiearme stallen en voor mengmest. Ook bij pluimveecategorieën waar emissiearme huisvesting mogelijk is (zoals legkippen incl. grootouderdieren, opfokpoeljen van legkippen, en slachtkuiken ouderdieren), is het verliescijfer afhankelijk van het staltype. Voor een aantal pluimveecategorieën geldt een vast verliescijfer, ongeacht het staltype.

De stikstofverliezen voor de verschillende rundveecategorieën (behalve voor mestkalveren) worden uitgedrukt als een percentage van de uitscheidingsnorm, variërend van 10 % voor stallen waar amper stalmest geproduceerd wordt (zoals een roosterstal of een ligboxenstal), over 15 % voor stallen waar deels stalmest geproduceerd wordt (zoals een ligboxenstal met ingestroomde ligruimte), tot 20 % voor stallen waar voornamelijk stalmest geproduceerd wordt (zoals een potstal of een volledig ingestroomde bindstal). Voor de mestkalveren daarentegen wordt gewerkt met een verliescijfer van 2,29 kg N/dier/jaar, ongeacht het staltype. Ook bij andere diersoorten wordt een vast verliescijfer gehanteerd, onafhankelijk van het staltype.

Tabel 122 (als bijlage) geeft de verdeling van de dieren in verschillende staltypes en de bijhorende stikstofverliezen weer. De verdeling van de dieren over de verschillende staltypes in 2008 is gelijkaardig aan 2007. Vervangingsvee van 1 tot 2 jaar, melkkoeien en mestkalveren verblijven hoofdzakelijk in stallen waar amper stalmest geproduceerd wordt, in tegenstelling tot de andere rundveecategorieën. Bij de varkens blijft de traditionele stal met mengmest het meest voorkomende staltype, met de nuance dat hier ook de stallen met luchtwassers in rekening gebracht worden. Immers, de stikstofverliezen uit mest in stallen met een nageschakelde luchtwasser zijn gelijk aan deze in traditionele stallen. Legkippen en opfokpoeljen van legkippen worden hoofdzakelijk in legbatterijen gehuisvest.

In 2008 bedraagt het totale stikstofverlies door emissies in de stal en opslag 32,1 miljoen kg N. Dit brengt de nettostikstofproductie op 122,5 miljoen kg N in 2008, wat 21 % lager is dan de reële stikstofproductie. De nettostikstofproductie in 2008 blijft ongeveer op hetzelfde niveau als in 2007.

Tabel 7 geeft een overzicht van de bijdrage van elke diersoort aan het totale stikstofverlies. Net zoals in 2007 leveren ook in 2008 de varkens de grootste bijdrage aan het totale stikstofverlies, met name 44 %. Binnen de varkens zijn het hoofdzakelijk de andere varkens 2-fasig die hieraan bijdragen (60 %), gevolgd door andere varkens 3-fasig (20 %) en zeugen (13 %). Na de varkens, zijn de runderen verantwoordelijk voor 37 % van het totale stikstofverlies. Pluimvee draagt voor 16 % bij aan het totale stikstofverlies. De bijdrage van andere dieren aan de emissieverliezen is beperkt tot 2 %.

Relatief beschouwd, treden de meeste stikstofverliezen echter op bij pluimvee, waar een afname van 36 % ten opzichte van de reële stikstofproductie wordt waargenomen. Hierna volgen varkens (24 %), andere dieren (19 %) en rundvee (15 %).

Tabel 7. Stikstofverliezen per diercategorie in 2008 (in kg N en % ten opzichte van de reële productie), samen met het aandeel van de diercategorie in het stikstofverlies per diersoort (%) en het aandeel van de diersoort in het totale stikstofverlies (%), samen met de nettostikstofproductie

Diercategorie	Aantal dieren	Reële N-productie	N-verliezen				Netto-N-productie
			kg-N	% van reële productie	% diercategorie	% diersoort	
Vervangingsvee < 1 j	94.505	3.118.665	512.677	16 %	4 %		2.605.988
Vervangingsvee 1-2 j	88.126	5.111.308	637.176	12 %	5 %		4.474.132
Melkkoeien	252.309	27.714.136	3.328.849	12 %	28 %		24.385.287
Zoogkoeien	174.539	11.345.035	2.008.028	18 %	17 %		9.337.007
Mestkalveren	170.936	1.794.828	391.443	22 %	3 %		1.403.385
Runderen < 1 j	175.422	3.911.911	742.671	19 %	6 %		3.169.240
Runderen 1-2 j	174.355	10.112.590	1.853.464	18 %	15 %		8.259.126
Andere runderen	196.657	15.142.589	2.541.086	17 %	21 %		12.601.503
Totaal runderen	1.326.849	78.251.062	12.015.393	15 %		37 %	66.235.669
Biggen 7-20 kg	1.546.686	3.534.048	775.547	22 %	5 %		2.758.501
Beren	6.599	136.684	40.358	30 %	0 %		96.325
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	443.866	9.356.001	1.867.579	20 %	13 %		7.488.422
Andere varkens 2-fasig	2.925.981	33.094.059	8.510.027	26 %	60 %		24.584.033
Andere varkens 3-fasig	984.226	11.083.430	2.808.369	25 %	20 %		8.275.061
Andere varkens > 110 kg	76.883	1.608.125	285.605	18 %	2 %		1.322.521
Totaal varkens	5.984.241	58.812.348	14.287.485	24 %		44 %	44.524.863
Legkippen inclusief (groot)ouderdieren	6.456.624	4.316.629	1.465.320	34 %	28%		2.851.308
Opfokpoeljen van legkippen	2.105.505	738.757	252.701	34 %	5 %		486.057
Slachtkuikens	13.801.519	7.576.708	2.332.457	31 %	44 %		5.244.251
Slachtkuiken ouderdieren	1.288.092	1.385.989	873.214	63 %	17 %		512.775

Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	655.888	296.522	202.014	68 %	4 %		94.508
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	531	9.558	2.431	25 %	0 %		7.127
Struisvogels slachtdieren van 3-14 maanden	417	3.586	1.120	31 %	0 %		2.466
Struisvogels 0-3 maanden	435	1.523	321	21 %	0 %		1.202
Kalkoenen slachtdieren	188.607	317.570	150.508	47 %	3 %		167.062
Kalkoenen ouderdieren	71	142	54	38 %	0 %		88
Ander pluimvee	122.164	29.319	0	0 %	0 %		29.319
Totaal pluimvee	24.619.853	14.676.303	5.280.141	36 %		16 %	9.396.163
Paarden > 600 kg	5.638	366.470	58.973	16 %	11 %		307.497
Paard-pony 200-600 kg	29.146	1.457.300	217.721	15 %	39 %		1.239.579
Paard-pony < 200 kg	7.324	256.340	33.471	13 %	6 %		222.869
Geiten < 1 j	5.383	23.470	7.482	32 %	1 %		15.988
Geiten > 1 j	13.724	144.102	45.426	32 %	8 %		98.676
Schape < 1 j	24.871	108.438	26.363	24 %	5 %		82.074
Schape > 1 j	35.221	369.821	61.637	17 %	11 %		308.184
Konijnen gesloten	12.729	94.449	38.442	41 %	7 %		56.008
Konijnen kwekerij	3.573	11.291	5.109	45 %	1 %		6.181
Konijnen vetmesterij	7.800	5.132	2.028	40 %	0 %		3.104
Nertsen vetmesterij	1.640	1.591	902	57 %	0 %		689
Nertsen gesloten	32.283	96.849	55.204	57 %	10 %		41.645
Totaal Andere dieren	179.332	2.935.252	552.759	19 %		2 %	2.382.493
Totaal Alle dieren	32.110.275	154.674.965	32.135.777	21 %			122.539.188

3.1.2 NUTRIËNTENEMISSIERECHTEN

3.1.2.1 Concept van de nutriëntenemissierechten

Nutriëntenemissierechten-dieren (NER-D) zijn verhandelbare rechten, toegekend aan de landbouwer, die bepalen hoeveel dieren deze landbouwer mag houden. Het principe van de NER-D is grotendeels analoog aan dat van de nutriëntenhalte van de vorige mestwetgeving.

Er zijn vier soorten NER-D: NER-D_R (runderen), NER-D_V (varkens), NER-D_P (pluimvee) en NER-D_A (andere). De NER-D werden toegekend aan de landbouwers in 2007 en werden berekend op basis van de nutriëntenhalte. Voor een aantal knelpunten bij de toekenning van NER-D is een oplossing geboden met het Verzameldecreet (zie 1.2.1.2.3).

Dankzij de nutriëntenemissierechten, worden groeikansen gecreëerd voor de landbouwbedrijven. Er zijn twee manieren om aan bedrijfsuitbreiding te doen. Enerzijds kan er uitgebreid worden door de overname van NER-D van andere bedrijven. Anderzijds is bedrijfsuitbreiding mogelijk door het verkrijgen van nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVV) na bewezen mestverwerking. Hieronder wordt dieper ingegaan op de technische bepalingen bij beide soorten bedrijfsontwikkeling en de wijzigingen ervan door het Verzameldecreet.

3.1.2.1.1 Bedrijfsontwikkeling door overname van NER-D

Bij iedere overname van NER-D wordt 25 % van deze NER-D ingeleverd. Dit percentage kan hoger liggen, als het overlatende bedrijf gedurende de 3 productie jaren vóór de overdracht niet kon aantonen dat de geproduceerde mest correct werd afgezet. Zo kan een bedrijf dat gedurende de 3 productie jaren vóór de overdracht slechts 50 % van de mest correct heeft afgezet, maximaal 50 % van de NER-D overdragen. Daarnaast wordt ook nagegaan of het overlatende bedrijf de NER-D effectief heeft gebruikt. Als een bepaalde hoeveelheid NER-D niet gebruikt werd door het overlatende

bedrijf, dan worden deze zogenaamde slapende NER-D door de Mestbank geannuleerd. De landbouwer kan er ook voor opteren om de 25 % van de NER-D te verwerken, in plaats van ze te laten annuleren. Sinds het Verzameldecreet worden de slapende NER-D ook bij overnames waarbij 25 % van de NER-D zullen verwerkt worden, in mindering gebracht.

Er zijn een aantal uitzonderingen op de reductie van 25 % van de overgenomen NER-D, meer bepaald bij de overname in het kader van een eerste installatie van een bedrijf, bij de overname van melkquotum, een overname door naaste familie (echtgenoot, echtgenote, (schoon)kinderen, broers, zussen of (groot)(schoon)ouders) of een overname door een personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid waarin de overlater, of zijn naaste familie, minstens 80 % van de aandelen bezit. Een aantal, eerder technische voorwaarden bij deze soorten overnames zijn gewijzigd door het Verzameldecreet, met ingang vanaf 14 februari 2009 (zie 1.2.1.2.3).

Met het Verzameldecreet is vanaf 14 februari 2009 een gedeeltelijke overdracht van NER-D mogelijk voor alle diersoorten. Voordien was dit enkel mogelijk voor de runderen. De landbouwer die NER-D overneemt van een bepaalde diersoort, mag die niet gebruiken om een andere diersoort te houden. Dit is het zogenaamde "tussenschot" tussen de diersoorten.

De NER-D die initieel toegekend werden, kunnen initieel gebruikt worden voor alle diersoorten. De NER-D die overgenomen worden met annulatie van 25 % of met mestverwerking worden zogenaamde vaste NER-D. Met vaste NER-D wordt bedoeld dat de overeenkomstige diersoort mag gehouden worden en de diersoort "andere dieren" (meer bepaald schapen, paarden, geiten, nertsen en konijnen). Bovendien worden de NER-D van dezelfde diersoort die gehouden werden bij de overnemer vóór de overname ook vast door de overname. Een uitzondering hierop is voorzien voor een overname in het kader van een eerste installatie van een bedrijf, voor overnames door naaste familie (echtgenoot, echtgenote, kinderen of schoonkinderen) of voor overnames door een personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid. In deze gevallen worden de overgenomen NER-D niet vast. Ook de NER-D van dezelfde diersoort als de overgenomen NER-D, die al aanwezig waren bij de overnemer vóór de overname, worden in deze gevallen niet vast.

3.1.2.1.2 Bedrijfsontwikkeling na bewezen mestverwerking

Naast de overname van NER-D kan bedrijfsontwikkeling ook na bewezen mestverwerking. Een bedrijf kan pas uitbreiden na bewezen mestverwerking, nadat een aantal voorwaarden vervuld zijn. Zo moet de bedrijfsgroep waartoe het bedrijf behoort, voldaan hebben aan zijn mestverwerkingsplicht in het kalenderjaar vóór de aanvraag tot uitbreiding. Bovendien moet het bedrijf in het kalenderjaar vóór de aanvraag al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding¹³ verwerkt hebben door bedrijfseigen mest te verwerken. Het bedrijf mag ook geen NER-D hebben overgedragen in het verleden. Hiernaast gelden nog een aantal voorwaarden.

Na de toekenning van de NER-MVW door de Mestbank, heeft het bedrijf 3 jaar tijd om de uitbreiding van het bedrijf te realiseren. De NER-MVW zijn geldig vanaf 1 januari van het jaar van de aanvraag. In tegenstelling tot NER-D, zijn NER-MVW niet verder overdraagbaar. Verder mag het bedrijf geen NER-D overdragen, tenzij in het kader van een overname van het volledige bedrijf.

Elk jaar beoordeelt de Mestbank of het betrokken bedrijf voldoet aan alle voorwaarden. Belangrijk hierbij is dat in het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar, 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt moet worden met bedrijfseigen mest én dat de bijkomende mestproductie die afkomstig is van de gerealiseerde uitbreiding verwerkt moet worden. Als niet voldaan wordt aan alle voorwaarden, annuleert de Mestbank alle toegekende NER-MVW vanaf 1 januari van het volgende jaar. Vanaf het tweede jaar na het jaar van de aanvraag moet 125 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt worden met bedrijfseigen mest, waarvan minstens 100 % afkomstig is van de aangevraagde diersoort. Indien het bedrijf vanaf dan deze vereiste mestverwerking niet realiseert, kan de Mestbank de NER-MVW proportioneel annuleren.

3.1.2.2 Aantal toegekende NER-D

Vanaf oktober 2007 werden de NER-D toegekend aan de landbouwers. De NER-D gelden met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2007. Initieel werd 280,1 miljoen NER-D toegekend aan 22.791 landbouwers, waarvan 279,5 miljoen NER-D aan Vlaamse landbouwers (*stand van zaken 21 november 2008, voor meer informatie over de initiële toekenning van NER-D wordt verwezen naar het vorige Voortgangsrapport*).

¹³ Hiermee wordt de nettomestproductie (in kg N), berekend op basis van het aantal dieren waarmee het bedrijf wil uitbreiden, bedoeld.

Sindsdien zijn nog 4,4 miljoen NER-D initieel toegekend aan 628 landbouwers. Een 320-tal landbouwers hiervan hadden hun activiteiten stopgezet vóór 1 januari 2007 en konden aanvankelijk geen NER-D krijgen. Voor hen is een oplossing geboden met het Verzameldecreet (zie 1.2.1.2.3), zodat zij ook NER-D krijgen, die nog kunnen verhandeld worden vóór 31 december 2009.

Omdat de initieel toegekende NER-D berekend zijn op basis van de nutriëntenhalte, die op zijn beurt berekend was op basis van de veebezetting in 1996, 1997 of 1998, hadden de landbouwers de mogelijkheid om de initieel toegekende NER-D uit te drukken in de diersoorten die in 2004, 2005 of 2006 gehouden werden, de zogenaamde herkwalificatie. In het kader van de herkwalificatie werden een 1.800 tal dossiers ingediend bij de Mestbank. In totaal werden zo 1,9 miljoen NER-D_p en NER-D_A geherkwalificeerd naar 1 miljoen NER-D_R en 0,9 miljoen NER-D_V. Voor meer informatie over de herkwalificatie wordt verwezen naar het vorige Voortgangsrapport.

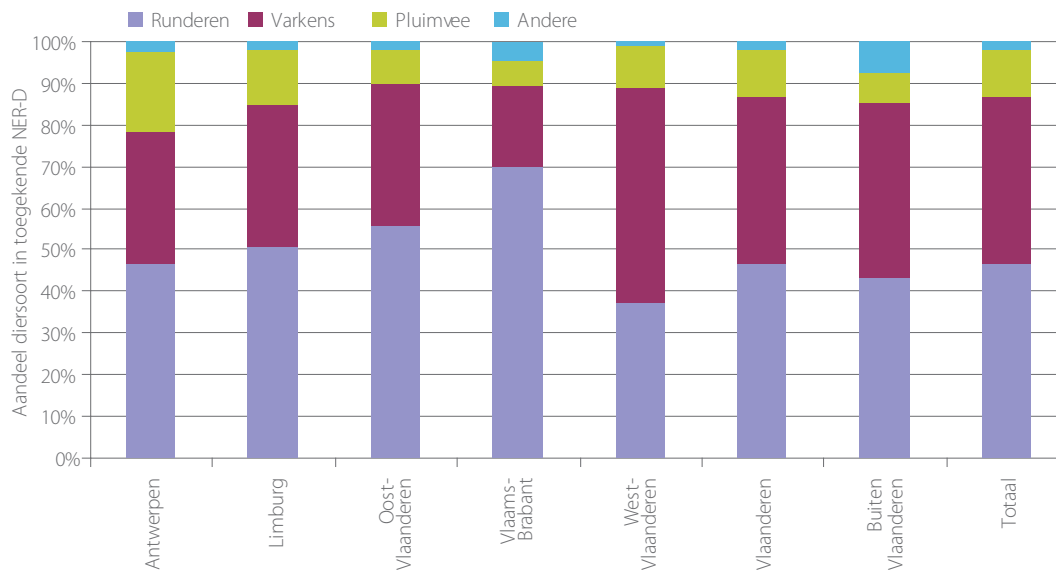
Tegen de initieel toegekende NER-D kon bezwaar aangetekend worden bij de Mestbank. Bij de meeste bezwaren was er betwisting omtrent de landbouwer, aan wie de NER-D werden toegekend. In totaal werden 702 bezwaren ingediend tegen de toekenning, waarvan 96 % behandeld zijn op 11 september 2009. Na bezwaarbehandeling is bijkomend 0,9 miljoen NER-D toegekend. De meerderheid van de bezwaren die nog niet behandeld zijn, betreffen nutriëntenhaldedossiers.

Naast een bezwaar bij de Mestbank, kon ook beroep aangetekend worden bij de Minister. Deze beroepen hebben betrekking op de omrekening van de nutriëntenhalte (rechtstreeks bij de Minister) en op de hoogte van de nutriëntenhalte en de toegekende NER-D (na een bezwaar bij de Mestbank). Beroepen tegen de hoogte van de nutriëntenhalte en de omrekening ervan worden in principe als ongegrond beschouwd omdat deze niet in vraag wordt gesteld. In totaal werden 96 beroepen aangetekend bij de Minister, waarvan 46 tegen de omzetting van de nutriëntenhalte en 50 tegen de toekenning van NER-D na een bezwaar bij de Mestbank. De helft van deze dossiers is behandeld (stand van zaken op 11 september 2009).

Volgens een stand van zaken op 11 september 2009 zijn 285,5 miljoen NER-D toegekend, waarvan 285 miljoen NER-D aan Vlaamse landbouwers (Tabel 8). Het aantal NER-D kan nog lichtjes toenemen door de invoer van tijdelijke NER-D voor wetenschappelijk onderzoek en natuurbeheer, zoals voorzien in het Verzameldecreet.

Tabel 8. Aantal toegekende NER-D, rekening houdend met bezwaren en herkwalificatie, per soort NER-D en per provincie (stand van zaken 11 september 2009)					
Provincie	Runderen (NER-D _R)	Varkens (NER-D _V)	Pluimvee (NER-D _P)	Andere (NER-D _A)	Totaal (NER-D)
Antwerpen	25.773.120	17.398.447	9.055.605	1.188.087	53.415.259
Limburg	14.569.839	9.452.908	3.211.471	668.272	27.902.490
Oost-Vlaanderen	36.857.499	22.178.758	4.870.727	1.157.437	65.064.421
Vlaams-Brabant	11.574.880	3.367.012	901.874	642.806	16.486.572
West-Vlaanderen	45.940.467	63.988.196	10.952.183	1.242.007	122.122.852
Vlaanderen	134.715.804	116.385.320	28.991.859	4.898.609	284.991.593
Buiten Vlaanderen	224.674	229.624	24.853	39.807	518.958
Totaal	134.940.478	116.614.944	29.016.712	4.938.416	285.510.551

De NER-D zijn voornamelijk toegekend voor rundvee en varkens, goed voor respectievelijk 47 % en 41 % van het totaal aantal toegekende NER-D. Het aandeel van de diersoort in de toegekende hoeveelheid NER-D in de verschillende provincies is gevisualiseerd in Figuur 10.

Figuur 10. Relatief aandeel van de diersoorten in de toegekende NER-D, per provincie, rekening houdend met herkwalificaties en gegronde bezwaren (stand van zaken 11 september 2009)

In totaal kregen 23.419 landbouwers NER-D toegekend. De verdeling van het aantal landbouwers volgens de soort NER-D is weergegeven in Tabel 9.

Provincie	Aantal landbouwers				
	NER-D _R	NER-D _V	NER-D _P	NER-D _A	NER-D
Antwerpen	2.847	872	396	728	3.867
Limburg	1.944	776	198	447	2.637
Oost-Vlaanderen	5.234	1.528	418	1.074	6.180
Vlaams-Brabant	1.935	457	203	587	2.399
West-Vlaanderen	6.245	3.761	730	1.085	8.276
Vlaanderen	18.205	7.394	1.945	3.921	23.359
Buiten Vlaanderen	32	16	2	15	60
Totaal	18.237	7.410	1.947	3.936	23.419

In Tabel 10 wordt een overzicht gegeven van de verdeling van het aantal landbouwers volgens de combinatie van soorten NER-D waarover hij beschikt. Zo blijken 16.169 landbouwers, of 69 % van het totaal aantal landbouwers met NER-D, enkel over NER-D voor één bepaalde diersoort te beschikken. De overige landbouwers beschikken over een combinatie van NER-D voor twee, drie of vier diersoorten.

Tabel 10. Verdeling van het aantal landbouwers met toegekende NER-D, rekening houdend met herkwalificaties en gegronde bezwaren, in functie van de combinatie van soorten NER-D waarover de landbouwer beschikt (stand van zaken 11 september 2009)

Combinaties	Aantal landbouwers
Enkel Runderen	11.409
Enkel Varkens	2.594
Enkel Pluimvee	588
Enkel Andere dieren	1.578
Runderen + Varkens	3.942
Runderen + Pluimvee	592
Runderen + Andere dieren	1.537
Varkens + Pluimvee	138
Varkens + Andere dieren	134
Pluimvee + Andere dieren	128
Runderen + Varkens + Pluimvee	220
Runderen + Varkens + Andere dieren	278
Runderen + Pluimvee + Andere dieren	177
Varkens + Pluimvee + Andere dieren	22
Runderen + Varkens + Pluimvee + Andere dieren	82
Totaal	23.419

3.1.2.3 Overdrachten van NER-D

3.1.2.3.1 Aantal dossiers en NER-D per type overdracht

Door de overdracht van NER-D, is bedrijfsuitbreiding mogelijk. In 2007 waren er in totaal 3.600 overnamedossiers, waarvan 99 % verwerkt is volgens een stand van zaken op 11 september 2009. In 2008 waren er in totaal 1.640 overnamedossiers, waarvan 93 % verwerkt is. De overnamedossiers die nog niet verwerkt zijn, zijn onder meer deze waar er nog een openstaand beroep of bezwaar is tegen de toekenning. Sinds 1 januari 2009 werden er 1.193 overnamedossiers van NER-D ingediend voor een overname in 2009. In het kader van dit Voortgangsrapport wordt niet ingegaan op de overnamedossiers in 2009.

Tabel 11 en Tabel 12 geven een overzicht van het aantal verwerkte overnamedossiers in 2007 en in 2008, per type overname. Van de 3.580 verwerkte overnames in 2007, gebeurde 32 % als een standaard overdracht met 25 % reductie. In 2008 gebeurde eveneens 34 % van de in totaal 1.519 verwerkte overnames als een standaard overdracht.

Zowel in 2007 als in 2008 gold er bij 2/3de van de overnamedossiers een uitzondering op de regel van 25 % reductie. De meeste overnames met vrijstelling van 25 % reductie, gebeurden in het kader van mestverwerking of door een overdracht naar naaste familie (Tabel 11 en Tabel 12).

Het aantal overnamedossiers in 2007 en in 2008 kan nog stijgen ten gevolge van de wijzigingen van het Verzameldecreet. Zo kunnen de landbouwers die laattijdig hun initiële toekenning van NER-D hebben gekregen, volgens de gewijzigde regelgeving deze NER-D nog overlaten met terugwerkende kracht in 2007 en 2008.

Tabel 11. Aantal overnamedossiers per type overname en aantal dossiers met reductie wegens onvoldoende mestafzet en niet-inge vulde NER-D in 2007 (stand van zaken 11 september 2009)

Type overname	Aantal dossiers	% tov totaal aantal dossiers	Aantal dossiers met reductie wegens onvoldoende mestafzet	Aantal dossiers met reductie wegens niet-inge vulde NER
Overdracht met 25 % reductie	1.154	32 %	90	640
Overdracht met vrijstelling 25 % reductie				
Eerste installatie akkoord vast	52	1 %	5	0
Eerste installatie met VLIF-steun	68	2 %	2	0
Overdracht door een personenvennootschap	213	6 %	4	0
Overdracht door naaste familie	710	20 %	28	0
Overdracht in het kader van mestverwerking	1.182	33 %	85	0
Overdracht in het kader van melkquotum	201	6 %	6	0
Totaal	3.580		220	640

Tabel 12. Aantal overnamedossiers per type overname en aantal dossiers met reductie wegens onvoldoende mestafzet en niet-inge vulde NER-D in 2008 (stand van zaken 11 september 2009)

Type overname	Aantal dossiers	% t.o.v. totaal aantal dossiers	Aantal dossiers met reductie wegens onvoldoende mestafzet	Aantal dossiers met reductie wegens niet-inge vulde NER
Overdracht met 25 % reductie	519	34 %	34	214
Overdracht met vrijstelling 25 % reductie				
Eerste installatie akkoord vast	19	1 %	0	0
Eerste installatie met VLIF-steun	29	2 %	0	0
Overdracht door een personenvennootschap	163	11 %	1	0
Overdracht door naaste familie	283	19 %	13	0
Overdracht in het kader van mestverwerking	437	29 %	33	0
Overdracht in het kader van melkquotum	69	5 %	0	0
Totaal	1.519		81	214

Tabel 13 en Tabel 14 geven een overzicht van het aantal overgelaten NER-D in 2007 en 2008, per type overname. In 2007 werden in totaal 20,1 miljoen NER-D overgelaten, in 2008 werden 10,6 miljoen NER-D overgelaten (stand van zaken 11 september 2009).

Van de 20,1 miljoen NER-D die overgelaten werden in 2007, werden 3,2 miljoen NER-D overgelaten met een standaard reductie van 25 %, waardoor ongeveer 800.000 NER-D geannuleerd werden. Hierboven werden nog eens voor 156.000 NER-D en 358.000 NER-D geannuleerd wegens respectievelijk onvoldoende mestafzet en niet-inge vulde NER-D. In totaal werden 1,3 miljoen NER-D (of 6 % van de overgelaten NER-D) gereduceerd in 2007, wat de totale hoeveelheid overgenomen NER-D op 18,8 miljoen NER-D brengt (Tabel 13). In 2008 werden in totaal 0,6 miljoen NER-D gereduceerd, wat de overgenomen hoeveelheid NER-D in 2008 op 10 miljoen NER-D brengt (Tabel 14).

Een overzicht van het aantal overgelaten NER-D in 2007 en 2008, per type overname, per provincie en per soort NER-D is terug te vinden in Tabel 123 en Tabel 124 (als bijlage).

Tabel 13. Overgelaten NER-D, reductie van NER-D, en overgenomen NER-D per type overname in 2007 (stand van zaken 11 september 2009)

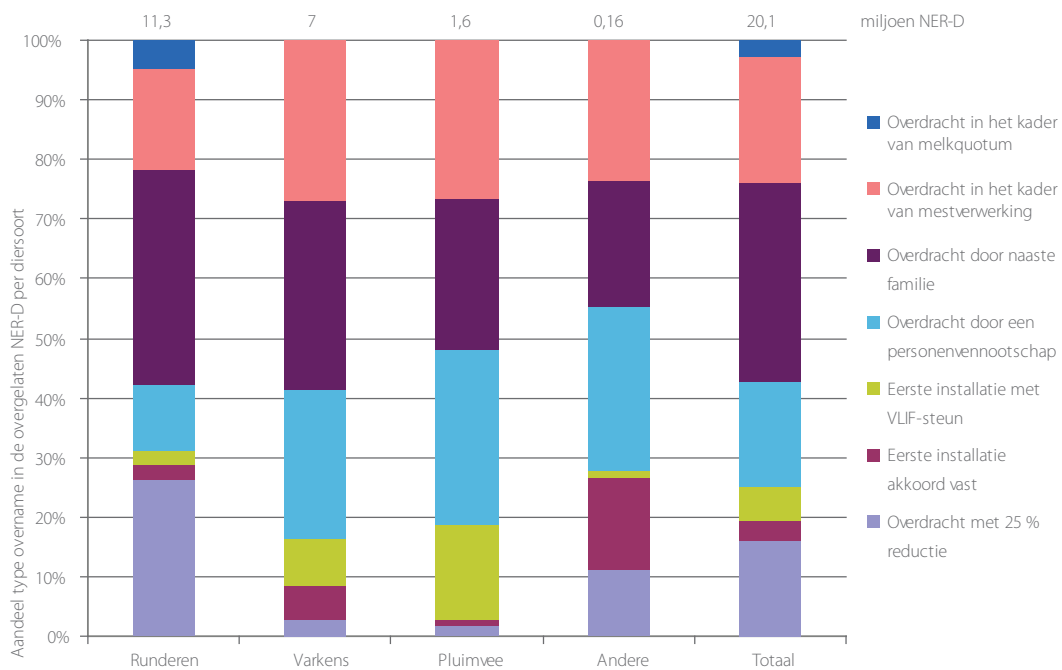
Type overname	Overgelaten NER-D (vóór reductie)	Reductie van NER-D			Overgenomen NER-D (na reductie)
		25 %	Onvolgende mestafzet	Niet in-Gevulde NER-D	
Overdracht met 25 % reductie	3.230.641	796.358	45.211	357.962	2.031.110
Overdracht met vrijstelling 25 % reductie					
Eerste installatie akkoord vast	671.821	0	15.274	0	656.547
Eerste installatie met VLIF-steun	1.113.272	0	1.040	0	1.112.232
Overdracht door een personenvennootschap	3.527.317	0	19.990	0	3.507.327
Overdracht door naaste familie	6.713.896	0	21.623	0	6.692.273
Overdracht in het kader van mestverwerking	4.259.064	0	51.416	0	4.207.648
Overdracht in het kader van melkquotum	546.443	0	1.315	0	545.127
Totaal	20.062.453	796.358	155.870	357.962	18.752.264

Tabel 14. Overgelaten NER-D, reductie van NER-D, en overgenomen NER-D per type overname in 2008 (stand van zaken 11 september 2009)

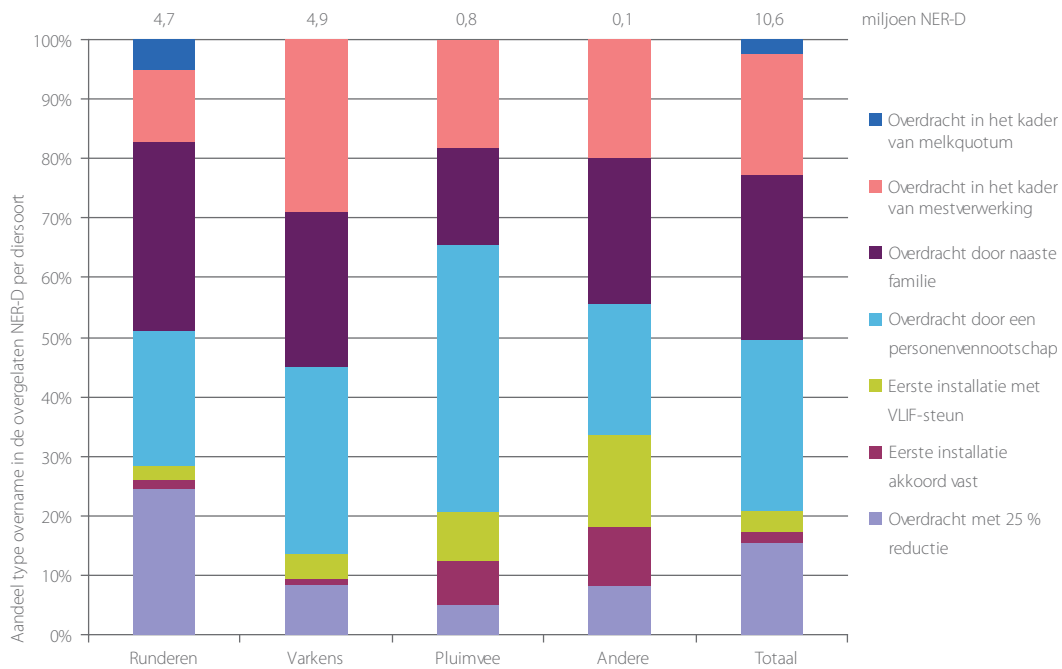
Type overname	Overgelaten NER-D (vóór reductie)	Reductie van NER-D			Overgenomen NER-D (na reductie)
		25 %	Onvolgende mestafzet	Niet in-Gevulde NER-D	
Overdracht met 25 % reductie	1.627.581	402.257	18.552	110.473	1.096.299
Overdracht met vrijstelling 25 % reductie					
Eerste installatie akkoord vast	192.883	0	0	0	192.883
Eerste installatie met VLIF-steun	399.641	0	0	0	399.641
Overdracht door een personenvennootschap	3.018.354	0	2.224	0	3.016.131
Overdracht door naaste familie	2.929.696	0	13.201	0	2.916.495
Overdracht in het kader van mestverwerking	2.164.123	0	42.479	0	2.121.644
Overdracht in het kader van melkquotum	243.517	0	0	0	243.517
Totaal	10.575.796	402.257	76.456	110.473	9.986.609

Van de overgelaten NER-D in 2007 en 2008 werden respectievelijk 15 % en 16 % overgelaten in het kader van een overdracht met 25 % reductie. Overdrachten naar naaste familie nemen in 2007 en 2008 een gelijkaardig aandeel van respectievelijk 33 % en 28 % in van het totaal aantal overgedragen NER-D. Ook overdrachten in het kader van mestverwerking vertegenwoordigen zowel in 2007 als in 2008 een belangrijk aandeel van de overgelaten hoeveelheid NER-D, namelijk 21 à 20 %. Overdrachten door een personenvennootschap daarentegen nemen een groter aandeel in van het aantal overgelaten NER-D in 2008 (29 %) dan in 2007 (18 %).

Het aandeel van elk type overname bij de overgelaten hoeveelheid NER-D per diersoort, is gevisualiseerd in Figuur 11 en Figuur 12 voor de overnames in 2007 en in 2008. Hieruit blijkt dat overnames van NER-D voor runderen vaker gebeuren in het kader van een standaard overname met 25 % reductie dan overnames van NER-D van andere diersoorten.

Figuur 11. Relatief aandeel van het type overname in de overgelaten NER-D per diersoort bij overnames in 2007 (stand van zaken 11 september 2009) (cijfers boven de kolommen geven het totaal aantal overgelaten NER-D per diersoort weer)

Figuur 12. Relatief aandeel van het type overname in de overgelaten NER-D per diersoort bij overnames in 2008 (stand van zaken 11 september 2009) (cijfers boven de kolommen geven het totaal aantal overgelaten NER-D per diersoort weer)

3.1.2.3.2 Overdrachten per diersoort en het tussenschot tussen de diersoorten

Tabel 15 en Tabel 16 geven een overzicht van de overgelaten NER-D per diersoort en van de overgenomen NER-D die vast of niet vast worden, het zogenaamde tussenschot tussen de diersoorten. Met NER-D die vast worden, mogen er enkel nog dieren gehouden worden van die bepaalde diersoort. De diersoort "andere dieren", vormt in dit geheel een uitzondering. Met vaste NER-D mogen ook altijd dieren gehouden worden van de diersoort "andere dieren".

In 2007 en in 2008 werd in totaal een kleine helft van de overgenomen NER-D vast. Van de in totaal 18,8 miljoen overgenomen NER-D in 2007, is 8,2 miljoen NER-D vast door het tussenschot tussen de diersoorten. In 2008 wordt 4,6 miljoen NER-D vast van de in totaal 10 miljoen overgenomen NER-D. Tussen de diersoorten treden verschillen op inzake het tussenschot tussen de diersoorten, wat gekoppeld is aan het type overname. Zo worden relatief minder NER-D_p vast bij de overnames in 2007 en in 2008 dan andere soorten NER-D, omdat NER-D_p relatief meer overgenomen worden in het kader van bepaalde eerste installaties van een bedrijf, door naaste familie of door een personenvennootschap. Voor deze types overnames worden de overgenomen NER-D niet vast.

Tabel 15. Overgelaten en overgenomen NER-D per diersoort, samen met het tussenschot tussen de diersoorten in 2007 (stand van zaken 11 september 2009)

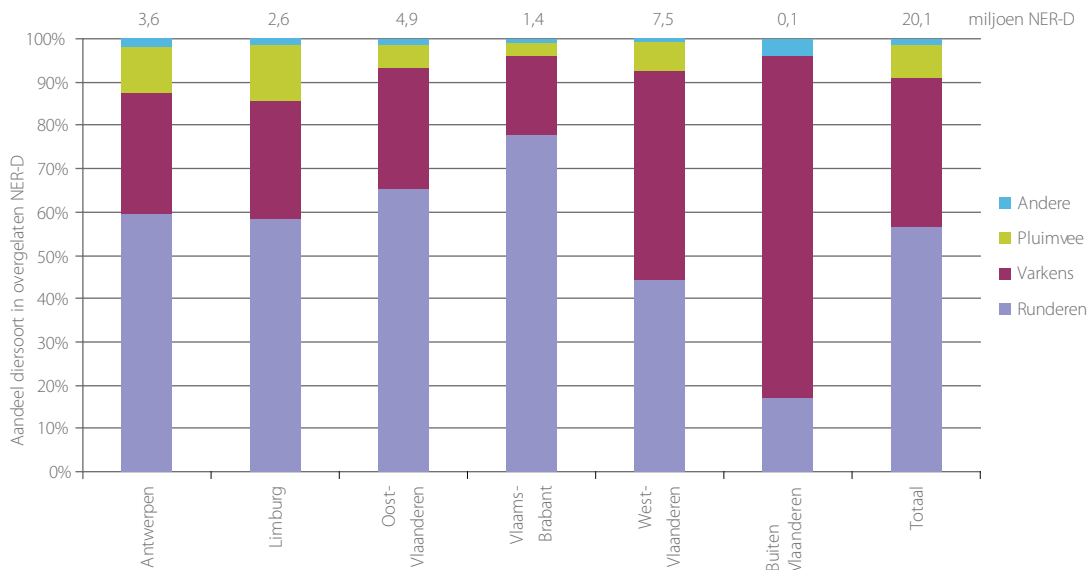
Soort NER-D		Overgelaten NER-D (vóór reductie)	Overgenomen NER-D (na reductie)		
			Totaal	Vast	Niet vast
NER-D _R	NER-D _R	10.821.230	9.660.765	4.499.064	5.161.702
	NER-D _R vast	465.896	455.420	455.420	0
	totaal NER-D _R	11.287.126	10.116.186	4.954.484	5.161.702
NER-D _V	NER-D _V	6.656.576	6.568.758	2.355.666	4.213.092
	NER-D _V vast	355.742	355.742	355.742	0
	totaal NER-D _V	7.012.318	6.924.499	2.711.407	4.213.092
NER-D _p	NER-D _p	1.603.333	1.569.792	457.882	1.111.910
	NER-D _p vast	3.787	3.787	3.787	0
	totaal NER-D _p	1.607.120	1.573.579	461.669	1.111.910
NER-D _A	NER-D _A	155.890	138.000	60.439	77.561
	NER-D _A vast				
	totaal NER-D _A	155.890	138.000	60.439	77.561
Totaal		20.062.453	18.752.264	8.187.999	10.564.265

Tabel 16. Overgelaten en overgenomen NER-D per diersoort, samen met het tussenschot tussen de diersoorten in 2008 (stand van zaken 11 september 2009)

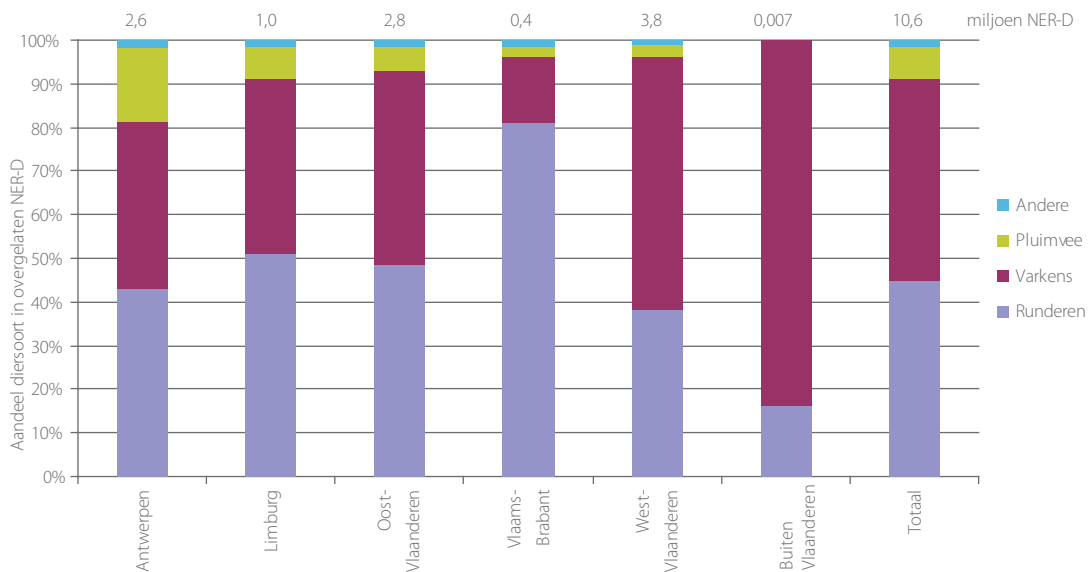
Soort NER-D		Overgelaten NER-D (vóór reductie)	Overgenomen NER-D (na reductie)		
			Totaal	Vast	Niet vast
NER-D _R	NER-D _R	4.142.374	3.732.339	1.630.976	2.101.364
	NER-D _R vast	606.776	606.244	606.244	0
	totaal NER-D _R	4.749.150	4.338.583	2.237.219	2.101.364
NER-D _V	NER-D _V	4.512.363	4.361.874	1.725.989	2.635.885
	NER-D _V vast	386.110	386.110	386.110	0
	totaal NER-D _V	4.898.473	4.747.984	2.112.099	2.635.885
NER-D _p	NER-D _p	797.772	780.333	235.734	544.600
	NER-D _p vast	28.166	28.166	28.166	0
	totaal NER-D _p	825.938	808.499	263.899	544.600
NER-D _A	NER-D _A	102.228	91.538	31.133	60.405
	NER-D _A vast	6	6	6	0
	totaal NER-D _A	102.235	91.544	31.139	60.405
Totaal		10.575.796	9.986.609	4.644.357	5.342.253

In 2007 werd in totaal 20,1 miljoen NER-D overgelaten, waarvan 56 % NER-D_R, 35 % NER-D_V, 8 % NER-D_P en 1 % NER-D_A. Ook in 2008 werd voornamelijk NER-D_R en NER-D_V overgelaten. Van de 10,6 miljoen NER-D die overgelaten werden in 2008, werd 45 % ingenomen door NER-D_R, 46 % door NER-D_V, 8 % door NER-D_P en 1 % door NER-D_A. In 2007 werden relatief meer NER-D_R overgelaten dan in 2008.

Verschillen tussen provincies inzake het relatieve aandeel van de diersoort in de totale hoeveelheid overgelaten NER-D per provincie, bij de overnames in 2007 en in 2008, zijn gevisualiseerd in Figuur 13 en Figuur 14. Zo worden in West-Vlaanderen relatief meer NER-D_V overgelaten dan in andere provincies.

Figuur 13. Relatief aandeel van de diersoorten in de overgelaten NER-D per provincie bij overnames in 2007 (stand van zaken 11 september 2009) (cijfers boven de kolommen geven het totaal aantal overgelaten NER-D per provincie weer)

Figuur 14. Relatief aandeel van de diersoorten in de overgelaten NER-D per provincie bij overnames in 2008 (stand van zaken 11 september 2009) (cijfers boven de kolommen geven het totaal aantal overgelaten NER-D per provincie weer)

3.1.2.3.3 Bewegingen tussen provincies

In Tabel 17 en Tabel 18 wordt een overzicht gegeven van de bewegingen van NER-D door overdrachten binnen en tussen de provincies in 2007 en 2008, enerzijds uitgedrukt in het aantal dossiers en anderzijds in de hoeveelheid overgelaten en overgenomen NER-D.

Hieruit blijkt dat bij de meeste overnames de aanbieder en de afnemer van de NER-D zich binnen dezelfde provincie bevinden. Van de in totaal 29 miljoen overgenomen NER-D in 2007 en 2008, is ongeveer 26 miljoen NER-D verhandeld binnen dezelfde provincie (90 % de totale overgenomen hoeveelheid NER-D).

Het overzicht van de bewegingen van NER-D is gebaseerd op het woonadres of de maatschappelijke zetel van de landbouwers, aangezien de NER-D worden toegekend aan de landbouwer. Rekening houdend met het feit dat de landbouwers vrij zijn om hun NER-D te verdelen over de verschillende exploitaties die in hun bezit zijn, bieden Tabel 17 en Tabel 18 geen nauwkeurig beeld van de geografische spreiding van de overgenomen NER-D in Vlaanderen. Echter, aangezien de meeste landbouwers slechts één exploitatie in hun bezit hebben en deze doorgaans in de buurt van het adres van de landbouwer gelegen is, kan gesteld worden dat dit een aanvaardbare benadering is van de spreiding van de overgenomen NER-D binnen Vlaanderen.

Tabel 17. Mobiliteit van NER-D binnen en tussen de provincies, uitgedrukt in aantal dossiers voor de overnames in 2007 en 2008 (stand van zaken 11 september 2009)

Provincie Overlater	Provincie overnemer						Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Buiten Vlaanderen	
Antwerpen	730	22	19	14	21		806
Limburg	44	438	23	24	20		549
Oost-Vlaanderen	39	22	1.204	43	157	2	1.467
Vlaams-Brabant	39	33	56	296	14		438
West-Vlaanderen	39	22	158	31	1.588		1.838
Buiten Vlaanderen	8	1	2	1	3		15
Totaal	899	538	1.462	409	1.803	2	5.113

Tabel 18. Mobiliteit van NER-D binnen en tussen de provincies, uitgedrukt in overgelaten NER-D ("Voor": vóór reductie) en overgenomen NER-D ("Na": na reductie) voor de overnames in 2007 en 2008 (stand van zaken 11 september 2009)

Provincie overlater	Provincie overnemer						Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Buiten Vlaanderen	
Antwerpen							
Voor	5.956.953	122.595	94.431	54.356	184.654	0	6.412.988
Na	5.601.663	104.174	75.784	44.337	180.933	0	6.006.890
Limburg							
Voor	186.437	3.011.160	65.674	190.748	102.873	0	3.556.893
Na	162.443	2.830.875	60.009	166.278	94.069	0	3.313.674
Oost-Vlaanderen							
Voor	233.675	111.479	6.610.611	124.447	527.316	6.472	7.614.001
Na	205.416	83.571	6.206.239	96.232	486.579	6.472	7.084.508
Vlaams-Brabant							
Voor	124.835	88.641	151.191	1.381.491	38.341	0	1.784.498
Na	91.758	71.177	127.611	1.262.603	36.229	0	1.589.378
West-Vlaanderen							
Voor	187.634	75.766	537.081	114.928	10.428.512	0	11.343.922
Na	153.306	57.183	478.652	82.722	10.050.540	0	10.822.403
Buiten Vlaanderen							
Voor	82.819	2.509	24.930	1.390	4.094	0	115.741
Na	79.381	1.632	24.930	1.390	3.819	0	111.151
Totaal							
Voor	6.772.353	3.412.151	7.483.918	1.867.360	11.285.790	6.472	30.828.044
Na	6.293.967	3.148.611	6.973.225	1.653.561	10.852.169	6.472	28.928.004

Het netto-effect van de overdrachten op de toegekende NER-D per provincie wordt weergegeven in Tabel 19. Het netto-effect van de overdrachten wordt berekend door voor elke provincie het verschil te maken tussen de NER-D die weggaan uit de provincie en de NER-D die toekomen in de provincie (uitgedrukt in overgenomen NER-D, na de eventuele reducties).

Het netto-effect van de overdrachten wordt eveneens weergegeven voor de overnames van 2007 en 2008 afzonderlijk, om eventuele evoluties op te kunnen volgen. Hieruit blijkt dat er in de provincie Antwerpen zowel in 2007 als in 2008 een netto-instroom is van NER-D. Daartegenover trad er in West-Vlaanderen een netto-instroom van NER-D op ten gevolge van de overnames in 2007, maar een netto-uitstroom van NER-D in 2008.

Het netto-effect van de overdrachten op de hoeveelheid toegekende NER-D aanwezig in een bepaalde provincie is miniem. De overdrachten leiden derhalve niet tot een significante in- of uitstroom van NER-D in bepaalde provincies.

Tabel 19. Netto-effect van de overdrachten in 2007 en 2008 (uitgedrukt in overgenomen NER-D) op de toegekende NER-D per provincie (stand van zaken 11 september 2009)

Provincie	Toegekende NER-D	Netto-effect van overdrachten op NER-D			Procentueel effect op toegekende NER-D
		2007	2008	2007 en 2008 samen	
Antwerpen	53.415.259	176.462	110.614	287.077	0,54 %
Limburg	27.902.490	-216.807	51.744	-165.063	-0,31 %
Oost-Vlaanderen	65.064.421	-24.941	-86.342	-111.283	-0,21 %
Vlaams-Brabant	16.486.572	-9.405	73.588	64.183	0,12 %
West-Vlaanderen	122.122.852	172.366	-142.601	29.766	0,06 %
Buiten Vlaanderen	518.958	-97.675	-7.004	-104.679	-0,20 %

3.1.2.4 NER-MVW in het kader van uitbreiding na bewezen mestverwerking

3.1.2.4.1 Aanvragen en toekenningen van NER-MVW in het kader van uitbreiding na bewezen mestverwerking

In de loop van 2008 werden 603 ontvankelijke aanvraagdossiers ingediend bij de Mestbank voor NER-MVW in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking door in totaal 563 landbouwers. De meeste aanvragen voor uitbreiding worden ingediend in West-Vlaanderen (64 %), gevolgd door Antwerpen (18 %) en Oost-Vlaanderen (13 %) (Tabel 20).

De aanvragen voor NER-MVW in 2008 werden geëvalueerd en de NER-MVW werden toegekend in het voorjaar van 2009. Voor de landbouwers die aanvragen voor NER-MVW hebben ingediend in 2008 en waarbij de voorwaarden over de verwerking in 2007 in orde waren, gaan de NER-MVW in vanaf 1 januari 2008. In totaal kregen 525 landbouwers NER-MVW toegekend (Tabel 20).

Elf landbouwers dienden bezwaar in bij de Mestbank tegen de toekenning van NER-MVW. De helft van deze bezwaren werd beantwoord (stand van zaken 12 oktober 2009).

Tabel 20. Aantal landbouwers die NER-MVW aangevraagd hebben en toegekend kregen in 2008, samen met het aantal dossiers, per provincie				
Provincie	Aanvragen		Toekenningen	
	Aantal landbouwers	Aantal dossiers	Aantal landbouwers	Aantal dossiers
Antwerpen	101	109	94	102
Limburg	25	27	21	23
Oost-Vlaanderen	73	77	65	67
Vlaams-Brabant	5	6	4	5
West-Vlaanderen	359	384	341	365
Totaal	563	603	525	562

In 2009 waren er 410 aanvragen voor NER-MVW (stand van zaken op 14 oktober 2009). De aanvragen voor NER-MVW in 2009 worden niet behandeld in dit Voortgangsrapport.

3.1.2.4.2 Aangevraagde en toegekende uitbreiding per diercategorie

Tabel 21 geeft een overzicht van de uitbreiding per diercategorie waarvoor een aanvraag werd ingediend bij de Mestbank in 2008 en die uiteindelijk werd toegekend. In totaal werden aanvragen ingediend voor een uitbreiding van ongeveer 4,2 miljoen dieren, hoofdzakelijk pluimvee (94 % van het totaal aantal dieren).

Na een evaluatie van de aanvragen en een controle van de voorwaarden over mestverwerking in 2007, werden de uitbreidingen toegekend voor in totaal 3,9 miljoen dieren. Deze uitbreiding vertegenwoordigt een bijkomende nettostikstofproductie van in totaal 3,2 miljoen kg N, indien de uitbreiding volledig gerealiseerd is.

Pluimvee vertegenwoordigt 95 % van het totaal aantal dieren van de uitbreiding, varkens vertegenwoordigen 5 %. Wanneer de bijdrage van de diersoort aan de bijkomende nettostikstofproductie bekeken wordt, dan tekent zich een andere verhouding af. Van de bijkomende stikstofproductie van 3,2 miljoen kg N, wordt 52 % ingenomen door varkens en 47 % door pluimvee.

Tabel 21. Aantal dieren en netto-N-productie (kg N) bij de aanvragen en toekenningen van NER-MVW in 2008, per diercategorie				
Diercategorie	Aanvragen		Toekenningen	
	Aantal dieren	Netto-N-productie (kg N)	Aantal dieren	Netto-N-productie (kg N)
Vervangingsvee 1-2 j	26	1.357	26	1.357
Melkkoeien	139	14.241	119	12.531
Zoogkoeien	137	7.462	118	6.351
Mestkalveren	50	411	50	411
Andere runderen	4	246	4	246
Totaal runderen	356	23.717	317	20.895
Biggen 7-20 kg	55.968	96.138	38.744	66.296
Beren	37	457	37	457
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	10.586	188.854	9.746	173.559
Andere varkens 2-fasig	102.332	930.891	93.923	853.689
Andere varkens 3-fasig	73.364	616.528	65.892	555.852
Andere varkens > 110 kg	764	13.938	764	13.938
Totaal varkens	243.051	1.846.807	209.106	1.663.791
Legkippen inclusief (groot)ouderdieren	581.090	268.682	565.090	260.224
Opfokpoeljen van legkippen	82.214	18.402	82.214	18.402
Slachtkuikens	2.711.695	1.114.507	2.523.056	1.036.976
Slachtkuiken ouderdieren	226.048	122.176	215.848	115.240
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	300.074	48.612	300.074	48.612
Kalkoenen slachtdieren	39.723	35.830	39.723	35.830
Totaal pluimvee	3.940.844	1.608.208	3.726.005	1.515.284
Paarden > 600 kg	103	5.618	103	5.618
Paard-pony 200-600 kg	135	5.742	35	1.065
Paard-pony < 200 kg	35	1.065	135	5.742
Totaal andere dieren	273	12.424	273	12.424
Totaal alle dieren	4.184.524	3.491.156	3.935.701	3.212.394

Van de toegekende netto-uitbreiding van in totaal 3,2 miljoen kg N in 2008 moest 25 % verwerkt worden in 2007. De 525 landbouwers die NER-MVW toegekend kregen in 2008, moesten samen in totaal ruim 800.000 kg N verwerken in 2007 (zie 3.2.3.4.2.3).

3.1.2.4.3 Toegekende NER-MVW per diersoort

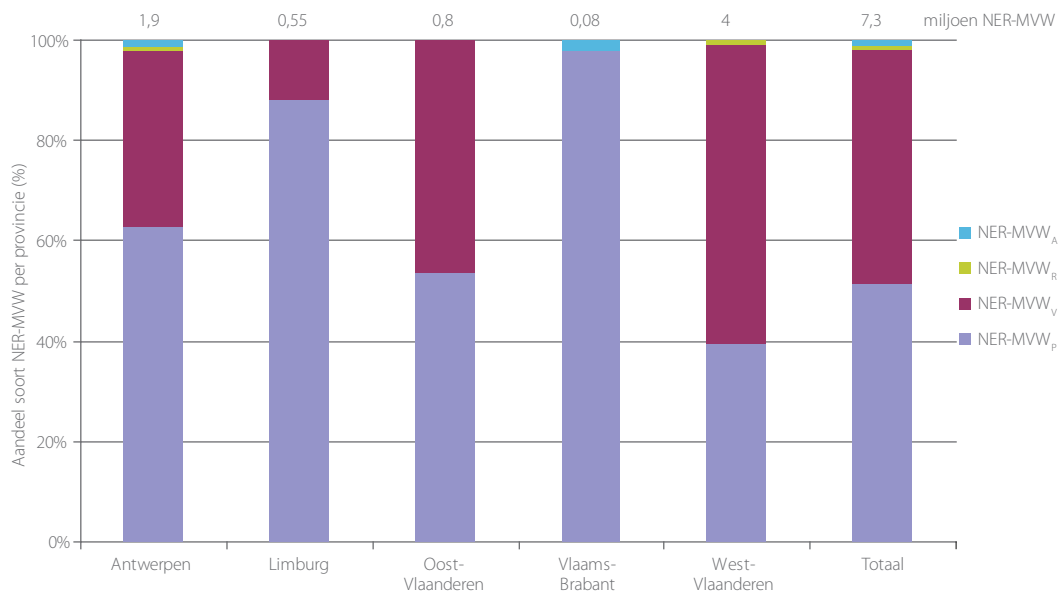
Tabel 22 geeft voor elke provincie een overzicht van het aantal toegekende NER-MVW per diersoort in 2008. In totaal worden 7,3 miljoen NER-MVW toegekend in 2008. In overeenstemming met het aantal aanvraagdossiers, worden de meeste NER-MVW toegekend aan landbouwers in de provincie West-Vlaanderen (55 %) en Antwerpen (26 %). Ook wanneer het aantal toegekende NER-MVW per provincie in 2008 wordt uitgezet ten opzichte van het totaal aantal toegekende NER-D aanwezig in die provincie, dan blijkt dat uitbreidingen na bewezen mestverwerking voornamelijk plaatsvinden in de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen (Tabel 23).

Tabel 22. Aantal toegekende NER-MVW per diersoort in 2008, per provincie					
Provincie	NER-MVW _R	NER-MVW _V	NER-MVW _P	NER-MVW _A	NER-MVW
Antwerpen	17.011	668.514	1.190.006	15.518	1.891.049
Limburg	0	64.401	482.486	0	546.886
Oost-Vlaanderen	0	368.753	429.167	0	797.920
Vlaams-Brabant	0	0	76.240	1.562	77.802
West-Vlaanderen	16.117	2.407.373	1.584.848	3.935	4.012.273
Totaal	33.128	3.509.042	3.762.745	21.015	7.325.930

Tabel 23. Aantal toegekende NER-MVW per provincie in 2008, ten opzichte van het totaal aantal toegekende NER-D per provincie

Provincie	Toegekende NER-D	Toegekende NER-MVW in 2008	% toegekende NER-MVW t.o.v. toegekende NER-D
Antwerpen	53.415.259	1.891.049	+ 3,54 %
Limburg	27.902.490	546.886	+ 1,96 %
Oost-Vlaanderen	65.064.421	797.920	+ 1,23 %
Vlaams-Brabant	16.486.572	77.802	+ 0,47 %
West-Vlaanderen	122.122.852	4.012.273	+ 3,29 %
Totaal	284.991.593	7.325.930	+ 2,57 %

Het relatieve belang van het soort NER-MVW per provincie wordt gevisualiseerd in Figuur 15. In Antwerpen en Oost-Vlaanderen wordt ongeveer 60 % van de toegekende NER-MVW ingenomen door pluimvee en ongeveer 40 % door varkens. In West-Vlaanderen worden voornamelijk NER-MVW toegekend voor varkens, goed voor 60 % van het totaal aantal toegekende NER-MVW. De overige 40 % van de toegekende NER-MVW in West-Vlaanderen wordt ingenomen door pluimvee. De toegekende hoeveelheden NER-MVW in Limburg en Vlaams-Brabant zijn klein ten opzichte van de andere provincies en worden voornamelijk ingenomen door pluimvee.

Figuur 15. Relatief aandeel van de diersoorten in de toegekende NER-MVW per provincie in 2008 (cijfers boven de kolommen geven het totaal aantal toegekende NER-MVW per provincie weer)

3.1.2.5 Invulling van NER

3.1.2.5.1 Concept van de invulling van NER

Landbouwers mogen op jaarbasis gemiddeld niet meer dieren houden op hun bedrijf dan toegelaten volgens hun NER, zijnde de aan hen toegekende NER-D, rekening houdend met eventuele overgelaten of overgenomen NER-D en met eventuele verworven NER-MVW.

Op basis van het aantal dieren dat een landbouwer aangeeft bij de Mestbank en de omrekeningswaarden in het Mestdecreet, worden de gehouden dieren uitgedrukt in NER. De Mestbank controleert vervolgens of de landbouwer in dat jaar niet te veel dieren heeft gehouden in vergelijking met de toegekende NER waarover hij beschikt.

3.1.2.5.2 Invulling van NER in productiejaar 2007

Op basis van het totaal aantal dieren dat gehouden werd in Vlaanderen in 2007, werd berekend dat 238 miljoen NER effectief ingevuld werden in Vlaanderen. Concreet betekent dit dat op Vlaams niveau ongeveer 42 miljoen NER niet gebruikt werden in 2007 om dieren mee te houden. Dit betekent niet dat elke landbouwer minder dieren heeft gehouden dan toegelaten volgens zijn toegekende NER, maar wel dat er op Vlaams niveau niet meer dieren werden gehouden dan toegelaten volgens de beschikbare NER.

Tabel 24 geeft een overzicht van het aantal landbouwers per klasse van NER-overschrijding in productiejaar 2007. De NER-overschrijding wordt hierbij berekend als het verschil tussen de gehouden dieren uitgedrukt in NER en de toegekende NER. De toegekende NER is het geheel van de initieel toegekende NER-D, de resultante van eventuele overgelaten en overgenomen NER-D en eventuele NER-MVW bij een uitbreiding na bewezen mestverwerking.

Bij 3.171 landbouwers wordt een overschrijding van de toegekende NER vastgesteld (Tabel 24). Bij 105 landbouwers was er een beperkte overschrijding van de toegekende NER van minder dan 25 NER. De gemiddelde overschrijding van toegekende NER bedroeg 1.304 NER. In totaal bedroeg de overschrijding 4,1 miljoen NER. Daarnaast zijn er 361 landbouwers die geen NER toegekend kregen, maar wel geproduceerd hebben in 2007.

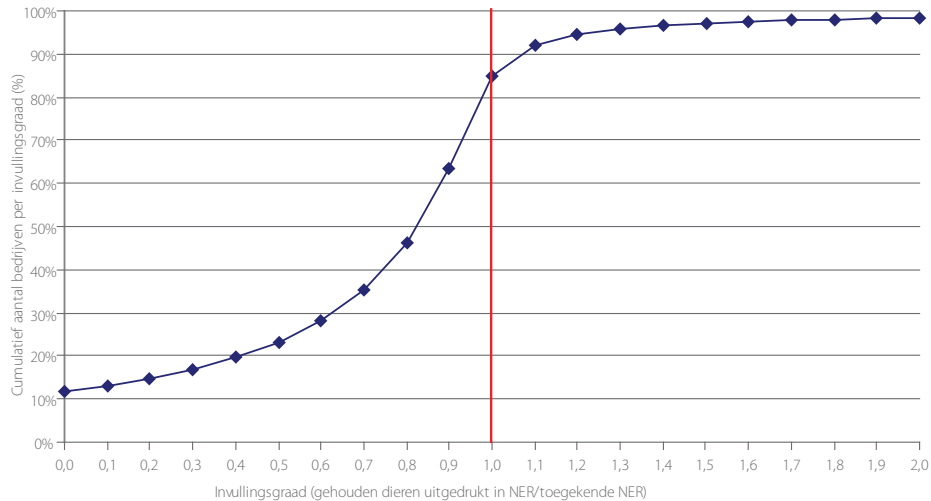
De meeste overschrijdingen van toegekende NER komen voor bij bedrijven die vrije NER hebben of die diersoorten houden waarvoor ze NER hebben. De meeste overschrijdingen van toegekende NER komen voor bij bedrijven waar runderen gehouden worden en waar ook NER aanwezig zijn waarmee runderen mogen gehouden worden.

Tabel 24. Aantal en percentage landbouwers per klasse van NER-overschrijding in productiejaar 2007, samen met de totale en gemiddelde NER-overschrijding per klasse

Klasse van NER-overschrijding	Aantal landbouwers	% landbouwers	Totale NER-overschrijding	Gemiddelde NER-overschrijding
< 25	105	3 %	1.268	12
25-50	90	3 %	3.277	36
50-100	204	6 %	15.199	75
100-500	939	30 %	254.389	271
500-1.000	656	21 %	470.571	717
1.000-2.000	661	21 %	948.208	1.435
2.000-3.000	265	8 %	646.121	2.438
3.000-4.000	96	3 %	330.020	3.438
4.000-5.000	40	1 %	175.430	4.386
5.000-6.000	22	1 %	119.655	5.439
6.000-7.000	18	1 %	117.980	6.554
7.000-8.000	16	1 %	118.496	7.406
8.000-9.000	11	0 %	92.071	8.370
9.000-10.000	7	0 %	66.488	9.498
> 10.000	41	1 %	776.715	18.944
Totaal	3.171	100 %	4.135.889	1.304

Van elke landbouwer werd een invullingsgraad berekend op basis van de verhouding van de gehouden dieren uitgedrukt in NER en de toegekende NER in productiejaar 2007. Een invullingsgraad van 0 betekent dat er geen dieren gehouden werden. Een invullingsgraad van 1 betekent dat de toegekende NER volledig ingevuld worden met de gehouden dieren. Een invullingsgraad van meer dan 1 betekent dat er meer dieren gehouden worden dan toegelaten op basis van de toegekende NER. Daarnaast zijn er 361 landbouwers die geen NER toegekend kregen, maar wel geproduceerd hebben in 2007.

Figuur 16 geeft het cumulatief aantal bedrijven per invullingsgraad weer. In 2007 waren bij 85 % van de bedrijven de gehouden dieren uitgedrukt in NER kleiner of gelijk aan de toegekende NER. Daartegenover worden bij 15 % van de bedrijven meer dieren gehouden dan toegelaten op basis van de toegekende NER. Bij 7 % van de bedrijven wordt een matige overschrijding van minder dan 10 % bovenop de toegekende NER vastgesteld. Daartegenover wordt bij 12 % van de bedrijven een invullingsgraad van 0 vastgesteld, wat concreet betekent dat er geen dieren gehouden werden op dit bedrijf in 2007 alhoewel er wel NER toegekend zijn.

Figuur 16. Cumulatief aantal bedrijven per invullingsgraad (gehouden dieren uitgedrukt in NER /toegekende NER) voor productiejaar 2007

3.2 Mestafzet

3.2.1 AFZETRUIJTE

3.2.1.1 Arealen per gewas in 2008

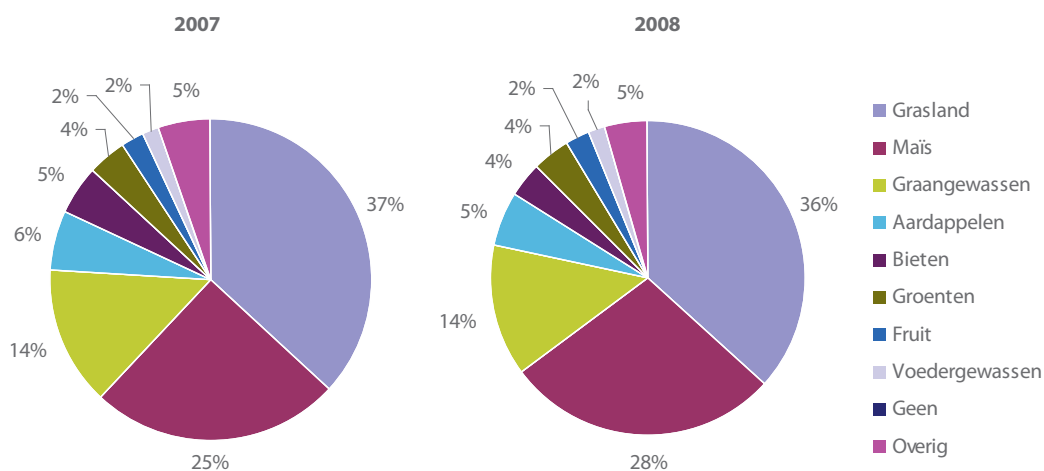
De landbouwers laten hun gronden registreren via de verzamelaanvraag bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV). Het totale aangegeven areaal landbouwgrond in Vlaanderen in 2008 bedroeg 682.495 ha. Dit is een toename van ongeveer 4.600 ha ten opzichte van het totale landbouwareaal in 2007, zoals gerapporteerd in het Voortgangsrapport 2008. In 2007 werden de gronden voor het eerst enkel nog geregistreerd via de verzamelaanvraag bij het ALV. In 2008 was er een aanzienlijke toename van de aangegeven gronden van de natuurbewegingen. In 2008 werd er zo'n 4.800 ha grassen in natuurbeheer aangegeven, ten opzichte van slechts 12 ha in 2007. In dit perspectief, is het totale areaal landbouwgrond niet opmerkelijk gewijzigd.

Blijvend grasland is het belangrijkste gewas in 2008, goed voor 162.920 ha of 24 % van het areaal landbouwgrond. Hierna volgen silomaïs, tijdelijk grasland, wintertarwe, korrelmaïs, aardappelen en suikerbieten met respectievelijk 18, 12, 11, 10, 5 en 3 % van het areaal landbouwgrond.

Het aandeel van de verschillende gewasgroepen in het totale landbouwareaal in Vlaanderen in 2007 en 2008 wordt gevisualiseerd in Figuur 17. Grasland blijft de belangrijkste gewasgroep in Vlaanderen, goed voor 250.247 ha of 36 % van het totale landbouwareaal in 2008. Hierna volgt maïs met 191.277 ha of 28 % van het landbouwareaal, een toename van 3 % ten opzichte van 2007. In 2008 werd er 23.009 ha meer maïs geteeld dan in 2007, waarvan 14.774 ha meer korrelmaïs en 8.236 ha meer silomaïs. De toename van het maïsareaal wordt voornamelijk vastgesteld voor korrelmaïs.

De graangewassen zijn de derde belangrijkste gewasgroep in Vlaanderen, goed voor 93.892 ha of 14 % van het totale landbouwareaal in 2008. Het aandeel van de graangewassen in 2008 is niet aanzienlijk gewijzigd ten opzichte van 2007. Het aandeel van de aardappelen en de bieten in 2008 is elk met 1 % gedaald ten opzichte van 2007. In 2008 werd 4.212 ha minder aardappelen en 9.062 ha minder bieten verbouwd dan in 2007. Deze afname van het areaal aardappelen en bieten wordt gecompenseerd door een toename van het areaal maïs.

Groenten vertegenwoordigen 27.016 ha of 4 % van het totale landbouwareaal in 2008, wat gelijkaardig is met 2007. Sinds 2007 worden de groenten meer gespecificeerd aangegeven via de verzamelaanvraag. Prei, bloemkool, tuin- en veldbonen, doperwten, spruitkool en wortelen zijn de meest geteelde groenten in Vlaanderen.

Figuur 17. Aandeel van de verschillende gewasgroepen in het totale landbouwareaal in Vlaanderen in 2007 en 2008 ("overig" omvat houtachtige gewassen, vlas en hennep, sierplanten, oliehoudende zaden, eiwithoudende gewassen, noten, kruiden en andere gewassen; "geen" omvat houtkanten en houtwallen, poelen > 100 m² en ongeldige gewascode)

Tabel 125 en Tabel 126 (als bijlage) geven een overzicht van de gewassen en hun respectievelijke aangegeven arealen in de verschillende provincies en landbouwstreken in Vlaanderen in 2008.

Niet aan het totale landbouwareaal van 682.495 ha worden er bemestingsrechten toegekend. Zo worden onder meer geen bemestingsrechten toegekend aan de "conflictoppervlaktes", zijnde percelen of delen van percelen die aangegeven worden door meerdere landbouwers. Het totale landbouwareaal in overlapping bedroeg 5.586 ha in 2008. Dit betekent dat 676.909 ha landbouwgrond potentieel bemestingsrechten krijgt, maar niet dat overal mag bemest worden binnen dit areaal. De toegestane bemesting is onder meer afhankelijk van het type kwetsbaar gebied, het aanwezige gewas of de lopende beheerovereenkomsten. *Zie 3.2.1.4 voor meer informatie over de afzetruimte in 2008.*

3.2.1.2 Het areaal kwetsbare gebieden in 2008

Vanaf 1 januari 2007 is Vlaanderen volledig afgebakend als kwetsbare zone. Dit houdt in dat een maximale bemestingsnorm van 170 kg/ha/jaar uit dierlijke mest van toepassing is. Hiernaast zijn er verschillende kwetsbare gebieden waar strengere bemestingsvoorwaarden van toepassing kunnen zijn. Een landbouwperceel kan in verschillende kwetsbare gebieden liggen. Tabel 25 geeft een overzicht van het areaal landbouwgrond in de verschillende kwetsbare gebieden in 2008.

Ongeveer 100 ha landbouwgrond bevindt zich in de grondwaterwingebieden type I, waar een absoluut bemestingsverbod geldt. Daarnaast bevindt zich ongeveer 3.150 ha landbouwgrond in de fosfaatverzadigde gebieden. In de fosfaatverzadigde gebieden is een bemestingsnorm van 40 kg P_2O_5 /ha/jaar van toepassing. Landbouwers met percelen in fosfaatverzadigde gebieden die op basis van een bodemanalyse aantonen dat hun percelen niet fosfaatverzadigd zijn of een laag fosfaatbindend vermogen hebben, kunnen afwijken van de norm van 40 kg P_2O_5 /ha/jaar. Van de 3.150 ha landbouwgrond in fosfaatverzadigde gebieden, is voor ongeveer 450 ha via een bodemanalyse aangetoond dat de bodem een laag fosfaatbindend vermogen heeft. Voor deze percelen gelden aangepaste maximale fosfaatsnormen. Bij de overige 2.700 ha landbouwgrond is de maximale fosfaatsnorm van 40 kg P_2O_5 /ha/jaar van toepassing.

Verder zijn er de natuurgebieden en de bosgebieden. Deze gebieden zijn onderverdeeld in functie van hun biologische waardering in halfnatuurlijke graslanden, potentieel belangrijke graslanden en intensieve graslanden of akkers. Binnen de natuurgebieden geldt in principe de nultbemesting. De nultbemesting is ook van toepassing op de halfnatuurlijke en potentieel belangrijke graslanden binnen bosgebieden. Dit betekent dat de bemesting beperkt is tot een maximale bemesting van 2 GVE (grootvee-eenheden)/ha/jaar via begrazing.

Tabel 25. Totale oppervlakte landbouwgrond in de verschillende kwetsbare gebieden in Vlaanderen in 2008, samen met de oppervlaktes met "huiskavelregeling" (H), "ontheffingsregeling" (O) of de "huiskavel- én ontheffingsregeling" (O+H) (in ha) ("nvt" staat voor niet van toepassing)

Gebied		Totaal (ha)	H (ha)	O (ha)	O+H (ha)	Totaal O of H (ha)	
Grondwater zone I		97	nvt	nvt	nvt	nvt	
Kwetsbaar gebied water	Niet fosfaatverzaadigd gebied	Natuurgebied					
		Halfnatuurlijke graslanden	15.021	323	nvt	nvt	323
		Potentieel belangrijke graslanden	2.458	308	nvt	nvt	308
		Intensieve graslanden of akkers	13.650	323	7.257	586	8.166
		Bosgebied					
		Halfnatuurlijke graslanden	1.931	nvt	nvt	nvt	nvt
		Potentieel belangrijke graslanden	236	nvt	nvt	nvt	nvt
		Intensieve graslanden of akkers	3.431	nvt	nvt	nvt	nvt
		Geen natuur- of bosgebied	642.521	nvt	nvt	nvt	nvt
	Fosfaatverzaadigd gebied	Natuurgebied					
		Halfnatuurlijke graslanden	1	0	nvt	nvt	0
		Potentieel belangrijke graslanden	0,2	0	nvt	nvt	0
		Intensieve graslanden of akkers	18	0	12	0	12
		Bosgebied					
		Halfnatuurlijke graslanden	13	nvt	nvt	nvt	nvt
		Potentieel belangrijke graslanden	0	nvt	nvt	nvt	nvt
		Intensieve graslanden of akkers	39	nvt	nvt	nvt	nvt
		Geen natuur- of bosgebied	2.632	nvt	nvt	nvt	nvt
	Fosfaatverzaadigd gebied met laag fosfaatbindend vermogen	Natuurgebied					
		Halfnatuurlijke graslanden	0	0	nvt	nvt	0
		Potentieel belangrijke graslanden	0	0	nvt	nvt	0
		Intensieve graslanden of akkers	4	0	4	0	4
		Bosgebied					
		Halfnatuurlijke graslanden	0	nvt	nvt	nvt	nvt
		Potentieel belangrijke graslanden	0	nvt	nvt	nvt	nvt
		Intensieve graslanden of akkers	16	nvt	nvt	nvt	nvt
		Geen natuur- of bosgebied	426	nvt	nvt	nvt	nvt
Totaal	682.495	954	7.273	586	8.813		

In 2008 bevond zich ongeveer 31.150 ha landbouwgrond in natuurgebied, waarin in principe de nulbemesting van toepassing is. Het areaal landbouwgrond in bosgebied neemt zo'n 5.670 ha in beslag, waarvan zo'n 2.180 ha halfnatuurlijk en potentieel belangrijk grasland onderhevig is aan de nulbemesting. De nulbemesting (2 GVE/ha/jaar) is in principe van toepassing op 33.330 ha.

Binnen natuurgebied kan afgeweken worden van de nulbemesting door de "huiskavelregeling" voor percelen die aansluiten bij de bedrijfsgebouwen of door de "ontheffingsregeling" voor de intensieve graslanden en akkers. De potentieel belangrijke graslanden komen naast de bemesting van 2 GVE/ha/jaar ook nog in aanmerking voor 100 kg N/ha uit kunstmest, mits overeenkomst met de VLM. Het areaal landbouwgrond in natuurgebied waar de huiskavelregeling van toepassing is, bedraagt ongeveer 1.540 ha in 2008. Op 7.860 ha landbouwgrond in natuurgebied geldt de ontheffing. Hiervan is op zo'n 590 ha zowel de huiskavel- als de ontheffingsregeling van toepassing.

In totaal is ongeveer 8.800 ha landbouwgrond vrijgesteld van de nulbemesting door de huiskavel- of ontheffingsregeling. Dit brengt het totale areaal landbouwgrond waarop de nulbemesting effectief van toepassing is op 24.520 ha, of 74 % van het potentieel areaal landbouwgrond met nulbemesting.

3.2.1.3 Arealen derogatie in 2008

3.2.1.3.1 Potentieel, aangevraagd en toegekend areaal

Dankzij derogatie kan onder strikte voorwaarden meer dierlijke mest opgebracht worden op gras, maïs voorafgegaan door één snede gemaaid en afgevoerd gras, wintertarwe gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas, suikerbieten en voederbieten. In 2008 kwamen 31.136 landbouwers in aanmerking voor derogatie, op basis van de gewassen in hun bedrijfsareaal, goed voor een totaal potentieel areaal van 540.240 ha. Net zoals in 2007 kwam ongeveer 80 % van het totale landbouwareaal in aanmerking voor derogatie in 2008.

Vanaf 2008 gebeurt de aanvraag voor derogatie in 2 stappen, namelijk via een aanvraag bij de Mestbank en via de aanduiding van de percelen op de verzamelaanvraag bij het ALV. De voorafgaande aanvraag bij de Mestbank is noodzakelijk voor de planning en uitvoering van terreincontroles in de loop van het kalenderjaar.

In 2008 hebben 3.785 landbouwers derogatiepercelen aangeduid op hun verzamelaanvraag bij het ALV. Deze landbouwers vroegen derogatie aan voor een totaal areaal van ruim 91.200 ha. Na een administratieve verwerking van de aanvragen bij de Mestbank en de verzamelaanvragen in het najaar van 2008, werd derogatie toegekend aan 3.750 bedrijven, goed voor een derogatieareaal van 83.500 ha of 15 % van het potentiële areaal (Tabel 26). Een aantal van deze bedrijven hebben ten gevolge van een terreincontrole een volledige of gedeeltelijke afkeuring van derogatie gekregen in 2008 (zie 5.1.2.3). Het definitieve aantal derogatiebedrijven en het derogatieareaal in 2008 kan nog wijzigen door bezwaarbehandeling.

In vergelijking met 2007 werd aanzienlijk minder derogatie toegepast in 2008. In 2007 werd nog derogatie toegekend voor 35 % van het potentieel areaal. Echter, in 2008 vertegenwoordigen de derogatiebedrijven nog steeds 12 % van de in aanmerking komende bedrijven. In vergelijking met andere Europese lidstaten is de toepassing van derogatie in Vlaanderen nog steeds een succes.

De verschillen tussen het aangevraagde en toegekende areaal zijn te wijten aan afgekeurde aanvragen voor derogatie. Zo worden aanvragen voor derogatie voor andere gewassen dan de derogatiegewassen, voor percelen met een lopende beheerovereenkomst verminderde bemesting, of voor percelen die gelegen zijn in grondwaterwaterwingebieden type I, fosfaatverzadigde gebieden waar de norm van 40 kg P₂O₅/ha/jaar van toepassing is of voor percelen met nulbemesting, immers geweigerd.

Tabel 26. Aantal bedrijven en areaal dat in aanmerking komt voor derogatie, derogatie aangevraagd heeft, derogatie toegekend kreeg op basis van de administratieve controles in 2008, samen met het aantal bedrijven dat geen derogatie aangevraagd of toegekend kreeg

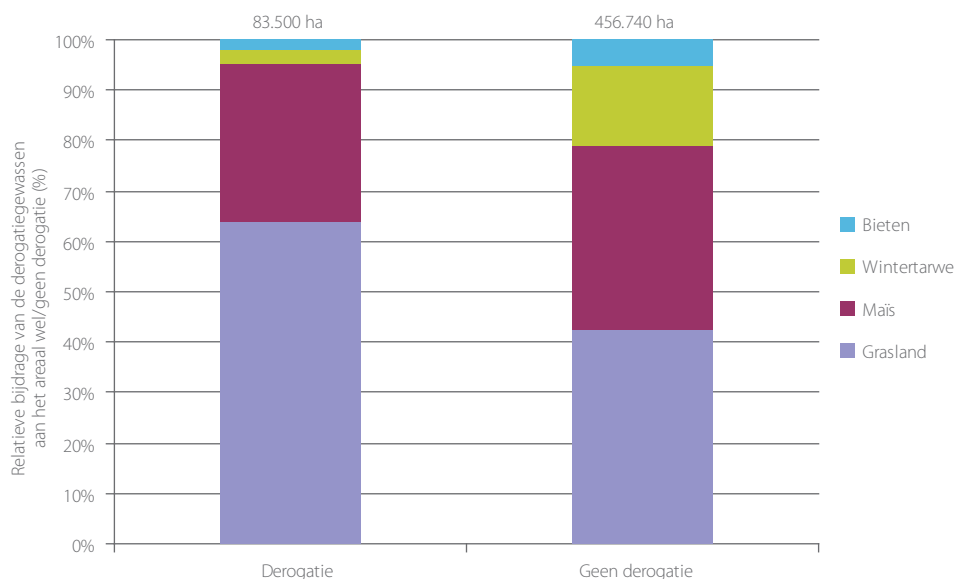
	Derogatie potentiëel	Derogatie aangevraagd	Derogatie toegekend	Geen derogatie
Aantal bedrijven	31.136	3.785	3.750	27.410
Areaal (ha)	530.380	91.263	83.500	456.740

De spreiding van de derogatiepercelen in Vlaanderen is weergegeven in Figuur 47 (als bijlage). Derogatie is voornamelijk gesitueerd in het noorden van de provincies Antwerpen en Limburg. Ook in West- en Oost-Vlaanderen zijn aanzienlijk wat derogatiepercelen gelokaliseerd.

3.2.1.3.2 Aandeel van de derogatiegewassen

Van de 83.500 ha waaraan derogatie toegekend werd in 2008, wordt 64 % ingenomen door grasland. Het tweede voornaamste derogatiegewas is maïs voorafgegaan door één snede gemaaid en afgevoerd gras, goed voor 31 % van het areaal waaraan derogatie werd toegekend. De relatieve bijdrage van wintertarwe gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas, en bieten aan het areaal waaraan derogatie werd toegekend, is beperkt tot respectievelijk 3 % en 2 % (Figuur 18).

De grote toepassing van derogatie op grasland hangt samen met de typologie van de derogatiebedrijven. Van de 3.750 derogatiebedrijven in 2008 houdt 93 % rundvee. Op 80 % van de derogatiebedrijven worden specifiek melkkoeien gehouden.

Figuur 18. Relatieve bijdrage van de derogatiegewassen aan het totale areaal waaraan wel/geen derogatie werd toegekend in 2008

Tijdelijk grasland is het belangrijkste derogatiegewas. Op 30 % van het potentieel areaal tijdelijk grasland, werd derogatie toegekend in 2008. Ook blijvend grasland is een belangrijk derogatiegewas. Op ruim 27.000 ha blijvend grasland werd derogatie toegekend in 2008, ongeveer 3.000 ha meer dan voor tijdelijke grasland. Relatief beschouwd, ten opzichte van het potentieel areaal, werd derogatie echter minder toegepast op blijvend grasland (17 %) dan op tijdelijk grasland (30 %).

Silomaïs is eveneens een belangrijk derogatiegewas, goed voor een derogatieareaal van ongeveer 24.700 ha of 20 % van het potentieel areaal. Derogatie op korrelmaïs vindt daartegenover minder ingang. Op amper 1 % van het potentieel areaal korrelmaïs werd derogatie toegekend in 2008.

Derogatie op wintertarwe was beperkt tot ongeveer 2.300 ha of 3 % van het potentieel areaal. De beperkte toepassing van derogatie op wintertarwe, vindt zijn verklaring in de voorwaarde dat 2/3de van de derogatiemest moet opgebracht worden vóór 15 mei. Dit impliceert immers dat moet bemest worden op de wintertarwe, wat voor de meeste tarweboeren geen evidente zaak lijkt aangezien de opbrenging van dierlijke mest emissiearm moet gebeuren. Ook op bieten werd weinig derogatie toegepast in 2008. Amper 1.500 ha van het areaal bieten werd gebruikt voor derogatie in 2008.

3.2.1.3.3 Analyse van de toepassingsgraad van derogatie bij derogatiebedrijven met gras en maïs in hun bedrijfsareaal

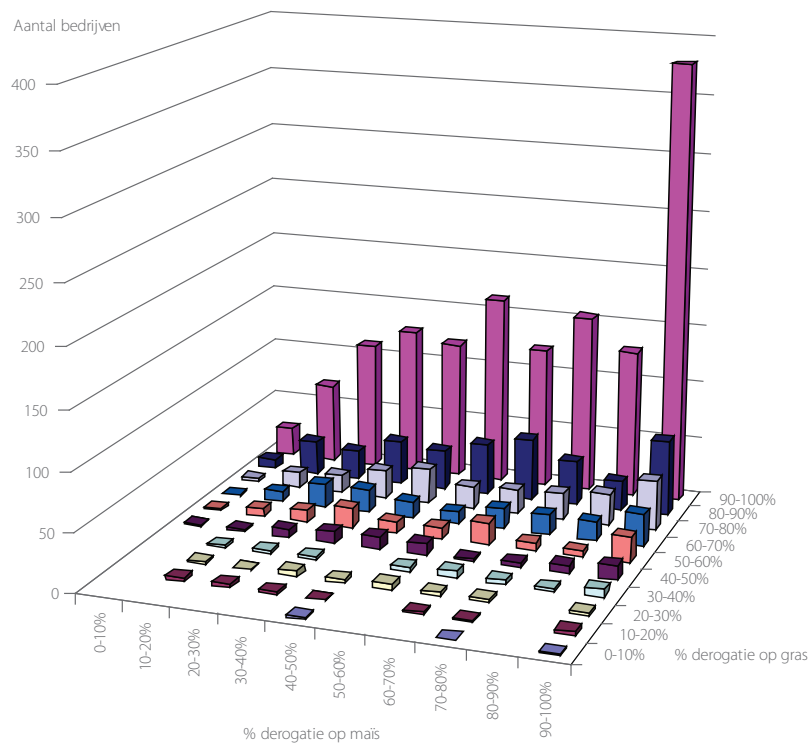
Van de 2.378 derogatiebedrijven met gras én maïs in hun areaal, werd onderzocht in welke mate ze derogatie toepassen op gras en maïs in 2008. Hiervoor werd voor elk bedrijf de verhouding bepaald van het areaal grasland, respectievelijk maïs onder derogatie ten opzichte van het totaal areaal grasland, respectievelijk maïs.

Tabel 27 en Figuur 19 geven een overzicht van de verdeling van de bedrijven over verschillende klassen van derogatiegraad op gras en maïs. Hieruit blijkt dat bij 473 bedrijven de toepassingsgraad van derogatie op gras en maïs gelijkaardig is (bedrijven op de bissectrice van de tabel). Deze bedrijven vertegenwoordigen samen 20 % van het totaal aantal bedrijven. Verder blijkt dat bij 1.560 bedrijven er meer derogatie toegepast wordt op gras dan op maïs (bedrijven onder de bissectrice van de tabel). Deze bedrijven vertegenwoordigen samen 65 % van het totaal aantal bedrijven. De bedrijven die meer derogatie toepassen op maïs dan op gras, vormen samen 15 %.

Bij 70 à 80 % van de derogatiebedrijven met gras én maïs in hun areaal, wordt meer dan 80 % van het grasareaal ingevuld met derogatie in 2008, ongeacht de toepassingsgraad van derogatie op maïs. Hieruit blijkt dat de derogatiebedrijven met gras én maïs, doorgaans eerst hun grasareaal opvullen met derogatie, vooraleer derogatie toe te passen op maïs.

Tabel 27. Verdeling van derogatiebedrijven met gras én maïs in hun areaal, over verschillende klassen van derogatiegraad op grasland en maïs

		% derogatie op maïs									Totaal	
		0-10 %	10-20 %	20-30 %	30-40 %	40-50 %	50-60 %	60-70 %	70-80 %	80-90 %		90-100 %
% derogatie op gras	0-10 %					2			1		1	4
	10-20 %		3	3	2	1		2	1		3	15
	20-30 %		2	1	5	3	5	3	3		3	25
	30-40 %		2	3	3		4	6	4	2	7	31
	40-50 %	1	2	7	10	11	10	2	4	7	12	66
	50-60 %	2	7	10	17	10	10	19	7	5	22	109
	60-70 %	1	9	20	20	14	10	18	17	16	28	153
	70-80 %	3	13	15	24	30	19	21	23	27	43	218
	80-90 %	8	29	25	38	34	44	53	38	25	65	359
	90-100 %	25	69	111	127	119	163	122	155	128	379	1.398
Totaal		40	136	195	246	224	265	246	253	210	563	2.378

Figuur 19. Verdeling van de derogatiebedrijven met gras én maïs in hun areaal, over verschillende klassen van derogatiegraad op grasland en maïs in 2008

3.2.1.4 Afzetruimte in 2008

3.2.1.4.1 Maximale afzetruimte in 2008 op basis van de bemestingsnormen

De maximale afzetruimte voor dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond wordt berekend op basis van de gewasarealen en de maximale bemestingsnormen voor dierlijke mest. De maximale bemestingsnormen houden rekening met onder meer de gewasgroep, de ligging van de percelen in natuurgebieden, fosfaatverzadigde gebieden, ... en met eventuele gesloten beheerovereenkomsten. Ook de toepassing van derogatie wordt doorgerekend.

De maximale plaatsingsruimte voor dierlijke mest in Vlaanderen in 2008 bedroeg 116,2 miljoen kg N en 60,7 miljoen kg P_2O_5 (Tabel 28). Bij deze berekening wordt verondersteld dat elke m^2 landbouwgrond bemest wordt tot aan de maximale bemestingsnormen voor N en P_2O_5 . In de praktijk is dit uiteraard niet zo.

Gewasgroep	Oppervlakte (ha)	Maximale afzetruimte (kg N)	Maximale afzetruimte (kg P_2O_5)
Grassen	261.485	48.312.247	25.414.716
Maïs	190.252	33.942.353	16.995.249
Gewassen met lage N-behoefte	27.963	3.428.353	2.227.424
Andere leguminosen dan erwten en bonen	410	/	32.073*
Suikerbieten	21.562	3.621.847	1.721.836
Graangewassen	93.443	15.697.977	8.383.203
Andere gewassen	68.429	11.173.257	5.922.219
Geen bemestingsrechten	13.366	/	/
Totaal	676.909	116.176.034	60.696.720

* De afzetruimte voor fosfaat kan theoretisch gezien niet ingevuld worden met dierlijke mest, aangezien voor de gewasgroep "andere leguminosen dan erwten en bonen" geen stikstofbemesting mag plaatsvinden. Voor deze gewasgroep mag de volledige fosfaatbemesting met kunstmest gebeuren.

Door middel van derogatie wordt een verhoging van de afzetruimte voor dierlijke mest bekomen. In 2008 kon op 83.500 ha meer dierlijke mest afgezet worden dan de bemestingsnorm van 170 kg N/ha. Dit komt overeen met een maximale bijkomende afzetruimte voor dierlijke mest van 6,5 miljoen kg N in 2008. Deze bijkomende afzetruimte is hoofdzakelijk toe te wijzen aan grasland (66 %) en maïs voorafgegaan door een snede gemaaid en afgevoerd gras (32 %). Wintertarwe gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas en bieten dragen elk voor amper 1 % bij aan de maximale bijkomende afzetruimte door derogatie. Zonder derogatie zou de maximale afzetruimte voor dierlijke mest 109,7 miljoen kg N bedragen.

3.2.1.4.2 Reële afzetruimte in 2008

De maximale afzetruimte voor dierlijke mest houdt rekening met de maximale bemestingsnormen. Deze normen worden echter niet volledig ingevuld met dierlijke mest, waardoor de reële afzetruimte kleiner zal zijn. De acceptatiegraad geeft weer hoeveel van de maximale bemestingsnorm, effectief wordt ingevuld met dierlijke mest.

Tabel 29 geeft voor elke provincie een vergelijking tussen de maximale afzetruimte (op basis van de maximale bemestingsnormen) en het gecorrigeerd gebruik van dierlijke mest (gebruik gecorrigeerd op de maximale bemestingsnormen, zie 3.2.2.1.2). De verhouding van het gecorrigeerd gebruik ten opzichte van de maximale afzetruimte, geeft de acceptatiegraad voor dierlijke mest per provincie. De acceptatiegraad voor stikstof varieert van 67 % in Vlaams-Brabant tot 86 % in West-Vlaanderen. Voor fosfaat wordt een acceptatiegraad bekomen van 66 à 81 %, afhankelijk van de provincie.

Provincie	N			P_2O_5		
	Maximale afzetruimte	Gecorrigeerd gebruik	Acceptatiegraad	Maximale afzetruimte	Gecorrigeerd gebruik	Acceptatiegraad
Antwerpen	19.765.446	16.135.933	82 %	9.761.437	7.316.531	75 %
Limburg	15.677.222	11.050.664	70 %	8.367.114	5.491.271	66 %
Oost-Vlaanderen	27.877.135	23.707.678	85 %	14.525.602	11.531.107	79 %
Vlaams-Brabant	16.078.509	10.823.440	67 %	8.748.357	5.737.489	66 %
West-Vlaanderen	36.777.722	31.773.347	86 %	19.294.210	15.548.544	81 %
Vlaanderen	116.176.034	93.491.063	80 %	60.696.720	45.624.943	75 %

Een acceptatiegraad van 86 % voor N en 81 % voor P_2O_5 op Vlaams niveau lijkt realistisch. Voor stikstof kan de acceptatiegraad nog verhoogd worden tot ongeveer 90 % door meer toepassing van derogatie. De reële afzetruimte wordt berekend bij een acceptatiegraad van 90 % voor N en 81 % voor P_2O_5 .

Tabel 30 geeft voor elke provincie een overzicht van de aldus bekomen reële afzetruimte in 2008. De reële afzetruimte voor dierlijke mest in Vlaanderen in 2008 bedroeg 104,6 miljoen kg N en 49,2 miljoen kg P_2O_5 .

Provincie	Afzetruimte in kg N		Afzetruimte in kg P_2O_5	
	Maximaal	Reëel	Maximaal	Reëel
Antwerpen	19.765.446	17.788.901	9.761.437	7.906.764
Limburg	15.677.222	14.109.500	8.367.114	6.777.362
Oost-Vlaanderen	27.877.135	25.089.422	14.525.602	11.765.737
Vlaams-Brabant	16.078.509	14.470.658	8.748.357	7.086.169
West-Vlaanderen	36.777.722	33.099.950	19.294.210	15.628.310
Vlaanderen	116.176.034	104.558.431	60.696.720	49.164.343

3.2.1.5 Perspectieven voor derogatie en de afzetruimte in 2009

In 2009 ontving de Mestbank van 4.302 bedrijven een ontvankelijke aanvraag voor derogatie. Daarnaast hebben 3.489 landbouwers derogatie aangeduid voor één of meerdere percelen in hun verzamelaanvraag bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV) (stand van zaken 05 oktober 2009). De oppervlakte waarvoor derogatie aangevraagd is via de verzamelaanvraag, bedraagt in totaal ruim 88.300 ha.

Na een administratieve controle van de percelen op onder meer ligging, aanvraag beheerovereenkomsten, ... krijgen 3.280 landbouwers derogatie toegekend in 2009. De oppervlakte waaraan derogatie wordt toegekend, bedraagt in totaal ongeveer 84.100 ha, goed voor een maximale bijkomende afzetruimte van ongeveer 6,6 miljoen kg N (Tabel 31). Deze bijkomende afzetruimte is hoofdzakelijk toe te wijzen aan grasland en maïs, samen goed voor ongeveer 99 % van de bijkomende afzetruimte. Het areaal derogatie en de hierdoor gecreëerde bijkomende afzetruimte in 2009 zijn gelijkaardig aan die van 2008.

Gewasgroep	Areaal derogatie (ha)	Bijkomende afzetruimte (kg N)	Aandeel in bijkomende afzetruimte (%)
Grasland	53.273	4.261.851	64,9 %
Maïs	27.486	2.198.862	33,5 %
Wintertarwe	1.881	56.433	0,9 %
Suikerbieten	932	27.971	0,4 %
Voederbieten	566	16.968	0,3 %
Totaal	84.138	6.562.086	

Van de 3.280 landbouwers die op basis van de administratieve controle derogatie toegekend krijgen in 2009, kregen 2.857 bedrijven (87 %) ook al derogatie toegekend in 2008. Daarnaast zijn er 423 landbouwers (13 %) die voor het eerst derogatie toegekend krijgen in 2009. Ongeveer 76 % van de derogatiebedrijven in 2008 past opnieuw derogatie toe in 2009. Daarnaast zijn er 893 bedrijven die derogatie toegekend kregen in 2008 maar geen derogatie meer toepassen in 2009.

3.2.2 MESTGEBRUIK

3.2.2.1 Gebruik van dierlijke mest

3.2.2.1.1 Gebruik van dierlijke mest per provincie

Het totale gebruik van dierlijke mest op landbouwgrond in Vlaanderen wordt berekend als de som van het gebruik van dierlijke mest van alle bedrijven. Voor elk bedrijf wordt het gebruik van dierlijke mest afgeleid op basis van een balans van alle aanvoer- en afvoerstromen van dierlijke mest op dat bedrijf.

Het gebruik van dierlijke mest op een bepaald bedrijf in 2008 wordt afgeleid op basis van de nettoproductie van dierlijke mest in 2008 + de aanvoer van dierlijke mest in 2008 + het opslagverschil van dierlijke mest (verschil tussen de opslag op 1 januari 2008 en de opslag op 1 januari 2009) - de afvoer van dierlijke mest in 2008.

Gegevens betreffende de productie en de opslag van dierlijke mest zijn bekend via de jaarlijkse aangifte bij de Mestbank. Transportdocumenten dienen als basis voor de berekening van de hoeveelheid dierlijke mest die aan- en afgevoerd wordt.

In 2008 werd in totaal 98,3 miljoen kg N en 47,8 miljoen kg P₂O₅ uit dierlijke mest gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen (Tabel 32). Het gebruik van dierlijke mest in 2008 is hiermee 3 miljoen kg N en 2 miljoen kg P₂O₅ lager dan in 2007.

Omdat 2007 een overgangsjaar was waarin het nieuw Mestdecreet geïmplementeerd werd, werd het gebruik van dierlijke mest in 2007 afgeleid op basis van een alternatieve berekeningsmethode. Wegens een fout in de berekening van het opslagverschil in 2007, werd het gebruik van dierlijke mest in 2007 foutief begroot in het Voortgangsrapport 2008. Het gebruik van dierlijke mest in 2007 volgens de nieuwe, meest accurate berekening bedroeg 101 miljoen kg N en 50 miljoen kg P₂O₅.

In 2008 bedroeg het gemiddeld gebruik van dierlijke mest per ha in Vlaanderen 145 kg N/ha en 71 kg P₂O₅/ha. Het gebruik van stikstof per ha is het grootst in West-Vlaanderen (158 kg N/ha), Oost-Vlaanderen (156 kg N/ha) en Antwerpen (153 kg N/ha), gevolgd door Limburg (122 kg N/ha) en Vlaams-Brabant (113 kg N/ha). Het gemiddeld gebruik van stikstof uit dierlijke mest per ha is kleiner dan de maximale bemestingsnorm van 170 kg N/ha.

Provincie	kg N	kg N/ha	kg P ₂ O ₅	kg P ₂ O ₅ /ha
Antwerpen	17.439.735	153	8.034.746	71
Limburg	11.644.415	122	5.720.775	60
Oost-Vlaanderen	24.745.401	156	11.967.880	76
Vlaams-Brabant	11.124.593	113	5.889.179	60
West-Vlaanderen	33.306.508	158	16.208.777	77
Vlaanderen	98.260.651	145	47.821.357	71

3.2.2.1.2 Gecorrigeerd gebruik van dierlijke mest per provincie

Bij de berekening van het gebruik, kan een overschrijding van de bemestingsnorm voor dierlijke mest voorkomen. Het is daarom interessant om een gecorrigeerd gebruik te berekenen, waarbij het gebruik begrensd wordt door de maximale bemestingsnormen voor dierlijke mest. Het verschil tussen het gebruik en het gecorrigeerd gebruik geeft dan een indicatie van balansproblemen. Bij deze bedrijven wordt de geproduceerde dierlijke mest niet afgezet volgens de normen of worden te veel meststoffen ontvangen.

In 2008 bedroeg het gecorrigeerd gebruik 93,5 miljoen kg N en 45,6 miljoen kg P₂O₅, wat overeenkomt met een totale balansafwijking van 4,8 miljoen kg N en 2,2 miljoen kg P₂O₅ (Tabel 33). Van deze balansafwijking is 3,3 miljoen kg N (69%) en 1,5 miljoen kg P₂O₅ (68%) toe te wijzen aan bedrijven die te veel produceren en onvoldoende mest afzetten. Daartegenover is 31 à 32% van de balansafwijking toe te wijzen aan bedrijven die te veel meststoffen ontvangen.

Provincie	kg N			kg P ₂ O ₅		
	Gebruik	Gecorrigeerd gebruik	Afwijking balans	Gebruik	Gecorrigeerd gebruik	Afwijking balans
Antwerpen	17.439.735	16.135.933	1.303.802	8.034.746	7.316.531	718.215
Limburg	11.644.415	11.050.664	593.750	5.720.775	5.491.271	229.504
Oost-Vlaanderen	24.745.401	23.707.678	1.037.723	11.967.880	11.531.107	436.773
Vlaams-Brabant	11.124.593	10.823.440	301.152	5.889.179	5.737.489	151.690
West-Vlaanderen	33.306.508	31.773.347	1.533.161	16.208.777	15.548.544	660.233
Vlaanderen	98.260.651	93.491.063	4.769.588	47.821.357	45.624.943	2.196.415

3.2.2.1.3 Gebruik van dierlijke mest bij derogatie- en overschotsbedrijven

Gemiddeld werd 145 kg N/ha en 71 kg P₂O₅/ha opgebracht uit dierlijke mest in Vlaanderen in 2008. Het mestgebruik varieert echter, onder meer afhankelijk van het bedrijfstype. Zo hebben bedrijven met een stikstof- of fosfaatoverschot gemiddeld een hoger mestgebruik dan bedrijven zonder een overschot. Daarnaast blijkt ook dat het mestgebruik bij derogatiebedrijven gemiddeld hoger is dan bij bedrijven zonder derogatie (Tabel 34 en Tabel 35).

Tabel 34. Gebruik van dierlijke mest (in kg N/ha) bij bedrijven met en zonder N-overschot, en bedrijven met en zonder derogatie, in 2008			
	Bedrijven met derogatie	Bedrijven zonder derogatie	Alle bedrijven
Bedrijven met N-overschot	208	162	175
Bedrijven zonder N-overschot	192	121	132
Alle bedrijven	199	133	145

Tabel 35. Gebruik van dierlijke mest (in kg P ₂ O ₅ /ha) bij bedrijven met en zonder P ₂ O ₅ -overschot, en bedrijven met en zonder derogatie, in 2008			
	Bedrijven met derogatie	Bedrijven zonder derogatie	Alle bedrijven
Bedrijven met P ₂ O ₅ -overschot	91	80	83
Bedrijven zonder P ₂ O ₅ -overschot	81	64	67
Alle bedrijven	84	67	71

3.2.2.2 Gebruik van kunstmest

Het gebruik van kunstmest wordt afgeleid op basis van de gegevens verzameld via de aangifte bij de Mestbank. In 2008 werd in totaal 38,3 miljoen kg N en 1,7 miljoen kg P₂O₅ uit kunstmest gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen (Tabel 36).

Het gebruik van stikstof uit kunstmest in 2008 is 1 miljoen kg N hoger dan in 2007. Het gebruik van fosfaat uit kunstmest in 2008 is verder gezakt met 0,3 miljoen kg P₂O₅ ten opzichte van 2007. Het gebruik van kunstmest in 2007 werd foutief begroot in het Voortgangsrapport 2008. Het gebruik van kunstmest in 2007 bedroeg 37 miljoen kg N en 2 miljoen kg P₂O₅.

Tabel 36. Gebruik van kunstmest per provincie in 2008				
Provincie	kg N	kg N/ha	kg P ₂ O ₅	kg P ₂ O ₅ /ha
Antwerpen	3.963.103	35	229.008	2
Limburg	4.482.305	47	285.738	3
Oost-Vlaanderen	9.287.837	59	527.735	3
Vlaams-Brabant	6.182.467	63	388.169	4
West-Vlaanderen	14.361.425	68	224.348	1
Vlaanderen	38.277.137	57	1.654.998	2

3.2.2.3 Gebruik van andere meststoffen

Het gebruik van andere meststoffen op bedrijfsniveau wordt op een analoge wijze berekend als het gebruik van dierlijke mest. Het gebruik van andere meststoffen, meststoffen die niet dierlijk en niet chemisch zijn zoals compost, schuimaarde en slib afkomstig van de waterzuivering in de voedingsindustrie, is klein in vergelijking met het gebruik van dierlijke mest.

Het gebruik van andere meststoffen in 2008 was lager dan in 2007 en bedroeg in totaal 1,3 miljoen kg N en 1,0 miljoen kg P₂O₅ (Tabel 37). Van het stikstofgebruik uit andere meststoffen wordt 67 % ingenomen door slibs, gevolgd door schuimaarde (14 %), compost (7 %) en digestaat (4 %). Slibs vertegenwoordigen eveneens het grootste aandeel van het fosfaatgebruik uit andere meststoffen (52 %), maar daarnaast vormt ook schuimaarde een belangrijk aandeel (35 %). Compost en digestaat dragen voor respectievelijk 5 % en 1 % bij aan het fosfaatgebruik uit andere meststoffen.

Tabel 37. Gebruik van andere meststoffen per provincie in 2008

Provincie	kg N	kg N/ha	kg P ₂ O ₅	kg P ₂ O ₅ /ha
Antwerpen	139.496	1	59.365	1
Limburg	323.887	3	209.769	2
Oost-Vlaanderen	124.357	1	113.590	1
Vlaams-Brabant	564.306	6	331.045	3
West-Vlaanderen	193.423	1	252.559	1
Vlaanderen	1.345.470	2	966.329	1

3.2.2.4 Aandeel van de mestsoorten in het totaal mestgebruik

In 2008 werden in totaal 138 miljoen kg N en 50,4 miljoen kg P₂O₅ uit meststoffen gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen (Tabel 38). Dit stemt overeen met een totaal stikstof- en fosfaatgebruik van respectievelijk 204 en 75 kg/ha.

Het totale gebruik van meststoffen in 2008 is verder gedaald ten opzichte van 2007. Het totale gebruik van meststoffen in 2007 werd foutief begroot in het Voortgangsrapport 2008, door een fout in de berekening van het gebruik van dierlijke mest en kunstmest. Het totale gebruik van meststoffen in 2007 volgens de nieuwe, meest accurate berekening bedroeg 140 miljoen kg N en 54 miljoen kg P₂O₅.

Tabel 38. Totale gebruik van meststoffen per provincie in 2008

Provincie	kg N	kg N/ha	kg P ₂ O ₅	kg P ₂ O ₅ /ha
Antwerpen	21.542.334	189	8.323.119	73
Limburg	16.450.607	172	6.216.283	65
Oost-Vlaanderen	34.157.595	216	12.609.205	80
Vlaams-Brabant	17.871.366	181	6.608.393	67
West-Vlaanderen	47.861.356	228	16.685.684	79
Vlaanderen	137.883.258	204	50.442.685	75

Dierlijke mest vormt de belangrijkste fractie, goed voor 71 % van het stikstofgebruik en 95 % van het fosfaatgebruik in Vlaanderen in 2008 (Tabel 39). Kunstmest neemt 28 % van totale stikstofgebruik in.

Tabel 39. Relatief aandeel van de verschillende meststoffen (dierlijke mest, kunstmest en andere meststoffen) in het totale gebruik van meststoffen per provincie in 2008

Provincie	Aandeel in gebruik van N (%)			Aandeel in gebruik van P ₂ O ₅ (%)		
	Dierlijke	Kunstmest	Andere	Dierlijke	Kunstmest	Andere
Antwerpen	81 %	18 %	1 %	97 %	3 %	1 %
Limburg	71 %	27 %	2 %	92 %	5 %	3 %
Oost-Vlaanderen	72 %	27 %	0 %	95 %	4 %	1 %
Vlaams-Brabant	62 %	35 %	3 %	89 %	6 %	5 %
West-Vlaanderen	70 %	30 %	0 %	97 %	1 %	2 %
Vlaanderen	71 %	28 %	1 %	95 %	3 %	2 %

3.2.3 MESTVERWERKING

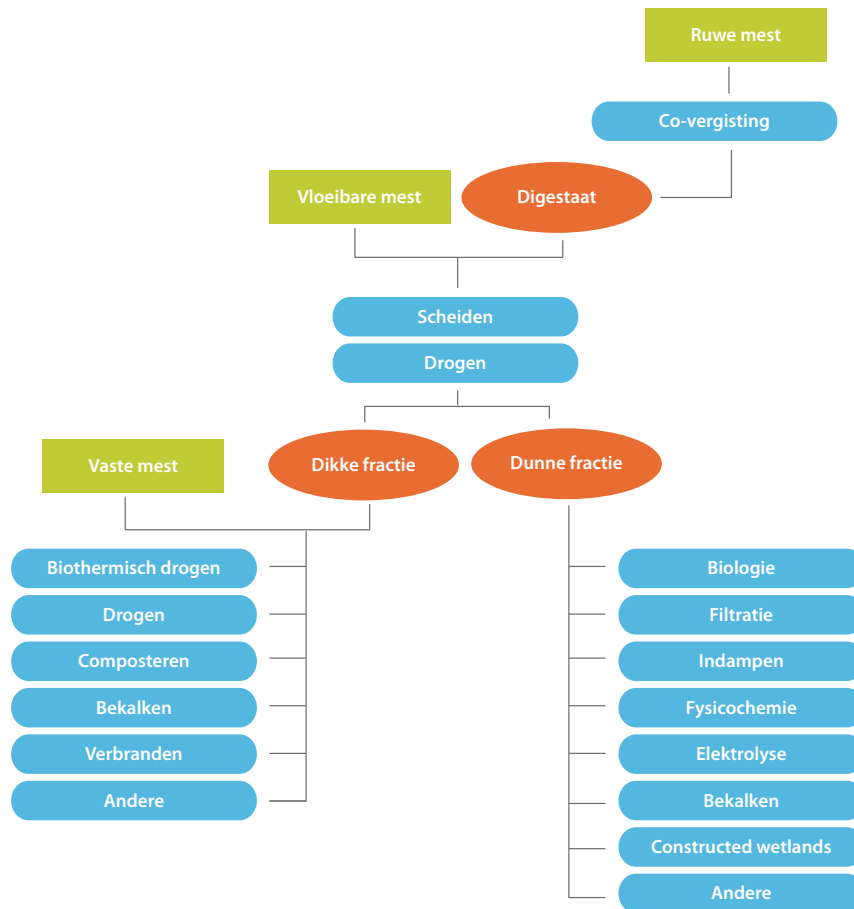
3.2.3.1 Mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen

3.2.3.1.1 Mestverwerkingstechnieken

Mestverwerking wordt vanuit een technisch oogpunt gezien als het behandelen van mest op een zodanige manier dat de nutriënten in de mest gestabiliseerd of gemineraliseerd worden zodat de bekomen eindproducten buiten Vlaanderen geëxporteerd kunnen worden. Mestverwerking bestaat meestal uit een combinatie van technieken. Afhankelijk van de mestsoort, worden verschillende verwerkingstechnieken toegepast. Praktijkervaring heeft ertoe geleid dat

bepaalde stabiele verwerkingstechnieken courant toegepast worden voor een bepaalde mestsoort. Een overzicht van de samenhang tussen verschillende technieken is voorgesteld in Figuur 20. Vertrekkende van de ruwe mest, vast of vloeibaar (groene vakken in Figuur 20), kunnen er bij mestverwerking nevenstromen ontstaan zoals digestaat, dikke fractie, dunne fractie (oranje vakken in Figuur 20), maar ook gas. Deze nevenstromen worden verder verwerkt.

Voor gedetailleerde informatie over deze verwerkingstechnieken wordt verwezen naar de website van het Vlaams Coördinatiecentrum voor Mestverwerking (VCM) (www.vcm-mestverwerking.be) en het rapport "Best Beschikbare Technieken (BBT) voor Mestverwerking" van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) (www.emis.vito.be/BBT).

Figuur 20. Overzicht van verschillende mestverwerkingstechnieken (bron: VCM)

3.2.3.1.2 Vergunde mestverwerkingsinstallaties

Eind oktober 2009 beschikten 246 bewerkings- of verwerkingsinstallaties van dierlijke mest over een milieuvergunning, terwijl er voor 6 installaties een milieuvergunning in aanvraag was. Sinds dit jaar worden bij de telling van de milieuvergunningen de intussen vervallen milieuvergunningen niet meer in beschouwing genomen. Het betreft milieuvergunningen van installaties waarvan gemeld werd dat ze niet gerealiseerd zullen worden, milieuvergunningen die van rechtswege zijn vervallen of milieuvergunningen voor mobiele installaties die intussen niet meer operationeel zijn.

In 2008 waren er 309 installaties milieuvergund en voor 21 installaties was een aanvraag lopende. In 2007 waren 277 installaties milieuvergund en 30 aanvragen lopende. In 2006 hadden 208 mestbe- of verwerkingsinstallaties een milieuvergunning, terwijl er voor 14 installaties een milieuvergunning in aanvraag was. In 2005 waren in dezelfde periode slechts 7 milieuvergunningen in aanvraag.

De stijgende trend van de aanvragen van milieuvergunde be- of verwerkingsinstallaties, die tussen 2006 en 2008 duidelijk waarneembaar was, zet zich dus niet langer door in 2009.

Het relatief klein aantal nieuwe milieuvergunningaanvragen geeft aan dat er een stagnatie optreedt in de uitbreiding van de verwerkingscapaciteit. De dynamiek valt terug op het niveau van 2005. 5 van de 6 nieuwe milieuvergunningaanvragen zijn gelegen in West-Vlaanderen. De aanvragen omvatten kleine verwerkingscapaciteiten (tussen 1.000 en 6.000 ton). Het betreffen droog- en composteerinstallaties en mobiele verwerkingsinstallaties die werken op basis van elektrolyse.

In Tabel 127 (als bijlage) wordt een overzicht gegeven van de aantallen, de capaciteit en de locatie van de milieuvergunde of in aanvraag zijnde bewerkings- of verwerkingsinstallaties van dierlijke mest in Vlaanderen.

Provincie	Vergund	Aanvraag	Totaal
Antwerpen	45	0	45
Limburg	10	0	10
Oost-Vlaanderen	52	1	53
Vlaams-Brabant	3	0	3
West-Vlaanderen	136	5	141
Vlaanderen	246	6	252

Omdat bij de berekening in 2009 de intussen vervallen milieuvergunningen niet meer in beschouwing worden genomen is het logisch dat, ondanks een geringe stijging van de Vlaamse be- en verwerkingscapaciteit, een dalende trend optreedt in de milieuvergunde capaciteit van mestbe- en verwerking. De milieuvergunde capaciteit klokt daarmee eind oktober 2009 af op ongeveer 5 miljoen ton, waarvan 2 miljoen ton ruwe varkensmest, 0,16 miljoen ton dikke fractie varkensmest, 0,36 miljoen ton pluimveemest, 56.000 ton kalvergier, 26.000 ton rundveemest en 2,35 miljoen ton gemengde mestsoorten. Globaal komt de milieuvergunde capaciteit overeen met een mestbe- en verwerkingcapaciteit van 56 miljoen kg N.

Een absolute vergelijking maken tussen de capaciteitscijfers van 2009 en het vorige jaar (in 2008 6,1 miljoen ton dierlijke mest en 71 miljoen kg N) is weinig zinvol gezien dit jaar vertrokken werd van andere basiscijfers.

De provinciale verdeling van de milieuvergunde verwerkingscapaciteit in respectievelijk ton en kg N is weergegeven in Tabel 41 en Tabel 42. West-Vlaanderen behoudt, zoals de vorige jaren, zijn positie als koploper in de vergunde capaciteit van mestbe- en verwerking, op basis van N, met een aandeel van 50 %. Oost-Vlaanderen neemt de tweede positie in met een steeds groter wordend aandeel van 23 %, gevolgd door de provincie Antwerpen en Limburg met beide 13 %.

Provincie	Varkens ruwe mest	Varkens dikke fractie	Pluimvee-mest	Kalvergier	Rundvee mest	Gemengde mest	Totaal
Antwerpen	436.594	35.000	2.655	56.000	26.300	234.000	790.549
Limburg	34.900	70.000	66.000	0	0	382.600	553.500
Oost-Vlaanderen	206.998	52.000	245.000	0	0	308.200	812.198
Vlaams-Brabant	42.100	0	2.000	0	0	0	44.100
West-Vlaanderen	1.299.881	0	40.975	0	0	1.423.200	2.764.056
Vlaanderen	2.020.473	157.000	356.630	56.000	26.300	2.348.000	4.964.403

Tabel 42. Milieuvergunde mestverwerkingscapaciteit in kg N/jaar per provincie en mestsoort (stand van zaken oktober 2009, berekening op basis van gemiddelde mestsamenstelling)

Provincie	Varkens ruwe mest	Varkens dikke fractie	Pluimvee-mest	Kalvergier	Rundvee mest	Gemengde mest	Totaal
Antwerpen	3.711.049	455.000	79.650	224.000	184.100	2.574.000	7.227.799
Limburg	296.650	910.000	1.980.000	0	0	4.208.600	7.395.250
Oost-Vlaanderen	1.759.483	676.000	7.350.000	0	0	3.390.200	13.175.683
Vlaams-Brabant	357.850	0	60.000	0	0	0	417.850
West-Vlaanderen	11.048.989	0	1.229.250	0	0	15.655.200	27.933.439
Vlaanderen	17.174.021	2.041.000	10.698.900	224.000	184.100	25.828.000	56.150.021

3.2.3.1.3 Beschikbare en operationele mestverwerkingsinstallaties

Situering

De kloof tussen de vergunde, beschikbare en operationele verwerkingscapaciteit in Vlaanderen wordt steeds kleiner. De beschikbare verwerkingscapaciteit is globaal genomen 40 % kleiner dan de milieuvergunde capaciteit. De operationele capaciteit is op haar beurt circa 30 % kleiner dan de beschikbare capaciteit. Dit wordt per mestsoort weergegeven in Tabel 43.

Met beschikbare mestverwerkingscapaciteit wordt het aantal ton mest bedoeld dat in de gebouwde installatie maximaal zou kunnen verwerkt worden, indien ze op volle capaciteit zou functioneren.

Het verdwijnen van de grote discrepantie tussen milieuvergunde en beschikbare capaciteit is te wijten aan het feit dat we enerzijds bij de vergunde capaciteit niet langer rekening houden met vervallen vergunningen en dat anderzijds de meeste van de aangevraagde milieu- en bouwvergunningen ook effectief verkregen en gebouwd worden. Toekomstige exploitanten zijn zich terdege bewust van het belang van een professionele aanpak, het uitzoeken van een geschikte locatie en een goede proactieve communicatie met buurtbewoners en betrokken administraties.

De oorzaken van de kloof tussen beschikbare en operationele capaciteit zijn heel divers. Enerzijds zijn er jaarlijks een aantal installaties in opstartfase, anderzijds hebben bepaalde bedrijven tijdelijk of op structurele basis af te rekenen met afzetproblemen en/of opslagtekorten.

Tabel 43. Vergunde, beschikbare en operationele capaciteit van mestbewerking en -verwerking in ton/jaar per mestsoort voor juli 2008 - juni 2009. Bron: VCM- enquête 2009 en Mestbankgegevens 2009

Mestsoort	Vergund	Beschikbaar	Operationeel
Ruwe varkensmest (inclusief dikke fractie)	2.177.473	1.885.374	1.294.575
Pluimveemest	356.630	455.425	342.005
Rundveemest	26.300	120.952	61.343
Kalvergier	56.000	63.850	52.000
Andere mest / gemengde mest	2.348.000	460.388	328.109
Totaal	4.964.403	2.985.989	2.078.032

Op basis van de VCM-enquête 2009 noteren we tegenover de toestand in oktober 2008 een globale stijging van de beschikbare capaciteit met circa 22 % en een stijging van de operationele capaciteit met ongeveer 35 %.

De vorige jaren was het al duidelijk dat de discrepantie tussen vergunde, beschikbare en operationele capaciteit geleidelijk aan jaarlijks alsmat kleiner wordt. Deze verschillen zijn als normaal en aanvaardbaar te beschouwen en zullen wellicht naar de toekomst toe in dezelfde mate blijven bestaan.

Operationele capaciteit

Uit Tabel 44 blijkt dat in Vlaanderen in oktober 2009 op circa 112 bedrijven aan mestverwerking wordt gedaan. Ongeveer 97 % daarvan zijn vaste installaties die ofwel bij het bedrijf van de verwerkingsplichtige landbouwers gebouwd werden (en die al dan niet gevoed worden met extra aanlevering van mest van derden) ofwel op bedrijventerreinen werden ingeplant. Opvallend is dat slechts 3 bedrijven vandaag verklaren om mobiele mestverwerking toe te passen.

In 2008 waren er volgens de jaarlijkse VCM-enquête 131 installaties actief, waarvan 106 vaste installaties en 25 mobiele installaties.

Deze daling met 14 % van het aantal operationele eenheden is volledig te wijten aan de zeer drastische daling van het aantal mobiele verwerkingsinstallaties. Begin vorig jaar werd immers een mobiel fysico-chemisch verwerkingsstelsel uit omloop genomen dat door heel wat landbouwers gebruikt werd. In de periode juli 2008-juni 2009 zijn er in totaal 3 nieuwe vaste installaties opgestart. Deze situeren zich zowel in agrarisch gebied als op een bedrijventerrein. Hieruit blijkt duidelijk dat de landbouwsector momenteel kiest voor verwerking in vaste installaties. De mobiele mestverwerking is momenteel eerder als een randfenomeen te beschouwen.

Tabel 44. Verdeling van toegepaste mestverwerkingsvormen (aantal installaties) per provincie in juni 2009. Bron: VCM-enquête 2009						
Mestverwerkingsvorm	Antwerpen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Limburg	Vlaanderen
Vaste installatie in agrarisch gebied *	17	1	64	11	3	96
Vaste installatie op een bedrijventerrein	1	0	7	2	2	12
Mobiele installatie op landbouwbedrijf	3	0	1	0	0	4
Totaal aantal operationele installaties	21	1	72	13	5	112

* al de op de gewestplannen, plannen van aanleg en ruimtelijke uitvoeringsplannen aangegeven gebieden bestemd voor de landbouw in de ruime zin, zoals agrarisch gebied, landschappelijk waardevol agrarisch gebied, agrarisch gebied met ecologische waarde.

Opvallend is dat, zelfs met een geringer aantal operationele installaties, er een stijging met circa 35 % in 2009 heeft plaatsgevonden van de operationele mestbe-en verwerkingscapaciteit in Vlaanderen. Dit is enerzijds te wijten aan de opstart van een aantal nieuwe installaties, maar anderzijds ook aan de uitbreidingen van de operationele capaciteit van reeds bestaande installaties. Het betreft hoofdzakelijk biologische zuiveringsinstallaties en een aantal vergistingsinstallaties. Deze vergistingsinstallaties zijn "co-verwerkers", want ze worden gevoed door mest en energiegewassen of biologische afvalstoffen. Ze produceren biogas en groene elektriciteit (waarvoor groene stroomcertificaten worden verkregen). Vergistingsinstallaties die niet beschikken over nageschakelde technieken, zijn in strikte zin van de mestwetgeving, geen "mestverwerkers" maar "mestbewerkers". Het digestaat dat ze produceren wordt meestal ter plaatse gescheiden in een dikke en een dunne fractie en daarna verder afgevoerd. De dikke fractie wordt veelal afgevoerd naar composteerinstallaties, terwijl de dunne fractie verder kan gezuiverd worden in bv. één van de talrijke biologische zuiveringsinstallaties die Vlaanderen rijk is. De nieuwe vergistingsinstallaties worden meer en meer als een "totaal concept" ontworpen en gebouwd: zij beschikken ter plaatse over drogingsystemen en biologische zuivering zodat de geproduceerde eindproducten rechtstreeks kunnen geëxporteerd worden. Deze installaties zijn per definitie als "mestverwerkers" te beschouwen.

De geografische situering van de diverse operationele installaties in Vlaanderen wordt weergegeven in Figuur 48 (als bijlage).

Tabel 45 geeft de evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit weer sinds 2002 per mestsoort. Voor pluimveemest wordt ook de export van zuivere pluimveemest vermeld omdat deze als "verwerkt" beschouwd wordt in het Mestdecreet.

In de eerste plaats is het opvallend dat vooral de verwerking van ruwe varkensmest in de lift zit. Deze is met 64 % gestegen op één jaar tijd. Ook de verwerking van de hoeveelheid dunne fractie van varkensmest is verder gestegen met 21 %.

De export van verwerkte pluimveemest en van zuivere pluimveemest zijn in de periode tussen juli 2008 en juni 2009 lichtjes gestegen. De opwaartse trend die reeds enkele jaren geleden is ingezet, blijft zich doorzetten.

De verwerking van rundveemest en van kalvergier is hoofdzakelijk gelokaliseerd in de provincie Antwerpen. De verwerking van deze mestsoorten is als minimaal te beschouwen in de Vlaamse context.

De paardenmest wordt hoofdzakelijk verwerkt bij substraatbereiders. We noteren een verdrievoudiging van deze verwerking het voorbije jaar.

Tabel 45. Evolutie van operationele mestverwerkingscapaciteit in ton/jaar van 2002 tot 2009. Bron: VCM- enquêtes en Mestbankgegevens

Mestsoort		2002	2003	juli '03 - juni '04	juli '04 - juni '05	juli '05 - juni '06	juli '06 - juni '07	juli '07 - juni '08	juli '08 - juni '09
Varkensmest	Totale verwerking	2.800	136.470	47.547	72.418	90.845	92.766	121.317	198.555
	Verwerking dunne fractie	26.843	132.953	149.032	230.189	275.312	453.158	789.719	958.730
	Verwerking dikke fractie*	119.900	84.000	55.053	47.698	96.575	81.291	140.685	137.290
Pluimveemest	Verwerking pluimveemest	43.481	72.561	196.957	219.365	239.830	342.569	300.309	342.005
	Export zuivere mest	239.979	152.599	177.290	189.541	166.583	112.200	131.295	171.881
Rundveemest		/	11.000	4.500	0	3.490	4.800	43.571	61.343
Kalvergier		40.150	28.000	31.296	30.608	29.000	33.513	31.377	52.000
Paardenmest		/	/	/	/	/	/	100.776	302.760
Andere mest		/	/	5.500	500	500	400	11.260	25.349

* uitgedrukt in ton dikke fractie van varkensmest

Stimulansen

Ondanks het feit dat sinds 2007 de mestverwerkingsplicht van de landbouwers, naar aanleiding van het nieuwe mestdecreet van december 2006, sterk gedaald is tot 5,3 miljoen kg stikstof, is de operationele mestverwerkingscapaciteit aanzienlijk gestegen in 2007 (+ 24 %), in 2008 (+49 %) en in 2009 (+35 %). De nieuwe mogelijkheden die in de mestwetgeving werden voorzien om aan bedrijfsuitbreiding te doen, weliswaar binnen zeer strikte milieuvorwaarden en mits extra mestverwerking te realiseren, wordt door de intensieve veeteelthouders als een duidelijke stimulans ervaren.

Knelpunten

Inplantingsmogelijkheden:

De onzekerheid wat betreft inplantingsmogelijkheden in agrarisch gebied blijft nog steeds een heikel punt. Deze problematiek vergroot nog als er sprake is van "co-verwerking" met andere energiegewassen of biologische afvalstoffen. Net zoals de vorige jaren werden er regelmatig buurtprotesten opgetekend bij de projectaanvraag voor een be- of verwerkingsinstallatie. Enerzijds heeft de omzendbrief RO 2006/01 van de ministers Van Mechelen, Peeters en Leterme soelaas gebracht omdat dit een duidelijk richtkader aangeeft in verband met de maximaal toegelaten verwerkingscapaciteit en de toegelaten verhouding van de aangevoerde te be- of verwerken materialen in agrarisch gebied. Anderzijds blijken de buurtbewoners en de betrokken gemeentelijke en/of provinciale bestuurders nog steeds de perceptie te hebben dat be- of verwerkingsinstallaties bijkomende geur-, milieu- en verkeershinder veroorzaken. Het degelijk informeren van alle betrokken partijen via zowel pro-actieve als crisiscommunicatie op maat blijft een belangrijke taak.

Afzetmarkt voor eindproducten:

Voor de afvoer van eindproducten naar andere lidstaten bestaat geen gestructureerde afzetmarkt, wat vooral voor kleinere verwerkers financieel nadelig is.

In dit verband wordt ook nog steeds uitgekeken naar de mogelijke afzet van dierlijke mest en eindproducten in Wallonië. Op korte termijn wordt echter geen doorbraak verwacht.

Bijkomend blijft de export richting Frankrijk deels onder druk staan omdat Frankrijk in 2008 unilateraal besliste om geen zuivere pluimveemest van grote Vlaamse pluimveehouderijen meer te ontvangen. De Franse departementen eisten namelijk dat in alle gemeentes, waar de ontvangende gronden zijn gelegen, een uitgebreid en tijdrovend openbaar onderzoek zou plaats grijpen. Om de bestaande exportmogelijkheden te kunnen behouden, heeft de Belgische en Vlaamse overheid, samen met de Mestbank en de administratie LNE stappen ondernomen om een advies van de Europese Commissie te bekomen zodat de exportprocedures in heel Europa op uniforme wijze zouden worden toegepast. Het standpunt wordt tegen 2010 verwacht.

3.2.3.2 Verwerking en export van nutriënten

3.2.3.2.1 Opbouw van de gegevens

In deze paragraaf wordt een globaal beeld geschetst van de totale hoeveelheid nutriënten die in 2008 niet op Vlaamse landbouwgrond terecht kwam door de export van ruwe, onbehandelde dierlijke mest, de export van eindproducten uit de mestverwerkingsinstallaties en de verliezen van N₂-gas naar de atmosfeer.

De export van dierlijke mest, al dan niet na voorafgaande behandeling in een mestverwerkingsinstallatie, wordt afgeleid van de transportgegevens geregistreerd bij de Mestbank. Transporten van eindproducten van mestverwerkingsinstallaties worden niet altijd uitgevoerd door erkende mestvoerders. Om de opvolgbaarheid van deze transporten te vergroten is sinds september 2007 het systeem van geregistreerde verzenders ingevoerd. Dit houdt in dat de uitbater van de mestverwerkingsinstallatie kan optreden als geregistreerde verzender, waarbij hij alle rechten en plichten van een erkende mestvoerder overneemt. Dit laat de mestverwerkingsinstallatie toe om met niet-erkende, internationale transportfirma's samen te werken, en dat een verzenddocument wordt opgemaakt, analoog aan het mestafzetdocument bij transporten door erkende mestvoerders. Alle transporten met transportdocumenten, zijnde mestafzetdocumenten of verzenddocumenten, worden geregistreerd bij de Mestbank. Bij de start van het systeem van de geregistreerde verzenders, werden nog altijd een aantal transporten met vrachtbrieven uitgevoerd. De Mestbank heeft zicht op deze transporten op basis van de aangifte van de mestverwerkingsinstallaties.

De verliezen van N₂-gas naar de atmosfeer bij de verwerking van mest via biologische mestverwerkingsinstallaties, wordt geïnventariseerd via de aangifte van de mestverwerkingsinstallaties bij de Mestbank. De verliezen van N₂-gas worden afgeleid op basis van een nutriëntenbalans.

3.2.3.2.2 Evolutie van de verwerking en export van nutriënten

Tabel 46 en Tabel 47 geven een overzicht van de evolutie van de hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde nutriënten sinds 2003. In 2008 werd een verdere toename van de verwerking en export vastgesteld ten opzichte van 2007. Er werd 58 % meer stikstof en 26 % meer fosfaat afgevoerd in 2008 dan in 2007.

De geëxporteerde hoeveelheden bevatten stikstof en fosfaat afkomstig van Vlaamse dierlijke mest, maar ook van geïmporteerde buitenlandse dierlijke mest en van andere toegevoegde organische materialen die in het verwerkingsproces als input worden gebruikt. Vandaar dat de totale hoeveelheid geëxporteerde stikstof (29 miljoen kg N) groter is dan de hoeveelheid mestverwerkingscertificaten die de Mestbank uitreikt voor de Vlaamse dierlijke mest die werd verwerkt en geëxporteerd in 2008 (22,5 miljoen kg N) (zie 3.2.3.3).

In 2008 werd er ongeveer 17,3 miljoen kg P₂O₅ en 17,1 miljoen kg N uit dierlijke mest afgevoerd buiten Vlaanderen, op basis van geregistreerde transportdocumenten. Dit is ongeveer een verdubbeling ten opzichte van 2007. Deze toename van de geëxporteerde nutriënten is te wijten aan enerzijds een toename van de verwerkingscapaciteit en anderzijds aan het verder ingang vinden van het systeem van geregistreerde verzenders waardoor minder transporten gereden worden met vrachtbrieven.

In 2008 vervluchtigde 8,9 miljoen kg stikstof in de vorm van onschadelijk N₂-gas bij de verwerking van mest via biologie. Dit is meer dan een verdubbeling ten opzichte van de hoeveelheid N₂-gas productie in 2007. Deze toename is te wijten aan de opstart in 2008 van een aantal nieuwe biologische zuiveringsinstallaties en de uitbreiding van een aantal bestaande installaties.

Tabel 46. Hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde nutriënten in miljoen kg N (inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Met transportdocumenten	8,4	8,8	8,2	7,6	9,0	17,1
Met vrachtbrieven	2,2	3,3	3,2	4,3	5,7	3,0
N ₂ -gas productie		1	1	1,4	4,0	8,9
Totaal	10,6	13,1	12,4	13,3	18,7	29

Tabel 47. Hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde nutriënten in miljoen kg P₂O₅ (inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Met transportdocumenten	8,4	8,8	8,2	7,6	9,2	17,3
Met vrachtbrieven	2,2	3,3	3,2	4,3	6,0	1,5
Totaal	10,6	13,1	12,4	13,3	15,2	18,8

3.2.3.2.3 Aandeel export van ruwe en verwerkte mest, per diersoort van de afgevoerde nutriënten uit Vlaanderen in 2008

Van de totale hoeveelheid dierlijke mest die afgevoerd wordt buiten Vlaanderen met geregistreerde transportdocumenten in 2008, wordt 20 % als dusdanig geëxporteerd en 80 % eerst verwerkt. Met export wordt hierbij bedoeld dat de mest zonder enige behandeling buiten Vlaanderen wordt afgezet terwijl verwerking impliceert dat de mest een bewerking heeft ondergaan, zoals scheiden, biologie, vergisting, composteren, ... vooraleer buiten Vlaanderen te worden afgezet. Ten opzichte van 2007 betekent dit een toename van het aandeel van verwerkte mest en een afname van het aandeel van ruwe mest in de hoeveelheid geëxporteerde nutriënten.

Pluimveemest blijft de voornaamste mestsoort die geëxporteerd wordt in 2008, goed voor een kleine 500.000 ton mest of 68 % van de totale hoeveelheid geëxporteerde mest (Tabel 48). Ongeveer 28 % van de totale hoeveelheid geëxporteerde mest werd geleverd door varkens.

Net zoals in voorgaande jaren, wordt ook in 2008 varkensmest hoofdzakelijk verwerkt vooraleer het geëxporteerd wordt. Voor pluimveemest wordt een andere verhouding vastgesteld ten opzichte van voorgaande jaren. Waar vroeger ongeveer de helft van de pluimveemest eerst werd verwerkt vooraleer het geëxporteerd werd, is het aandeel verwerking toegenomen tot ongeveer 80 % in 2008. Ongeveer 20 % van de pluimveemest werd ruw geëxporteerd in 2008.

Tabel 48. Hoeveelheid geëxporteerde nutriënten uit Vlaanderen in 2008 (in kg N, kg P₂O₅ en ton, inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen), al dan niet na voorafgaande verwerking, per mestsoort (op basis van geregistreerde transportdocumenten)

Mestsoort	Export van ruwe mest			Export na verwerking		
	kg N	kg P ₂ O ₅	ton	kg N	kg P ₂ O ₅	ton
Pluimvee	2.778.181	2.054.369	100.330	9.597.885	10.403.171	389.002
Varkens	89.122	57.277	10.105	4.424.834	4.667.304	187.308
Overig	159.078	81.714	27.734	17.168	41.665	740
Totaal	3.026.382	2.193.360	138.169	14.039.887	15.112.140	577.049

3.2.3.2.4 Bestemming van de afgevoerde nutriënten uit Vlaanderen in 2008

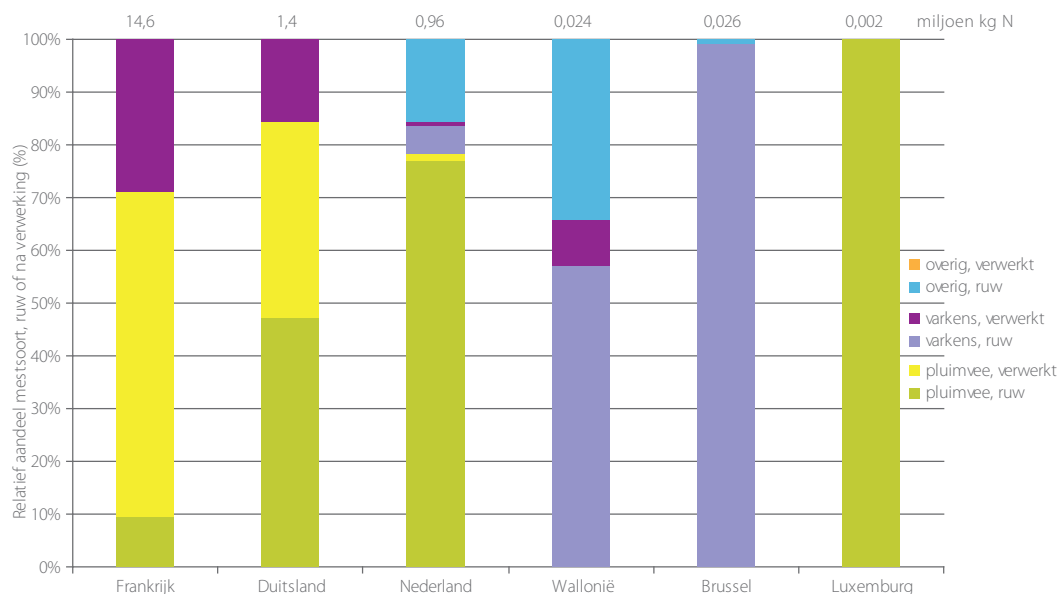
Tabel 49 geeft voor elke bestemming een overzicht van de hoeveelheid mest die ernaar geëxporteerd werd in 2008. Net zoals in voorgaande jaren blijft Frankrijk de belangrijkste exportbestemming in 2008, goed voor ongeveer 584.000 ton of 82 % van de totale hoeveelheid mest die geëxporteerd wordt. Hierna volgen Duitsland en Nederland. De export naar

Frankrijk in 2008 is sterk gestegen ten opzichte van 2007. Daartegenover was er een afname van de export naar Duitsland en Nederland ten opzichte van 2007.

Figuur 21 geeft voor elke bestemming een overzicht van het aandeel van de mestsoort en het aandeel dat ruw of na voorafgaande verwerking geëxporteerd werd van de hoeveelheid geëxporteerde stikstof buiten Vlaanderen in 2008. Ongeveer 90 % van de geëxporteerde stikstof naar Frankrijk, gebeurt in de vorm van verwerkte mest, voornamelijk pluimveemest maar ook varkensmest. Naar Duitsland en Nederland wordt relatief meer ruwe pluimveemest afgevoerd dan naar Frankrijk. Ongeveer de helft van de geëxporteerde stikstof naar Duitsland, wordt geleverd door ruwe pluimveemest. Voor Nederland bedraagt dit bijna 80 %.

Tabel 49. Hoeveelheid geëxporteerde nutriënten uit Vlaanderen in 2008 (in kg N, kg P₂O₅ en ton, inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen), per bestemming (op basis van geregistreerde transportdocumenten)

Bestemming	kg N	kg P ₂ O ₅	ton
Frankrijk	14.625.193	15.332.995	583.854
Duitsland	1.432.115	1.251.862	49.075
Nederland	956.955	694.276	67.539
Brussel	25.613	13.632	2.816
Wallonië	24.070	11.577	11.878
Luxemburg	2.323	1.159	56
Totaal	17.066.269	17.305.500	715.218

Figuur 21. Relatief aandeel van de mestsoort en van de export van ruwe of verwerkte mest, per bestemming, van de geëxporteerde hoeveelheid stikstof uit Vlaanderen in 2008 (cijfers boven de kolommen geven de totale geëxporteerde hoeveelheid stikstof weer, in miljoen kg N)

3.2.3.3 Mestverwerkingscertificaten

3.2.3.3.1 Concept

Voor de verwerking van stikstof geldt vanaf 1 januari 2007 een systeem van mestverwerkingscertificaten. De Mestbank reikt MVC's uit aan mestverwerkingsinstallaties voor de hoeveelheid stikstof uit Vlaamse dierlijke mest die ze hebben verwerkt. Ook bedrijfsgroepen die hun pluimvee- of paardenmest exporteren, en mestverzamel punten die opgeslagen Vlaamse pluimvee- of paardenmest exporteren, krijgen hiervoor MVC's.

Door het verwerven van MVC's kunnen bedrijfsgroepen hun basismestverwerkingsplicht bewijzen. Bedrijven met een bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D met 25 % verwerking, moeten dit eveneens bewijzen aan de hand van de MVC's. Ten slotte wordt ook bij bedrijven die willen uitbreiden na bewezen mestverwerking, de voorwaarden in verband met mestverwerking gecontroleerd op basis van de MVC's. Er wordt dieper ingegaan op de mestverwerkingsplicht en de bijkomende verwerking door uitbreiding in 3.2.3.4.

3.2.3.3.2 Toegekende mestverwerkingscertificaten in 2007 en 2008

Tabel 50 en Tabel 51 geven een overzicht van het aantal toegekende mestverwerkingscertificaten in 2007 en 2008. In 2007 werden in totaal 15,2 miljoen MVC's toegekend, in 2008 werden 22,5 miljoen MVC's toegekend. Aan de mestverwerkingsinstallaties werden respectievelijk 11,8 en 19,5 miljoen MVC's toegekend in 2007 en 2008. Voor de export van ruwe pluimvee- of paardenmest werden respectievelijk 3,4 en 3,0 miljoen MVC's toegekend in 2007 en 2008.

Aangezien de mestverwerkingscertificaten toegekend worden aan de hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen, worden deze cijfers tevens gebruikt in de Vlaamse mestbalans. In totaal werd in 2007 15,2 miljoen kg N uit Vlaamse dierlijke mest verwerkt en geëxporteerd. In 2008 werd 22,5 miljoen kg N uit Vlaamse dierlijke mest verwerkt en geëxporteerd uit Vlaanderen.

Tabel 50. Aantal toegekende mestverwerkingscertificaten in 2007			
Toekenning aan	Pluimveemest	Niet-pluimveemest	Totaal
Verwerking door mestverwerkingsinstallaties	6.978.260	4.780.329	11.758.590
Export ruwe pluimvee- of paardenmest door landbouwers	3.252.342	166.928	3.419.270
Export ruwe pluimvee- of paardenmest door verzamelpunten	/	828	828
Totaal	10.230.602	4.948.085	15.178.688

Tabel 51. Aantal toegekende mestverwerkingscertificaten in 2008			
Toekenning aan	Pluimveemest	Niet-pluimveemest	Totaal
Verwerking door mestverwerkingsinstallaties	7.863.049	11.611.402	19.474.451
Export ruwe pluimvee- of paardenmest door landbouwers	2.850.935	134.864	2.985.799
Export ruwe pluimvee- of paardenmest door verzamelpunten	/	215	215
Totaal	10.713.984	11.746.481	22.460.465

3.2.3.4 Mestverwerkingsplicht en bijkomende verwerking door uitbreiding

3.2.3.4.1 Basismestverwerkingsplicht

3.2.3.4.1.1 Berekening van de basismestverwerkingsplicht

De mestverwerkingsplicht volgens artikel 29 van het Mestdecreet, de zogenaamde basismestverwerkingsplicht is de hoeveelheid mest, uitgedrukt in kg N, die een bedrijfsgroep in een bepaald productiejaar moet verwerken. Vanaf 1 januari 2007 wordt een nieuwe basismestverwerkingsplicht opgelegd, die wordt berekend in functie van het nettostikstofoverschot van de bedrijfsgroep en de gemeentelijke productiedruk van dierlijke mest (uitgedrukt in kg N/ha).

De basismestverwerkingsplicht wordt berekend als een percentage van het nettostikstofoverschot van de bedrijfsgroep. Het verwerkingspercentage wordt bepaald door het nettostikstofoverschot en door de gemeente(n) waar de exploitaties van de bedrijfsgroep gelokaliseerd zijn. Afhankelijk van de gemeente, moet een bepaald basispercentage van het nettostikstofoverschot verwerkt worden, vermeerderd met 0,60 % per volle schijf van 1.000 kg nettostikstofoverschot. Het te verwerken percentage is maximaal 60 % van het nettostikstofoverschot van de bedrijfsgroep. Een bedrijfsgroep wordt ontheven van de basismestverwerkingsplicht indien de te verwerken hoeveelheid minder dan 5.000 kg N bedraagt. Dit laatste om tegemoet te komen aan de schaalnadelen voor kleine familiale bedrijven. *Voor meer informatie over de berekening van de basismestverwerkingsplicht wordt verwezen naar het Voortgangsrapport 2008.*

3.2.3.4.1.2 Basismestverwerkingsplicht in 2007

In 2007 zijn 458 bedrijfsgroepen onderhevig aan de basismestverwerkingsplicht. Deze 458 bedrijfsgroepen vertegenwoordigen samen 559 bedrijven. De totale te verwerken hoeveelheid stikstof bedraagt ongeveer 5,3 miljoen kg N. De verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen zijn voornamelijk gesitueerd in West-Vlaanderen en Antwerpen (Tabel 52).

Tabel 52. Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijfsgroepen en bijhorende basismestverwerkingsplicht (in kg N) per provincie in productiejaar 2007

Provincie	Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijfsgroepen	Basismestverwerkingsplicht (kg N)
Antwerpen	122	1.328.450
Limburg	24	236.637
Oost-Vlaanderen	56	513.751
Vlaams-Brabant	3	57.315
West-Vlaanderen	253	3.133.527
Totaal	458	5.269.680

Ruim de helft van het aantal verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen heeft een basismestverwerkingsplicht tussen 5.000 en 7.500 kg N voor productiejaar 2007 (Tabel 53). Deze bedrijven moeten samen 29 % van de totale te verwerken hoeveelheid stikstof verwerken in 2007.

Tabel 53. Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijfsgroepen en bijhorende basismestverwerkingsplicht (in kg N) per verwerkingsklasse in productiejaar 2007

Te verwerken hoeveelheid stikstof (kg N)	Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijfsgroepen	Te verwerken hoeveelheid (kg N)	% van totale hoeveelheid
5.000-7.500	250	1.522.395	29 %
7.500-10.000	88	762.772	14 %
10.000-20.000	89	1.234.922	23 %
20.000-100.000	28	1.007.656	19 %
> 100.000	3	741.935	14 %
Totaal	458	5.269.680	

3.2.3.4.1.3 Voldoen aan de basismestverwerkingsplicht

Een bedrijfsgroep kan op verschillende wijzen voldoen aan haar basismestverwerkingsplicht. De meest voor de hand liggende wijze is het verwerven van mestverwerkingscertificaten (MVC's) die de Mestbank uitreikt voor export en mestverwerking. Daarnaast kan een bedrijfsgroep er ook voor kiezen om minder mest te produceren of een equivalent aan NER definitief te laten annuleren.

De MVC's mogen voor maximaal 5.000 kg netto-N afkomstig zijn van pluimveemest die werd geproduceerd door een andere bedrijfsgroep. Buiten deze beperking kan de basismestverwerkingsplicht voor 100 % ingevuld worden via MVC's, verkregen door export of verwerking van mest van een ander bedrijf.

Wanneer niet aan de mestverwerkingsplicht van een bepaald kalenderjaar voldaan is, bedraagt de geldboete 2 euro per kg N die te weinig verwerkt is. Bij een tweede en volgende overtreding binnen de vijf kalenderjaren, wordt de geldboete 4 euro per kg N die te weinig verwerkt is.

In juli 2009 werd de basismestverwerkingsplicht voor productiejaar 2007 gemeld aan de verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen. Om te voldoen aan de basismestverwerkingsplicht van 2007 moesten deze bedrijfsgroepen ten laatste op 30 september 2009 over de nodige mestverwerkingscertificaten (MVC's) beschikken voor productiejaar 2007.

3.2.3.4.2 Bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van overname van NER-D zonder 25 % reductie in het kader van mestverwerking

3.2.3.4.2.1 Berekening van de bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van overname van NER-D zonder 25 % reductie in het kader van mestverwerking

Een landbouwer die NER-D overneemt mits mestverwerking (zonder reductie), moet bovenop zijn eventuele basismestverwerkingsplicht jaarlijks 25 % van de overgenomen NER-D verwerken. Hierbij wordt rekening gehouden met de overnamedatum en met de eventuele datum waarop de NER-D verder werden overgedragen.

Afhankelijk van de diercategorieën die een landbouwer overneemt, kan de stikstofproductie verschillen. Per soort NER-D is evenwel een omrekeningsfactor vastgelegd om de te verwerken hoeveelheid NER-D uit te drukken in kg N, voor de overnames waarbij 25 % van de overgelaten NER-D wordt verwerkt.

3.2.3.4.2.2 Bijkomende mestverwerkingsplicht in 2007 ten gevolge van de overname van NER-D zonder 25 % reductie in het kader van mestverwerking

In 2007 werd 4,2 miljoen NER-D overgenomen in het kader van een overdracht mits mestverwerking (zie 3.1.2.3.1). Hiervan moet 25 % van de overgelaten NER-D verwerkt worden, wat overeenkomt met 1 miljoen NER-D in 2007.

Per soort NER-D is er een omrekeningsfactor vastgelegd om de te verwerken hoeveelheid NER-D uit te drukken in kg N. Volgens deze omrekeningsfactoren, zou er ongeveer 0,7 miljoen kg N bijkomend verwerkt moeten worden ten gevolge van overdrachten in 2007 van NER-D in het kader van mestverwerking (Tabel 54).

Om de bijkomende verwerkingsplicht in 2007 ten gevolge van een overname in het kader van mestverwerking exact te bepalen moet echter ook rekening gehouden worden met de overnamedatum en met de eventuele datum waarop de NER-D verder werden overgedragen. Wanneer de overnamedatum in rekening gebracht worden, dan moest in 2007 in totaal 244.000 kg N bijkomend verwerkt worden door 836 landbouwers ten gevolge van een overname van NER-D in het kader van mestverwerking.

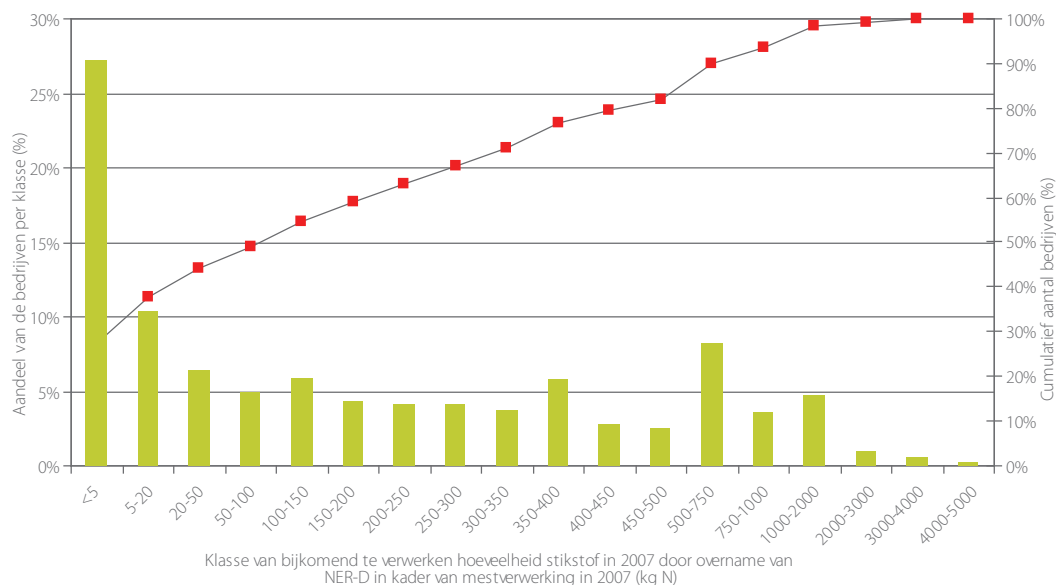
Tabel 54. Overgenomen NER-D bij overdrachten in het kader van mestverwerking in 2007, samen met de bijkomende mestverwerkingsplicht in 2007				
Soort NER-D	Overgenomen NER-D	Omrekeningsfactor*	25 % van overgenomen NER-D x omrekeningsfactor	Bijkomende mestverwerkingsplicht (kg N)
NER-D _R	1.890.544	0,75	354.477	151.806
NER-D _V	1.863.786	0,65	302.865	67.626
NER-D _P	421.429	0,64	67.429	23.011
NER-D _A	31.889	0,66	5.262	1.300
Totaal	4.207.648		730.033	243.743

* Omrekeningsfactor volgens Artikel 22 § 1 van het NER-besluit

Tabel 55 geeft voor elke provincie een overzicht van het aantal bedrijven die bijkomend moeten verwerken in 2007 ten gevolge van een overname van NER-D in het kader van mestverwerking in 2007, samen met de bijkomende verwerkingsplicht. De bedrijven die bijkomend moeten verwerken zijn voornamelijk gesitueerd in West-Vlaanderen (47 %) en Oost-Vlaanderen (29 %).

Tabel 55. Aantal bedrijven die bijkomend moeten verwerken in 2007 ten gevolge van een overname van NER-D in het kader van mestverwerking in 2007, samen met de te verwerken hoeveelheid stikstof (kg N), per provincie		
Provincie	Aantal bedrijven	Te verwerken hoeveelheid (kg N)
Antwerpen	94	24.921
Limburg	63	17.845
Oost-Vlaanderen	243	72.034
Vlaams-Brabant	45	13.005
West-Vlaanderen	391	115.938
Totaal	836	243.743

Ruim een kwart van de 836 bedrijven die bijkomend moeten verwerken in 2007, moet minder dan 5 kg N verwerken. De helft van de bedrijven moet minder dan 100 kg N verwerken in 2007. De verdeling van de bedrijven over verschillende klassen van bijkomende verwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D in het kader van mestverwerking, is weergegeven in Figuur 22.

Figuur 22. Aandeel bedrijven per klasse van bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D in het kader van mestverwerking in 2007, samen met het cumulatief aantal bedrijven

Ongeveer de helft van de overnames in het kader van mestverwerking vonden plaats in december (Tabel 56). Van de 577 overnamedossiers in december, stonden er 347 op datum van 31 december 2007. Aangezien de bijkomende mestverwerkingsplicht rekening houdt met de overnamedatum, vertegenwoordigen deze overnamedossiers in december samen amper 6.618 kg N, of 3 % van de totale bijkomende mestverwerkingsplicht in 2007. Naast december was januari een belangrijke overnamemaand, goed voor 31 % van het aantal overnamedossiers in 2007.

Van de 1.182 overnames van NER-D in het kader van mestverwerking in 2007 hadden er 24 een einddatum in de loop van 2007.

Tabel 56. Bijkomende mestverwerkingsplicht (kg N) ten gevolge van overdrachten in het kader van mestverwerking in 2007, in functie van de maand van overname

Maand	Aantal dossiers	25 % van overgenomen NER-D x omrekeningsfactor	Bijkomende mestverwerkingsplicht (kg N)
Januari	366	153.314	152.186
Februari	8	4.521	4.033
Maart	13	8.708	7.185
April	20	18.654	13.172
Mei	14	10.948	7.292
Juni	24	17.086	9.612
Juli	51	42.287	21.158
Augustus	19	7.331	2.905
September	27	33.947	10.517
Oktober	28	18.832	4.613
November	35	32.543	4.461
December	577	381.861	6.610
Totaal	1.182	730.033	243.743

Ook in 2008 moet bijkomend verwerkt worden ten gevolge van de overnames van NER-D zonder 25 % reductie in het kader van mestverwerking, enerzijds ten gevolge van de overnames in 2007 en anderzijds ten gevolge van de overnames in 2008. Landbouwers die NER-D hebben overgenomen in het kader van mestverwerking in 2007 en die nog altijd in het bezit zijn van deze overgenomen NER-D, moeten immers ook in 2008 bijkomend verwerken.

In 2008 werd 2,1 miljoen NER-D overgenomen in het kader van een overdracht mits mestverwerking (zie 3.1.2.3.1). Volgens de omrekeningsfactoren, zou er ongeveer 0,36 miljoen kg N bijkomend verwerkt moeten worden ten gevolge van overdrachten in 2008 van NER-D in het kader van mestverwerking (Tabel 57). Hierbij is nog geen rekening gehouden met de overnamedatum.

Tabel 57. Overgenomen NER-D bij overdrachten in het kader van mestverwerking in 2008, samen met een maximale inschatting van de bijhorende mestverwerkingsplicht, zonder rekening te houden met de overnamedatum			
Soort NER-D	Overgenomen NER-D	Omrekeningsfactor*	25 % van overgenomen NER-D x omrekeningsfactor
NER-D _R	567.841	0,75	106.470
NER-D _V	1.392.857	0,65	226.339
NER-D _P	143.749	0,64	23.000
NER-D _A	17.196	0,66	2.837
Totaal	2.121.644		358.647

* Omrekeningsfactor volgens Artikel 22 § 1 van het NER-besluit

Zoals gesteld moet er in 2008 niet alleen bijkomend verwerkt worden ten gevolge van de overnames in 2008 maar ook ten gevolge van de overnames in 2007, van NER-D zonder 25 % reductie in het kader van mestverwerking. Volgens een eerste berekening moet er in totaal ongeveer 764.000 kg N bijkomend verwerkt worden in 2008 door 1.019 landbouwers, ten gevolge van de overnames van NER-D in het kader van mestverwerking in 2007 en in 2008. Er wordt dieper ingegaan op deze bijkomende mestverwerkingsplicht in 2008 in het volgende Voortgangsrapport.

3.2.3.4.2.3 Voldoen aan bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van overname van NER-D zonder 25 % reductie in het kader van mestverwerking

Een bedrijf dat bijkomend moet verwerken ten gevolge van een overname van NER-D zonder 25 % reductie in het kader van mestverwerking, kan dit bewijzen door het verwerven van mestverwerkingscertificaten (MVC's) die de Mestbank uitreikt voor export en mestverwerking. De extra mestverwerking moet bewezen worden door verwerking van mest die afkomstig is van het eigen bedrijf.

Wanneer niet aan de bijkomende mestverwerkingsplicht voldaan is, wordt een geldboete opgelegd van 2 euro per kg N die te weinig verwerkt is. Bij een tweede en volgende overtreding binnen de vijf kalenderjaren, wordt de geldboete 4 euro per kg N die te weinig verwerkt is.

In juli 2009 werd de bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D zonder 25 % in het kader van mestverwerking, voor productiejaar 2007 gemeld aan de verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen. Om te voldoen aan deze bijkomende mestverwerkingsplicht van 2007 moesten deze bedrijfsgroepen ten laatste op 30 september 2009 over de nodige mestverwerkingscertificaten (MVC's) beschikken voor productiejaar 2007.

3.2.3.4.3 Extra te verwerken hoeveelheid mest in 2007 ten gevolge van uitbreiding met NER-MVW na bewezen mestverwerking

3.2.3.4.3.1 Berekening van de extra te verwerken hoeveelheid mest ten gevolge van een uitbreiding na bewezen mestverwerking

Naast de basismestverwerkingsplicht en de bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D zonder 25 % in het kader van mestverwerking, is er ten slotte nog een derde geval waarin bijkomend verwerkt moet worden.

Landbouwers die een uitbreiding na bewezen mestverwerking hebben verkregen, moeten bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht en de eventuele bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D in het kader van mestverwerking, jaarlijks minstens 25 % van de aangevraagde uitbreiding verwerken. In het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar moet tevens de gerealiseerde uitbreiding volledig verwerkt worden. Vanaf het 2de jaar na de aanvraag moet bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht 125 % van de aangevraagde uitbreiding verwerkt worden om de uitbreiding te behouden.

De extra mestverwerking ten gevolge van een uitbreiding na bewezen mestverwerking, moet bewezen worden door de verwerking van mest die afkomstig is van het eigen bedrijf en van de betreffende diersoort.

3.2.3.4.3.2 De extra te verwerken hoeveelheid mest in 2007 ten gevolge van een uitbreiding na bewezen mestverwerking

Eén van de voorwaarden voor het verkrijgen van nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) is dat het bedrijf in het kalenderjaar vóór de aanvraag al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt moet hebben door bedrijfseigen mest te verwerken. Voor de aanvragen van NER-MVW in 2008 betekent dit dus dat het bedrijf in 2007 al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding moest verwerken.

Tabel 58 geeft een overzicht van de netto-uitbreiding per diercategorie en de bijkomende te verwerken hoeveelheid stikstof (zie ook 3.1.2.4.2). In 2007 moest in totaal 803.099 kg N bijkomend verwerkt worden door 525 landbouwers ten gevolge van de toekenning van NER-MVW in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2008. Deze extra verwerking werd gecontroleerd door de Mestbank, als één van de voorwaarden vooraleer de NER-MVW toegekend werden.

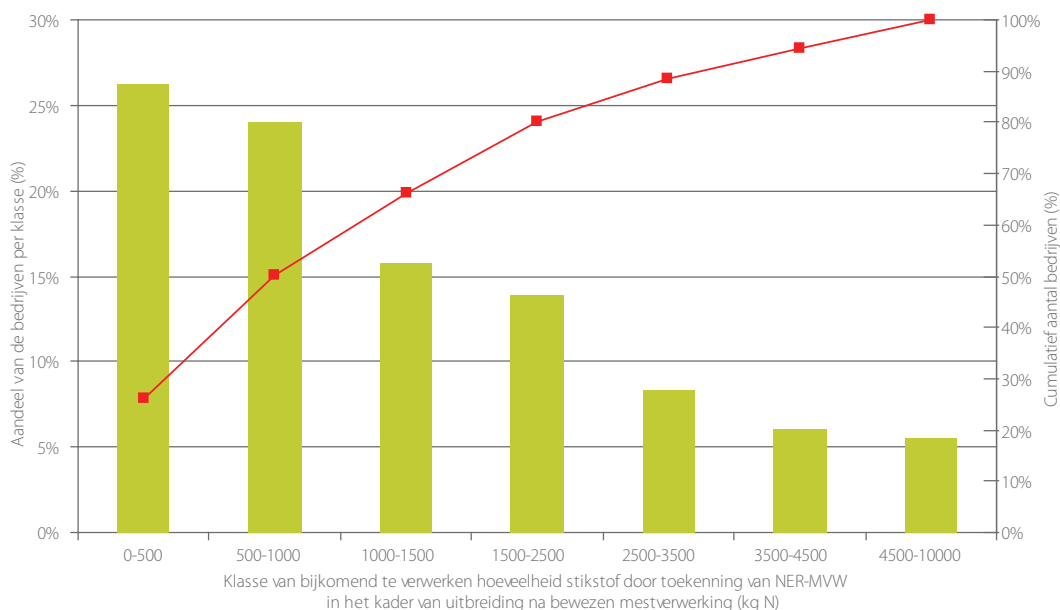
Tabel 58. Netto-uitbreiding per diercategorie in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2008, samen met de te verwerken hoeveelheid kg N per diercategorie in 2007			
Diercategorie	Aantal dieren	Netto-N-productie (kg N)	Te verwerken hoeveelheid N (kg N) in 2007
Vervangingsvee 1-2 j	26	1.357	339
Melkkoeien	119	12.531	3.133
Zoogkoeien	118	6.351	1.588
Mestkalveren	50	411	103
Andere runderen	4	246	62
Totaal runderen	317	20.895	5.224
Biggen 7-20 kg	38.744	66.296	16.574
Beren	37	457	114
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	9.746	173.559	43.390
Andere varkens 2-fasig	93.923	853.689	213.423
Andere varkens 3-fasig	65.892	555.852	138.963
Andere varkens > 110 kg	764	13.938	3.485
Totaal varkens	209.106	1.663.791	415.948
Legkippen inclusief (groot)ouderdieren	565.090	260.224	65.056
Opfokpoeljen van legkippen	82.214	18.402	4.601
Slachtkuikens	2.523.056	1.036.976	259.244
Slachtkuiken ouderdieren	215.848	115.240	28.810
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	300.074	48.612	12.153
Kalkoenen slachtdieren	39.723	35.830	8.958
Totaal pluimvee	3.726.005	1.515.284	378.821
Paarden > 600 kg	103	5.618	1.404
Paard-pony 200-600 kg	35	1.065	266
Paard-pony < 200 kg	135	5.742	1.435
Totaal andere dieren	273	12.424	3.106
Totaal alle dieren	3.935.701	3.212.394	803.099

Tabel 59 geeft voor elke provincie een overzicht van het aantal bedrijven die bijkomend moeten verwerken in 2007 ten gevolge van de toekenning van NER-MVW in het kader van uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2008, samen met de te verwerken hoeveelheid stikstof. De bedrijven die bijkomend moeten verwerken zijn voornamelijk gesitueerd in West-Vlaanderen (65 %).

Tabel 59. Aantal bedrijven die bijkomend moeten verwerken in 2007 ten gevolge van de toekenning van NER-MVW in het kader van een uitbreiding na mestverwerking in 2008, samen met de te verwerken hoeveelheid stikstof (kg N), per provincie

Provincie	Aantal bedrijven	Te verwerken hoeveelheid (kg N) in 2007
Antwerpen	94	201.448
Limburg	21	58.231
Oost-Vlaanderen	65	89.419
Vlaams-Brabant	4	8.509
West-Vlaanderen	341	445.494
Totaal	525	803.099

De verdeling van de bedrijven over verschillende klassen van bijkomend te verwerken hoeveelheid stikstof ten gevolge van de toekenning van NER-MVW in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking, is weergegeven in Figuur 23. Ruim een kwart van de 525 bedrijven die bijkomend moeten verwerken in 2007, moet minder dan 500 kg N verwerken. De helft van de bedrijven moet minder dan 1.000 kg N verwerken in 2007.

Figuur 23. Aandeel bedrijven per klasse van bijkomend te verwerken hoeveelheid stikstof in 2007 ten gevolge van de toekenning van NER-MVW in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2008, samen met het cumulatief aantal bedrijven

3.2.3.4.3.3 Voldoen aan de extra mestverwerking in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking

Bij de landbouwers die een aanvraag voor een uitbreiding na bewezen mestverwerking hebben ingediend in 2008, heeft de Mestbank de vereiste 25 % extra verwerking in 2007 gecontroleerd. Hiertoe moesten de betrokken landbouwers zorgen dat ze voldoende MVC's op hun rekening hadden staan om deze 25 % extra verwerking te bewijzen. Daarnaast heeft de Mestbank bij deze landbouwers ook gecontroleerd of ze voldoen aan de basismestverwerkingsplicht van 2007. Na een controle van de voorwaarden, werden de NER-MVW toegekend voor de aanvragen van 2008. Deze NER-MVW zijn geldig vanaf 1 januari 2008.

Als niet voldaan is aan de voorwaarden over de verwerking in 2008, dan worden de NER-MVW geannuleerd vanaf 1 januari 2009. Hiertoe moeten de betrokken landbouwers in het bezit zijn van de vereiste MVC's op hun certificatenrekening van 2008 om te voldoen aan alle voorwaarden van 2008. Concreet moeten deze landbouwers beschikken over voldoende MVC's om de 25 % extra verwerking in 2008 van de aangevraagde uitbreiding te bewijzen met daarbovenop 100 % verwerking van de gerealiseerde uitbreiding in 2008. Bovendien moeten ze ook voldoen aan hun basismestverwerkingsplicht in 2008.

Landbouwers die een aanvraag indienen voor NER-MVW in 2009, moeten zorgen dat ze over voldoende MVC's beschikken voor hun basismestverwerkingsplicht in 2008 en de vereiste 25 % extra verwerking in 2008 van de aangevraagde uitbreiding. Na een controle van de voorwaarden door de Mestbank, zullen de NER-MVW voor 2009 toegekend worden. Een aanvraag voor NER-MVW in 2009 kan ingediend worden tot en met 31 december 2009.

3.2.4 MESTTRANSPORTEN

3.2.4.1 Administratieve opvolging van de mesttransporten

Om het transport van mest in goede banen te leiden en te kunnen opvolgen, zijn een aantal regels van toepassing. De basisregel hierbij is dat mest vervoerd wordt door een erkende mestvoerder met een mestafzetdocument (MAD). Mestvoerders krijgen een erkenning via een aanvraag bij de Mestbank. Afhankelijk van de klasse waarin de mestvoerder erkend is, kunnen bepaalde mesttransporten uitgevoerd worden. Aan bepaalde klassen zijn bijkomende voorwaarden gekoppeld, zoals bijvoorbeeld de AGR-GPS-verplichting (Automatische Gegevens Registratie - Global Positioning System) voor erkende mestvoerders klasse B en C. *Voor meer informatie over de verschillende types mesttransporten die mogen uitgevoerd worden door verschillende klassen erkende mestvoerders wordt verwezen naar het Voortgangsrapport 2008.*

Een aantal mesttransporten hoeven niet door een erkende mestvoerder uitgevoerd te worden. Het gaat hier onder meer over (1) het transport van gehygiëniseerde eindproducten uit verwerkingsinstallaties (Europese Verordening 1774/2002) en van schuimaarde uit de suikerfabrieken (de zogenaamde "geregistreerd verzenders"), (2) het transport van mest van het type "eigen mest naar eigen grond", en (3) bepaalde mesttransporten in het kader van een burenenregeling.

Het transport van mest en mestproducten tussen Europese lidstaten, is geregeld door twee Europese verordeningen. Enerzijds geldt de Verordening (EG) nr. 1774/2002 betreffende de vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten. Anderzijds geldt de Verordening (EG) nr. 1013/2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen.

Elk transport door een erkende mestvoerder, een geregistreerd verzender of in het kader van een burenenregeling moet vooraf gemeld worden bij de Mestbank. Daarnaast moet elk transport vergezeld zijn van een transportdocument, waarop onder meer vermeld wordt wie de aanbieder en de afnemer van de mest is en hoeveel mest er vervoerd wordt. Afhankelijk van het type transport, zijn er een aantal verschilpunten betreffende de te volgen procedure. *Voor meer informatie over de procedure bij verschillende types mesttransporten wordt verwezen naar het Voortgangsrapport 2008.*

3.2.4.2 Aantal erkende mestvoerders en geregistreerd verzenders

Tabel 60 en Tabel 61 geven voor elke provincie een overzicht van respectievelijk het aantal erkende mestvoerders en het aantal trekkende voertuigen per klasse.

Volgens een stand van zaken op 29 september 2009 zijn er 1.251 erkende mestvoerders actief in Vlaanderen, waarvan er 1.182 hun hoofdzetel in Vlaanderen hebben. Ongeveer de helft van het totaal aantal erkende mestvoerders, heeft zijn hoofdzetel in West-Vlaanderen. De meerderheid van de erkende mestvoerders zijn klasse A mestvoerders (58 %), gevolgd door klasse B (26 %) en klasse C (12 %) mestvoerders.

Het totaal aantal erkende mestvoerders is iets gedaald ten opzichte van oktober 2008. Volgens een stand van zaken op 15 oktober 2008 waren er toen nog 1.301 erkende mestvoerders actief in Vlaanderen. Het aantal klasse A en C mestvoerders is op één jaar lichtjes gedaald met 2 à 3 %. Het aantal klasse B mestvoerders is sterker gedaald, namelijk met 10 %. Daartegenover is het aantal klasse E mestvoerders gestegen van 10 naar 16, en het aantal geregistreerde verzenders van 20 naar 24.

In tegenstelling tot de lichte afname van het totaal aantal erkende mestvoerders, is het aantal trekkende voertuigen toegenomen van 2.829 in oktober 2008 tot 3.358 op 29 september 2009, wat overeenkomt met een uitbreiding van het wagenpark van 20 % op één jaar tijd. Deze toename is voornamelijk toe te schrijven aan een toename van het aantal trekkende voertuigen bij klasse B (+ 67 %) en klasse C (+ 19 %) mestvoerders sinds 15 oktober 2008. Het aantal trekkende voertuigen van klasse A mestvoerders op 29 september 2009 (1.547) is daarentegen gelijkaardig aan dat op 15 oktober 2008 (1.544).

De uitbreiding van het aantal trekkende voertuigen bij klasse B en klasse C mestvoerders is toe te schrijven aan de verdere implementatie van het AGR-GPS-systeem in de trekkende voertuigen van deze klassen. Sinds 1 november 2006 en 1 november 2007 is er een AGR-GPS-verplichting voor respectievelijk klasse B en klasse C mestvoerders. De invoer van deze verplichting leidde aanvankelijk tot een sterke terugval van het aantal klasse B en klasse C mestvoerders en bijhorende trekkende voertuigen (zie *Voortgangsrapport 2008*). Na een periode van afname, wordt terug een toename van het aantal trekkende voertuigen vastgesteld bij klasse B en klasse C mestvoerders.

Tabel 60. Aantal erkende mestvoerders per klasse en aantal geregistreerd verzenders (stand van zaken 29 september 2009)

Provincie	Klasse A	Klasse B	Klasse C	Klasse E	Geregistreerd verzender	Totaal
Antwerpen	128	74	23	0	5	230
Limburg	86	36	6	0	3	131
Oost-Vlaanderen	82	61	26	2	0	171
Vlaams-Brabant	56	25	5	0	1	87
West-Vlaanderen	358	128	59	4	14	563
Vlaanderen	710	324	119	6	23	1.182
Buiten Vlaanderen	21	5	32	10	1	69
Totaal	731	329	151	16	24	1.251

Tabel 61. Aantal trekkende voertuigen per klasse (stand van zaken 29 september 2009)

Provincie	Klasse A	Klasse B	Klasse C	Klasse E	Geregistreerd verzender	Totaal
Antwerpen	272	207	177	0	/	656
Limburg	198	115	44	0	/	357
Oost-Vlaanderen	171	175	91	4	/	441
Vlaams-Brabant	145	76	13	0	/	234
West-Vlaanderen	705	327	228	39	/	1.299
Vlaanderen	1.491	900	553	43	/	2.987
Buiten Vlaanderen	56	14	226	75	/	371
Totaal	1.547	914	779	118	/	3.358

3.3 Mestbalans

3.3.1 DE VLAAMSE MESTBALANS IN 2008

De Vlaamse mestbalans geeft het verschil weer tussen het aanbod van dierlijke mest in Vlaanderen en de afzetruimte voor dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond. Als het aanbod groter is dan de afzetruimte, is er een overschot van dierlijke mest en is de mestbalans niet in evenwicht.

In 2007 was de Vlaamse mestbalans in evenwicht, met nog een klein overschot van 1 miljoen kg P_2O_5 . De mestbalans bereikte een evenwicht in 2007 dankzij de combinatie van een afname van de mestproductie, een uitbreiding van de afzetruimte door derogatie en een toename van de mestverwerking. Hieronder wordt nagegaan of de Vlaamse mestbalans opnieuw in evenwicht was in 2008.

Mestaanbod in Vlaanderen

Het mestaanbod omvat de hoeveelheid dierlijke mest die geproduceerd wordt in Vlaanderen, verminderd met de hoeveelheid dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt buiten Vlaanderen. In 2008 bedroeg de brutostikstof- en fosfaatproductie uit dierlijke mest 156 miljoen kg N en 65 miljoen kg P_2O_5 . Door nutriëntenarme voeders werd een reductie van 1,4 miljoen kg N en 5,8 miljoen kg P_2O_5 gerealiseerd, wat de reële productie in 2008 op 154,6 miljoen kg N en 59,2 miljoen kg P_2O_5 brengt. Rekening houdend met de emissieverliezen uit stal en opslag, bedroeg de nettostikstofproductie 122,5 miljoen kg N.

De hoeveelheid stikstof uit Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd werd in 2008, bedroeg 22,5 miljoen kg N. Er werd ongeveer 14,6 miljoen kg P_2O_5 uit Vlaamse dierlijke mest verwerkt en geëxporteerd in 2008¹⁴.

Het mestaanbod in Vlaanderen in 2008 bedroeg bijgevolg 100 miljoen kg N en 44,6 miljoen kg P_2O_5 .

Mestafzetruimte in Vlaanderen

De afzetmogelijkheid voor dierlijke mest is de hoeveelheid dierlijke mest die maximaal kan afgezet worden op Vlaamse landbouwgrond, waarbij een goede waterkwaliteit gerespecteerd wordt. Concreet wordt de mestafzetruimte beschouwd als de hoeveelheid dierlijke mest die kan worden afgezet, rekening houdend met de maximale bemestingsnormen van het Mestdecreet, de mate waarin de landbouwers deze bemestingslimieten effectief invullen met dierlijke mest en de toepassing van derogatie. In 2008 bedroeg de reële afzetruimte voor dierlijke mest 104,6 miljoen kg N en 49 miljoen kg P_2O_5 .

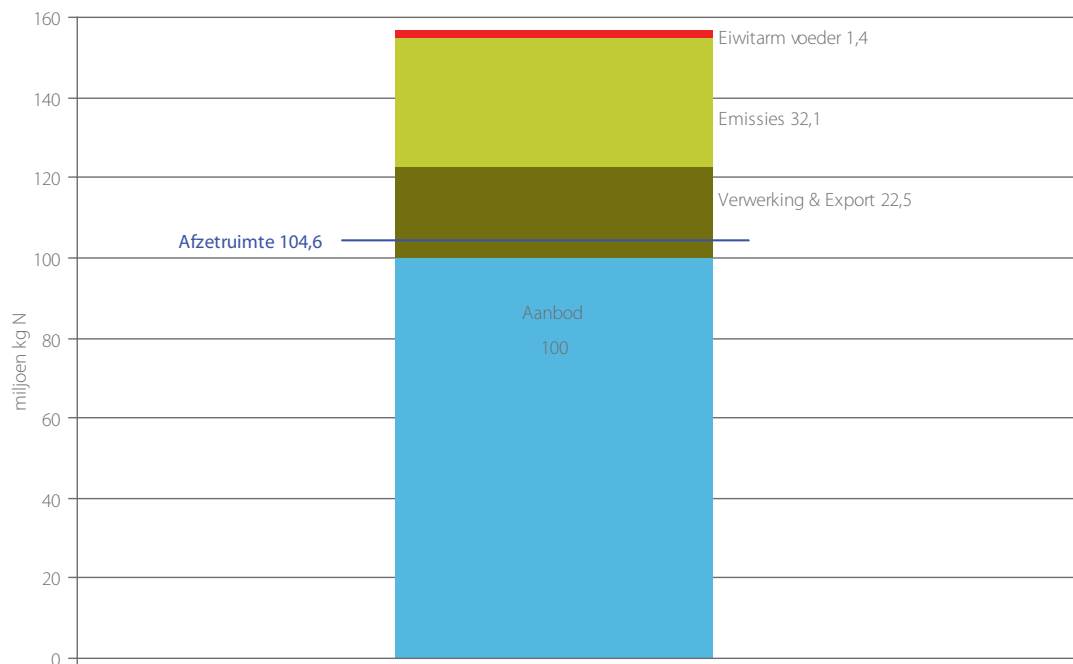
Vlaamse mestbalans

In 2008 was de Vlaamse mestbalans in evenwicht (Figuur 24 en Figuur 25). Ondanks de kleinere afzetruimte in 2008 ten opzichte van 2007, door minder toepassing van derogatie, is het evenwicht van de mestbalans herbevestigd in 2008. Dit is voornamelijk te danken aan een forse toename van de verwerking en export. Mestverwerking blijft bijgevolg een cruciale schakel in het behoud van het evenwicht van de Vlaamse mestbalans.

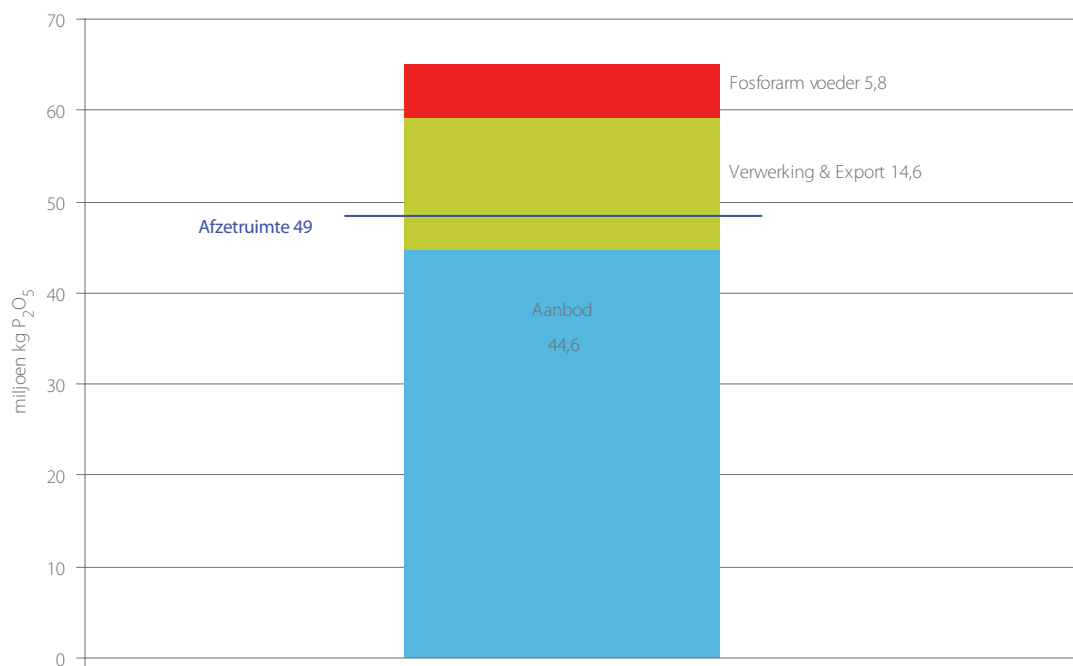
Eén van de plandoelstellingen van MINA 3+ is dat in 2010 nog maximaal 44 miljoen kg P_2O_5 en 108 miljoen kg N uit dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond gebracht mag worden. In 2008 bedroeg het mestaanbod in Vlaanderen 100 miljoen kg N en 44,6 miljoen kg P_2O_5 . De doelstellingen van MINA 3+ worden gehaald in 2008.

Een evenwicht in de Vlaamse mestbalans betekent dat alle landbouwbedrijven in staat zijn om hun dierlijke mest correct af te zetten conform het Mestdecreet, rekening houdend met de mogelijkheden gecreëerd door nutriëntenarme voeders, de verwerking en export en de extra afzetmogelijkheid door derogatie. Uiteraard betekent dit niet dat het mestprobleem opgelost is. Een aantal landbouwbedrijven kampen immers nog steeds met een balansprobleem. Daarnaast wordt nog steeds een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO_3^-/l in oppervlaktewater vastgesteld bij ongeveer een kwart van de MAP-meetpunten oppervlaktewater (zie 4.1).

¹⁴ De hoeveelheid fosfaat uit Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt, wordt afgeleid op basis van de transportdocumenten. Omdat in de afvoer naar het buitenland op basis van transportdocumenten ook wat buitenlandse dierlijke mest en andere organische materialen aanwezig zijn, werd een correctie uitgevoerd om de hoeveelheid geëxporteerde en verwerkte fosfaat uit Vlaamse dierlijke mest af te leiden. Op basis van de verhouding van de hoeveelheid stikstof uit geëxporteerde en verwerkte Vlaamse dierlijke mest volgens de MVC's en de hoeveelheid stikstof afgevoerd naar het buitenland volgens transportdocumenten, wordt de hoeveelheid fosfaat uit geëxporteerde en verwerkte Vlaamse dierlijke mest begroot op 0,78 % van 18,8 miljoen kg P_2O_5 .

Figuur 24. Vlaamse mestbalans in 2008 (miljoen kg N)

Figuur 25. Vlaamse mestbalans in 2008 (miljoen kg P₂O₅)

3.3.2 MESTBALANSEN PER PROVINCIE IN 2008

Naast een Vlaamse mestbalans, is voor elke provincie een mestbalans opgesteld voor het productiejaar 2008. Deze provinciale mestbalans houdt rekening met alle aanvoer- en afvoerposten van Vlaamse dierlijke mest ter hoogte van een provincie. Een provincie wordt hierbij beschouwd als het geheel van alle landbouwers en verzamelpunten in die bepaalde provincie.

Mestaanbod per provincie

Het aanbod van dierlijke mest in een bepaalde provincie bestaat uit de productie van dierlijke mest in die provincie, vermeerderd met de aanvoer van dierlijke mest afkomstig van:

- + Landbouwers, en in beperkte mate verzamelpunten, vanuit andere provincies;
- + *Het buitenland (zogenaamde "import")*;
- + *Mestverwerkingsinstallaties (terugstroom van dierlijke mest en eindproducten)*.

en verminderd met de afvoer van dierlijke mest naar:

- Landbouwers, en in beperkte mate verzamelpunten, in andere provincies;
- Het buitenland (zogenaamde "rechtstreeks export")
- Mestverwerkingsinstallaties.

Bij de aanvoer- en afvoerstromen van dierlijke mest tussen verschillende provincies worden enkel die meststromen beschouwd waarin landbouwers of verzamelpunten betrokken zijn. Meststromen afkomstig van en gaande naar mestverwerkingsinstallaties worden dus niet bij deze interprovinciale aanvoer- en afvoerstromen beschouwd. Dit omdat de mestverwerkingsinstallaties beschouwd worden als een aparte afvoerpost, dit wil zeggen losgekoppeld van de provincies en vergelijkbaar met de afvoerpost buitenland. Op deze manier wordt een correct beeld gevormd van de hoeveelheid dierlijke mest die afgevoerd wordt naar mestverwerkingsinstallaties vanuit een bepaalde provincie. Dit betekent evenwel niet dat al deze dierlijke mest effectief verwerkt en geëxporteerd werd naar het buitenland. Met de afvoer van dierlijke mest naar het buitenland, wordt de export van ruwe dierlijke mest bedoeld.

De aanvoer van dierlijke mest vanuit het buitenland naar landbouwers in Vlaanderen, wordt eveneens bij het mestaanbod in een bepaalde provincie gerekend maar deze aanvoerstream is evenwel beperkt. Op Vlaams niveau vertegenwoordigt deze aanvoerstream minder dan 10.000 kg N. De impact op de Vlaamse mestbalans en op de mestbalans per provincie is met andere woorden nihil.

De import van buitenlandse dierlijke mest gebeurt in hoofdzaak naar de mestverwerkingsinstallaties. In 2008 werd ongeveer 4,2 miljoen kg N en 3,1 miljoen kg P_2O_5 uit buitenlandse mest geïmporteerd naar mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen. Omdat de mestverwerkingsinstallaties evenwel losgekoppeld zijn van de provincies, wordt deze aanvoerpost niet meegenomen in de mestbalansen per provincie. Ook op Vlaams niveau wordt deze aanvoerpost niet meegerekend, omdat de terugstroom van dierlijke mest en eindproducten van mestverwerkingsinstallaties naar Vlaamse landbouwgrond heel beperkt is (minder dan 0,4 miljoen kg N en 0,3 miljoen kg P_2O_5 in 2008).

Mestafzetruimte per provincie

De afzetmogelijkheid voor dierlijke mest in een bepaalde provincie is de hoeveelheid dierlijke mest die kan afgezet worden op landbouwgrond in die provincie, rekening houdend met de maximale bemestingsnormen van het Mestdecreet en de mate waarin de landbouwers deze bemestingslimieten effectief invullen met dierlijke mest en de toepassing van derogatie. De acceptatiegraad en de toepassing van derogatie varieert per provincie. Er wordt gewerkt met een uniforme acceptatiegraad van 90 % voor N en 81 % voor P_2O_5 bij de berekening van de reële afzetruimte per provincie (zie 3.2.1.4).

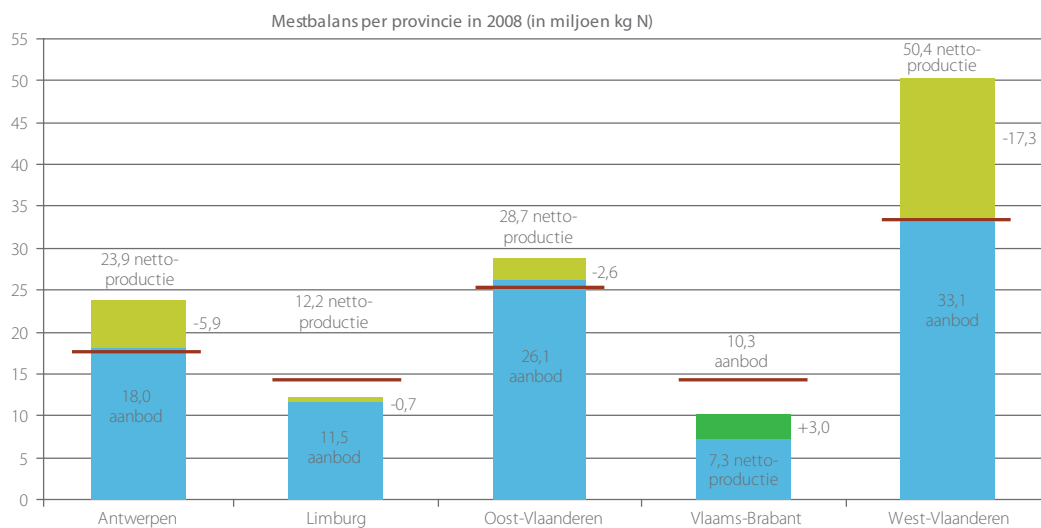
Mestbalans per provincie

De provinciale mestbalansen geven het verschil weer tussen het mestaanbod en de mestafzetruimte in elke provincie. Tabel 62 en Tabel 63 geven een overzicht van de mestbalans per provincie, uitgedrukt in respectievelijk miljoen kg N en miljoen kg P_2O_5 . De productie en het aanbod van dierlijke mest versus de afzetruimte voor dierlijke mest per provincie is gevisualiseerd in Figuur 26 en Figuur 27.

In alle provincies behalve Vlaams-Brabant, is het aanbod van dierlijke mest kleiner dan de productie van dierlijke mest. In Vlaams-Brabant daarentegen is het aanbod groter, door de relatief grote aanvoer van dierlijke mest vanuit ander provincies.

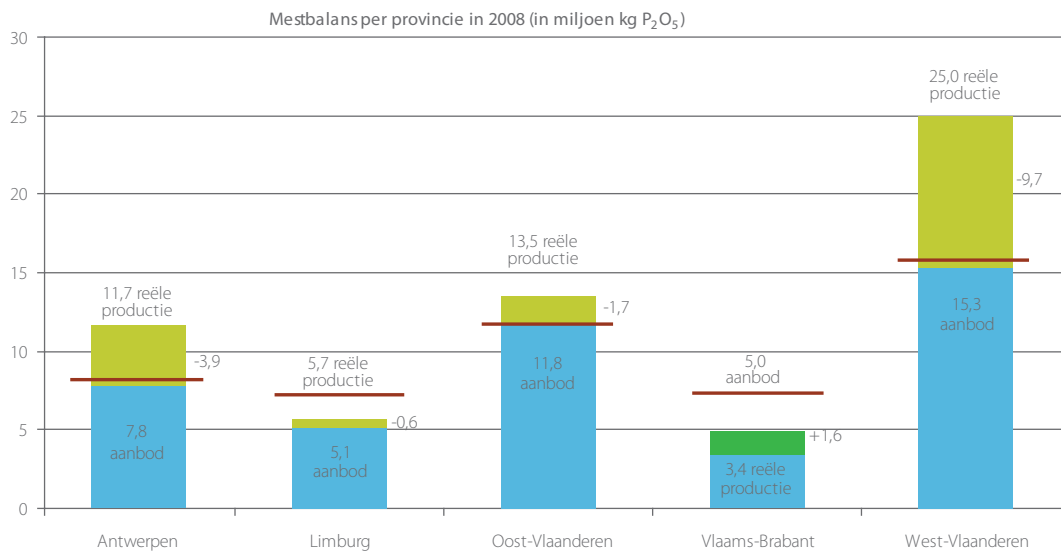
In elke provincie is het aanbod van dierlijke mest kleiner dan de reële afzetruimte en is de mestbalans in evenwicht. Enkel in Antwerpen en Oost-Vlaanderen wordt nog een miniem mestoverschot van respectievelijk 0,25 en 1 miljoen kg N vastgesteld.

Tabel 62. Mestbalans per provincie in 2008 (in miljoen kg N)						
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Productie van dierlijke mest						
Bruto-N-productie	30,30	15,07	36,08	9,13	65,46	156,05
Reductie eiwitarme voeders	0,25	0,05	0,49	0,09	0,50	1,37
Reële N-productie	30,05	15,03	35,59	9,04	64,96	154,67
Emissieverliezen stal en opslag	6,11	2,81	6,84	1,77	14,61	32,14
Netto-N-productie	23,95	12,22	28,76	7,27	50,35	122,54
Afvoerstromen van dierlijke mest uit de provincie						
Rechtstreekse export naar buitenland	0,84	0,27	0,43	0,08	1,41	3,03
Afvoer naar verwerking	4,17	1,10	2,73	0,22	12,40	20,61
Afvoer naar andere provincies	1,36	0,19	1,16	0,20	3,86	6,77
Totaal afvoer	6,37	1,55	4,32	0,50	17,67	30,41
Aanvoerstromen van dierlijke mest naar de provincie						
Import vanuit buitenland	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
Aanvoer vanuit verwerking	0,03	0,00	0,03	0,00	0,13	0,18
Aanvoer vanuit andere provincies	0,44	0,87	1,68	3,52	0,27	6,77
Totaal aanvoer	0,46	0,87	1,70	3,53	0,40	6,96
Aanbod van dierlijke mest						
Netto-N-productie	23,95	12,22	28,76	7,27	50,35	122,54
Nettoaanvoer en nettoafvoer van dierlijke mest	-5,91	-0,68	-2,62	3,03	-17,27	-23,45
Aanbod van dierlijke mest	18,04	11,54	26,13	10,30	33,07	99,09
Afzetruimte voor dierlijke mest	17,79	14,11	25,09	14,47	33,10	104,56
Overschot van dierlijke mest	0,25	-2,57	1,05	-4,17	-0,03	-5,47

Figuur 26. Mestbalans per provincie in 2008 (in miljoen kg N)

Tabel 63. Mestbalans per provincie in 2008 (in miljoen kg P ₂ O ₅)						
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Productie van dierlijke mest						
Bruto-P ₂ O ₅ -productie	12,31	6,07	14,64	3,55	28,48	65,05
Reductie fosforarme voeders	0,62	0,37	1,19	0,16	3,47	5,82
Reële P ₂ O ₅ -productie	11,69	5,70	13,46	3,38	25,01	59,23
Afvoerstromen van dierlijke mest uit de provincie						
Rechtstreekse export naar buitenland	0,65	0,18	0,32	0,05	0,99	2,19
Afvoer naar verwerking	2,76	0,79	1,66	0,14	6,99	12,34
Afvoer naar andere provincies	0,73	0,11	0,61	0,11	2,04	3,60
Totaal afvoer	4,15	1,08	2,59	0,30	10,02	18,13
Aanvoerstromen van dierlijke mest naar de provincie						
Import vanuit buitenland	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01
Aanvoer vanuit verwerking	0,03	0,00	0,04	0,01	0,16	0,24
Aanvoer vanuit andere provincies	0,23	0,46	0,88	1,88	0,14	3,60
Totaal aanvoer	0,26	0,48	0,93	1,89	0,30	3,85
Aanbod van dierlijke mest						
Reële P ₂ O ₅ -productie	11,69	5,70	13,46	3,38	25,01	59,23
Nettoaanvoer en nettoafvoer van dierlijke mest	-3,89	-0,60	-1,66	1,60	-9,72	-14,28
Aanbod van dierlijke mest	7,80	5,10	11,80	4,98	15,28	44,96
Afzetruimte voor dierlijke mest	7,91	6,78	11,77	7,09	15,63	49,16
Overschot vandierlijke mest	-0,11	-1,68	0,03	-2,11	-0,35	-4,21

Figuur 27. Mestbalans per provincie in 2008 (miljoen kg P₂O₅)

3.3.3 BIJDRAGE VAN ELKE PROVINCIE IN DE VLAAMSE MESTBALANS

Figuur 28 en Figuur 29 geven een overzicht van de relatieve bijdrage van elke provincie aan de verschillende aanvoer- en afvoerposten van de Vlaamse mestbalans in 2008.

Mestproductie

In overeenstemming met de verdeling van de dieren over Vlaanderen, neemt West-Vlaanderen het grootste aandeel van de mestproductie in, gevolgd door Oost-Vlaanderen en Antwerpen. Van de netto-N-productie (in totaal 122,5 miljoen kg N in Vlaanderen) bevindt zich 41 % in West-Vlaanderen, 23 % in Oost-Vlaanderen, 20 % in Antwerpen, 10 % in Limburg en 6 % in Vlaams-Brabant. Voor de reële P₂O₅-productie (in totaal 59,2 miljoen kg P₂O₅ in Vlaanderen) wordt een gelijkaardige verdeling vastgesteld over de provincies.

De reductie van de fosfaatproductie door nutriëntenbalansstelsels wordt voornamelijk gerealiseerd in de West-Vlaanderen. De provincie West-Vlaanderen vertegenwoordigt 60 % van de fosfaatreductie door fosforarme voeders (in totaal 5,8 miljoen kg P₂O₅ in Vlaanderen). De fosfaatreductie door fosforarme voeders wordt voornamelijk waargenomen bij de varkens. Deze diersoort is sterk vertegenwoordigd in West-Vlaanderen, wat de grote bijdrage van deze provincie verklaart.

De bijdrage van de provincies aan de emissieverliezen is in overeenstemming met de bijdrage van de provincies aan de mestproductie. De provincies met een grotere mestproductie vertonen met andere woorden eveneens meer emissieverliezen uit stal en opslag. De emissieverliezen uit stal en opslag mogen niet gelijk geschakeld worden aan de emissies van ammoniak naar de atmosfeer. Immers, in stallen met nageschakelde luchtwassers treden gelijkaardige emissieverliezen uit de mest op als in traditionele stallen. De verliezen van ammoniak naar de atmosfeer uit deze stallen zijn evenwel veel kleiner dan bij traditionele stallen (zie 4.4).

Rechtstreeks export naar buitenland en afvoer naar verwerking

Ongeveer de helft van de totale hoeveelheid stikstof uit dierlijke mest die rechtstreeks geëxporteerd wordt naar het buitenland (in totaal 3,0 miljoen kg N in Vlaanderen), vertrekt vanuit West-Vlaanderen. Ook vanuit Antwerpen vertrekt relatief veel stikstof uit dierlijke mest rechtstreeks naar het buitenland (28 %). Oost-Vlaanderen vertegenwoordigt ongeveer 14 % van de rechtstreekse export van stikstof. Niettegenstaande dat Antwerpen en Oost-Vlaanderen een gelijkaardig aandeel in de mestproductie vertegenwoordigen, is de rechtstreekse export naar het buitenland relatief belangrijker in Antwerpen dan in Oost-Vlaanderen. Voor fosfaat worden gelijkaardige bijdrages van de provincies vastgesteld.

De afvoer naar verwerking is het belangrijkste in West-Vlaanderen. Vanuit West-Vlaanderen vertrekt ongeveer 60 % van de dierlijke mest naar verwerking (in totaal 20,6 miljoen kg N in Vlaanderen). Afvoer naar verwerking is de belangrijkste afvoerpost in West-Vlaanderen, belangrijker dan de rechtstreekse export. Analoog aan de rechtstreekse export, wordt relatief meer afvoer naar verwerking vastgesteld in Antwerpen dan in Oost-Vlaanderen, ondanks een gelijkaardige bijdrage in de mestproductie.

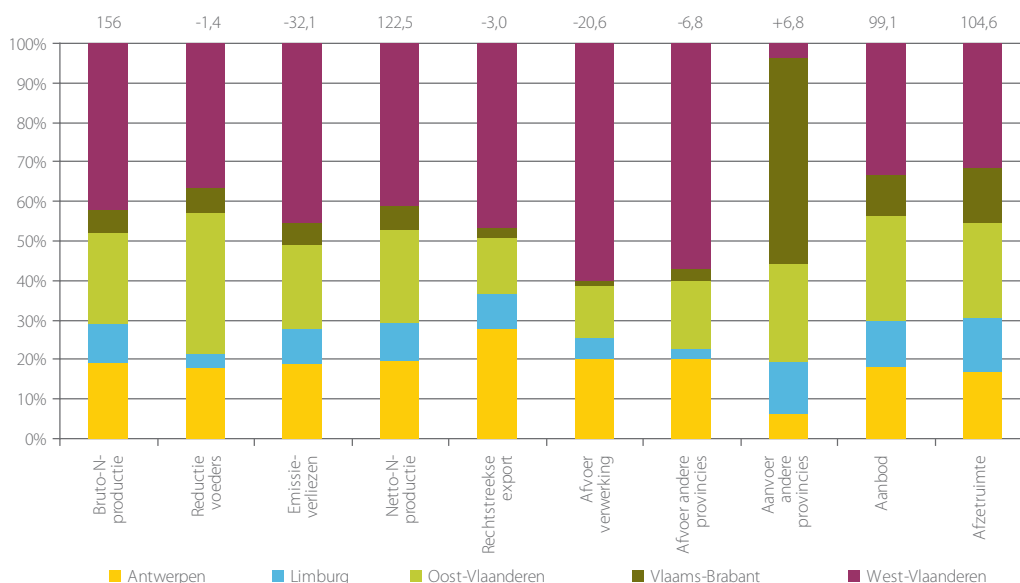
Aanvoer vanuit en afvoer naar andere provincies

Voornameijk vanuit West-Vlaanderen vertrekt dierlijke mest naar landbouwers in andere provincies. Daartegenover is Vlaams-Brabant de provincie waarin meest dierlijke mest toekomt vanuit andere provincies.

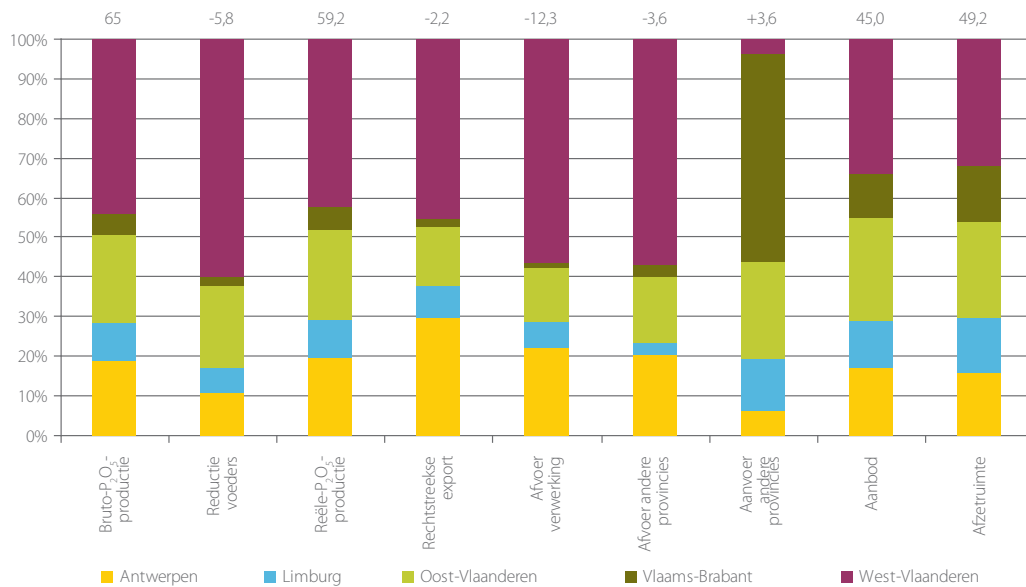
Aanbod van dierlijke mest

West-Vlaanderen vertegenwoordigt ongeveer 34 % van het aanbod van stikstof uit dierlijke mest in Vlaanderen, dat in totaal ongeveer 99 miljoen kg N bedraagt. Hierna volgen Oost-Vlaanderen (26 %), Antwerpen (17 %), Limburg (11 %) en Vlaams-Brabant (11 %). Ook voor het fosfaataanbod wordt een gelijkaardige bijdrage van de verschillende provincies vastgesteld.

Opmerkelijk is dat in West-Vlaanderen en Antwerpen de relatieve bijdrage aan het aanbod ingeperkt is, voornamelijk ten gevolge van een relatief grote rechtstreekse export, afvoer naar verwerking en afvoer naar landbouwers in andere provincies. In Oost-Vlaanderen worden dergelijke afvoerposten relatief minder toegepast, waardoor het aandeel van deze provincie in het uiteindelijke aanbod van dierlijke mest groter is dan de bijdrage in de mestproductie.

Figuur 28. Relatieve bijdrage van elke provincie aan de verschillende aanvoer- en afvoerposten van de mestbalans in 2008 (de cijfers boven de kolommen geven de totalen weer per aanvoer- en afvoerpost in Vlaanderen, in miljoen kg N)

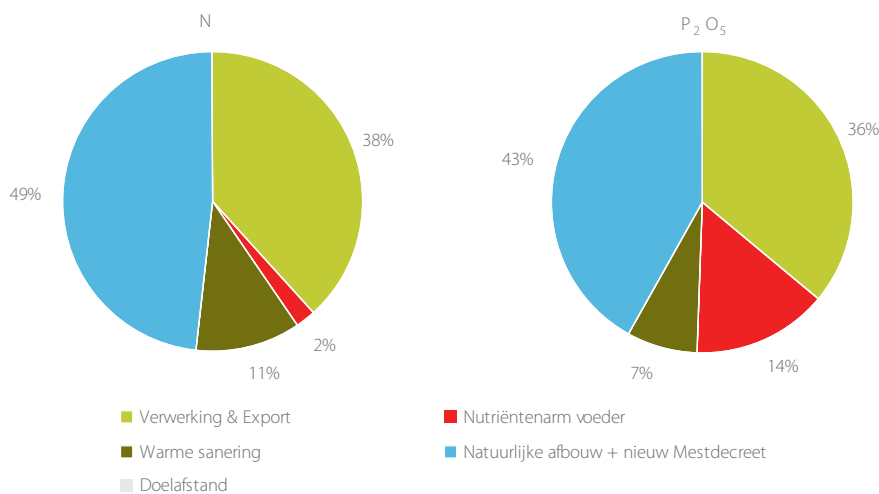

Figuur 29. Relatieve bijdrage van elke provincie aan de verschillende aanvoer- en afvoerposten van de mestbalans in 2008 (de cijfers boven de kolommen geven de totalen weer per aanvoer- en afvoerpost in Vlaanderen, in miljoen kg P₂O₅)

3.3.4 BIJDRAGE VAN DE NUTRIËNTENAANPAK AAN DE BRON TOT DE REDUCTIE VAN HET MESTOVERSCHOT

De aanpak aan de bron, zijnde een combinatie van de afbouw van de veestapel en het gebruik van nutriëntenarm voeder, zorgde voor een vermindering van het mestoverschot met 36,4 miljoen kg N en 25,8 miljoen kg P₂O₅ ten opzichte van de uitgangssituatie van 191 miljoen kg N en 85 miljoen kg P₂O₅ in 2000. De export en verwerking zorgde voor een bijkomende afname van 22,5 miljoen kg N en 14,6 miljoen kg P₂O₅. In totaal daalde het mestoverschot met 58,9 miljoen kg N en 40,4 miljoen kg P₂O₅.

Het relatieve aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2008 ten opzichte van de uitgangssituatie van het MAP 2bis wordt voorgesteld in Figuur 30. Wat stikstof betreft, werd de grootste afname gerealiseerd door een combinatie van gevolgen van de natuurlijke afbouw van de veestapel en wijzigingen van uitscheidingscijfers en emissiecijfers in het nieuwe Mestdecreet en de uitvoeringsbesluiten (49 %), gevolgd door verwerking en export (38 %), de warme sanering (11 %) en het gebruik van eiwitarm voeder (2 %). Voor fosfaat werd de grootste afname gerealiseerd door de natuurlijke afbouw van de veestapel en wijziging van de uitscheidingscijfers (43 %), gevolgd door verwerking en export (36 %), het gebruik van fosforarm voeder (14 %) en de warme sanering (7 %).

Figuur 30. Relatief aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2008 ten opzichte van de uitgangssituatie van het MAP 2bis voor N en P₂O₅

4 | MILIEUEFFECTEN

4.1 Kwaliteit van oppervlaktewater¹⁵

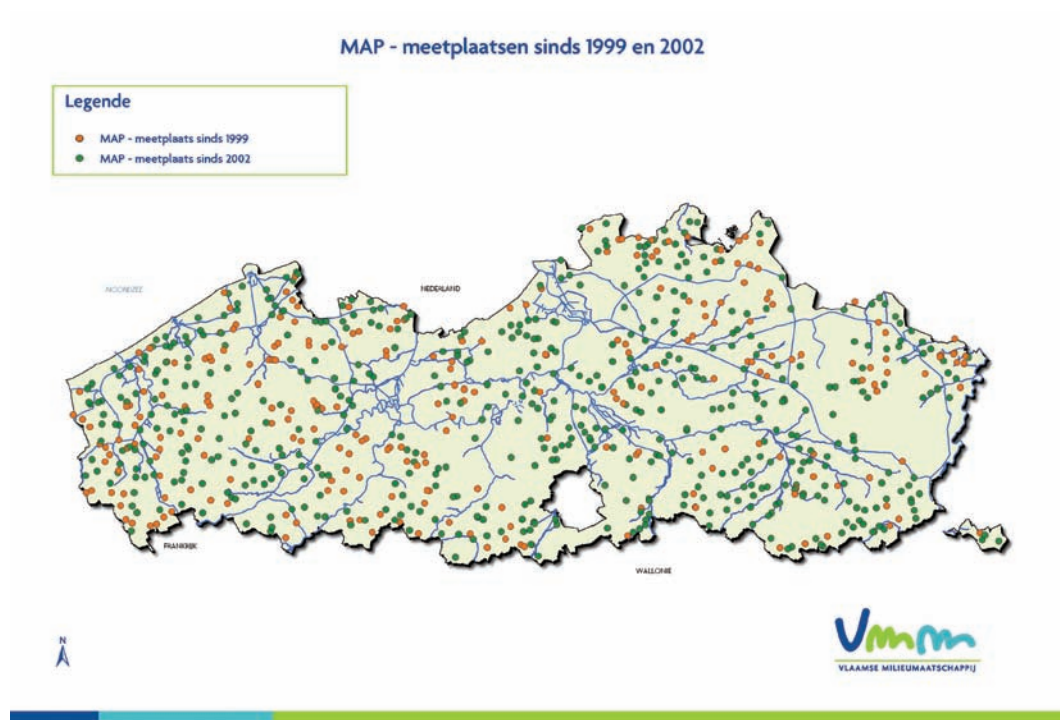
4.1.1 HET MAP-MEETNET OPPERVLAKTEWATER

In 1999 bouwde de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) haar oppervlaktewatermeetnet verder uit zodat het specifieke meetpunten voor de landbouw omvatte. Deze uitbreiding wordt het "MAP-meetnet" genoemd. Oorspronkelijk bestond dit meetnet uit ongeveer 260 meetplaatsen verspreid over het gehele Vlaamse gewest. De Vlaamse Regering besliste in 2002 om het MAP-meetnet voor oppervlaktewater uit te breiden tot circa 800 meetplaatsen. De locatie van de meetpunten is terug te vinden in Figuur 31.

Voor elk van de weerhouden meetpunten gelden de volgende criteria:

- het stroomgebied is hoofdzakelijk agrarisch van karakter;
- er is geen invloed van industriële afvalwaterbronnen;
- er is geen invloed van overstorten (op riolen of collectoren) of effluentlozingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) geëxploiteerd door Aquafin;
- de hoeveelheid stikstof in het geloosde huishoudelijk afvalwater¹⁶ is berekenbaar, en heeft een beperkte invloed.

De MAP-meetpunten worden in principe minstens maandelijks en bijkomend na of tijdens neerslagrijke periodes bemonsterd. Per meetplaats worden jaarlijks ongeveer 15 monsternemingen en nitraatanalyses uitgevoerd. Uitzondering wordt gemaakt voor die MAP-meetpunten die altijd goed scoren. Om de kosten van het meetnet te drukken, worden die meetpunten minder intensief bemonsterd. Ze krijgen het statuut van "slapende meetpunten".

Figuur 31. Overzicht van de meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater in Vlaanderen

4.1.2 COMMUNICATIE OVER DE RESULTATEN VAN HET MAP-MEETNET

De meetresultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater worden door de VMM voor het einde van de maand volgend op de maand van monsterneming aan de landbouworganisaties medegedeeld, samen met de resultaten van vroegere monsternemingen op hetzelfde meetpunt, indien deze beschikbaar zijn. Op die manier kunnen de landbouwers hun bemestingsgedrag aanpassen.

¹⁵ Bron: Vlaamse Milieumaatschappij met eindredactie van de VLM

¹⁶ Iedere inwoner lost gemiddeld 10 g stikstof per dag.

De volledige set meetresultaten wordt maandelijks onder de vorm van grafieken op cd-rom bezorgd aan de landbouworganisaties. Ook de volledige databank wordt via deze weg bezorgd en wordt door de landbouworganisaties gebruikt voor eigen analysewerk. Ook andere geïnteresseerden krijgen deze cd-rom op eenvoudige aanvraag.

Het grote publiek kan kennismaken van de meetresultaten via de website van de VMM (<http://www.vmm.be>) en op diverse evenementen waarop veel betrokkenen uit de landbouwsector verwacht worden.

4.1.3 EVALUATIE VAN 10 JAAR MAP-MEETNET OPPERVLAKTEWATER

In regio's waar intensief wordt bemest met dierlijke mest of waar aan intensieve tuinbouw wordt gedaan, komen de hoogste nitraatconcentraties in het oppervlaktewater normaliter voor gedurende de winterperiode. Het is dus zinvoller om gedurende de winter te evalueren dan gedurende volledige kalenderjaren. Een winterjaar loopt vanaf de maand juli van een bepaald kalenderjaar tot en met juni van het daaropvolgende kalenderjaar.

De evolutie van de nitraatconcentraties in het oppervlaktewater kan op diverse manieren opgevolgd worden. Enerzijds door voor elk winterjaar het percentage meetplaatsen met minstens één drempeloverschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l te berekenen, anderzijds door de gemiddelde en maximale nitraatconcentraties van het MAP-meetnet weer te geven.

4.1.3.1 Evolutie van de overschrijdingen van 50 mg NO₃⁻/l

De VMM rapporteert regelmatig over de evolutie van de nitraatconcentraties in zijn MAP-meetnet door middel van het percentage MAP-meetpunten dat in de loop van een winterjaar de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l overschrijdt. Uit Tabel 64 blijkt dat gedurende het winterjaar 2008-2009 beduidend minder MAP-meetpunten de grenswaarde van 50 mg NO₃⁻/l overschrijden. Het resultaat voor het afgelopen winterjaar is het beste sinds de start van het meetnet 10 jaar geleden.

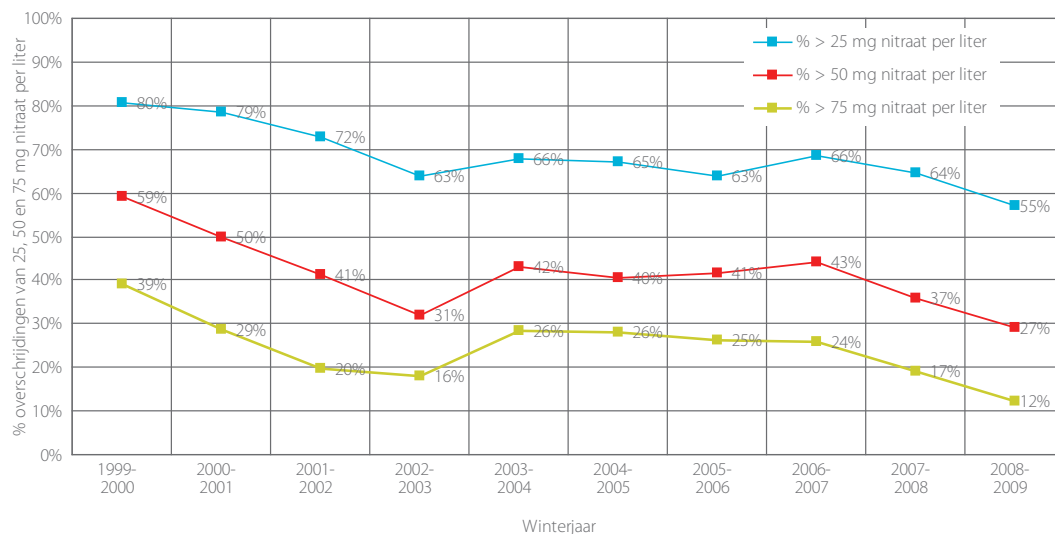
De toets aan de norm van 50 mg NO₃⁻/l gebeurt omdat het de drempelwaarde is voor de Europese imperatieve norm uit de Drinkwaterrichtlijn uit 1975, waarnaar de Nitraatrichtlijn expliciet verwijst (50 mg NO₃⁻/l als 95-percentiel op jaarbasis¹⁷). Deze waarde is in juridisch bindende regels opgenomen ter bescherming van de volksgezondheid. Om het leefmilieu optimaal te beschermen en eutrofiëring tegen te gaan, wordt in uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) een typespecifiek normenkader voor nutriënten (stikstof- en fosforcomponenten) voorbereid.

Tabel 64. Evolutie van het percentage meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater dat de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l minstens één maal overschrijdt per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (%) en van het aantal bemonsterde MAP-meetpunten

Winterjaar	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
% MAP-meetpunten > 50 mg NO ₃ ⁻ /l	59 %	50 %	41 %	31 %	42 %	40 %	41 %	43 %	37 %	27 %
Aantal MAP-meetpunten	254	254	268	749	779	788	784	782	786	788

Analoog aan de evolutie van het percentage meetpunten van het MAP-meetnet met een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l uit Tabel 64 is in Figuur 32 ook weergegeven hoe het percentage MAP-meetpunten evolueert met minstens één overschrijding van 75 mg NO₃⁻/l en 25 mg NO₃⁻/l per winterjaar. Deze evoluties zijn zeer gelijkaardig, wat illustreert dat de evolutie van de tijdreeks in Tabel 64 zich ook voordoet bij de meetpunten met hogere of lagere maxima.

¹⁷ Bij minder dan 20 metingen per jaar per meetplaats – wat steeds het geval is bij de huidige meetstrategie – betekent dit dat het maximum de norm van 50 mg NO₃⁻/l niet mag overschrijden.

Figuur 32. Evolutie van het percentage MAP-meetpunten met een maximale nitraatconcentratie van meer dan 25 mg NO₃/l, 50 mg NO₃/l en 75 mg NO₃/l, per winterjaar

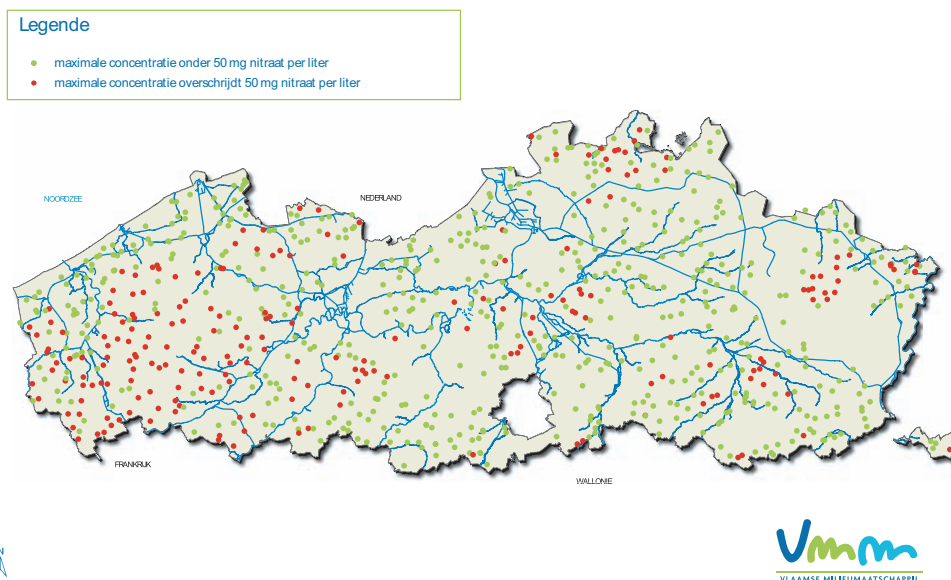
Uit Tabel 65 blijkt dat het percentage overschrijdingen in alle provincies het laatste winterjaar gedaald is, behalve in de provincie Oost-Vlaanderen. In Oost-Vlaanderen is er een status-quo ten opzichte van winterjaar 2007-2008, maar in die provincie waren de resultaten in het winterjaar 2007-2008 al fors verbeterd ten opzichte van voorgaande winterjaren.

In bijna alle bekkens wordt een verdere verbetering vastgesteld. Enkel in het bekken van de Boven-Schelde, dat in de provincie Oost-Vlaanderen gelegen is, is de situatie beduidend minder goed dan in winterjaar 2007-2008.

Dit alles leidt tot 27 % van de MAP-meetpunten met een maximum van meer dan 50 mg NO₃/l in winterjaar 2008-2009. Figuur 33 geeft weer voor welke MAP-meetpunten de grenswaarde van 50 mg NO₃/l minstens één maal is overschreden in het winterjaar 2008-2009.

Winterjaar	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Provincies										
Vlaams-Brabant	25 %	28 %	29 %	14 %	27 %	22 %	21 %	29 %	24 %	13 %
Antwerpen	50 %	35 %	25 %	24 %	33 %	35 %	38 %	36 %	30 %	20 %
Limburg	62 %	53 %	46 %	25 %	25 %	29 %	30 %	36 %	33 %	24 %
Oost-Vlaanderen	63 %	44 %	28 %	23 %	40 %	33 %	34 %	33 %	22 %	23 %
West-Vlaanderen	74 %	73 %	66 %	57 %	72 %	66 %	66 %	66 %	61 %	44 %
Bekken										
Beneden-Schelde	65 %	35 %	30 %	24 %	36 %	30 %	35 %	37 %	24 %	22 %
Boven-Schelde	67 %	60 %	56 %	45 %	67 %	59 %	38 %	45 %	31 %	41 %
Brugse Polders	58 %	54 %	48 %	29 %	49 %	41 %	35 %	37 %	34 %	23 %
Demer	35 %	40 %	29 %	18 %	30 %	30 %	36 %	39 %	37 %	21 %
Dender	11 %	0 %	13 %	0 %	7 %	0 %	4 %	0 %	0 %	0 %
Dijle Zenne	35 %	33 %	30 %	16 %	24 %	22 %	17 %	32 %	22 %	15 %
Gentse Kanalen	70 %	52 %	22 %	20 %	51 %	42 %	42 %	38 %	26 %	26 %
Ijzer	74 %	74 %	69 %	60 %	74 %	68 %	74 %	68 %	68 %	43 %
Leie	91 %	86 %	71 %	72 %	80 %	80 %	80 %	83 %	68 %	63 %
Maas	74 %	56 %	48 %	38 %	44 %	49 %	47 %	50 %	44 %	29 %
Nete	29 %	18 %	6 %	6 %	14 %	13 %	14 %	13 %	10 %	8 %
Vlaanderen	59 %	50 %	41 %	31 %	42 %	40 %	41 %	43 %	37 %	27 %

MAP-meetnet getoetst aan de drempelwaarde van 50 mg nitraat per liter uit de Nitraatrichtlijn en het Mestdecreet in het winterjaar 2008 - 2009

Figuur 33. Resultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater in winterjaar 2008-2009

Naast de evolutie van het percentage meetpunten met een overschrijding van de nitraatnorm, wordt de evolutie van het percentage metingen met een overschrijding weergegeven (Tabel 66).

Uit Tabel 64 en Tabel 66 blijkt dat het percentage metingen met een overschrijding lager is dan het percentage meetpunten met een overschrijding. Ongeveer 14 % van de metingen in het MAP-meetnet is hoger dan 50 mg NO₃/l in winterjaar 2008-2009. Een nadeel van deze analyse is dat de berekende percentages niet vergelijkbaar zijn omdat het aantal metingen meer gevoelig is aan veranderingen in de bemonsteringsstrategie dan het maximum per meetpunt.

Tabel 66. Evolutie van het percentage metingen van het MAP-meetnet oppervlaktewater boven de nitraatnorm van 50 mg NO ₃ /l per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (%) en van het aantal metingen										
Winterjaar	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
% metingen > 50 mg NO ₃ /l	23 %	22 %	17 %	16 %	17 %	20 %	25 %	23 %	21 %	14 %
Aantal metingen	3.075	3.647	3.217	6.902	7.624	7.392	6.432	6.585	6.945	6.203

Het totaal aantal metingen varieert in de loop der jaren. Het uitgebreide MAP-meetnet werd eind 2002 gestart, maar pas begin 2003 werden alle meetpunten bemonsterd. Vervolgens werd het concept van de slapende meetpunten stapsgewijs ingevoerd. Gedurende winterjaar 2004-2005 kregen een aantal meetpunten met lage nitraatconcentraties voor het eerst het label "slapend", waardoor de meetfrequentie drastisch daalde voor die meetpunten. Dat heeft uiteraard een impact op het totaal aantal metingen. De daaropvolgende jaren werd het aantal slapende meetpunten verder opgedreven. De laatste jaren wordt steeds hetzelfde criterium gebruikt voor de aanduiding van slapende MAP-meetpunten: de voorgaande 3 jaren mag de maximale nitraatconcentratie niet hoger geweest zijn dan 40 mg NO₃/l. Het aantal bemonsteringen van slapende MAP-meetpunten per winter is niet steeds constant, wat ook het aantal metingen beïnvloedt.

4.1.3.2 Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie

Tabel 67 beschrijft de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van de meetpunten van het MAP-meetnet per provincie, voor heel Vlaanderen en per bekken. De gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar wordt berekend door eerst de gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar te berekenen voor elk meetpunt. Vervolgens wordt het gemiddelde van al die gemiddelde waarden berekend. Op die manier weegt elk meetpunt, onafhankelijk van het aantal bemonsteringen, even zwaar door in de berekening.

Uit Tabel 67 blijkt dat de jaargemiddelde nitraatconcentratie van het MAP-meetnet voor het vierde jaar op rij daalt en het laagst is sinds de start van het MAP-meetnet. Op niveau van de provincies bekeken is er steeds een vooruitgang. De daling van de gemiddelde nitraatconcentraties is het grootst in de provincie West-Vlaanderen. Per bekken geaggregeerd is er in 10 van de 11 bekkens een lagere gemiddelde concentratie in winterjaar 2008-2009.

Tabel 67. Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van het MAP-meetnet oppervlaktewater per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (mg NO ₃ /l) per provincie en per bekken										
Winterjaar	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Provincies										
Antwerpen	31,2	22,0	18,0	22,1	23,1	25,0	24,3	24,7	19,8	15,7
Limburg	33,4	36,4	37,6	23,4	23,7	26,3	27,1	27,5	29,1	23,3
Oost-Vlaanderen	28,3	27,5	24,0	21,3	21,9	20,8	21,1	20,8	19,3	17,5
Vlaams-Brabant	23,1	22,7	23,8	22,5	22,3	20,7	20,0	22,3	21,4	21,1
West-Vlaanderen	48,7	42,3	36,2	31,9	30,1	34,3	37,3	33,7	34,6	26,3
Bekken										
Beneden-Schelde	26,6	24,8	20,8	21,5	23,3	19,2	23,5	23,2	19,2	17,5
Boven-Schelde	36,9	40,4	35,5	33,2	31,7	28,8	30,1	30,2	30,5	28,5
Brugse Polders	26,0	25,4	21,7	16,9	18,8	21,5	18,2	17,2	19,7	15,0
Demer	26,2	25,1	23,5	22,0	22,9	24,7	25,7	27,4	27,6	22,7
Dender	20,1	20,2	21,6	14,8	14,8	11,6	11,4	11,9	8,7	10,6
Dijle Zenne	28,7	26,6	30,0	27,6	26,8	25,9	23,4	26,4	23,9	23,1
Gentse Kanalen	22,8	23,2	20,1	17,9	18,3	18,5	16,8	16,1	16,5	13,6
Ijzer	60,3	46,6	40,0	34,1	31,7	36,9	42,8	37,1	37,5	27,1
Leie	50,4	48,7	41,6	39,3	36,7	40,9	42,5	40,4	40,6	33,8
Maas	37,0	37,8	33,9	28,5	28,1	34,2	32,6	30,4	30,2	24,0
Nete	26,7	15,4	12,8	12,5	14,2	13,0	13,1	16,5	11,4	9,9
Vlaanderen	35,8	32,0	28,3	25,1	24,8	26,4	27,2	26,6	25,7	21,1

4.1.3.3 Evolutie van de maximale nitraatconcentratie

Naast het analyseren van de gemiddelde nitraatconcentraties, is het ook leerrijk om de maximale nitraatconcentraties door te lichten. Een gelijkaardige analyse van de meetplaatsen met de lagere nitraatconcentraties kan niet gebeuren omwille van de lage bemonsteringsfrequentie voor de slapende meetplaatsen.

Uit de analyse van de 20 hoogste nitraatconcentraties uit het MAP-meetnet blijkt dat deze de laatste 5 jaar eerder afnemen (Tabel 68), al is er geen uitgesproken evolutie. Het zijn ook vaak dezelfde meetpunten die terugkeren in de top 20. Er zijn dus nog verdere inspanningen nodig om deze meetpunten met de hoogste nitraatconcentraties verder te saneren.

Tabel 68. Evolutie van de range van de 20 hoogste nitraatconcentraties van het MAP-meetnet oppervlaktewater en het gemiddelde van de 20 hoogste nitraatconcentraties, per winterjaar (juli-juni) sinds 2003 (mg NO₃⁻/l)

Winterjaar	Range van de 20 hoogste nitraatconcentraties (mg NO ₃ ⁻ /l)	Gemiddelde van de 20 hoogste nitraatconcentraties (mg NO ₃ ⁻ /l)
2003-2004	199 – 916	354
2004-2005	199 – 823	386
2005-2006	172 – 1.000	313
2006-2007	175 – 630	329
2007-2008	133 – 610	244
2008-2009	133 – 637	243

4.1.4 VERGELIJKING MET HET OPERATIONEEL MEETNET VLAAMSE WATERLICHAMEN

De resultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater worden vergeleken met deze van het operationeel meetnet voor de Vlaamse waterlichamen¹⁸. De MAP-meetpunten situeren zich quasi uitsluitend in zogenaamde lokale waterlichamen. De ongeveer 220 meetpunten van het operationeel meetnet voor de Vlaamse waterlichamen situeren zich in waterlopen met een stroomgebied van minstens 50 km².

Tabel 69 geeft voor beide meetnetten de evolutie weer van het percentage meetpunten en het percentage metingen met een overschrijding van de nitraatconcentratie van 50 mg NO₃⁻/l en de streefwaarde van 25 mg NO₃⁻/l. Op basis van beide indicatoren blijkt dat in het meetnet voor de Vlaamse waterlichamen minder overschrijdingen worden vastgesteld. Waar bij 14 % van de metingen en bij 27 % van de meetpunten in het MAP-meetnet oppervlakte een nitraatconcentratie van meer dan 50 mg NO₃⁻/l werd vastgesteld gedurende winterjaar 2008-2009, vertoonde slechts 0,6 % van de metingen en 4 % van de meetpunten in het operationeel meetnet een overschrijding van de nitraatwaarde van 50 mg NO₃⁻/l.

Daarnaast worden de resultaten van beide meetnetten doorgelicht ten opzichte van 25 NO₃⁻/l. Het percentage MAP-meetpunten met een maximale concentratie hoger dan 25 mg NO₃⁻/l ligt het laatste winterjaar beduidend lager dan de afgelopen winterjaren. De daling van het percentage meetpunten van het operationeel meetnet voor de Vlaamse waterlichamen met een overschrijding van 25 mg NO₃⁻/l is geringer. Gedurende winterjaar 2008-2009 is het percentage meetpunten van het operationeel meetnet met een overschrijding van de streefwaarde van 25 mg NO₃⁻/l gedaald tot 49 %.

Tabel 69. Evolutie van het percentage meetpunten en het percentage metingen van het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen en het MAP-meetnet oppervlaktewater met een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l en van de streefwaarde van 25 mg NO₃⁻/l, per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (%)

Winterjaar	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen										
Aantal meetpunten	167	165	172	181	185	194	214	225	226	225
% metingen > 50 mg NO ₃ ⁻ /l	5,1 %	3,2 %	2,1 %	1,2 %	2,8 %	2,9 %	4,0 %	3,0 %	1,9 %	0,6 %
% meetpunten > 50 mg NO ₃ ⁻ /l	20 %	12 %	10 %	8 %	17 %	17 %	14 %	11 %	9 %	4 %
% meetpunten > 25 mg NO ₃ ⁻ /l	72 %	61 %	56 %	55 %	63 %	57 %	64 %	59 %	51 %	49 %
MAP-meetnet oppervlaktewater										
Aantal meetpunten	254	254	268	749	779	788	784	782	786	788
% metingen > 50 mg NO ₃ ⁻ /l	23 %	22 %	17 %	16 %	17 %	20 %	25 %	23 %	21 %	14 %
% meetpunten > 50 mg NO ₃ ⁻ /l	59 %	50 %	41 %	31 %	42 %	40 %	41 %	43 %	37 %	27 %
% meetpunten > 25 mg NO ₃ ⁻ /l	80 %	79 %	72 %	63 %	66 %	65 %	63 %	66 %	64 %	55 %

¹⁸ De Vlaamse waterlichamen zijn de grote(re) waterlopen – met een stroomgebied van minstens 50 km² – en meren in Vlaanderen. De resultaten van het operationeel meetnet voor de Vlaamse waterlichamen worden aan Europa gerapporteerd voor de Europese kaderrichtlijn Water.

Naast stikstof en zijn verbindingen is ook fosfor een bepalend nutriënt om een evenwichtige ontwikkeling van watersystemen toe te laten. Figuur 34 geeft de evolutie van de gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie in enerzijds de Vlaamse waterlichamen en anderzijds het MAP-meetnet weer. Daaruit blijkt dat de verbetering van de toestand in de grotere watersystemen niet vastgesteld wordt in de kleinere systemen die voornamelijk door landbouw beïnvloed worden.

Figuur 34. Evolutie van de ortho-fosfaatconcentratie in het MAP-meetnet en het operationeel meetnet in Vlaamse waterlichamen

4.1.5 EVALUATIE VAN DE DRUK VAN DE LANDBOUW OP HET OPPERVLAKTEWATER

Globaal genomen is er sprake van een forse verbetering van de toestand sinds de start van het MAP-meetnet oppervlaktewater in 1999. Na een trend van gevoelige verbetering tot 2002-2003 en een periode van stabilisatie gedurende 2003-2007, is er de laatste twee winterjaren opnieuw sprake van een duidelijke verbetering van de toestand. De meetresultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater zijn de beste sinds de start van het MAP-meetnet 10 jaar geleden. Het percentage meetpunten met een overschrijding is op 10 jaar tijd ongeveer gehalveerd.

De positieve signalen zijn zichtbaar bij de evaluatie van het percentage meetpunten met minstens één overschrijding van 25, 50 en 75 mg NO₃/l en bij de evaluatie van de gemiddelde nitraatconcentraties. Deze gunstige evolutie van de nitraatconcentraties is wellicht te wijten aan de positieve effecten van het nieuwe mestbeleid op de waterkwaliteit sinds 2007. Toch mag ook niet uit het oog verloren worden dat ook andere factoren (klimaat, afhankelijkheid van grondwater en de zeer koude winter) de nitraatconcentratie mee beïnvloeden.

Niettegenstaande deze positieve signalen wordt nog in ongeveer een kwart van de meetpunten minstens één overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l vastgesteld. Uitgaande van de vastgestelde trend lijkt het moeilijk om in 2010 de plandoelstelling van het geactualiseerd milieubeleidsplan voor de periode 2008-2010 (MINA 3+) te halen. Deze plandoelstelling is overgenomen uit het vorige milieubeleidsplan en houdt in dat er geen overschrijdingen meer mogen zijn van de maximale nitraatnorm van 50 mg NO₃/l in het MAP-meetnet oppervlaktewater.

De omvang van de nitraataanrijking van het Vlaams oppervlaktewater veroorzaakt door de landbouwsector, blijft dus significant. De situatie verschilt evenwel zeer sterk van streek tot streek. Het verband met de intensieve veehouderij (bijvoorbeeld in West-Vlaanderen, Kempen) en de tuinbouw (bijvoorbeeld in de omgeving van Sint-Katelijne-Waver, Maasbekken, West-Vlaanderen) blijft duidelijk naar voren komen.

De evolutie van de MAP-meetpunten met de hoogste nitraatconcentraties is eveneens gunstig, maar voor deze meetpunten zijn verdere saneringsinspanningen noodzakelijk. De maatregelen voor de tuinbouwsector in het nieuwe Mestdecreet kunnen hieraan verhelpen.

De gunstige trend van de evolutie van de ortho-fosfaatconcentratie wordt enkel vastgesteld in het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen, en niet in het MAP-meetnet oppervlaktewater. Specifieke maatregelen zijn nodig om de verliezen van fosfor terug te dringen in de kleinere watersystemen die beïnvloed zijn door de landbouwsector.

4.2 Kwaliteit van grondwater¹⁹

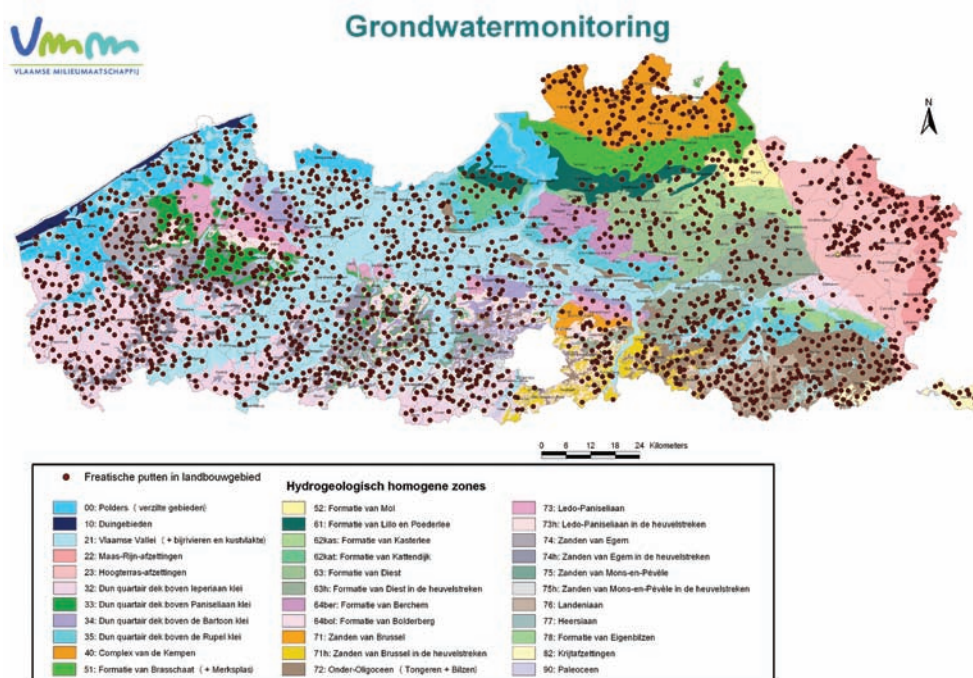
4.2.1 HET FREATISCHE GRONDWATERMEETNET

In 2003 werd een nieuw grondwatermeetnet geïmplementeerd om aan de doelstellingen van de Europese richtlijnen te voldoen en een beter beeld te krijgen van de grondwaterkwaliteit in Vlaanderen. Vooral de specifieke vereisten van de Nitraatrichtlijn maken het onderzoeken van de diffuse verspreiding van nutriënten in grondwater in landbouwgebied noodzakelijk.

Het freatisch grondwatermeetnet is voornamelijk gelokaliseerd in landbouwgebied en bestaat uit ongeveer 2.100 multilevel putten, met meestal 3 filters per put. De meest ondiepe filter is geïnstalleerd in de eerste meters van de waterverzadigde oxidatiezone van de freatische aquifer, zodat de meest recente veranderingen van de grondwaterkwaliteit kunnen worden opgevolgd. De tweede filter bevindt zich aan de basis van de oxidatiezone om de historische evolutie van de grondwaterkwaliteit en de nitraatverspreiding in beeld te brengen. In de oxidatiezone van de freatische watervoerende lagen is nog altijd opgelost zuurstof aanwezig, welke de reductie van nitraat belet, zodat tot aan de basis van deze oxidatiezone hogere nitraatconcentraties kunnen worden gemeten. De derde filter is meestal geplaatst in de bovenste meters van de reductiezone, waar opgelost zuurstof afwezig is en nitraat gereduceerd is. De achtergrondconcentraties en ionische grondwatersamenstelling door redoxprocessen kunnen hier worden gemeten. Niettemin kan in sommige gevallen de derde filter eveneens in de oxidatiezone zijn geïnstalleerd, bijvoorbeeld als een aquitard (met een lage hydraulische geleidbaarheid) met gereduceerde sedimenten aanwezig is onder de oxidatiezone. Daardoor kunnen in sommige van deze filters hogere nitraatconcentraties worden gemeten dan kan worden verwacht.

Afwijkend van de standaardafwerking met 3 filters zijn op plaatsen met zeer dunne of zeer dikke oxidatiezones ook putten met 1, 2 of 4 filters geïnstalleerd. De installatiediepte van de putten is dus afhankelijk van de diepte van de oxidatiezone binnen de watervoerende laag. De putdiepte kan variëren van circa 2 m tot bijna 100 m onder het maaiveld. De lengte van de filterelementen – de zone waar het grondwater de buizen binnendringt – bedraagt 0,5 m tot 1 m. Op basis van de multilevel putten is het ook mogelijk verticale hydraulische gradiënten te bepalen.

De spreiding en densiteit van de putten is gekoppeld aan de diepteafhankelijke nitraatgevoeligheid van de ondiepe watervoerende systemen. Hiervoor werd Vlaanderen in 33 hydrogeologisch homogene zones (HHZ's) ingedeeld. Dit zijn zones waarbinnen een vergelijkbare manier van transport en afbraak van nitraat in de aanwezige bovenste watervoerende lagen wordt verwacht. Een overzicht van het freatische grondwatermeetnet en van de HHZ's wordt weergegeven in Figuur 35.

Figuur 35. Overzicht van de meetpunten van het freatische grondwatermeetnet en van de HHZ's in Vlaanderen

¹⁹ Bron: Vlaamse Milieumaatschappij met eindredactie van de VLM

4.2.2 EVALUATIE VAN HET FREATISCHE GRONDWATERMEETNET

4.2.2.1 Evolutie van de overschrijdingen van 50 mg NO₃/l

Sinds 2004 zijn voor alle HHZ's op halfjaarlijkse basis metingen van de grondwaterkwaliteit uitgevoerd. Tabel 70 geeft het aantal putten weer waar een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l per analysecampagne werd gemeten. Vanaf dat bij één van de aanwezige filters per put een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l wordt vastgesteld, wordt de betreffende meetlocatie als risicopunt geëvalueerd.

Na een aanvankelijke duidelijke toename van het aantal putten met een overschrijding van de nitraatnorm tot bijna 40 % van de putten in het voorjaar van 2005, werd een lichte daling van het overschrijdingspercentage vastgesteld totdat plusminus een status quo werd bereikt, met lichte seizoensale schommelingen rond de 38 %.

Hogere overschrijdingspercentages worden telkens in het voorjaar gedetecteerd. Reden voor deze verandering is te zoeken in de snelle interactie in vlakke gebieden met korte stromingscycli. Infiltrerend nitraathoudend water wordt tijdens de natte winterperiode vlug in de richting van de grondwatertafel getransporteerd wanneer goed doorlatende bodem- en sedimentlagen en dunne onverzadigde zones (0-2 m) aanwezig zijn. Tijdens het najaar komt het opnieuw tot een afname van de concentraties door snellere afvoer van nitraatgecontamineerd water via de grondwaterstroming, verdunningseffecten of plaatselijke nitraatreductie in de ondiepe aquiferzone.

Het gros van de locaties ondergaat echter trage veranderingen door de sterke buffering van het nitraattransport (onder andere beperkte doorlatendheid en transportsnelheden, laterale aanvoer van grote oppervlakken, dikke onverzadigde zones) en/of de uiterst beperkte reductiecapaciteit in het ondiepe gedeelte van de grondwatersystemen (oxidatiezone).

De cijfers in Tabel 70 zijn met de nodige voorzichtigheid te interpreteren. Ze kunnen worden gebruikt in het kader van een toestandsbeschrijving met betrekking tot het voorkomen van nitraat in het freatische grondwater per campagne. Globaal wijzigt het aantal putten met een overschrijding van de nitraatnorm nauwelijks.

Tabel 70. Aantal en het percentage meetpunten van het freatische grondwatermeetnet dat de nitraatnorm van 50 mg NO ₃ /l overschrijdt per meetcampagne			
Campagne	Aantal putten bemonsterd	Putten met overschrijding van 50 mg NO ₃ /l	
		Aantal putten	% van totaal aantal putten
2004 – voorjaar	1.925	688	35,7
2004 – najaar	1.728	616	35,6
2005 – voorjaar	2.026	801	39,5
2005 – najaar	2.004	756	37,7
2006 – voorjaar	2.045	775	37,9
2006 – najaar	2.035	762	37,4
2007 – voorjaar	2.047	790	38,6
2007 – najaar	2.031	776	38,2
2008 – voorjaar	2.033	794	39,1
2008 – najaar	2.031	761	37,5

Binnen de actualisatie van het milieubeleidsplan voor de periode 2008-2010 (MINA 3+) is de plandoelstelling opgenomen uit het vorige milieubeleidsplan dat er geen overschrijdingen meer mogen zijn van de maximale nitraatnorm van 50 mg NO₃/l in het MAP-meetnet grondwater. Uitgaande van de vastgestelde trend lijkt het zeer moeilijk om in 2010 deze plandoelstelling te halen.

4.2.2.2 Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van de bovenste filter

Een trendbepaling op basis van de gemiddelde nitraatconcentraties op niveau van de bovenste filter is de meest aangewezen analyse. De meest recente input van nitraat naar het grondwater heeft hoofdzakelijk impact op de zone van de bovenste filter. De precieze ouderdom van de nitraatuitspoeling kan nochtans variabel zijn. In de vlakke gebieden van noordelijk Vlaanderen is een zeer snelle aanvoer mogelijk, variërend van een tweetal weken tot een aantal maanden.

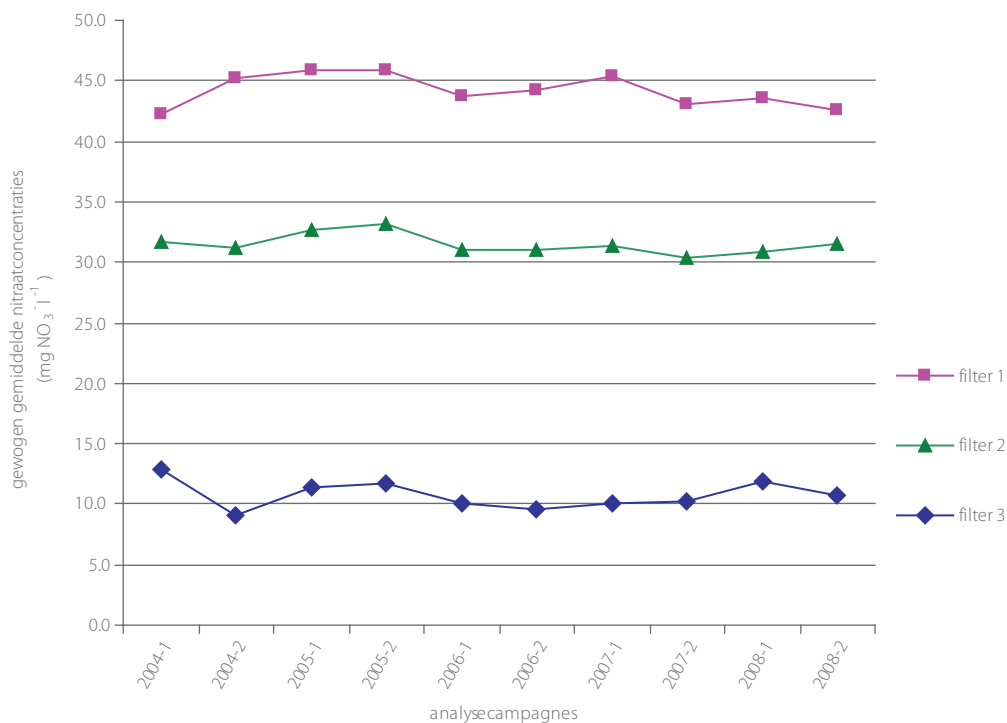
Voor de zuidelijke heuvelstreken kan de ouderdom, bij aanwezigheid van dikke onverzadigde zones, op 1 tot 5 jaar en plaatselijk meer dan tien jaar worden geschat. De aanvoersnelheden zijn uiteraard seizoensgebonden met maximale transportsnelheden tijdens de winterperiode. Verder dient met een zekere tijd-lag rekening te worden gehouden. Bij dikkere onverzadigde zones kan de aanvulling op een duidelijk later tijdstip gebeuren dan volgens de seizoenale schommelingen te verwachten is. Dit buffert voor een stuk de te verwachten effecten van de seizoensgebonden aanvoer van nitraten via uitspoeling.

Figuur 36 toont de evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties in het grondwater voor de 3 belangrijkste filterniveaus. De gewogen gemiddelde nitraatconcentraties voor de verschillende filterniveaus zijn redelijk stabiel en de schommelingen ervan komen grosso modo overeen met de minimale schommelingen van de overschrijdingspercentages bij de toestandsbepaling. Ze bevestigen bovendien het te verwachten verticale verspreidingspatroon van nitraat met een duidelijke afname van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties met de diepte. Dat ook op het niveau van de derde filter nog altijd nitraat wordt gemeten, heeft te maken met lokale afwijkingen van de installatieprocedure (derde filter normaal gezien in reductiezone van aquifer) waarbij een aantal filters nog altijd in de nitraatgevoelige oxidatiezone geïnstalleerd zijn.

Niettemin kan sinds 2005 een lichte daling van de nitraatgehalten op filterniveau 1 worden vastgesteld, met een tussentijdse stijging gedurende het voorjaar van 2007 (Figuur 36). In het najaar van 2008 wordt de op één na laagste gewogen gemiddelde nitraatconcentratie sinds het begin van de metingen van het nieuwe freatische grondwatermeetnet geregistreerd.

Er wordt dus een lichte positieve evolutie vastgesteld met een dalende trend op filterniveau 1, zijnde het filterniveau met de meest recente grondwateraanvulling en het filterniveau waar het eerst het effect van genomen maatregelen in het kader van het Mestdecreet kan worden getoetst. De vastgestelde trend laat zich echter niet doortrekken naar de andere twee filterniveaus, gezien de grotere reistijden van het grondwater naar diepere aquiferzones.

Of er wel degelijk een trend op lange termijn van afnemende nitraatgehalten bestaat, moeten de volgende meetcampagnes duidelijk maken. Tot nu toe is de verbetering eerder beperkt en dienen mogelijke andere interfererende factoren te worden uitgesloten (bijvoorbeeld klimatologische effecten). Bovendien blijft de nitraatconcentratie ook op basis van het gewogen gemiddelde op een redelijk hoog niveau voor wat betreft de bovenste en ook de tweede filter.

Figuur 36. Evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties ter hoogte van de drie filters in het freatische grondwatermeetnet, waarbij 1 staat voor de voorjaarscampagne en 2 voor de najaarscampagne

De metingen van 2008 bevestigen het eerder vastgestelde verdelingspatroon van nitraatconcentraties in het freatische grondwater in Vlaanderen (Figuur 49 als bijlage). De situatie blijft stabiel voor gebieden met weinig nitraatverontreiniging, zoals de Polders, het zuidelijke Netebekken en de omgeving van Hasselt. Ook voor de eerder als problematisch gerapporteerde zones met veel overschrijdingen (Hoogterrasafzettingen, zuidelijke heuvelstreken) zijn weinig veranderingen op te merken, zodat het overschrijdingspercentage op zoneniveau hoog blijft (tot 70 % voor HHZ 23 op het niveau van de bovenste filter).

Daarentegen kan een lichte daling van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties voor enkele grotere zones zoals de Vlaamse Vallei (HHZ 21 – afname van gemiddeld ca. 3,5 mg NO₃⁻/l sinds 2005 op eerste filter) en het dun Quartair dek op de Ieperse Klei (HHZ 32 – afname van gemiddeld meer dan 4 mg NO₃⁻/l) worden vastgesteld. Deze verbeteringen bepalen ook voor een groot stuk de evolutie voor heel Vlaanderen.

Terwijl in Limburg en de zuidelijke heuvelstreken potentieel zeer kwetsbare zones aanwezig zijn - een sterke uitspoeling van nitraat naar het grondwater is hier niet verwonderlijk - heeft men in West-Vlaanderen eerder met minder kwetsbare lagen te maken. Dit is onder andere te wijten aan de koppeling van de kwetsbaarheid aan de diepte (neemt toe met de potentiële diepte van nitraatverontreiniging), met andere woorden de aanwezigheid van vrij smalle, ondiepe watervoerende lagen. De hoge nitraatconcentraties in het ondiepe grondwater van West-Vlaanderen zijn het gevolg van een hoge stikstofinput in combinatie met zeer korte transportwegen. Naast de potentiële kwetsbaarheid van watervoerende lagen spelen dus bemestingstoepassing en genomen beschermingsmaatregelen een rol bij de interpretatie van de meetresultaten.

Ook klimatologische aspecten hebben een invloed. Afhankelijk van het jaarlijkse neerslagoverschot in combinatie met de bodemdoorlatendheid en evapotranspiratie-effecten kan dit in bepaalde gebieden tot een verschillende grondwateraanvulling leiden. In Zuid-Limburg zijn de infiltratiehoeveelheden in vergelijking met het noordelijke gedeelte van Vlaanderen vrij beperkt. Terwijl in de Noorderkempen de grotere hoeveelheid infiltrerend water bij het nitraattransport naar het grondwater tot verdunningseffecten leidt, komt het in Zuid-Limburg dus eerder tot een opconcentratie van nitraat in het percolatiewater en daarmee ook in het grondwater. Ondanks een eerder beperkte nutriënteninput in Zuid-Limburg kunnen dus de fysische randvoorwaarden hier geregeld tot overschrijdingen van de nitraatnorm leiden. Bovendien heeft men hier in het algemeen met langere transportwegen te maken, zodat de mogelijke effecten van een bijgestuurd mestbeleid, met inbegrip van derogatie, pas met een grotere vertraging kunnen worden waargenomen. In het algemeen wordt derogatie in de zuidelijke gedeeltes van Limburg en Vlaams-Brabant beperkt toegepast, zodat de hieraan gekoppelde effectenbeoordeling voor deze streken minder belangrijk blijkt.

De langere reistijden van enkele jaren en meer voor het percolatie- en het grondwater zijn ook één van de redenen waarom in de (reeds sinds 1995 bestaande) beschermingszone van de Zanden van Brussel (ten zuiden en oosten van Brussel) ook in 2008 nog altijd geen duidelijke verbetering van de grondwaterkwaliteit vast te stellen is. Hier zijn wel dikke onverzadigde zones aanwezig (lokaal 30-40 m) en zijn de vooral zandige sedimenten sterk geoxideerd, zodat nitraat niet tegengehouden of via reductieprocessen verwijderd wordt. In deze regio is evenwel weinig landbouw aanwezig. Een duidelijke verbetering zal in de Zanden van Brussel pas op langere termijn meetbaar zijn.

4.2.2.3 Evolutie van de gemiddelde fosfaatconcentratie van de bovenste filter

De evolutie van de fosfaatconcentratie in het grondwater is tot op heden minder gedetailleerd onderzocht, gezien de relatief hoge fosfaatsnormen voor de milieukwaliteit in grondwater (maximaal toelaatbare concentratie van 5 mg P₂O₅/l). Kwaliteitsnormen voor fosfaat in drinkwater zijn daarenboven afgeschaft, zodat het hoofdprobleem beperkt is tot de mogelijke impact van fosfaat op grondwaterafhankelijke terrestrische en aquatische ecosystemen. Er bestaat een kans op mogelijke eutrofiëring van deze ecosystemen. De fosfaatgehalten in grondwater in kwelzones (en daarmee de baseflow) zijn slechts beperkt gekend, omdat het merendeel van de putlocaties in infiltratiegebieden en transitiezones gelegen is.

Hoge fosfaatgehalten in het grondwater zijn in hoofdzaak te wijten aan natuurlijke processen. Zo worden maximale, natuurlijke concentraties tot boven de maximaal toelaatbare fosfaatconcentratie gemeten in het verzilte grondwater van de kuststreek (Polders). Algemeen is de impact van fosfaat op de oppervlaktewaterkwaliteit gekoppeld aan het fosfaatretentievermogen van de watervoerende lagen. Dit kan nogal variabel zijn. Buiten de kuststreek worden licht verhoogde fosfaatconcentraties gemeten in de zone van het Diestiaan (HHZ 63). Ook hier is de oorzaak eerder aan natuurlijke processen te wijten door de aanwezigheid van fosfaatsnodules in de sedimenten.

Mogelijk dient de maximaal toelaatbare fosfaatconcentratie in grondwaterlichamen in het kader van de interactie met terrestrische en aquatische ecosystemen te worden herzien naargelang de retentiecapaciteiten van het sediment en de impactdrempel naar eutrofiëring toe.

4.3 Nitraatresidu²⁰

4.3.1 CONCEPT VAN DE NITRAATRESIDUMETINGEN

Het nitraatresidu is de hoeveelheid reststikstof die in het najaar onder de vorm van nitraat achterblijft in het bodemprofiel. Het nitraatresidu wordt gemeten in de periode van 1 oktober tot en met 15 november, tot een diepte van 90 cm en is uitgedrukt in kilogram nitraatstikstof per hectare (kg NO₃-N/ha).

Het nitraatresidu dat achterblijft in de bodem op het einde van het groeiseizoen is een geschikt middel om de bemestingsstrategie op een perceel te beoordelen. Bovendien toont wetenschappelijk onderzoek²¹ aan dat hoe lager het nitraatresidu is, hoe kleiner het risico is op uitspoeling van nitraten naar oppervlakte- en grondwater gedurende de winter, en hoe kleiner het risico is op te hoge nitraatconcentraties in deze wateren.

Nitraatresidumetingen door de Mestbank

Omwille van het verband tussen enerzijds het nitraatresidu en anderzijds het risico op uitspoeling van nitraten naar oppervlakte- en grondwater, is het systematisch en op grote schaal meten van het nitraatresidu van landbouwgronden geïmplementeerd in het Mestdecreet. Daartoe voert de Mestbank elk najaar nitraatresidumetingen uit op een selectie van landbouwpercelen, de zogenaamde "controlepercelen".

De resultaten van deze nitraatresidumetingen worden getoetst aan een bepaalde grenswaarde, de zogenaamde "nitraatresiduwaarde". Een overschrijding van de nitraatresiduwaarde is gekoppeld aan bepaalde gevolgen, afhankelijk van het feit of het perceel in risicogebied²² ligt of niet. Deze maatregelen zijn vnl. sensibiliserend van aard.

Nitraatresidumetingen voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting

Landbouwers die een beheerovereenkomst verminderde bemesting sluiten met de VLM, brengen op bepaalde percelen minder mest op dan toegelaten volgens het Mestdecreet. Concreet betekent dit dat de hoeveelheid dierlijke mest beperkt wordt tot maximaal 140 kg N/ha/jaar en dat het totaal gebruik van stikstof minstens 30 % lager is dan de bemestingsnormen van het Mestdecreet.

In ruil voor de vrijwillige toepassing van deze maatregelen krijgen de landbouwers een vergoeding. Die wordt uitbetaald wanneer het nitraatresidu kleiner is dan een bepaalde grenswaarde. In het kader hiervan worden jaarlijks nitraatresidumetingen uitgevoerd op landbouwgrond waarop een beheerovereenkomst verminderde bemesting van toepassing is.

4.3.2 PROCEDURE VAN DE NITRAATRESIDUMETING

Alle staalnames en analyses van het nitraatresidu in het kader van het Mestdecreet en de beheerovereenkomst verminderde bemesting, worden uitgevoerd door erkende laboratoria. Deze laboratoria voeren hun staalnames en analyses correct en conform het compendium uit. Het compendium "Bemonsterings- en analysemethodes voor mest, bodem en veevoeder in het kader van het Mestdecreet" is te vinden op de website van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) (<http://www.emis.vito.be/index.cfm?PageID=439>).

Naar aanleiding van de discussie die vorig jaar is gerezen rond de resultaten van de staalnamecampagne van 2008, werd een breed overleg georganiseerd met onder meer de landbouworganisaties, de wetenschappers en de Mestbank om duidelijkheid te brengen over welke bemonstering- en analysemethodes het meest accurate resultaat opleveren. Immers, de correcte bepaling van het nitraatresidu is zowel voor de landbouwer, die eventueel maatregelen kan opgelegd krijgen bij een te hoog nitraatresidu, als voor de overheid, die met het instrument de waterkwaliteit wil blijven verbeteren, een uitermate belangrijk aandachtspunt.

Het overleg over de bemonstering- en analysemethodes resulteerde in een aanpassing van het compendium in juli 2009. In het aangepast compendium is opgenomen dat een nitraatresidubepaling enkel kan gebeuren op een vers bodemstaal of op een bodemstaal dat vooraf diepgevroren is. Deze methode zorgt ervoor dat eventuele vervluchtiging of omzettingen van stikstof, tot een minimum beperkt blijven.

²⁰ Meer informatie omtrent de evolutie van het nitraatresidu in Vlaanderen is te vinden in het rapport "Evaluatie van de metingen van het nitraatresidu", dat kan gedownload worden via <http://www.vlm.be/intermediairs/studies>.

²¹ N-(eco)² studie (2002): Bepaling van de hoeveelheid minerale stikstof in de bodem als beleidsinstrument; studie uitgevoerd door de Bodemkundige Dienst van België, Instituut voor Land- en Waterbeheer (KUL), Laboratorium voor Bodemvruchtbaarheid en -Biologie (KUL), Bodemkunde en Fertiliteit (UGent) en SADL (KUL), in opdracht van de Vlaamse Landmaatschappij.

²² In 2007 zijn de risicogebieden afgebakend als de VHA-zones (Vlaamse Hydrografische Atlas) of delen ervan waar de gemiddelde nitraatconcentratie in het oppervlaktewater hoger is dan 50 milligram nitraat per liter (mg NO₃/l).

De erkende laboratoria worden gevolgd en bijgestaan door de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) bij het implementeren van deze methode. De labo's worden, met het oog op een gedegen kwaliteitsopvolging, aan een audit onderworpen. Verder hebben de staalnemers in september 2009 een verplichte opleiding gevolgd. Tijdens de staalnamecampagne van 2009 zal de Mestbank, zoals elk jaar, de staalnemers op het veld controleren. Ook de GPS-datalogging door de staalnemers (waarbij de plaats en het tijdstip waar een staal wordt genomen, via GPS wordt geregistreerd), die vorig jaar voor het eerst getest werd, zal verder geoperationaliseerd worden (zie ook Hoofdstuk 5).

4.3.3 GEVOLGEN VAN EEN SLECHT NITRAATRESIDU

4.3.3.1 Gevolgen bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank

4.3.3.1.1 De nitraatresiduwaarde

De resultaten van de nitraatresiducontroles door de Mestbank worden getoetst aan een bepaalde grenswaarde, de "nitraatresiduwaarde". Met het oog op het realiseren van een goede waterkwaliteit was de nitraatresiduwaarde vastgelegd op 90 kg NO₃⁻-N/ha in 2007 en 2008. Deze nitraatresiduwaarde werd afgeleid op basis van de N-(eco)² studie die werd afgerond in 2002. Deze studie stelde gedifferentieerde normen voor, variërend tussen 40 en 100 kg NO₃⁻-N/ha, die in de wetgeving werden vertaald in een uniforme nitraatresiduwaarde van 90 kg NO₃⁻-N/ha. Deze nitraatresiduwaarde werd niet afgetoetst met de grondwaterkwaliteit.

In het Mestdecreet is opgenomen dat vanaf 2009 nieuwe nitraatresiduwaarden worden vastgelegd, op basis van de evaluatie van de nitraatresidumetingen en wetenschappelijk onderzoek. Bovendien voorziet het Mestdecreet in een differentiatie naargelang relevante gewasgroepen en naargelang het al dan niet over een zandgrond gaat.

4.3.3.1.2 Maatregelen bij een te hoog nitraatresidu

De maatregelen die verbonden zijn aan het overschrijden van de nitraatresiduwaarde zijn vnl. van sensibiliserende aard. Immers, het doel van de nitraatresiducontrole is de landbouwers bewust te maken van het belang van oordeelkundige bemesting zodat het nitraatresidu in het najaar zo laag mogelijk is en het risico op uitspoeling van nitraten naar grond- en oppervlaktewater zoveel mogelijk beperkt wordt. Enkel bij hoge overschrijdingen van de nitraatresiduwaarde, voorziet het Mestdecreet in de mogelijkheid om een administratieve geldboete op te leggen.

Tabel 71 geeft een overzicht van de maatregelen uit het Mestdecreet, bij een overschrijding van de nitraatresiduwaarde. Deze maatregelen zijn afhankelijk van de ligging van het bemonsterde perceel, binnen of buiten risicogebied, en de hoogte van het nitraatresidu.

Bij een overschrijding van de nitraatresiduwaarde binnen risicogebied gelden enerzijds de begeleidende maatregelen (audit, bemestingsplan en -register, drie opvolgstalen) en anderzijds verliest de landbouwer het recht op derogatie op het bemonsterde perceel in het daaropvolgende jaar. Bij een grote overschrijding van de nitraatresiduwaarde in risicogebied, kan hier bovenop ook een administratieve geldboete opgelegd worden. De grenswaarde waarboven een boete opgelegd kan worden, bedraagt $F \times$ de nitraatresiduwaarde. De F -waarde vangt variatie op de nitraatresidubepaling op, en laat toe om niet meteen een geldboete op te leggen bij een beperkte overschrijding van de nitraatresiduwaarde. Voor de staalnamecampagne van 2007, bedroeg de F -waarde 15/9 wat de grenswaarde voor het opleggen van een boete op 150 kg NO₃⁻-N/ha brengt. Voor de nitraatresiducontroles van 2008 werden geen boetes opgelegd. De F -waarden voor 2009 moeten nog vastgelegd worden door de Vlaamse regering.

Bij een overschrijding van de nitraatresiduwaarde buiten risicogebied, verliest de landbouwer het recht op derogatie op het bemonsterde perceel in het daaropvolgende jaar. Bij een grote overschrijding van de nitraatresiduwaarde buiten risicogebied, moet de landbouwer op hetzelfde perceel en op zijn kosten, een opvolgstaal laten nemen in het daaropvolgende jaar. De grenswaarde waarboven een opvolgstaal moet worden genomen, bedraagt $Y \times$ de nitraatresiduwaarde. Wanneer er dan opnieuw een overschrijding van een bepaalde grenswaarde ($Z \times$ de nitraatresiduwaarde) wordt vastgesteld, moet de landbouwer in het daaropvolgende jaar opnieuw een opvolgstaal laten nemen en ook een bemestingsplan en -register bijhouden. Voor de staalnamecampagne van 2007, bedroegen de Y - en Z -waarden 15/9 wat de grenswaarde waarboven een opvolgstaal moet worden genomen buiten risicogebied op 150 kg NO₃⁻-N/ha brengt. Voor de nitraatresiducontroles van 2008 werd geen verplichting opgelegd tot het nemen van opvolgstalen buiten risicogebied. De Y en Z waarden voor 2009 moeten nog vastgelegd worden door de Vlaamse Regering.

Tabel 71. Overzicht van de maatregelen uit het Mestdecreet, bij een overschrijding van de nitraatresiduwaarde, binnen en buiten risicogebied

Maatregelen binnen risicogebied	Maatregelen buiten risicogebied
> nitraatresiduwaarde	> nitraatresiduwaarde
- Verlies van recht op derogatie op het bemonsterde perceel - Begeleidende maatregelen: • audit • bemestingsplan en -register • drie nitraatresidubepalingen	- Verlies van recht op derogatie op het bemonsterde perceel
> F x nitraatresiduwaarde	> Y x nitraatresiduwaarde
- Verlies van recht op derogatie op het bemonsterde perceel - Begeleidende maatregelen - Administratieve geldboete	- Verlies van recht op derogatie op het bemonsterde perceel - Nitraatresidubepaling op kosten van de landbouwer op één perceel*
	> Z x nitraatresiduwaarde
	- Verlies van recht op derogatie op het bemonsterde perceel - Nitraatresidubepaling op kosten van de landbouwer op één perceel* - Bemestingsplan en -register

* De nitraatresidubepaling moet gebeuren op hetzelfde perceel. Als het perceel niet meer in gebruik is, wijst de Mestbank een ander perceel aan.

4.3.3.1.3 Maatregelen voor de staalnamecampagne van 2008

Naar aanleiding van de discussie rond de resultaten van de staalnamecampagne van 2008 en de aanpassing van het compendium, besliste de Mestbank dat de landbouwers die bij de staalnamecampagne van 2008 een nitraatresidu hadden van meer dan 90 kg NO₃-N/ha in risicogebied, in 2009 niet op eigen kosten een nitraatresidubepaling moeten laten uitvoeren op 3 percelen. Dit geldt ook voor landbouwers met een nitraatresidu van meer dan 150 kg NO₃-N/ha buiten risicogebied in 2008.

Bedrijven met een nitraatresidu van meer dan 90 kg NO₃-N/ha in risicogebied bij de staalnamecampagne van 2008, moesten voor 2009 wél een bemestingsplan opmaken en een bemestingsregister bijhouden. Dit stelt hen immers in staat om oordeelkundig te bemesten. Daarnaast zal de Mestbank bij deze bedrijven een sensibiliserende audit uitvoeren. Volgens een stand van zaken half november 2009 voerde de Mestbank op die manier al een 450-tal audits uit (zie 2.3.3). Een audit door de Mestbank draagt bij tot het vermijden van een te hoog nitraatresidu in de toekomst.

Op alle percelen met een nitraatresidu van meer dan 90 kg NO₃-N/ha bij de staalnamecampagne van 2008, is in 2009 geen derogatie mogelijk.

4.3.3.2 Gevolgen bij de nitraatresidumetingen voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting

Landbouwers met een beheerovereenkomst verminderde bemesting, de vroegere beheerovereenkomst water, brengen op vooraf gemelde percelen minder mest op dan toegelaten volgens het Mestdecreet. Ze houden ook een bemestingsregister voor hun percelen bij. In ruil voor de vrijwillige toepassing van deze maatregelen, krijgen de landbouwers een vergoeding. Eén van de voorwaarden voor de uitbetaling van de vergoeding, is dat het nitraatresidu kleiner is dan een bepaalde grenswaarde.

Vanaf 1 januari 2000 worden beheerovereenkomsten gesloten. Sindsdien zijn een aantal modaliteiten van de beheercontracten gewijzigd, onder meer door de overgang van PDPO I naar PDPO II²³:

De eerste contracten werden gesloten tussen 1 januari 2000 en 1 januari 2005. Voor deze **vaste contracten** die bestaan uit (voor 5 jaar) vaste percelen of detailgebieden, bedraagt de grenswaarde 90 kg NO₃-N/ha. De vergoeding bestaat uit een basisvergoeding en een supplement in functie van het behaalde resultaat. Als gedurende 2 opeenvolgende jaren een overschrijding van de grenswaarde wordt vastgesteld (of wanneer geen resultaat van de nitraatresidumeting bekend is), wordt het contract beëindigd. De laatste vaste contracten lopen af op 1 januari 2010.

²³ Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO). PDPO I liep van 2000 t.e.m. 2006, PDPO II loopt van 2007 t.e.m. 2013.

Voor de contracten gesloten op 1 oktober 2005 of 1 januari 2006, zogenaamde **variabele contracten** die bestaan uit een **vaste contractoppervlakte** waarvoor de landbouwer jaarlijks de percelen moet melden, bedraagt de grenswaarde eveneens 90 kg NO₃-N/ha. De vergoeding bestaat ook hier uit een basisvergoeding en een supplement in functie van het behaalde resultaat. Binnen de vaste contractoppervlakte kan de landbouwer jaarlijks kiezen op welke percelen hij verminderde bemesting wil toepassen. Als voor meer dan 90 % van de contractoppervlakte een overschrijding van de grenswaarde wordt vastgesteld (of wanneer geen resultaat van de nitraatresidumeting bekend is), wordt het contract beëindigd.

2007 was een overgangsjaar naar PDPO II. Omdat de voorwaarden voor de uitbetaling van de vergoeding gewijzigd werden in de loop van 2007 (onder andere door de overgang van een grenswaarde van 90 kg NO₃-N/ha naar een grenswaarde van 86 kg NO₃-N/ha), werden de contracten die onder voorbehoud waren gesloten in 2007, achteraf ontbonden.

Voor de **variabele contracten** gesloten vanaf 1 januari 2008 die bestaan uit een **minimale en maximale contractoppervlakte** waarvoor de landbouwer jaarlijks de percelen moet melden, bedraagt de huidige grenswaarde 86 kg NO₃-N/ha. Deze kan worden aangepast als de grenswaarde in het Mestdecreet wordt verlaagd of wordt gedifferentieerd naar gelang de teelt en textuur. De landbouwer kan jaarlijks kiezen op welke percelen hij verminderde bemesting wil toepassen, voor minstens de in het contract vastgelegde minimale oppervlakte. Als voor meer dan 90 % van de contractoppervlakte een overschrijding van de grenswaarde wordt vastgesteld (of wanneer geen resultaat van de nitraatresidumeting bekend is), wordt het contract beëindigd.

4.3.4 EVALUATIE VAN DE NITRAATRESIDUMETINGEN

4.3.4.1 Evaluatie van de nitraatresidumetingen door de Mestbank

4.3.4.1.1 Aantal bodemstalen en bemonsterde percelen

Tabel 72 geeft een overzicht van het aantal bodemstalen en percelen bemonsterd in opdracht van de Mestbank gedurende de afgelopen 5 jaren. Het aantal bemonsterde percelen neemt toe van zo'n 3.600 à 4.800 percelen in 2004 en 2005, tot 8.700 à 8.900 percelen in 2006 en 2007. In 2008 werden 9.212 controlestalen genomen op 7.383 percelen.

Voor het eerst in 2008 werden opvolgpercelen geselecteerd, ten gevolge van een te hoog nitraatresidu bij de staalnamecampagne van 2007. Bij een landbouwer met een perceel buiten risicogebied waarbij het nitraatresidu hoger was dan 150 kg NO₃-N/ha in 2007, werd ditzelfde perceel opnieuw geselecteerd voor een opvolgstaal in 2008. Bij een landbouwer met een perceel binnen risicogebied waarbij het nitraatresidu hoger was dan 90 kg NO₃-N/ha in 2007, werd ditzelfde perceel opnieuw geselecteerd voor een opvolgstaal in 2008, samen met nog 2 extra percelen. Als hetzelfde perceel niet opnieuw geselecteerd kon worden om één of andere reden, dan werd er een ander perceel geselecteerd bij deze landbouwer. In totaal werden 2.626 opvolgstalen genomen op 2.381 percelen.

Tabel 72. Evolutie van het totaal aantal bodemstalen en bemonsterde percelen bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank sinds 2004. De cijfers tussen haakjes hebben betrekking op respectievelijk controle- en opvolgstalen					
Jaar	2004	2005	2006	2007	2008
Bodemstalen	6.121	4.759	10.979	10.965	11.838 (9.212 / 2.626)
Percelen	4.852	3.625	8.891	8.723	9.764 (7.383 / 2.381)

4.3.4.1.2 Selectiecriteria

In 2004, 2005 en 2006 bestond de mogelijkheid om derogatie aan te vragen voor bepaalde teelten binnen de destijds afgebakende kwetsbare gebieden. In het kader van deze derogatie, controleerde de Mestbank minimum 5 % van de aangevraagde oppervlakte en 25 % van de aanvragers met een nitraatresidubepaling. Als het nitraatresidu hoger was dan 90 kg NO₃-N/ha, verviel voor dat perceel het recht op derogatie in het daaropvolgende jaar. In 2004 werden louter percelen bemonsterd in het kader van deze derogatie. In 2005 werd naast de controle op derogatie, ook een aantal bodemstalen genomen in gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende verbeterde en die mogelijk als kwetsbaar gebied afgebakend zouden worden in 2006. Deze afbakening werd echter niet doorgevoerd.

In 2006 werd eveneens een belangrijke fractie van de percelen geselecteerd in het kader van derogatie (42 %), maar werden extra bodemstalen genomen op percelen gelegen in de toen nog af te bakenen risicogebieden (10 %). Daarnaast werden 3.581 percelen (40 %) geselecteerd bij bedrijven die een waarschuwing gekregen hadden voor onvoldoende mestafzet (2.750 percelen) of overbemesting (831 percelen), op basis van de balans in 2004. Er werden tevens een aantal stalen genomen op percelen met een slecht nitraatresidu (> 150 kg NO₃-N/ha) in 2005 (1,2 %), waar na 1 september 2006 nog mest werd uitgereden (1,1 %), of die geselecteerd waren op basis van terreinervaring (0,4 %). Ten slotte werd 6 % van de bemonsterde percelen willekeurig geselecteerd (Tabel 73).

De ligging in risicogebied was het voornaamste selectiecriteria in 2007, goed voor 55 % van de bemonsterde percelen. Zoals bepaald in het Mestdecreet werd van elke landbouwer met percelen in risicogebied, minstens één perceel bemonsterd. Daarnaast vormt derogatie een tweede belangrijk criterium van selectie. In overeenstemming met de derogatiebeschikking werd een nitraatresidubepaling uitgevoerd bij 25 % van de landbouwers die derogatie aanvragen. In 2007 werd 27 % van de bemonsterde percelen geselecteerd omwille van een aanvraag voor derogatie.

In 2008 werden voor het eerst opvolgstalen genomen, als gevolg van een te hoog nitraatresidu bij de staalnamecampagne in 2007. Van de 7.383 percelen die in 2008 geselecteerd waren voor een controlestaal, werd 77 % geselecteerd omwille van de ligging in risicogebied. Derogatie vormt het tweede criterium van selectie, goed voor 20 % van de bemonsterde controlepercelen. In 2008 werd 3,1 % van de controlepercelen geselecteerd omwille van de verlengde uitrijregeling.

Selectiecriteria	Aantal percelen			Aandeel		
	2006	2007	2008*	2006	2007	2008
Ligging in risicogebied	885	4.808	5.651*	10 %	55 %	77 %
Derogatie	3.690	2.370	1.454*	42 %	27 %	20 %
Slecht nitraatresidu voorgaande jaar	109	1.343	/	1,2 %	15 %	/
Verlengde uitrijregeling	97	/	232*	1,1 %	/	3,1 %
Terreinervaring	36	25	46*	0,4 %	0,3 %	0,6 %
Mestbalans (waarschuwing onvoldoende mestafzet/overbemesting)	3.581	34	/	40 %	0,4 %	/
Herselectie	/	54	/	/	0,6 %	/
Willekeurig	493	89	/	5,5 %	1,0 %	/
Totaal	8.891	8.723	7.383*			

* Het aantal percelen waarop een controlestaal genomen werd in 2008, per selectiecriteria (percelen waarop een opvolgstaal genomen werd in 2008, is niet opgenomen in de tabel).

4.3.4.1.3 Resultaten van de staalnamecampagne 2008

In 2008 was het gemiddeld nitraatresidu van alle percelen (controle- én opvolgpercelen samen) 75 kg NO₃-N/ha. Op de helft van de percelen werd een nitraatresidu van minder dan 59 kg NO₃-N/ha gemeten. 72 % van de percelen voldeed aan de nitraatresiduwaarde van 90 kg NO₃-N/ha in 2008.

Er zijn grote verschillen in nitraatresidu's tussen de verschillende gewassen, die beïnvloed kunnen worden door onder meer verschillen in bemesting (tijdstip, aanwendingsmethode, soorten meststoffen en bemestingsdosissen) en gewasspecifieke eigenschappen (bewortelingsdiepte, oogstresten en groeiperiode). Daarnaast kunnen ook andere factoren, eigen aan een bepaalde teelt, een invloed hebben op het nitraatresidu (bijvoorbeeld het nastreven van permanente begroeiing, voortdurende aandacht voor een optimale bodemvruchtbaarheid en koolstofgehalte, gepast reageren op weersomstandigheden, ...).

De verschillen in nitraatresidu's tussen gewassen, worden gevisualiseerd in Figuur 37. Deze figuur geeft voor de verschillende gewasgroepen, het cumulatief percentage percelen (controle- én opvolgpercelen samen) weer dat voldoet aan een bepaald nitraatresidu. De groenten worden niet weergegeven als gewasgroep, wegens de grote variatie in het nitraatresidu tussen verschillende groentesoorten. Figuur 37 situeert een aantal vaak bemonsterde groentesoorten ten opzichte van de overige gewasgroepen.

Naargelang het verloop van de curve, worden drie groepen gewassen onderscheiden:

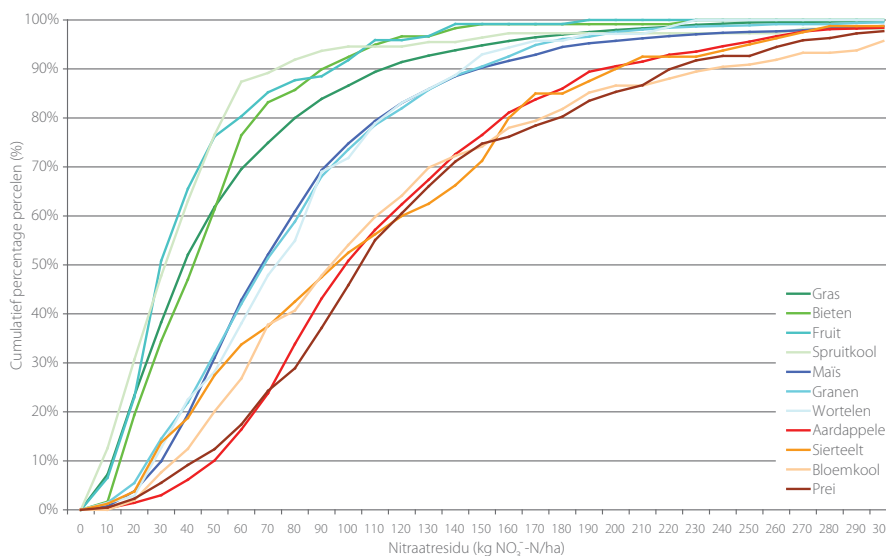
- gewassen met een goed nitraatresidu waaronder gras, bieten, fruit, maar ook een aantal groentesoorten zoals spruitkool en witloof;
- gewassen met een matig nitraatresidu waaronder maïs, granen, maar ook een aantal groentesoorten zoals wortelen en witte kool;
- gewassen met een slecht nitraatresidu waaronder aardappelen, sierteelt en groentesoorten zoals bloemkool en prei.

Net zoals in 2007 werden de beste resultaten waargenomen bij bieten, fruit en grasland in 2008. Ongeveer 90 % van de percelen voldeed aan de nitraatresiduwaarde. Het gemiddeld nitraatresidu van bieten, fruit en grasland bedroeg zo'n 40 à 50 kg NO₃⁻-N/ha. De verklaring voor de goede nitraatresidu's bij bieten is onder meer dat ze tot ver in het groeiseizoen stikstof kunnen opnemen. Daarnaast wordt de stikstofgift bij suikerbieten en meerjarig fruit meestal beperkt om een goede, kwaliteitsvolle opbrengst te garanderen.

Het nitraatresidu van granen en maïs was in 70 % van de gevallen lager dan de nitraatresiduwaarde van 90 kg NO₃⁻-N/ha in 2008. Het gemiddeld nitraatresidu van granen en maïs bedroeg ongeveer 80 kg NO₃⁻-N/ha. Een voorjaarsnsede gras kan bijdragen tot een verdere verlaging van de nitraatresidu's bij maïs, om de reden dat maïs pas laat in het groeiseizoen en gedurende een korte periode stikstof opneemt. Het inzaaien van een vanggewas na de oogst en alternatieven voor het uitrijden van mest op de graanstoppel, kunnen voor een verdere verbetering zorgen bij de granen.

Sierteelt en aardappelen waren nog steeds probleemteelten in 2008. Slechts een kleine helft van de percelen met aardappelen of sierteelt voldeed aan de nitraatresiduwaarde van 90 kg NO₃⁻-N/ha in 2008. Het gemiddeld nitraatresidu van deze gewassen bedroeg ruim 100 kg NO₃⁻-N/ha. Naast het verder ingang doen vinden van het sturen van watergift om groeistilstand te vermijden tijdens droge periodes, is er nood aan verdere innovatie en onderzoek om een bredere verbetering van het nitraatresidu te bewerkstelligen bij de teelt van aardappelen.

Er werden grote verschillen vastgesteld tussen het nitraatresidu van verschillende groentesoorten. Zo voldeed het gemiddeld nitraatresidu van witloof (ongeveer 20 kg NO₃⁻-N/ha), spruitkool (ongeveer 40 kg NO₃⁻-N/ha) en schorseneren (50 kg NO₃⁻-N/ha) aan de nitraatresiduwaarde. Bij de meeste groentesoorten werden echter hogere nitraatresidu's vastgesteld. Ondermeer bij prei, selder, bloemkool, spinazie en tuin- en veldbonen, loopt het gemiddeld nitraatresidu op tot 110 à 120 kg NO₃⁻-N/ha. Mogelijke oorzaken van de minder goede resultaten bij een aantal groentesoorten zijn de hoge bemestingsdosissen, de soms laat in het jaar toegediende bemesting, het ondiepe wortelstelsel van een aantal groenten (bijvoorbeeld sla en spinazie) en de mineralisatie van de oogstresten van een aantal groenten (bijvoorbeeld bloemkool en prei). Hierin liggen kansen voor innovatie.

Figuur 37. Cumulatief percentage percelen (controle- én opvolgpercelen samen) dat voldoet aan een bepaald nitraatresidu, per gewas, bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank in 2008

4.3.4.1.4 Evolutie van het nitraatresidu

Het percentage percelen bemonsterd in het kader van het Mestdecreet, dat voldoet aan de nitraatresiduwaarde is gestegen van zo'n 56 % in de periode 2004-2006 tot 72 à 74 % in 2007 en 2008 (Figuur 38). Het gemiddeld nitraatresidu is gedaald van zo'n 100 kg NO₃⁻-N/ha in de periode 2004-2006 tot 71 à 76 kg NO₃⁻-N/ha in 2007 en 2008 (Tabel 74).

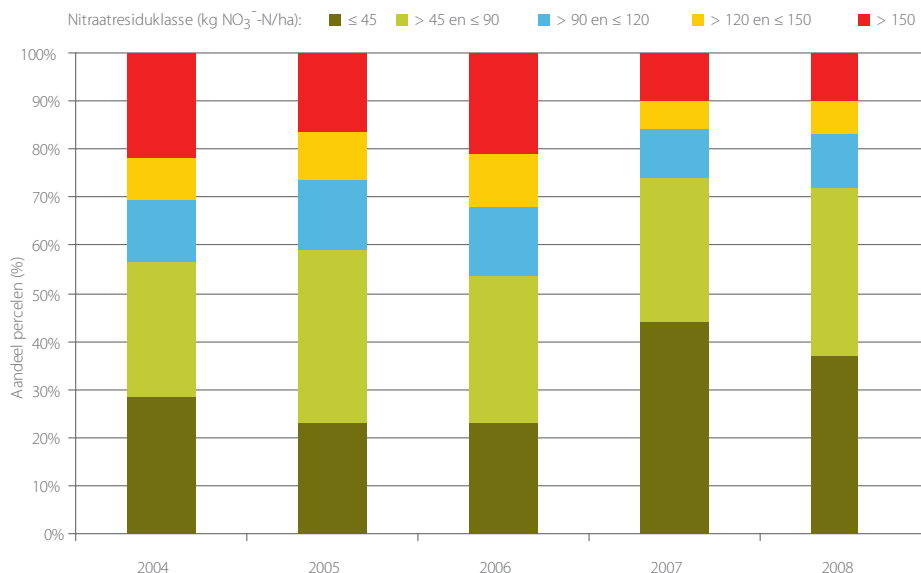
Het gemiddelde en de mediaan moeten geïnterpreteerd worden als indicatieve waarden voor de globale toestand van het nitraatresidu in een bepaald jaar. Een vergelijking tussen jaren moet evenwel met voorzichtigheid gebeuren aangezien elke staalnamecampagne anders opgebouwd is. Zo is niet elk gewas evenveel vertegenwoordigd in elke staalnamecampagne en zijn er verschillen in het nitraatresidu tussen verschillende gewassen.

Een andere manier om een globaal beeld te vormen van de evolutie van het nitraatresidu, is een **gewogen gemiddeld nitraatresidu** te beschouwen, gewogen naar de arealen van de gewassen in Vlaanderen. Hierbij worden blijvend en tijdelijk grasland, silo- en korrelmaïs, suiker- en voederbieten en wintertarwe in rekening gebracht, gewassen die samen ongeveer 80 % van het landbouwareaal innemen en waarvan sinds 2004 voldoende percelen bemonsterd werden bij de nitraatresiducontroles.

Het gewogen gemiddelde nitraatresidu is gedaald van 112 kg NO₃⁻-N/ha in 2004 tot 67 kg NO₃⁻-N/ha in 2008 (Tabel 74). De afname van het gewogen gemiddeld nitraatresidu sinds 2004, is te wijten aan de verbetering van het nitraatresidu bij gras, maïs en wintertarwe. De extrapolatie van de meetresultaten van de percelen geselecteerd omwille van bepaalde criteria (zoals ligging in risicogebied en derogatie), naar het volledige landbouwareaal in Vlaanderen, kan een overschatting betekenen van de hoogte van het gewogen gemiddeld nitraatresidu. Maar aangezien vooral de evolutie van belang is, is de vaststelling van een verbetering van het gewogen gemiddeld nitraatresidu vanuit milieukundig oogpunt uiteraard heel waardevol.

Nitraatresidu (kg NO ₃ ⁻ -N/ha)	2004	2005	2006	2007	2008
Gemiddelde	106	98	107	71	75
Mediaan	78	78	83	53	59
Gewogen gemiddelde*	112	99	91	70	67

* Gewogen naar de arealen blijvend en tijdelijk grasland, silo- en korrelmaïs, suiker- en voederbieten en wintertarwe (77 à 80 % van het totale landbouwareaal)

Figuur 38. Evolutie van de verdeling van de percelen over 5 nitraatresiduklassen (≤ 45 kg NO₃⁻-N/ha, > 45 en ≤ 90 kg NO₃⁻-N/ha, > 90 en ≤ 120 kg NO₃⁻-N/ha, > 120 en ≤ 150 kg NO₃⁻-N/ha, en > 150 kg NO₃⁻-N/ha) bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank tijdens de periode 2004-2008

De effectiviteit én de sensibiliserende waarde van het nitraatresidu als beleidsinstrument, wordt bevestigd door de resultaten van de nitraatresidumetingen op de opvolgpercelen. Opvolgpercelen zijn percelen die geselecteerd worden door de Mestbank voor een nitraatresidubepaling, naar aanleiding van een slecht nitraatresidu bij de staalnamecampagne van het voorgaande jaar.

Voor het eerst in 2008 werden opvolgpercelen bemonsterd ten gevolge van de staalnamecampagne van 2007. Bij een kleine helft van de landbouwers die 3 opvolgpercelen moesten laten bemonsteren in 2008 ten gevolge van een overschrijding van de nitraatresiduwaarde binnen risicogebied in 2007, voldeden alle opvolgpercelen aan de nitraatresiduwaarde in 2008. Bij ruim 70 % van de landbouwers die één opvolgperceel moesten laten bemonsteren in 2008 ten gevolge van een nitraatresidu van meer dan 150 kg $\text{NO}_3\text{-N/ha}$ op een perceel buiten risicogebied in 2007, voldeed het opvolgperceel aan de nitraatresiduwaarde in 2008.

4.3.4.2 Evaluatie van de nitraatresidumetingen voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting

4.3.4.2.1 Aantal bodemstalen

Beheerovereenkomsten lopen voor een periode van 5 jaar. Er wordt onderscheid gemaakt tussen vaste en variabele contracten. Bij vaste contracten, gesloten tussen 1 januari 2000 en 1 januari 2005, wordt een beheerovereenkomst toegepast op zogenaamde "beheerobjecten". Dit zijn vaste percelen of detailgebieden. Variabele contracten, gesloten vanaf 1 oktober 2005, bestaan uit een vaste of een minimale en maximale contractoppervlakte waarbinnen de landbouwer jaarlijks bepaalt op welke percelen hij verminderde bemesting toepast. Binnen de variabele contracten, wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds contracten gesloten op 1 oktober 2005 of 1 januari 2006, waarvoor nog een grenswaarde van 90 kg $\text{NO}_3\text{-N/ha}$ geldt en contracten gesloten vanaf 1 januari 2008, waarvoor de huidige grenswaarde 86 kg $\text{NO}_3\text{-N/ha}$ bedraagt.

Tot en met 2004 werden jaarlijks bij zo'n 2.200 landbouwers bodemstalen genomen in het kader van de beheerovereenkomst. Het aantal beheerobjecten dat jaarlijks werd bemonsterd in het kader van de vaste contracten, varieert tussen 18.500 en 22.000 beheerobjecten (Tabel 75). In 2005 lopen de eerste vaste contracten af. Hierdoor werden in 2005 minder bodemstalen genomen in het kader van deze vaste contracten. In 2006 en 2007 hebben nog slechts een 100-tal landbouwers bodemstalen laten nemen in het kader van een vast contract. In 2008 zakt dit verder tot slechts 74 landbouwers. Net zoals bij de controlestalen van de Mestbank, is elke bodemstaal representatief voor maximum 2 ha. Het aantal bodemstalen genomen in het kader van vaste contracten is slechts een fractie groter dan het aantal beheerobjecten. Dit geeft aan dat de meeste beheerobjecten een oppervlakte hebben van minder dan 2 ha.

Vanaf 1 oktober 2005 worden variabele contracten gesloten. In 2005 namen 240 landbouwers bodemstalen in het kader van een variabel beheercontract. In 2006 en 2007 steeg dit tot zo'n 1.500 landbouwers. In 2008 namen zo'n 1.300 landbouwers bodemstalen in het kader van een variabel contract, samen goed voor ongeveer 1.600 beheercontracten verdeeld over een areaal van 25.800 ha. Het aantal bodemstalen genomen bij variabele beheercontracten is aanzienlijk hoger dan het aantal percelen. Dit geeft aan dat de oppervlakte van percelen onder variabele contracten, in veel gevallen groter is dan 2 ha.

Tabel 75. Evolutie van het aantal bodemstalen, en bijhorend aantal landbouwers en oppervlakte, bemonsterd bij vaste contracten (gesloten tussen 1 januari 2000 en 1 januari 2005) en variabele contracten (gesloten vanaf 1 oktober 2005), bij de staalnamecampagnes voor de beheerovereenkomst sinds 2001

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vaste contracten								
Landbouwers	2.212	2.259	2.277	2.149	1.330	127	109	74
Beheerobjecten	21.840	22.036	21.310	18.547	7.393	719	417	285
Bodemstalen	22.545	22.592	21.916	19.165	7.610	768	434	303
Oppervlakte (ha)	30.442	30.488	29.689	26.119	10.558	1.079	618	423
Variabele contracten								
Landbouwers					238	1.556	1.492	1.294
Beheercontracten	/	/	/	/	484	1.799	1.778	1.582
Percelen	/	/	/	/	2.325	12.775	11.280	12.493
Bodemstalen	/	/	/	/	3.423	19.726	19.784	18.519
Oppervlakte (ha)	/	/	/	/	4.763	27.900	27.362	25.771
Totaal								
Landbouwers	2.212	2.259	2.277	2.149	1.568	1.683	1.601	1.368
Bodemstalen	22.545	22.592	21.916	19.165	11.033	20.494	20.218	18.822
Oppervlakte (ha)	30.442	30.488	29.689	26.119	15.321	28.979	27.980	26.194

4.3.4.2.2 Resultaten van de staalnamecampagne 2008

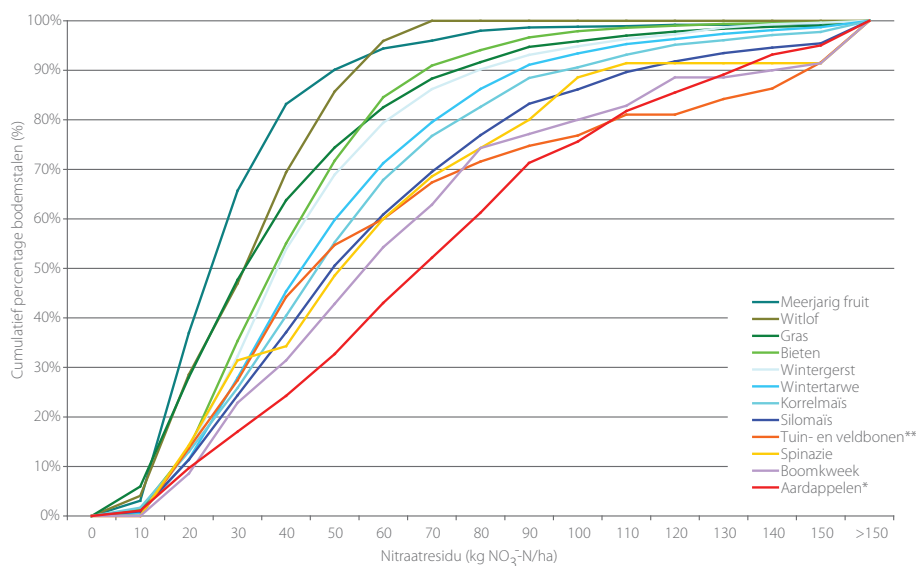
In 2008 bedroeg het gemiddeld nitraatresidu van alle bodemstalen genomen voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting 48 kg NO₃-N/ha. Op de helft van de bodemstalen werd een nitraatresidu van minder dan 39 kg NO₃-N/ha gemeten. 91 % van de bodemstalen voldeed aan de nitraatresiduwaarde van 90 kg NO₃-N/ha, goed voor een bemonsterd areaal van 23.753 ha. 58 % van de bodemstalen voldeed aan de nitraatresidurichtwaarde van 45 kg NO₃-N/ha.

De verschillen in nitraatresidu's tussen gewassen, worden gevisualiseerd in Figuur 39. Net zoals bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank, zijn gras, bieten en fruit gewassen die goed scoren. Het percentage bodemstalen dat voldoet aan de nitraatresiduwaarde loopt op tot 95 à 99 %. Het gemiddeld nitraatresidu van bieten, fruit en grasland bemonsterd voor de beheerovereenkomst, bedraagt zo'n 30 à 40 kg NO₃-N/ha en is hiermee iets lager dan bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank.

Maïs en de meeste graansoorten volgen op de tweede plaats. Het gemiddeld nitraatresidu van granen en maïs in het kader van de beheerovereenkomst verminderde bemesting in 2008, bedraagt zo'n 50 à 60 kg NO₃-N/ha en is lager dan bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank. Ongeveer 90 % van de bodemstalen met granen en maïs voldoet aan de nitraatresiduwaarde.

Aardappelen en sierteelt scoren iets minder goed dan de andere gewassoorten, alhoewel opmerkelijk betere resultaten gehaald worden dan bij de nitraatresiducontrolecontroles van de Mestbank. Zo voldoet 70 à 80 % van de bodemstalen aan de nitraatresiduwaarde, en bedraagt het gemiddeld nitraatresidu van aardappelen en sierteelt zo'n 70 kg NO₃-N/ha.

Ook voor de meeste groentesoorten worden opmerkelijk betere resultaten gehaald bij de nitraatresidumetingen voor de beheerovereenkomst dan bij de controlemetingen door de Mestbank. Zo is het gemiddeld nitraatresidu van alle groentesoorten bemonsterd voor de beheerovereenkomst, ook van iets moeilijkere groenteteelten zoals tuin- en veldbonen en spinazie (60 à 70 kg NO₃-N/ha), lager dan de nitraatresiduwaarde. Bij witloof en spruitkool wordt een gemiddeld nitraatresidu van zo'n 30 kg NO₃-N/ha vastgesteld, wat vergelijkbaar is met de waarde vastgesteld bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank. De data van de beheerovereenkomst geeft aan dat ook voor de meeste groentesoorten een laag nitraatresidu haalbaar is.

Figuur 39. Cumulatief percentage bodemstalen dat voldoet aan een bepaald nitraatresidu, per gewas, bij de staalnamecampagne voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting van 2008 (*: voor consumptie, **: andere dan droog geoogst)

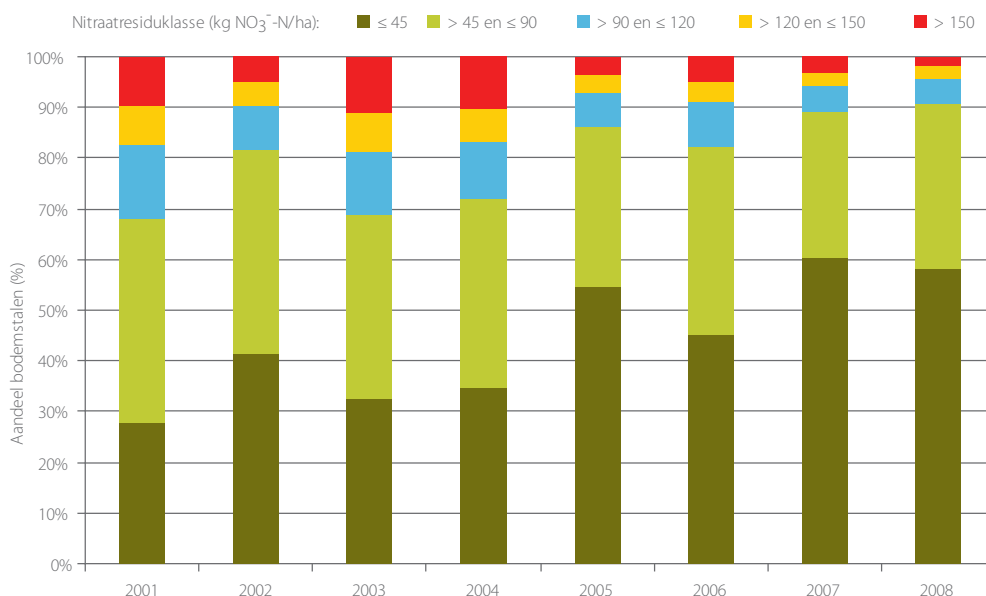
4.3.4.2.3 Evolutie van het nitraatresidu

Net zoals bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank, wordt ook bij de staalnamecampagnes voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting, een positieve evolutie van het nitraatresidu vastgesteld. Het percentage bodemstalen dat voldoet aan de nitraatresiduwaarde is gestegen van 68 % in 2001 tot 91 % in 2008 (Figuur 40). Het gemiddeld nitraatresidu is gedaald van 94 kg NO₃⁻-N/ha in 2001 tot 48 kg NO₃⁻-N/ha in 2008 (Tabel 76).

In tegenstelling tot bij de controlestalen genomen in opdracht van de Mestbank, is een vergelijking tussen jaren mogelijk op basis van het gemiddeld nitraatresidu en de mediaan. Dit omdat elke gewasgroep ongeveer evenveel vertegenwoordigd was in elke staalnamecampagne voor de beheerovereenkomst.

Tabel 76. Evolutie van het gemiddeld nitraatresidu en de mediaan (in kg NO₃⁻-N/ha) bij de staalnamecampagnes voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting, sinds 2001

Nitraatresidu (kg NO ₃ ⁻ -N/ha)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gemiddeld	94	64	80	77	53	61	50	48
Mediaan	67	53	63	61	41	49	37	39

Figuur 40. Evolutie van de verdeling van de bodemstalen over 5 nitraatresiduklassen (≤ 45 kg NO₃⁻-N/ha, > 45 en ≤ 90 kg NO₃⁻-N/ha, > 90 en ≤ 120 kg NO₃⁻-N/ha, > 120 en ≤ 150 kg NO₃⁻-N/ha, en > 150 kg NO₃⁻-N/ha) bij de staalnamecampagnes voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting tijdens de periode 2001-2008

4.3.4.3 Factoren die het nitraatresidu beïnvloeden

Er is een duidelijk verband tussen het nitraatresidu en de bemestingsstrategie. De bemesting zelf is helaas een onbekende factor in de huidige analyse van de resultaten. Er is immers geen informatie beschikbaar inzake de bemesting op perceelsniveau. Factoren in relatie tot de bemestingsstrategie die wél onderzocht konden worden, zijn de derogatie en de verlengde uitrijregeling. Het al dan niet toepassen van derogatie heeft geen eenduidige invloed op het nitraatresidu. Dit geeft aan dat, mits het respecteren van de derogatievoorwaarden, het toepassen van derogatie niet leidt tot systematisch hogere nitraatresidu's. De verlengde uitrijregeling lijkt dan weer een negatief effect te hebben op het nitraatresidu bij wintertarwe.

Het inzaaien van een nateelt of een groenbemester na de teelt van silomaïs of wintertarwe, vertaalt zich in een aantal situaties tot een lager nitraatresidu. De analyse van het effect van het al dan niet inzaaien van een nateelt of een groenbemester op het nitraatresidu, moet evenwel met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden omwille van onder meer het beperkt aantal bemonsterde percelen.

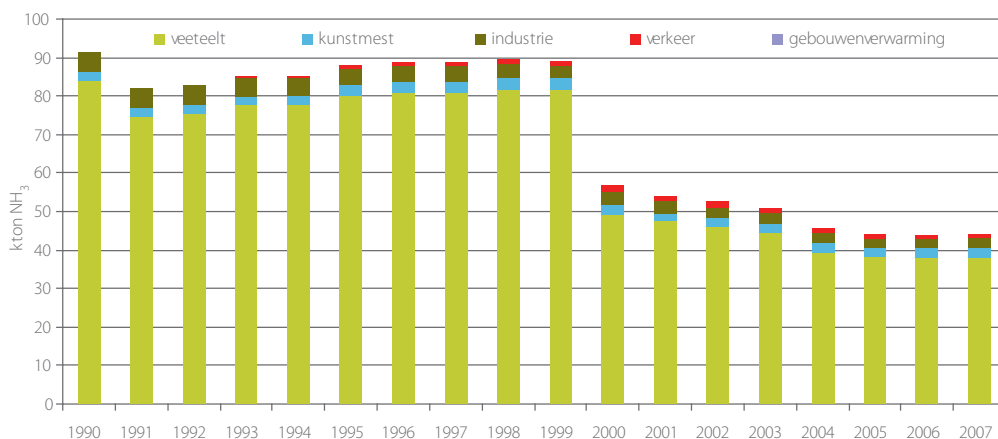
Op basis van de nitraatresidumetingen door de Mestbank is er een effect van het bodemtype op het nitraatresidu. Het effect van het bodemtype is afhankelijk van de gewassoort en is het meest uitgesproken bij gras. Er worden systematisch hogere nitraatresidu's vastgesteld bij gras op een kleibodem, dan op een ander bodemtype. Ook bij wintertarwe en silomaïs worden iets hogere residu's vastgesteld op een kleibodem dan op een ander bodemtype, maar dit effect is minder uitgesproken dan bij gras. De verschillen tussen zand-, zandleem- en leembodems zijn kleiner. Ook op basis van de nitraatresidumetingen voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting, is er doorgaans weinig verschil tussen zand-, zandleem- en leembodems.

4.4 Ammoniakemissie en -depositie

4.4.1 EVOLUTIE VAN DE AMMONIAKEMISSION IN VLAANDEREN

In Figuur 41 wordt de evolutie van de NH_3 -emissie in Vlaanderen voor de periode 1990-2007 weergegeven (bron: VMM). De totale NH_3 -emissie in Vlaanderen in 2007 bedraagt 44,0 kton NH_3 en ligt 1,0 kton beneden het in 2010 te realiseren NEC-plafond (45 kton NH_3).

De voornaamste bron van NH_3 -emissie is de landbouw. De NH_3 -emissies uit veeteelt (38,0 kton NH_3) en kunstmestgebruik (2,4 kton NH_3) vertegenwoordigen samen 92 % van de totale Vlaamse NH_3 -emissie. De overige emissies zijn afkomstig van industrie (2,7 kton NH_3), verkeer (0,8 kton NH_3) en huishoudens (0,013 kton NH_3). De NH_3 -emissie uit de sectoren landbouw en verkeer nemen jaar na jaar af.

Figuur 41. Evolutie van de NH_3 -emissie in Vlaanderen (in kton NH_3)

In opdracht van VMM werd een studie²⁴ uitgevoerd om het bestaande model dat de NH_3 -emissie uit landbouw berekent, te optimaliseren en te actualiseren. Doel van deze studie was de opmaak van een nieuw NH_3 emissie model, rekening houdende met de meest recente wetenschappelijk inzichten. Dit nieuwe model, het Emissie Model Ammoniak Vlaanderen (EMAV) beoogt alle NH_3 verliesposten (stal, opslag, aanwending, weide, mestverwerking, kunstmest) in rekening te brengen op basis van recente activiteitsdata (Mestbank dieraantallen, uitscheidingscijfers) en emissiefactoren.

Voor de jaren 2000-2007 werd de NH_3 -emissie uit veeteelt herrekend met het EMAV-model. De berekende emissies voor de periode 2000-2007 houden echter nog geen rekening met de impact van mestverwerking. Concreet werd het transport van mest naar mestverwerkingsinstallaties nog niet in rekening gebracht bij de nieuwe berekeningen. In termen van NH_3 -emissie betekent dit dat de aanwendingemissie van de verwerkte mest ten onrechte in rekening gebracht wordt bij het berekenen van de emissie voor het stadium "aanwending", terwijl de emissie die optreedt tijdens de verwerking van deze mest niet in rekening gebracht wordt. Rekening houdende met de hoeveelheid verwerkte mest in 2007, wordt ingeschat dat de werkelijke NH_3 -emissie uit veeteelt in 2007 ongeveer 0,7 kton lager zal liggen dan de gerapporteerde waarde van 38,0 kton NH_3 .

De NH_3 -emissie in 2007 ligt lager dan het in het Voortgangsrapport 2008 gerapporteerde cijfer. Dit is onder meer te wijten aan het feit dat het nieuwe NH_3 -emissiecijfer voor 2007 enkel rekening houdt met de runderen van aangifteplichtige landbouwbedrijven en de afgetopte excretiecijfers voor melkkoeien.

Voor 2008 kon nog geen berekening uitgevoerd worden aangezien de dieraantallen 2008 op het moment dat VMM de rapportering afsloot nog niet gekend waren. We stellen echter vast dat de dierlijke stikstofproductie in 2008 quasi ongewijzigd blijft ten opzichte van 2007 en dat het aandeel emissiearme stallen lineair blijft stijgen. Op basis hiervan zou besloten kunnen worden dat de emissie in 2008 niet sterk zal verschillen van de emissie in 2007. Opvallend is echter dat de hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde mest sterk is toegenomen tot 22,5 miljoen kg N in 2008. Meer mest naar de mestverwerking betekent minder mest naar landbouwgrond en dus minder NH_3 -emissie in het stadium "aanwending van mest". Doordat de NH_3 -emissie die ontstaat bij de verwerking van mest beduidend lager ligt dan wanneer mest aangewend wordt op landbouwgrond (zelfs bij emissiearme aanwending), zal de sterke toename van de hoeveelheid verwerkte mest voor een bijkomende reductie van de NH_3 -emissie van ongeveer 0,4 kton zorgen in 2008.

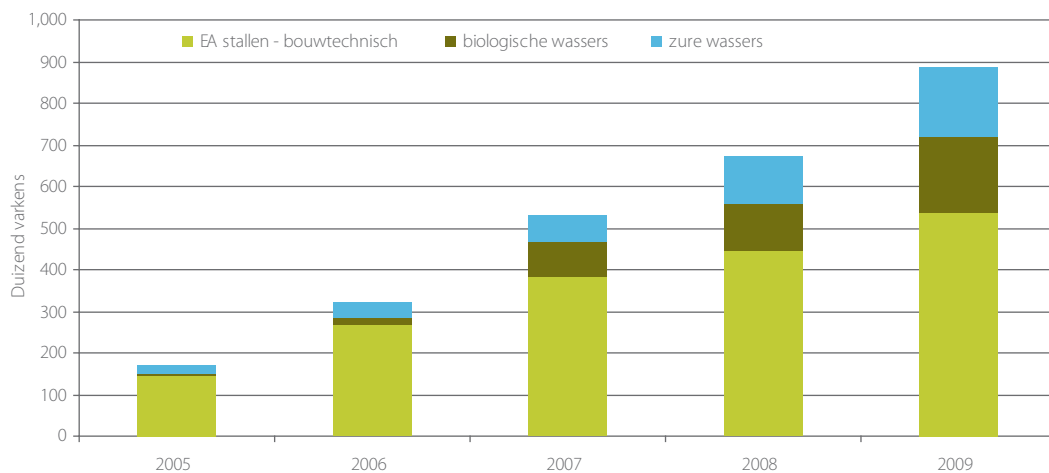
²⁴ ILVO (2009). *Optimalisering en actualisering van de emissie-inventaris ammoniak landbouw*.

4.4.2 EMISSIEARME STALLEN IN VLAANDEREN

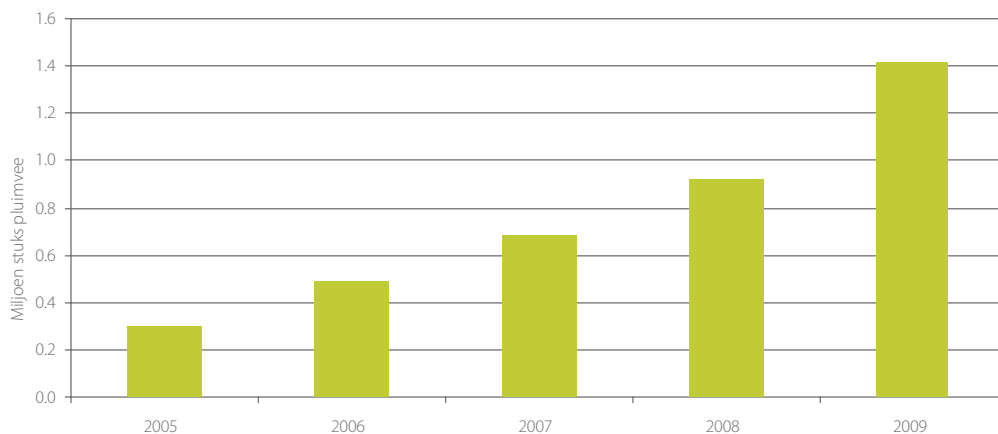
De Mestbank inventariseert het aantal dieren vergund in emissiearme stallen op basis van de milieuvergunningsaanvragen. Tabel 128 en Tabel 129 (als bijlage) geven per stalsysteem en per provincie het aantal varkens, respectievelijk het aantal stuks pluimvee, waarvoor tot september 2009 een vergunning voor een emissiearme stal uitgereikt werd. Het overgrote deel van de emissiearme stallen voor varkens wordt gebouwd in West-Vlaanderen (53 %), gevolgd door Antwerpen (24 %). Emissiearme stallen voor pluimvee worden vooral gebouwd in Antwerpen (49 %), gevolgd door Oost-Vlaanderen (22 %).

Het aandeel emissiearme stallen in Vlaanderen neemt gestaag toe. Begin september 2009 waren er ruim 885.000 varkens (waarvan 294.000 biggen) en bijna 1.413.000 stuks pluimvee (waarvan 77 % legkippen) in emissiearme stallen vergund. Figuur 42 en Figuur 43 geven een overzicht van de evolutie van het aantal varkens en stuks pluimvee vergund in emissiearme stallen sinds 2004.

Opvallend is dat het aandeel wassers bij emissiearme varkensstallen blijft toenemen: van 15 % in 2004-2005 tot 33 % in 2008 naar 40 % in september 2009. Wassers, zowel zure als biologische wassers, zijn efficiënte technieken om de ammoniakemissie uit stallen te reduceren. Ammoniakemissiereducties van 70 % en meer (zelfs oplopend tot 95 %) worden gerealiseerd. Tot 2006 opteerden de varkenshouders wanneer ze een emissiearme stal met wasser plaatsten in driekwart van de gevallen voor een zure wasser. De afgelopen 3 jaar stellen we vast dat even vaak voor een zure als een biologische wasser gekozen wordt.

Figuur 42. Evolutie van de emissiearme varkensstallen in de periode 2004-2009

Figuur 43. Evolutie van de emissiearme pluimveestallen in de periode 2004-2009

4.4.3 EVALUATIE VAN DE EFFECTEN VAN BEDRIJFSONTWIKKELING NA BEWEZEN MESTVERWERKING OP DE NH₃-EMISSIE IN 2010

In het kader van de NEC-richtlijn mag de NH₃-emissie in Vlaanderen in 2010 niet meer dan 45 kton NH₃ bedragen. Het Mestdecreet voorziet ontwikkelingsmogelijkheden voor individuele bedrijven door de overname van nutriëntenemissierechten enerzijds en na bewezen mestverwerking anderzijds. Aangezien de emissies uit veeteelt het grootste aandeel in de totale NH₃-emissie vertegenwoordigen, is het belangrijk de effecten van deze individuele bedrijfsontwikkeling op de NH₃-emissie te evalueren.

In het Voortgangsrapport 2008 werd een evaluatie uitgevoerd van het effect van de uitbreiding na bewezen mestverwerking op het NH₃-emissieplafond van 2010. Bij deze berekeningen werd telkens vertrokken van gemaximaliseerde activiteitsdata (worst-case scenario). Zo werden bijvoorbeeld alle runderen in Vlaanderen, en dus niet enkel de runderen van aangifteplichtige landbouwbedrijven, in rekening gebracht en de niet afgetopte einduitscheidingscijfers voor melkkoeien. Dit bracht de geschatte NH₃-emissie in 2007 op 39,0 kton NH₃. Bovendien werd voor de evaluatie naar 2010 toe aangenomen dat de hoeveelheid verwerkte mest enkel toenam met de voor de uitbreiding vereiste hoeveelheid en dat het aandeel aan emissiearme stallen lineair toenam. Rekening houdend met deze uitgangspunten, bleek uit de evaluatie dat indien alle aanvragen voor uitbreiding na bewezen mestverwerking anno 2008, welke een nettoproductie van 3,5 miljoen kg N bedroeg, effectief gerealiseerd worden, dit het NH₃-emissieplafond van 2010 niet in het gedrang bracht. De NH₃-emissie werd in dat geval geschat op 39,8 kton NH₃ in 2010 wat 0,4 kton NH₃ lager is dan het vooropgestelde plafond van 40,2 kton voor de veeteeltsector.

Ondertussen zijn de aanvraagdossiers voor een uitbreiding na bewezen mestverwerking behandeld en werd een uitbreiding van 3,2 miljoen kg N nettoproductie toegekend (onder de vorm van NER-MVW). Dit betekent niet dat deze uitbreidingen ook effectief al gerealiseerd zijn. De veehouders hebben immers nog tot 2010 om deze uitbreidingen effectief te realiseren.

Voor 2009 werden er 410 aanvragen voor uitbreiding na bewezen mestverwerking ingediend, goed voor een geschatte nettoproductie van 2,3 miljoen kg N (stand van zaken op 14 oktober 2009).

Vertrekkende van dezelfde uitgangspunten zoals besproken in het Voortgangsrapport 2008, werd opnieuw een evaluatie uitgevoerd om het effect van de aanvragen voor uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2009 op het realiseren van het NEC-plafond na te gaan. Hierbij werd opnieuw vertrokken van een worst-case scenario én werd rekening gehouden met de toegenomen export en verwerking in 2008. Uit de berekening blijkt dat, mochten alle aanvragen voor uitbreiding na bewezen mestverwerking anno 2009 ook effectief gerealiseerd worden, de NH₃-emissie in 2010 ingeschat wordt op 40,2 kton. Dit is een maximale inschatting gelet op de uitgangspunten. Rekening houdend met het feit dat uit de VMM rapportering blijkt dat de NH₃-emissie in 2007 maximaal 38 kton NH₃ bedraagt (zie 4.4.1) in plaats van de 39 kton NH₃ die als uitgangspunt genomen werd voor de evaluatiescenario's, mag gesteld worden dat er geen indicaties zijn dat de uitbreiding na bewezen mestverwerking het realiseren van het NEC-plafond in 2010 in het gedrang brengt.

4.4.4 AMMONIAKDEPOSITIE IN VLAANDEREN

4.4.4.1 Verzuring door droge en natte depositie

Verzuring wordt omschreven als de gezamenlijke effecten van luchtverontreinigende stoffen die via de atmosfeer worden aangevoerd en waaruit zwavelzuur (H₂SO₄) en salpeterzuur (HNO₃) kunnen gevormd worden. Menselijke activiteiten, voornamelijk het gebruik van fossiele brandstoffen en veeteelt, veroorzaken emissies van zwaveldioxide (SO₂), stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH₃).

De verzurende stoffen, en hun reactieproducten, worden via droge en natte depositie verwijderd uit de atmosfeer. Natte depositie is een proces waarbij de ontstane zuren uit de atmosfeer verdwijnen door uitregenen en uitwassen (de zogenaamde "zure regen"). Natte depositie is verantwoordelijk voor ongeveer 1/3de van de verzurende depositie. De overige 2/3de van de verzurende componenten verdwijnt uit de atmosfeer door droge depositie (absorptie door vochtige oppervlakken, afzetting van aerosoldeeltjes).

Deze zure deposities zorgen voor een aantasting van de ecosystemen (bijvoorbeeld heides en vennen, aantasting van visbestanden) door verzuring van de bodem en het oppervlaktewater en voor verhoogde nitraatgehaltes in het grondwater en de uitspoeling van metalen naar het grondwater.

4.4.4.2 Beleidsdoelstellingen voor verzurende deposities

Voor Vlaanderen werden er depositienormen vooropgesteld inzake verzurende deposities van SO_x , NH_x en NO_x . Tabel 77 geeft de beleidsdoelstellingen zoals beschreven in het MIRA-S voor de totale verzurende depositie. De doelstelling in het kader van de NEC-richtlijn werd opnieuw doorgerekend, en komt nu overeen met een gemiddelde totale depositie in Vlaanderen van 2.870 Zeq/ha.jaar (in plaats van de vermelde middellangetermijndoelstelling van 2.770 Zeq/ha.jaar in het MINA-plan 3).

Tabel 77. Beleidsdoelstellingen zoals beschreven in het MIRA-S (in Zeq/ha.jaar) voor verzurende depositie			
	MLTD (2010)	LTD 1 (2030)	LTD 2 (2030)
SO_x	600	327	70 à 163
NO_x	670	293	63 à 146
NH_x	1.600	780	167 à 390
Totale verzuring	2.870	1.400	300 à 700

LTD 1 = voor de meeste bosesystemen

LTD 2 = voor verzuringsgevoelige gebieden, zoals heide op zandgronden en kalkarme vennen

Naast de Vlaamse beleidsdoelstelling kunnen de gemeten NH_3 concentraties eveneens getoetst worden aan jaargrensen en richtwaarden voor vegetatie (Tabel 78) van de EU-richtlijn 2008/50/EG (voor SO_2 en NO_x) en de WGO doelstellingen (voor NH_3).

Tabel 78. Jaargrensen- en richtwaarden voor verzurende componenten (in $\mu\text{g}/\text{m}^3$)			
	SO_2	NO_x	NH_3
Jaargrensen- en richtwaarde vegetatie	20	30	8

4.4.4.3 Evolutie van de verzurende depositie in Vlaanderen²⁵

4.4.4.3.1 Resultaten van het depositiemeetnet verzuring

Het meetnet voor verzurende deposities bestaat uit negen meetpunten verspreid over Vlaanderen, waar zowel de natte als de droge depositie gemeten wordt.

Sinds januari 2008 zijn er 11 bijkomende meetplaatsen voor NH_3 -concentraties (passieve samplers) operationeel zodat er een betere spreiding is over Vlaanderen. VMM zal over de meetresultaten van deze bijkomende meetpunten eind 2009 rapporteren.

Natte depositie

De resultaten van de natte depositie in 2007 (Tabel 79) bevestigen min of meer de resultaten van de vorige meetjaren, rekening houdend met de neerslaghoeveelheden. De hoogste (totale) natte deposities worden gemeten in:

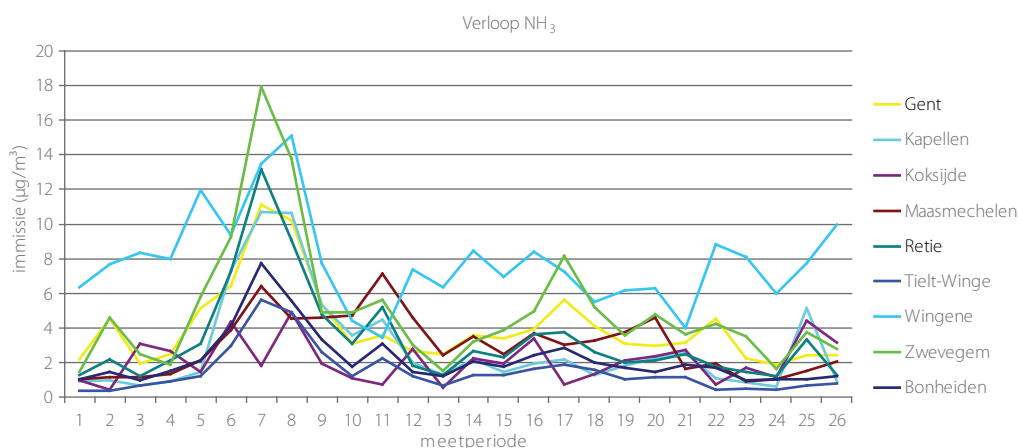
- Retie, waar beduidend meer neerslag viel dan in 2005 en 2006;
- Kapellen, met invloed van de Antwerpse haven;
- Wingene, waar veel intensieve veeteelt is.

²⁵ Bron: VMM (2009), "Zure regen" in Vlaanderen, Depositie meetnet verzuring 2007

Tabel 79. Natte depositie (Zeq/ha.jaar) in 2007 per meetplaats					
Meetplaats	Natte depositie (Zeq/ha.jaar) in 2007				
	NH ₄ ⁺	NO ₂ ⁻	NO ₃ ⁻	SO ₄ ²⁻	N+S
Bonheiden	341	5,1	194	280	820
Gent	481	6,8	249	400	1.137
Kappelle	506	5,9	277	486	1.275
Koksijde	336	4,1	235	388	963
Maasmechelen	441	5,4	280	324	1.050
Retie	585	7,3	270	368	1.230
Tielt-winge	338	4	219	265	827
Wingene	484	9,2	197	310	1.001
Zwevegem	379	6	193	280	857
Min.	336	4	193	265	820
Max.	585	9,2	280	486	1.275

Droge depositie

Figuur 44 toont de evolutie van de tweewekelijks gemeten NH₃-concentratie op de 9 meetplaatsen in de loop van 2007. Doorheen het jaar zijn er grote temporele en geografische verschillen in de NH₃-concentratie. De hoge pieken in het voorjaar die in bijna alle meetplaatsen genoteerd worden, zijn wellicht te wijten aan het uitrijden van de mest in het voorjaar. In Wingene worden jaarrond de hoogste NH₃-concentraties gemeten waardoor de jaargemiddelde NH₃-concentratie ook daar het hoogst is (7,95 µg/m³).

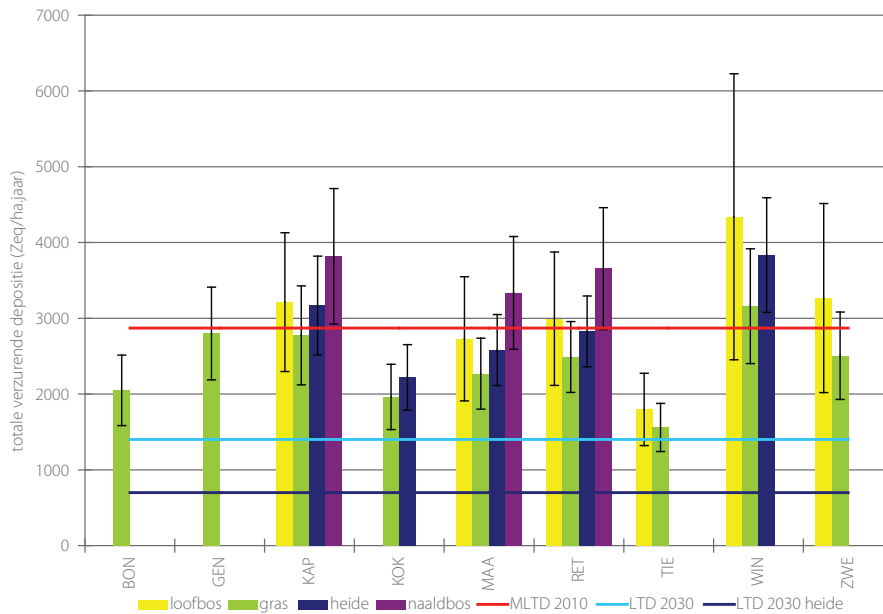

Figuur 44. Verloop van de NH₃-concentratie in de lucht op 9 meetplaatsen in 2007

Aan de hand van de gemeten luchtconcentraties en depositiesnelheden per vegetatietype, wordt de droge depositie berekend. De hoge luchtconcentratie aan NH₃ in Wingene, gecombineerd met het feit dat de depositiesnelheden voor de component NH₃ voor de verschillende vegetatietypes het hoogst is, leidt er logischerwijze toe dat in Wingene de hoogste (totale) droge deposities voor gras, loofbos en heide genoteerd worden (respectievelijk 2.159, 3.339 en 2.832 Zeq/ha.jaar).

Totale depositie

Figuur 45 toont de beleidsdoelstellingen, en de totale (SO_x + NO_x + NH_y) depositie per meetplaats en vegetatietype, waarbij enkel de vegetatietypes die voorkomen op de meetplaats en/of directe omgeving worden weergegeven.

Figuur 45. Totale verzurende depositie per meetplaats en vegetatietype

De totale verzurende depositie blijkt het hoogst te zijn in Wingene en Zwevegem, door hoge NH_3 -concentraties (landbouw en veeteelt) én in Kapellen, door hoge SO_2 en NO_2 concentraties (industrie, verkeer). Ook in Retie en Maasmechelen zijn de deposities vrij hoog. Vergeleken met de middellangetermijndoelstelling (tegen 2010) van de Vlaamse overheid, zijn er 10 overschrijdingen, waarvan 2 statistisch significant. De jaargrenswaarden voor SO_2 en NO_2 uit de Europese richtlijn 2008/50/EG en de jaarrichtwaarden voor NH_3 van de Wereldgezondheidsorganisatie worden op alle meetplaatsen gerespecteerd.

4.4.4.3.2 Trendanalyse van de meetdata van het depositiemeetnet verzuring 2001-2007

Er werd een methodiek²⁶ uitgewerkt om een trendanalyse op de meetdata van het depositiemeetnet verzuring mogelijk te maken, rekening houdend met de onzekerheden op de metingen. Deze methodiek laat toe om de meetdata op een robuuste manier te evalueren en de waargenomen trends ook op hun wetenschappelijke statistische significantie te toetsen.

Uit deze trendanalyse, uitgevoerd op de data van het depositiemeetnet verzuring voor de periode 2001-2007, kwamen de volgende conclusies naar voor:

Trends in luchtconcentraties

De luchtconcentraties van NH_3 , gemeten in het depositiemeetnet verzuring, nemen significant ($p < 0,05$) af tijdens de periode 2001-2007 in alle meetplaatsen behalve Maasmechelen. Dit in tegenstelling tot de luchtconcentraties van SO_2 en NO_2 welke géén significante trend vertonen, met uitzondering van een licht dalende trend in de SO_2 -concentraties in de meetplaats Zwevegem.

Trends in droge depositie

De afnames in NH_3 -luchtconcentraties weerspiegelen zich in de tijdstrends van droge depositie van NH_x met een gemiddelde jaarlijkse afname tussen de 65 zeq/ha/jaar (Kapellen) en 164 zeq/ha/jaar (Zwevegem) voor het vegetatietype gras.

Voor de depositiefluxen van SO_x en NO_y werden géén significante trends vastgesteld met uitzondering van een marginaal significante afname in de droge depositie van SO_x in de meetplaats Zwevegem. Deze afname kan een gevolg zijn van de afname in droge depositie van NH_3 te Zwevegem, gelet op het fenomeen van co-depositie van NH_x en SO_x .

De droge potentieel verzurende depositie van N+S neemt significant af tussen 2001 en 2007 in de meetplaatsen Gent, Koksijde, Mol/Retie, Tielt-Winge, Wingene en Zwevegem, met de grootste afname in Zwevegem ($189,28 \pm 89,96$ zeq/

²⁶ E. Deschepper (2008). Trendanalyse verzuring in Vlaanderen. Uitvoerder: UGent, in opdracht van VMM

ha.jaar) en Wingene ($147,42 \pm 75,92$ zeq/ha.jaar), zijnde meetplaatsen gelegen in een regio met hoge luchtconcentraties van NH_3 door intensieve veeteelt. Het is duidelijk dat de significant dalende trends voornamelijk door de dalende trends in NH_x worden veroorzaakt.

Trends in natte depositie

Voor de depositiefluxen van SO_x en NO_y werden géén significante trends vastgesteld, met uitzondering van een significante afname in de natte depositie van SO_x in Zwevegem ($19,5 \pm 14,56$ zeq/ha.jaar) en Wingene ($20,54 \pm 18,46$ zeq/ha.jaar). Gelet op de bemestingsdruk in West-Vlaanderen kan ook hier een verband bestaan met de trends in NH_x -depositie wegens co-depositie. De enige trend die werd vastgesteld voor de natte depositie van NH_x was een marginaal significant dalende trend in Wingene.

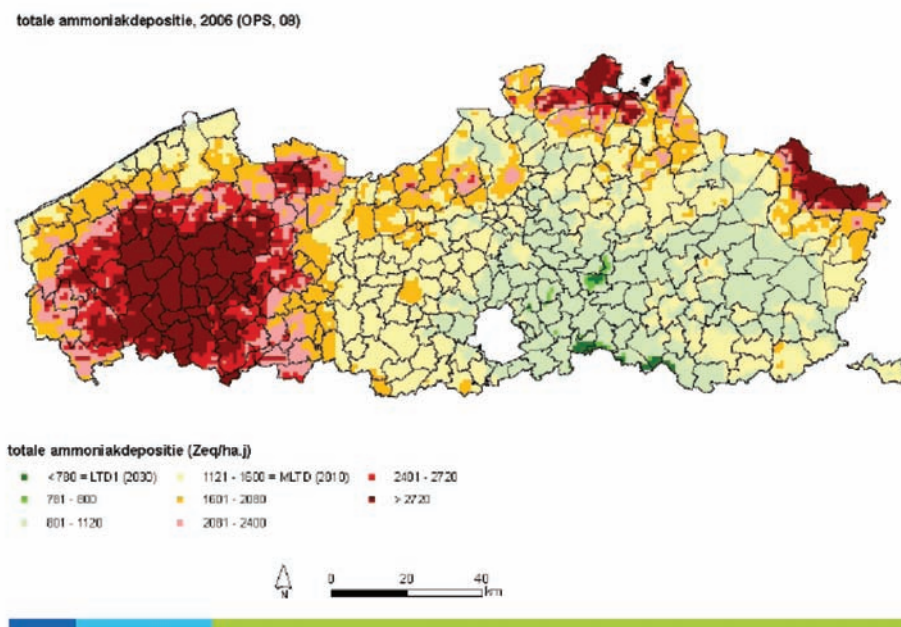
Uit de trendanalyse kan besloten worden dat de totale (nat+droog) potentieel verzurende depositie significant afneemt in de periode 2001-2007 in de meetplaatsen Gent, Mol/Retie, Wingene, Zwevegem. Deze dalende trend in totale depositie is voornamelijk te danken aan de dalende trends in droge depositie van NH_x als gevolg van de dalende NH_3 -emissies in gebieden met intensieve veeteelt.

4.4.4.3.3 Het OPS-model voor verzurende deposities

Om de verzurende depositie in Vlaanderen te evalueren, wordt niet alleen gebruikgemaakt van zowel droge als natte depositiemetingen maar ook van modelberekeningen. Het aantal punten waar de deposities gemeten worden, zijn immers onvoldoende in aantal om een volledig beeld van de totale verzurende depositie over het volledige Vlaamse grondgebied te geven.

Het OPS-model wordt reeds enige jaren gebruikt binnen de VMM rapportering inzake verzurende emissies en deposities. Het Operationeel Prioritaire Stoffen model, of afgekort OPS-model, is een atmosferisch transport- en dispersiemodel dat de impact van verzurende bestanddelen op lokale, maar vooral op regionale schaal modelleert. Het OPS-model berekent potentieel verzurende concentraties en deposities uitgaande van emissiegegevens, een meteorologische statistiek en gegevens over het receptorgebied. De computermodellen worden gevalideerd door toetsing aan werkelijk gemeten waarden uit het meetnet en worden jaar na jaar geoptimaliseerd.

Figuur 46 geeft de door het OPS-model berekende totale ammoniakdepositie weer. In gebieden met een groene kleur wordt de middellangetermijndoelstelling (nl. 1.600 Zeq/ha.jaar gehaald). In de donkerrode gebieden worden dan weer waarden opgetekend die zeer ver boven de doelstelling uitreiken.

Figuur 46. Totale depositie van ammoniak in 2006 in Vlaanderen, 1 x 1 km² receptorrooster

5 | CONTROLE

5.1 Handhaving

Het sluitstuk van de mestwetgeving is een adequate handhaving. De Mestbank staat in voor een efficiënte handhaving vanuit een breed sensibiliserende optiek en indien nodig gerichte sanctionering.

In lijn met het Milieuhandhavingsdecreet (zie 1.2.3) wordt gericht ingespeeld op de aard, de ernst en de omvang van de vastgestelde overtredingen. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor raadgevingen en aanmaningen. Terwijl een raadgeving een preventief instrument is ter voorkoming van een overtreding, is een aanmaning eerder een curatief instrument bij vaststelling van een lichte overtreding.

Voor de sanctionering is in hoofdzaak gekozen voor het soepele instrument van de administratieve geldboete. Alleen voor zeer ernstige overtredingen, wordt nog een strafrechterlijke vervolging ingesteld.

5.1.1 OVERZICHT HANDHAVING

5.1.1.1 Aantal inspectieverslagen en processen-verbaal

Tabel 80 geeft een overzicht van het aantal inspectieverslagen (IV's) en processen-verbaal (PV's) opgesteld naar aanleiding van controles door inspecteurs van de Mestbank, in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009). Inspectieverslagen (IV's) worden opgemaakt bij vaststelling van een administratieve inbreuk, processen-verbaal (PV's) bij een strafrechterlijke vervolging. Ook wanneer geen inbreuk wordt vastgesteld bij een controle, wordt een inspectieverslag opgemaakt. Dit is belangrijk om zicht te hebben op de frequentie van inbreuken tegen een bepaald aspect van de mestwetgeving.

Aanvankelijke verslagen hebben betrekking op aanvankelijke vaststellingen. Navolgende verslagen betreffen toelichtingen bij voorafgaande aanvankelijke verslagen. Een PV dat opgesteld wordt naar aanleiding van een vraag van het parket is een zogenaamd "PV naar aanleiding van een kantschrift". Met een "PV van inlichtingen" wordt een PV bedoeld dat opgesteld is naar aanleiding van een controle op een aspect waarover de Mestbank geen bevoegdheid heeft. Dit kan bijvoorbeeld een aspect van de Vlarew-wetgeving zijn, zoals de constructievoorschriften voor mestopslag.

In 2008 werden in totaal 3.444 inspectieverslagen en processen-verbaal opgesteld naar aanleiding van controles door inspecteurs van de Mestbank (Tabel 80). Begin september 2009 zijn in totaal 1.840 inspectieverslagen en processen-verbaal opgesteld (stand van zaken 11 september 2009). Het totaal aantal inspectieverslagen en processen-verbaal in 2009 zal nog verder stijgen door onder meer de terreincontroles in het kader van derogatie die plaatsvinden in het najaar van 2009 (zie de *controleactie derogatie* in 5.1.2.3). Ruim 90 % van het totaal aantal inspectieverslagen of processen-verbaal zijn aanvankelijke verslagen.

Inspectieverslagen of processen-verbaal kunnen opgesteld worden naar aanleiding van een terreincontrole, maar kunnen ook administratieve controles omvatten. Zo kunnen bepaalde bedrijfsgegevens administratief gecontroleerd worden of kunnen de mestafzetdocumenten (MAD) van een aantal erkende mestvoerders administratief doorgelicht worden.

Eén inspectieverslag of proces-verbaal kan betrekking hebben op meerdere soorten controles. Zo kan een transportcontrole bijvoorbeeld gecombineerd worden met een controle van de bemesting op het terrein. Hierdoor is het totaal aantal controles groter dan het aantal inspectieverslagen en processen-verbaal.

Tabel 80. Aantal inspectieverslagen (IV's) en processen-verbaal (PV's) per soort verslag, samen met het relatief aandeel van elk soort verslag, in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009)

Soort verslag	2008		2009	
	Aantal	%	Aantal	%
Aanvankelijk inspectieverslag (IV)	2.881	84 %	1.630	89 %
Aanvankelijk proces-verbaal (PV)	277	8 %	112	6 %
Aanvankelijk proces-verbaal (PV) met kantschrift	3	0 %	2	0 %
Navolgend inspectieverslag (IV)	117	3 %	36	2 %
Navolgend proces-verbaal (PV)	44	1 %	15	1 %
Navolgend proces-verbaal met kantschrift	121	4 %	44	2 %
Proces-verbaal van inlichtingen	1	0 %	1	0 %
Totaal	3.444		1.840	

5.1.1.2 Aantal controles

Het totaal aantal controles en de onderlinge verhouding van de soorten controles kan van jaar tot jaar verschillen in functie van de jaarlijks vastgelegde accenten in het controleactieplan van de Mestbank. Tabel 81 geeft een overzicht van het aantal controles per soort controle en het relatieve aandeel van een bepaald controleproces ten opzichte van het totaal aantal controles in 2008 en 2009.

In 2008 vonden in totaal zo'n 5.200 controles plaats. Volgens een stand van zaken op 11 september 2009 vonden er 2.200 controles plaats in 2009. Het aantal controles in 2009 zal nog oplopen. Volledige cijfers voor het kalenderjaar 2009 zullen gerapporteerd worden in het volgende Voortgangsrapport.

De meest voorkomende controles zijn transportcontroles. Transportcontroles omvatten enerzijds terreincontroles van mesttransporten uitgevoerd door erkende mestvoerders, door geregistreerd verzenders, in het kader van burenregelingen, ... Anderzijds omvatten transportcontroles ook administratieve doorlichtingen van erkende mestvoerders. Zowel in 2008 als in 2009 zijn 60 à 80 % van de transportcontroles gerichte terreincontroles van transporten gereden door erkende mestvoerders, waarbij de erkenning, het gebruik van AGR-GPS (Automatische Gegevens Registratie - Global Positioning System) en de mestafzetdocumenten gecontroleerd worden. Hierbij aansluitend werden in de loop van 2009 ook staalnames van de getransporteerde mest uitgevoerd door de inspecteurs van de Mestbank.

Een ander belangrijk controleproces is de controle van de bemesting of de aanwending van mest. Hierbij wordt op het terrein gecontroleerd of de bemesting plaatsvindt conform de mestwetgeving. Zo wordt gecontroleerd of er geen overbemesting plaatsvindt, of de mest emissiearm aangewend wordt, of de uitrijregeling en de afstandsregels gerespecteerd worden, of er geen mest opgebracht wordt op drassige of bevroren grond, In 2008 werden 625 controles van bemesting uitgevoerd, in 2009 werden 217 controles van bemesting uitgevoerd (stand van zaken 11 september 2009).

Een administratieve controle bestaat uit een controle van gegevens op het bureau, zonder contact met de landbouwer of betrokkene. Het gaat hier bijvoorbeeld over een screening in het kader van de aanpak van de mest(on)balans of om een voorbereiding van een controle. In 2008 namen dergelijke administratieve controles 10 % van het totaal aantal controles in.

Een controle van percelen gebeurt voornamelijk in het kader van derogatie. Bij één controle kunnen meerdere percelen gecontroleerd worden. Het aantal perceelscontroles in 2009 zal nog toenemen wanneer de najaarscontroles van de percelen in het kader van derogatie afgerond zijn.

Een controle van de beheerovereenkomsten omvat een controle op het terrein van de naleving van de voorwaarden van verschillende soorten beheerovereenkomsten (beheerovereenkomst verminderde bemesting, perceelsrandenbeheer, erosiebestrijding, ...). De controles op beheerovereenkomsten vertegenwoordigen 9 % van het totaal aantal controles in 2008.

De controle van registers omvat onder meer de controle van dierregisters, perceelsregisters en voederregisters van landbouwbedrijven. Deze controles worden voornamelijk uitgevoerd in het kader van de terreincontroles van derogatiebedrijven, maar ook in het kader van de naleving van de voorwaarden van de beheerovereenkomst verminderde bemesting. In 2008 namen de controles van de registers 7 % van het totaal aantal controles in. Het aantal controles van registers in 2009 zal nog toenemen wanneer de najaarscontroles van bedrijven in het kader van derogatie afgerond zijn. Een controle van het register is een belangrijk controleproces bij de controles van derogatiebedrijven.

Een doorlichting van alle aanvoer en afvoer van dierlijke mest op een bepaald landbouwbedrijf vindt voornamelijk plaats bij bijvoorbeeld een bedrijfscontrole in het kader van derogatie, maar kan ook gebeuren in het kader van de aanpak van de mest(on)balans.

Bij een controle van de veebezetting wordt ter plaatse het aantal dieren gecontroleerd. Hierbij aansluitend wordt vrijwel altijd het dierregister gecontroleerd. Verder kunnen ook de uitscheidingscijfers nagekeken worden en de bewijsstukken ter staving van een bepaald nutriëntenbalansstelsel.

Een controle van de mestopslag omvat een nazicht van de opslag op het terrein en een controle of de constructie conform de Vlaremwetgeving is. Het kan hier enerzijds gaan over mestopslagen bij landbouwbedrijven maar anderzijds ook over mestopslagen bij intermediairs zoals verzamelpunten of bewerkers/verwerkers.

Een controle van de aangifte bestaat uit een administratieve controle van aangiftegegevens, zoals het kunstmestgebruik, de mestopslag, het nutriëntenbalansstelsel, Dergelijke controle kan plaatsvinden in het kader van verschillende thema-acties, zoals bedrijfscontroles in het kader van derogatie of bij de aanpak van de mestbalans in (on)evenwicht .

Bij een controle van lozingen wordt gecontroleerd of er mest geloosd wordt in het oppervlaktewater. De vaststelling van een lozing kan plaatsvinden bij terreinvaststellingen in het kader van verschillende thema-acties of op basis van bijvoorbeeld een melding bij de Mestbank.

In het najaar voert de Mestbank controle uit op de staalnemers die ingeschakeld worden voor een nitraatresidubepaling.

Tabel 81. Aantal controles per soort controle, samen met het relatief aandeel van elke soort controle ten opzichte van het totaal aantal controles, in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009)

Soort controle	2008		2009	
	Aantal	%	Aantal	%
Transport	1.633	31 %	1.282	58 %
Bemesting / Aanwending	625	12 %	217	10 %
Administratieve controle	540	10 %	318	14 %
Percelen	830	16 %	39	2 %
Beheerovereenkomst	466	9 %	76	3 %
Registers	348	7 %	29	1 %
Aanvoer / Afzet landbouwbedrijf	261	5 %	99	5 %
Veebezetting	182	4 %	38	2 %
Mestopslag	145	3 %	50	2 %
Aangifte	83	2 %	31	1 %
Lozingen	53	1 %	21	1 %
Staalnemer	33	1 %	/	
Totaal	5.199		2.200	

5.1.1.3 Aantal controles met inbreuken

Van de 2.881 aanvankelijke inspectieverslagen opgesteld in 2008, werden er bij 84 % geen inbreuken tegen de mestwetgeving vastgesteld. Volgens een stand van zaken op 11 september 2009 werden er bij 76 % van de aanvankelijke inspectieverslagen opgesteld in de loop van 2009 geen inbreuken vastgesteld. De aanvankelijke processen-verbaal daartegen werden allemaal opgesteld ten gevolge van een inbreuk tegen een of meerdere aspecten van de mestwetgeving.

Hieronder wordt voor elke soort controle het aantal controles weergegeven waarbij er één of meerdere inbreuken werden vastgesteld in 2008 en 2009 (Tabel 82).

Bij ongeveer 30 % van de transportcontroles werden één of meerdere inbreuken tegen de vervoersreglementering vastgesteld in 2008 en 2009. Een ander belangrijk controleproces waarbij zowel in 2008 als in 2009 significante inbreuken werden vastgesteld, is de controle van de bemesting of de aanwending van mest. Bij 17 à 19 % van de controles werden één of meerdere inbreuken vastgesteld.

Andere controleprocessen waarbij significante inbreuken werden vastgesteld, zijn de controles van de registers en de controles van de aanvoer en afvoer van dierlijke mest op landbouwbedrijven. Deze controles worden voornamelijk uitgevoerd in het kader van de terreincontroles van derogatiebedrijven.

Bij een controle van de constructievoorschriften van de mestopslag werden relatief weinig inbreuken vastgesteld in 2008. De controle van de constructievoorschriften werd vaak gecombineerd met een nazicht van eventuele lozingen. Hiertegen werden wel relatief veel inbreuken vastgesteld. Bij ruim 30 % van de controles in het kader van lozingen in 2008 werd een inbreuk vastgesteld. Het relatief hoge percentage controles met inbreuken is deels toe te schrijven aan de gerichte aard van de controle op lozingen. Zo gebeurt het nazicht van eventuele lozingen voornamelijk na een melding, een interne vraag, een vraag van andere overheden of van de politie. Hiernaast kan de vaststelling van lozingen ook ad hoc gebeuren, in het kader van andere thema-acties.

Bij de controle van percelen en de naleving van de voorwaarden van verschillende beheerovereenkomsten, werden weinig inbreuken vastgesteld in 2008. Ten slotte werden ook weinig inbreuken vastgesteld tijdens de controle van staalnemers in het kader van de nitraatresiducampagne in 2008.

Tabel 82. Aantal controles met inbreuken per soort controle, samen met het relatief aandeel van de controles met inbreuken ten opzichte van het totaal aantal controles voor elke soort controle, in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009)

Soort controle	2008		2009	
	Aantal controles met inbreuken	% t.o.v. totaal	Aantal controles met inbreuken	% t.o.v. totaal
Transport	457	28 %	367	29 %
Bemesting / Aanwending	107	17 %	41	19 %
Administratieve controle	70	13 %	95	30 %
Percelen	25	3 %	0	0 %
Beheerovereenkomst	16	3 %	2	3 %
Registers	61	18 %	9	31 %
Aanvoer / Afzet landbouwbedrijf	62	24 %	28	28 %
Veebezetting	18	10 %	9	24 %
Mestopslag	5	3 %	6	12 %
Aangifte	8	10 %	2	6 %
Lozingen	17	32 %	12	57 %
Staalnemer	1	3 %	/	
Totaal	847	16 %	571	26 %

Er wordt dieper ingegaan op de inbreuken vastgesteld bij de transportcontroles, bij de controles van de bemesting en aanwending van mest, bij de perceels- en bedrijfscontroles in het kader van derogatie, en bij de controles van de staalnemers tijdens de nitraatresiducampagne, bij de beschrijving van de gerichte controleacties.

5.1.2 GERICHTE CONTROLEACTIES

5.1.2.1 Transportcontroles

5.1.2.1.1 Omschrijving van de controleactie

Net zoals in voorgaande jaren, lag in het voorjaar van 2009 het accent van handhaving op het opvolgen van de bemesting. Sinds 2006 is er een doorgedreven samenwerking met de politiediensten in het kader van deze controleactie. Er wordt naar gestreefd om in de toekomst politiediensten vaker autonoom controles te laten uitvoeren op de vervoersreglementeringen in het kader van het Mestdecreet.

Door de AGR-GPS-verplichting bij de erkende mestvoerders klasse Ben C, kunnen de controles gericht worden uitgevoerd. De voorwaarden verbonden aan de transporten door erkende mestvoerders laat ook een zekere mate van toezicht toe. Zo maakt de voormelding van een transport, een terreincontrole op deze transporten goed mogelijk. Niet enkel de transporten door erkende mestvoerders worden gecontroleerd, maar ook de documenten voor burenregelingen worden nagekeken. Daarnaast omvatten transportcontroles ook de controle van EVOA-documenten (Europese Verordening Overbrenging van Afvalstoffen) bij export of import van mest opgenomen in deze controleactie.

Naast deze transportcontroles worden ook administratieve doorlichtingen van erkende mestvoerders uitgevoerd. Hierbij worden onder meer de erkenning en de transportdocumenten gedurende een bepaalde periode (doorgaans 1 maand) inhoudelijk gecontroleerd.

5.1.2.1.2 Aantal gecontroleerde mestafzetdocumenten

Tabel 83 geeft het aantal gecontroleerde mestafzetdocumenten (MAD) weer in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009). In 2008 werden in totaal bijna 1.700 mestafzetdocumenten gecontroleerd. Volgens een tussentijdse stand van zaken op 11 september 2009 werden in 2009 reeds een 1.600-tal mestafzetdocumenten gecontroleerd.

In 2008 werden bij een 500-tal gecontroleerde mestafzetdocumenten één of meer onregelmatigheden vastgesteld. Het aantal mestafzetdocumenten met inbreuken vertegenwoordigt ongeveer 1/3de van het totaal aantal gecontroleerde mestafzetdocumenten in 2008. Hieraan werd een aanmaning of een administratieve geldboete gekoppeld. In 2009 werden bij ruim 700 mestafzetdocumenten één of meerdere inbreuken vastgesteld. Het aantal mestafzetdocumenten met inbreuken is hoger dan in 2008 omdat in 2009 meer mestafzetdocumenten administratief werden gecontroleerd in het kader van een doorlichting van twee mestvoerders in de provincie Antwerpen.

Tabel 83. Totaal aantal gecontroleerde mestafzetdocumenten (MAD) en aantal mestafzetdocumenten waarbij wel of geen inbreuken werden vastgesteld bij transportcontroles in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009)

Provincie	2008			2009		
	Aantal MAD met inbreuk(en)	Aantal MAD zonder inbreuken	Aantal MAD	Aantal MAD met inbreuk(en)	Aantal MAD zonder inbreuken	Aantal MAD
Antwerpen	123	386	509*	380	323	703*
Limburg	68	176	244	34	95	129
Oost-Vlaanderen	114	188	302	133	175	308
Vlaams-Brabant	28	164	192	21	128	149
West-Vlaanderen	193	229	422	150	167	317
Totaal	526	1.143	1.669	718	888	1.606

*Van het totaal aantal gecontroleerde mestafzetdocumenten in de provincie Antwerpen, werd respectievelijk 25 % en 48 % gecontroleerd in het kader van een administratieve doorlichting in 2007 en 2008.

Eén van de voorwaarden inzake controle opgenomen in de derogatiebeschikking, behelst de controle van minstens 1 % van alle mesttransporten. In 2008 stemde dit overeen met zo'n 1.290 te controleren transporten, een doelstelling die gehaald werd. Ook in 2009 zal deze doelstelling gehaald worden.

Tabel 84 geeft het aantal mestafzetdocumenten weer waarbij een aanmaning werd gegeven of een administratieve geldboete werd opgelegd, ten gevolge van inbreuken vastgesteld bij transportcontroles in 2008 en 2009. In 2008 werden in totaal bij 526 gecontroleerde mestafzetdocumenten onregelmatigheden vastgesteld, waarvan bij 336 mestafzetdocumenten (20 %) ernstige onregelmatigheden werden vastgesteld. Deze ernstige onregelmatigheden hadden een administratieve geldboete tot gevolg. Bij de overige 190 gecontroleerde mestafzetdocumenten met onregelmatigheden werd een aanmaning gegeven. In 2009 werden relatief meer geldboetes opgelegd dan in 2008, ten gevolge van de doorlichting van twee mestvoerders in de provincie Antwerpen.

Tabel 84. Aantal mestafzetdocumenten (MAD) waarbij een aanmaning werd gegeven of een geldboete werd opgelegd ten gevolge van één of meerdere inbreuken vastgesteld bij transportcontroles in 2008 en 2009, samen met het relatief aandeel ten opzichte van het totaal aantal gecontroleerde MAD (stand van zaken 11 september 2009)

	2008		2009	
	Aantal	% t.o.v. totaal	Aantal	% t.o.v. totaal
Aantal MAD met aanmaning	190	11 %	178	11 %
Aantal MAD met administratieve geldboete	336	20 %	540	34 %
Totaal aantal MAD met inbreuken	526	32 %	718	45 %

5.1.2.1.3 Inbreuken vastgesteld bij transportcontroles

Tabel 85 geeft een overzicht van het aantal inbreuken vastgesteld bij transportcontroles van mestafzetdocumenten in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009). Omdat er meer dan één inbreuk kan vastgesteld worden bij de controles van mestafzetdocumenten, is het totaal aantal inbreuken groter dan het totaal aantal mestafzetdocumenten waarbij inbreuken werden vastgesteld. In 2008 en 2009 werden 720 à 880 inbreuken vastgesteld tegen de vervoersreglementering.

De meest voorkomende inbreuken tegen de vervoersreglementering zijn het niet of niet correct gebruiken van AGR-GPS, het ontbreken van een mestafzetdocumenten en niet volledig ingevulde mestafzetdocumenten (Tabel 85). Deze inbreuken vertegenwoordigen samen ruim 60 % van het totaal aantal vastgestelde inbreuken tegen de vervoersreglementering. Het niet of niet correct voor- of namelden van transporten is goed voor zo'n 12 à 17 % van het totaal aantal inbreuken. Andere inbreuken tegen de vervoersreglementering omvatten onder meer het ontbreken van een kentekens aan de voorruit, geen AGR-nummer op het AGR-GPS-apparaat, een transport door een niet erkende mestvoerder,

Tabel 85. Aantal inbreuken vastgesteld bij transportcontroles van mestafzetdocumenten (MAD) in 2008 en 2009, per soort inbreuk, samen met het relatief aandeel ten opzichte van het totaal aantal inbreuken (stand van zaken 11 september 2009)

Soort inbreuk	2008		2009	
	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal
Geen of niet correct gebruik AGR-GPS	251	35 %	483	55 %
Geen MAD of niet volledig ingevuld MAD	218	30 %	71	8 %
Niet of niet correct voor/namelden	121	17 %	108	12 %
Geen vereiste documenten (attesten, vignetten, ...)	79	11 %	55	6 %
Foutief ingevuld MAD	37	5 %	152	17 %
Andere inbreuken vervoersreglementering	16	2 %	10	1 %
Totaal	722		879	

Tabel 86 geeft een overzicht van het aantal aanmaningen en geldboetes opgelegd bij inbreuken tegen de vervoersreglementering in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009). Globaal gezien werd bij 70 % van de inbreuken een administratieve geldboete opgelegd. Bij 30 % van de inbreuken werd een aanmaning gegeven. Daarnaast geven de inspecteurs van de Mestbank in een aantal gevallen ook raadgevingen bij terreincontroles waarbij geen inbreuken werden vastgesteld.

Tabel 86. Aantal aanmaningen en geldboetes bij inbreuken vastgesteld bij transportcontroles van mestafzetdocumenten (MAD) in 2008 en 2009, per soort inbreuk (stand van zaken 11 september 2009)

Soort inbreuk	2008			2009		
	Aantal inbreuken	Aanmaningen	Geldboetes	Aantal inbreuken	Aanmaningen	Geldboetes
Geen of niet correct gebruik AGR-GPS	251	90	161	483	87	396
Geen MAD of niet volledig ingevuld MAD	218	74	144	71	40	31
Niet of niet correct voor/namelden	121	17	104	108	10	98
Geen vereiste documenten (attesten, vignetten, ...)	79	28	51	55	31	24
Foutief ingevuld MAD	37	9	28	152	39	113
Andere inbreuken vervoersreglementering	16	7	9	10	7	3
Totaal	722	225	497	879	214	665

5.1.2.1.4 Staalnames van getransporteerde mest tijdens transportcontroles

Tot 2007 had de Mestbank een beperkte mogelijkheid om meststalen te nemen. Vanaf het najaar van 2008 is de nodige expertise en aangepast materiaal voorzien om mesttransporten te bemonsteren. Vanaf 2009 worden met behulp van 2 staalname-aanhangwagens, regelmatige staalnames van de mest uitgevoerd bij de controles van mesttransporten.

Meststaalnames worden onaangekondigd en steekproefsgewijs uitgevoerd, op alle klassen van vervoerders (A, B, C, E en burenenregelingen) en verspreid over heel Vlaanderen. Vlak voor het vertrek wordt een aflading gemaakt van MTIL (Mesttransport Internet Loket), de internetapplicatie waarin erkende mestvoerders de geplande mesttransporten moeten voormelden. Dit geeft een indicatie van de streek waarin die dag veel transporten gereden zullen worden. Mede op basis hiervan wordt beslist waar de controles die dag uitgevoerd zullen worden. Het is uitdrukkelijk de bedoeling om een spreiding over Vlaanderen te bekomen, dus ook in de gebieden waar minder transporten gekend zijn, worden monsters genomen. Een staalname wordt in de meeste gevallen gecombineerd met een administratieve controle van de transportdocumenten en de erkenning van de vervoerder. De bemonstering van de mest vindt plaats bij het laden of lossen van een vracht.

De analyseresultaten van de meststaalname worden overgemaakt aan de aanbieder en de afnemer van de mest en aan de mestvoerder. Als de afwijking tussen de analyseresultaten en de samenstelling van de mest zoals doorgegeven op het mestafzetdocument groter is dan 20 %, worden de analyseresultaten in rekening gebracht voor de bemonsterde vracht.

In 2009 werden een 450-tal meststalen genomen bij de terreincontroles van mesttransporten. Van 426 meststalen zijn analyseresultaten beschikbaar (stand van zaken 30 september 2009). Tabel 87 en Tabel 88 geven een overzicht van het aantal mestanalyses per mestsoort en van de relatieve afwijking van de stikstof- en fosfaatsamenstelling van de mest bepaald op basis van een mestanalyse ten opzichte van deze vermeld op het mestafzetdocument.

De gemiddelde samenstelling van de mest volgens de mestanalyse is voor de meeste mestsoorten lager dan de gemiddelde samenstelling vermeld op het mestafzetdocument. Voor effluënten daarentegen wordt aanzienlijk meer N en P₂O₅ gemeten in het meststaal dan er vermeld wordt op het mestafzetdocument.

De afwijking tussen de samenstelling volgens de mestanalyse en wat er vermeld wordt op het mestafzetdocument, wordt geëvalueerd door 2 parameters. Enerzijds wordt het gemiddeld relatief verschil berekend per mestsoort, als het gemiddelde van de relatieve verschillen tussen de samenstelling volgens de mestanalyse en het mestafzetdocument. Anderzijds wordt ook het relatief verschil van de gemiddelde samenstellingen volgens de mestanalyse en het mestafzetdocument berekend.

Globaal gezien wordt 20 % minder N vastgesteld volgens de analyse dan volgens wat vermeld is op het mestafzetdocument. Voor P_2O_5 wordt gemiddeld 23 % minder vastgesteld volgens de analyse dan volgens het mestafzetdocument. Concreet betekent dit dat de afnemers van dierlijke mest in werkelijkheid doorgaans minder nutriënten ontvangen dan wat vermeld staat op het mestafzetdocument.

Er worden verschillen vastgesteld tussen mestsoorten, met mestkalveren met een kleine gemiddelde afwijking aan de ene kant tot effluenten met een grote gemiddelde afwijking aan de andere kant van het spectrum (Tabel 87 en Tabel 88).

Tabel 87. Aantal mestanalyses, gemiddelde stikstofsamenstelling volgens het mestafzetdocument (MAD) en volgens de mestanalyse (in kg N/ton), samen met het gemiddeld relatief verschil tussen de samenstelling volgens de mestanalyse en het mestafzetdocument (%) en het relatief verschil van de gemiddelde samenstelling volgens de mestanalyse en het mestafzetdocument (%) (stand van zaken 30 september 2009)

Mestsoort	Mestvorm	Aantal analyses	kg N/ton MAD	kg N/ton analyse	Gemiddeld relatief verschil	Relatief verschil van gemiddelden
Effluent van mestverwerking	Effluent	20	0,26	0,75	-209 %	-193 %
Gemengd	Mengmest	12	7,96	7,03	11 %	12 %
Mestkalveren	Mengmest	17	2,97	3,12	-6 %	-5 %
Mestvarkens	Mengmest	64	7,90	6,05	22 %	23 %
Mestvarkens (brijbakken)	Mengmest	141	9,25	6,82	21 %	26 %
Runderen	Mengmest	69	4,69	4,02	12 %	14 %
Zeugen en biggen	Mengmest	87	4,51	4,21	6 %	7 %
Andere		16	6,63	5,12	22 %	23 %
Totaal		426	6,53	5,23	4 %	20 %

Tabel 88. Aantal mestanalyses, gemiddelde fosfaatsamenstelling volgens het mestafzetdocument en volgens de mestanalyse (in kg P_2O_5 /ton), samen met het gemiddeld relatief verschil tussen de samenstelling volgens de mestanalyse en het mestafzetdocument (%) en het relatief verschil van de gemiddelde samenstelling volgens de mestanalyse en het mestafzetdocument (%) (stand van zaken 30 september 2009)

Mestsoort	Mestvorm	Aantal analyses	kg P_2O_5 /ton MAD	kg P_2O_5 /ton analyse	Gemiddeld relatief verschil	Relatief verschil van gemiddelden
Effluent van mestverwerking	Effluent	20	0,23	0,60	-189 %	-164 %
Gemengd	Mengmest	12	4,25	3,37	22 %	21 %
Mestkalveren	Mengmest	17	1,29	1,64	-29 %	-26 %
Mestvarkens	Mengmest	64	4,45	3,05	25 %	32 %
Mestvarkens (brijbakken)	Mengmest	141	4,83	3,41	26 %	29 %
Runderen	Mengmest	69	1,46	1,33	6 %	9 %
Zeugen en biggen	Mengmest	87	2,97	2,59	-29 %	13 %
Andere		16	3,40	2,63	11 %	23 %
Totaal		426	3,42	2,62	-2 %	23 %

Voor de meeste mestsoorten, behalve voor rundermengmest, wordt voornamelijk de forfaitaire samenstelling gebruikt op het mestafzetdocument. Bij 76 à 93 % van de gecontroleerde transporten van mest van mestkalveren, zeugen en biggen, mestvarkens en mestvarkens (brijbakken), wordt de forfaitaire samenstelling gebruikt. Enkel bij rundermengmest wordt meer mest getransporteerd op basis van een mestanalyse (57 %), wat toe te schrijven is aan de verplichting tot het laten uitvoeren van een mestanalyse vóór elk transport van derogatiemest via een erkende mestvoerder.

Voor de rundermengmest wordt vastgesteld dat de gemiddelde afwijking tussen de samenstelling volgens de mestanalyse bij de controle en de mestanalyse op het mestafzetdocument, kleiner is dan tussen de mestanalyse bij de controle en de forfaitaire samenstelling op het mestafzetdocument (Tabel 89 en Tabel 90).

Tabel 89. Relatieve afwijking tussen de stikstofsamenstelling volgens de mestanalyse en het mestafzetdocument (MAD) (%) bij rundermengmest, vervoerd op forfait of op analyse (stand van zaken 30 september 2009)

Forfait of analyse op MAD	Aantal analyses	kg N/ton MAD	kg N/ton analyse	Gemiddeld relatief verschil	Relatief verschil van gemiddelden
Forfait	30	4,80	4,05	16 %	16 %
Analyse	39	4,61	4,00	9 %	13 %
Totaal	69	4,69	4,02	12 %	14 %

Tabel 90. Relatieve afwijking tussen de fosfaatsamenstelling volgens de mestanalyse en het mestafzetdocument (MAD) (%) bij rundermengmest, vervoerd op forfait of op analyse (stand van zaken 30 september 2009)

Forfait of analyse op MAD	Aantal analyses	kg P ₂ O ₅ /ton MAD	kg P ₂ O ₅ /ton analyse	Gemiddeld relatief verschil	Relatief verschil van gemiddelden
Forfait	30	1,40	1,24	12 %	12 %
Analyse	39	1,51	1,41	2 %	7 %
Totaal	69	1,46	1,33	6 %	9 %

5.1.2.2 Controle van de bemesting en aanwending van dierlijke mest

Tabel 91 geeft een overzicht van het aantal controles van bemesting en aanwending van dierlijke mest in 2008 en 2009, waarbij wel of geen inbreuken werden vastgesteld (stand van zaken 11 september 2009). Globaal beschouwd werd bij 17 à 19% van de controles van bemesting één of meerdere inbreuken vastgesteld.

Tabel 91. Totaal aantal controles van de bemesting en aanwending van dierlijke mest, samen met het aantal controles waarbij wel/geen inbreuken werd vastgesteld in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009)

Provincie	2008			2009		
	Aantal controles met inbreuk(en)	Aantal controles zonder Inbreuken	Totaal aantal inbreuken	Aantal controles met Inbreuk(en)	Aantal controles zonder Inbreuken	Totaal aantal inbreuken
Antwerpen	12	20	32	1	26	27
Limburg	21	121	142	4	9	13
Oost-Vlaanderen	34	67	101	22	24	46
Vlaams-Brabant	9	129	138	3	14	17
West-Vlaanderen	31	181	212	11	103	114
Totaal	107	518	625	41	176	217

Tabel 92 geeft een overzicht van het aantal inbreuken vastgesteld bij de controles van de bemesting en aanwending van dierlijke mest in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009). Omdat er meer dan één inbreuk kan vastgesteld worden per controle, is het totaal aantal inbreuken groter dan het totaal aantal controles waarbij een inbreuk werd vastgesteld.

De meest voorkomende inbreuken bij controles van de bemesting en aanwending van dierlijke mest zijn de niet-emissiearme aanwending van mest, gevolgd door een overbemesting en het niet naleven van de uitrijregeling (Tabel 92). Er worden relatief weinig inbreuken vastgesteld tegen de afstandsregels tot de waterloop en het verbod op bemesting van drassige, ondergelopen, bevroren of besneeuwde grond.

Tabel 92. Aantal inbreuken vastgesteld bij controles van de bemesting en aanwending van dierlijke mest in 2008 en 2009, per soort inbreuk, samen met het relatieve aandeel t.o.v. het totaal aantal inbreuken (stand van zaken 11 september 2009)

Soort inbreuk	2008		2009	
	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal
Geen emissiearme aanwending	71	57 %	26	63 %
Overbemesting	27	22 %	10	24 %
Niet naleven uitrijregeling	21	17 %	4	10 %
Bemesting op drassige, ondergelopen, bevroren of besneeuwde grond	4	3 %		0 %
Bemesting te dicht bij waterloop	1	1 %	1	2 %
Totaal	124		41	

Tabel 93 geeft een overzicht van het aantal aanmaningen en geldboetes opgelegd bij inbreuken vastgesteld bij controles van de bemesting en aanwending van dierlijke mest in 2008 en 2009 (stand van zaken 11 september 2009). In 2008 werd bij 90 % van de inbreuken een administratieve geldboete opgelegd. In 2009 werd bij 60 % van de inbreuken een geldboete opgelegd. Het betreft hier ernstige inbreuken in verband met de niet-emissiearme aanwending van mest, een overbemesting en het niet naleven van de uitrijregeling.

De boetes opgelegd bij inbreuken in verband met de aanwending van mest (behalve overbemesting) zijn sinds 25 juni 2009 afgeschaft door het Milieuhandhavingsdecreet. Processen-verbaal in dit kader worden behandeld via het Milieuhandhavingsdecreet.

Tabel 93. Aantal aanmaningen en geldboetes bij inbreuken vastgesteld bij controles van de bemesting en aanwending van dierlijke mest in 2008 en 2009, per soort inbreuk (stand van zaken 11 september 2009)

Soort inbreuk	2008			2009		
	Aantal inbreuken	Aanmaningen	Geldboetes	Aantal inbreuken	Aanmaningen	Geldboetes
Geen emissiearme aanwending	71	11	60	26	8	18
Overbemesting	27		27	10	6	4
Niet naleven uitrijregeling	21	1	20	4	2	2
Bemesting op drassige, ondergelopen, bevroren of besneeuwde grond	4	1	3			
Bemesting te dicht bij waterloop	1		1	1	1	
Totaal	124	13	111	41	17	24

5.1.2.3 Terreincontroles in het kader van derogatie

5.1.2.3.1 Omschrijving van de controleactie

Zowel in 2008 als in 2009 bestaan de terreincontroles in het kader van derogatie enerzijds uit gerichte teeltcontroles van derogatiepercelen en anderzijds uit volledige controles van derogatiebedrijven op de naleving van de derogatievoorwaarden:

- De controle van derogatiepercelen bestaat uit twee deelacties, zijnde een eerste terreincontrole van percelen in het voorjaar (maart-april) en een tweede terreincontrole in het najaar (augustus-september). Bij de voorjaarscontrole wordt nagegaan of het perceel beteeld is of niet. Bij de najaarscontrole wordt gecontroleerd of het gewas een derogatiegewas is en of er derogatie is aangevraagd (via de verzamelaanvraag bij het ALV);
- Bij de controle van derogatiebedrijven wordt nagegaan of voldaan wordt aan de derogatievoorwaarden inzake bemesting, landbeheer en mestverwerking.

In overeenstemming met de derogatiebeschikking, wordt gestreefd naar een controle van minstens 5 % van de derogatiebedrijven en 5 % van het derogatieareaal.

Tijdens de controle van derogatiepercelen wordt er door de inspecteurs gebruikgemaakt van een terreinapplicatie die specifiek voor handhaving ontwikkeld werd. Deze terreinapplicatie stelt de inspecteurs in staat om op terrein alle

vaststellingen inzake controles op onder meer transporten, beheerovereenkomsten, derogatie en staalnames, snel en correct in te geven waarna op het bureau automatisch een inspectieverslag (IV) of een proces-verbaal (PV) gegenereerd wordt. In de terreinapplicatie kan de inspecteur verschillende GIS-lagen raadplegen zoals deze van de percelen, aanvragen van derogatie, staalname, AGR-GPS en transporten. Via de terreinapplicatie worden de te controleren percelen visueel weergegeven. De vaststellingen tijdens de controles van de derogatiepercelen worden bijgehouden in de terreinapplicatie. Hierbij worden de gecontroleerde percelen ingekleurd volgens de vaststelling. Na de terreincontrole wordt voor elke landbouwer een inspectieverslag (IV) opgemaakt. Ook na elke bedrijfscontrole op het terrein, wordt voor het gecontroleerd bedrijf een inspectieverslag (IV) opgemaakt.

5.1.2.3.2 Perceelcontroles in het kader van derogatie

5.1.2.3.2.1 Aantal gecontroleerde percelen in 2008

In het voorjaar van 2008 werden per provincie zones afgebakend waarbinnen perceelcontroles uitgevoerd werden. Deze afbakening gebeurde vóór informatie beschikbaar was over de aanvragen voor derogatie in 2008 en vóór de perceelsgegevens van het ALV voor 2008 beschikbaar waren. Daarom werden de percelen geselecteerd op basis van de aanvragen voor derogatie in 2007 en de perceelsgegevens van het ALV voor 2007. Om aan de eis van een controle van 5 % van het derogatieareaal te voldoen, was het streefdoel om van 6 à 7 % van de landbouwers die bij de Mestbank derogatie hadden aangevraagd in 2007, de percelen te controleren.

In 2007 vroegen 10.800 bedrijven derogatie aan bij de Mestbank, voor een totaal areaal van ongeveer 196.000 ha. Dit komt neer op een te controleren areaal van derogatiepercelen van minstens 10.000 ha. In totaal werden 9.214 percelen geselecteerd voor een voorjaarscontrole, samen goed voor 13.293 ha landbouwgrond. In het voorjaar van 2008 werden uiteindelijk in totaal 9.126 percelen gecontroleerd bij 2.157 verschillende landbouwers. *Voor meer informatie over de verdeling van de percelen over de verschillende afgebakende zones in Vlaanderen, wordt verwezen naar het Voortgangsrapport 2008.*

In het najaar van 2008 werden dan opnieuw perceelcontroles uitgevoerd. Hiervoor werden de percelen weerhouden waar reeds een voorjaarscontrole was uitgevoerd én waarbij de landbouwer derogatie heeft aangevraagd bij de Mestbank in 2008. Omdat op het moment van de selectie van de percelen voor de najaarscontrole, nog geen perceelsgegevens van het ALV voor 2008 beschikbaar waren, werd gewerkt met de perceelsgegevens van 2007. In totaal werden 3.212 percelen gecontroleerd bij 630 verschillende landbouwers in het najaar van 2008.

Eens de perceelsgegevens van 2008 beschikbaar waren, werden die vergeleken met de perceelsgegevens van 2007. De 3.212 gecontroleerde percelen op basis van de perceelsgegevens van 2007, komen overeen met 3.245 percelen op basis van de perceelsgegevens van 2008. Samen met de perceelsgegevens van 2008, was ook informatie beschikbaar over de aanvragen voor derogatie via de verzamelaanvraag. Voor 2.040 van de 3.245 gecontroleerde percelen was effectief derogatie aangevraagd via de verzamelaanvraag bij het ALV, en dit door 438 landbouwers.

5.1.2.3.2.2 Vastgestelde inbreuken tegen de derogatievoorwaarden in 2008

Voor een deel van de 2.040 gecontroleerde percelen waarvoor derogatie aangevraagd was, werd de derogatie afgekeurd op basis van de administratieve controle.

Stel bijvoorbeeld het geval dat een landbouwer derogatie aanvraagt voor een perceel maïs, maar geen voorjaarsteelt gras aanduidt op de verzamelaanvraag. Vermits er geen voorsteelt gras opgegeven werd, komt dit perceel niet in aanmerking voor derogatie. Wanneer in dit geval ook bij een terreincontrole wordt vastgesteld dat er geen voorjaarsteelt aanwezig was, dan wordt hier geen verder gevolg aan gegeven omdat het perceel reeds administratief geschrapt is.

In het geval dat de landbouwer echter wél een voorjaarsteelt gras aanduidt op de verzamelaanvraag en er bij een terreincontrole wordt vastgesteld dat geen voorjaarsteelt gras aanwezig is, dan wordt er wel een gevolg gegeven aan de terreincontrole en verliest deze landbouwer derogatie voor de gewasgroep maïs.

Rekening houdend met de resultaten van de administratieve controle, resteerden er nog 198 percelen van 23 landbouwers met een inbreuk tegen de derogatievoorwaarden in 2008, vastgesteld ten gevolge van de perceelcontroles (Tabel 94). Wanneer geen voorjaarsteelt gras werd vastgesteld voorafgaand aan maïs of wanneer geen veggewas werd vastgesteld na wintertarwe, werd de derogatie afgekeurd voor de betreffende gewasgroep. Wanneer werd vastgesteld dat de hoofdteelt geen derogatiegewas is, werd de derogatie afgekeurd voor het volledige bedrijf.

Tabel 94. Overzicht van het aantal percelen, het aantal landbouwers en de oppervlakte waarvoor derogatie afgekeurd werd in 2008, ten gevolge van de terreincontroles van de percelen, per reden van afkeuring			
Reden van afkeuring	Aantal Percelen	Oppervlakte (ha)	Aantal landbouwers
Geen voorjaarsteelt gras	181	339	21
Geen vanggewas	2	7	1
Andere hoofdteelt (niet derogatiegewas)	15	22	1

5.1.2.3.2.3 Selectie van derogatiepercelen in 2009

Op het moment van de selectie van de percelen voor de voorjaarscontrole van de derogatiepercelen in 2009, waren de exacte gegevens over de percelen waarvoor derogatie aangevraagd werd in 2009 via de verzamelaanvraag bij het ALV nog niet beschikbaar.

Om aan de eis van een controle van 5 % van het derogatieareaal te voldoen, was het streefdoel om van 6 à 7 % van de landbouwers die bij de Mestbank derogatie hebben aangevraagd in 2009, de percelen te controleren. Hiertoe werden bepaalde regio's afgebakend waar in het voorjaar van 2009 de gewassen werden geïnventariseerd.

In 2009 vroegen 3.800 bedrijven derogatie aan bij de Mestbank, voor een totaal areaal van ruim 100.000 ha. Dit komt neer op een te controleren areaal van derogatiepercelen van minstens 5.000 ha. Om dit streefdoel te halen is er voor geopteerd om minstens 6.300 ha te controleren bij een 200-tal verschillende landbouwers.

In Tabel 95 zijn voor alle provincies het aantal percelen en de oppervlakte landbouwgrond weergegeven.

Tabel 95. Aantal percelen en oppervlakte landbouwgrond dat gecontroleerd wordt bij de voorjaarscontrole van derogatiepercelen in 2009, per provincie		
Provincie	Oppervlakte landbouwgrond (ha)	Aantal percelen
Antwerpen	1.685	917
Limburg	807	579
Oost-Vlaanderen	1.735	1.496
West-Vlaanderen	2.079	1.152
Vlaanderen	6.306	4.144

De voorjaarscontrole van derogatiepercelen gebeurt binnen bepaalde afgebakende zones binnen een provincie. Ook percelen die gelegen zijn buiten de afgebakende zones kunnen opgenomen worden voor teeltinventarisatie.

In het najaar van 2009 zullen de gewassen geïnventariseerd worden van de percelen die gecontroleerd werden bij de voorjaarsactie én waarbij derogatie was aangevraagd voor 2009 via de verzamelaanvraag bij het ALV. De resultaten van de perceelcontroles in het kader van derogatie zullen gerapporteerd worden in het volgende Voortgangsrapport.

5.1.2.3.3 Bedrijfscontroles in het kader van derogatie

5.1.2.3.3.1 Aantal gecontroleerde bedrijven in 2008

In overeenstemming met de derogatiebeschikking werd minstens 5 % van de derogatiebedrijven ter plaatse gecontroleerd in 2008. In totaal werden hiertoe 228 bedrijfscontroles uitgevoerd.

De bedrijven werden door middel van een risico-analyse geselecteerd voor een bedrijfscontrole. Ze werden niet op voorhand gecontacteerd of verwittigd dat er een controle zou plaatsvinden. Bij de selectie van te controleren derogatiebedrijven, werden een aantal criteria gehanteerd. Bij elk van deze criteria werden de derogatiebedrijven gerangschikt in volgorde van afnemende overschrijding van de mestbalans (productiejaar 2006), met andere woorden de bedrijven met de slechtste balans werden bovenaan de lijst gerangschikt. De volgende criteria werden gehanteerd bij de selectie van derogatiebedrijven voor de bedrijfscontroles in 2008:

- Minstens 50 % van de geselecteerde bedrijven, zijn tevens geselecteerd bij de controles van de derogatiepercelen.
- Bij minstens 20 % van de geselecteerde bedrijven, is 30 % van de mestproductie afkomstig van varkens (representatief voor de populatie van bedrijven met een aanvraag voor derogatie bij de Mestbank in 2008).

- Bij 25 % van de geselecteerde bedrijven is er een overschot van dierlijke mest, bij 75 % van de geselecteerde bedrijven is er geen mestoverschot (representatief voor de populatie van bedrijven met een aanvraag voor derogatie bij de Mestbank in 2008).
- Bij 11 % van de geselecteerde bedrijven zijn er geen gegevens bekend van de mestbalans (recent opgestarte bedrijven).

5.1.2.3.3.2 Vastgestelde inbreuken tegen de derogatievoorwaarden in 2008

Bij de minder ernstige inbreuken werd gewerkt met een aanmaning in plaats van met de onmiddellijke toepassing van de wettelijke gevolgen. Bovendien werden in 2008 bepaalde derogatievoorwaarden nog niet gecontroleerd (bijvoorbeeld de bodemstaalnames).

Van de 228 afgehandelde bedrijfscontroles, werden bij 131 bedrijfscontroles één of meerdere ernstige inbreuken tegen de derogatievoorwaarden vastgesteld met een verlies van derogatie als gevolg.

Tabel 96 geeft een overzicht van het aantal landbouwers die derogatie verliezen in 2008 ten gevolge van een bedrijfscontrole, per type vastgestelde inbreuk tegen de derogatievoorwaarden.

In totaal werden 225 ernstige inbreuken tegen de derogatievoorwaarden vastgesteld bij 131 bedrijven, die leiden tot het verlies van derogatie. Het niet correct groeperen van percelen in het bemestingsplan en -register, het niet of niet correct bijhouden van een bemestingsplan en -register, en het opbrengen van niet-derogatiemest op derogatiepercelen, zijn de meest voorkomende inbreuken (Tabel 96). Hierbij wordt opgemerkt dat de gecontroleerde bedrijven met een onvolledig bemestingsplan of -register, 7 dagen tijd hadden om hun plan of register aan te vullen.

Bij 58 % van de landbouwers die ten gevolge van een bedrijfscontrole derogatie verliezen in 2008, werden minstens twee types overtredingen van de derogatievoorwaarden vastgesteld. Bij 42 % van de landbouwers, is de afkeuring te wijten aan één type overtreding (Tabel 97).

Tabel 96. Overzicht van het aantal landbouwers waarvoor derogatie afgekeurd werd in 2008 ten gevolge van de bedrijfscontroles, per type overtreding van de derogatievoorwaarden, samen met het aandeel t.o.v. het totaal aantal vastgestelde overtredingen (%)

Type overtreding van de derogatievoorwaarden	Aantal landbouwers	Aandeel t.o.v. totaal aantal overtredingen (%)
Bemestingsplan en -register zijn niet in orde	47	21 %
Niet alle percelen werden correct gegroepeerd op het bemestingsplan en -register	67	30 %
Er is niet-derogatiemest gebruikt op derogatiepercelen	47	21 %
De maximale bemesting werd niet gerespecteerd op derogatiepercelen	37	16 %
Bemesting uitgevoerd op gescheurd grasland (uitgezonderd beweiding)	6	3 %
Meer dan 1/3 toegestane N-bemesting toegepast na 15 mei	21	9 %
Totaal aantal overtredingen derogatievoorwaarden	225	
Totaal aantal landbouwers met afkeuring derogatie	131	

Tabel 97. Overzicht van het aantal landbouwers waarvoor derogatie afgekeurd werd in 2008 ten gevolge van de bedrijfscontroles, met 1, 2, 3, 4, 5 of 6 overtredingen van de derogatievoorwaarden, samen met het aandeel t.o.v. het totaal aantal landbouwers (%)

Aantal overtredingen van derogatievoorwaarden	Aantal landbouwers	Aandeel t.o.v. totaal aantal landbouwers (%)
1	55	42 %
2	63	48 %
3	10	8 %
4	2	2 %
5	/	/
6	1	1 %
Totaal	131	

5.1.2.3.3.3 Selectie van derogatiebedrijven in 2009

In overeenstemming met de derogatiebeschikking wordt minstens 5 % van de derogatiebedrijven ter plaatse gecontroleerd in 2009. Op basis van de bij de Mestbank gekende aanvragen voor derogatie in 2009 zijn dit minstens 215 te controleren bedrijven.

De bedrijven werden geselecteerd op basis van een risicoanalyse, de resultaten van de bedrijfscontroles in het kader van derogatie uitgevoerd in 2008, en de resultaten van de algemene aselecte controle.

Bij de selectie van te controleren derogatiebedrijven, werden een aantal criteria gehanteerd. De volgende elementen zijn opgenomen in de risicoanalyse 2009:

- een significante mestonbalans (> 10 % balansoverschrijding) in 2007;
- terreinvaststelling van niet-naleving van de derogatievoorwaarden in 2008;
- vaststellingen van inbreuken tegen Mestdecreet;
- meer dan 30 % van de mestproductie afkomstig van varkens.

Op basis van de risicoanalyse zijn 260 bedrijven geselecteerd. Bedrijven die voldoen aan een combinatie van bovenstaande criteria staan bovenaan de lijst. Elk geselecteerd bedrijf krijgt een controlegewicht. De terreincontroles van de bedrijven worden uitgevoerd in functie van de hoogte van het controlegewicht, waarbij gestart wordt met de bedrijven met het hoogste controlegewicht.

Er zijn 260 bedrijven geselecteerd voor deze controles. De selectie gebeurde op Vlaams niveau, met een herverdeling op niveau van de provincie.

Binnen de geselecteerde groep bedrijven voor een bedrijfscontrole, wordt er enerzijds een groep van 70 % bedrijven afgebakend die gecontroleerd wordt, en anderzijds een groep van 30 % bedrijven afgebakend die als reservebedrijven dienen. Het is immers mogelijk dat er voor een bepaald bedrijf een gemotiveerde reden is om niet over te gaan tot een bedrijfscontrole (bijvoorbeeld wanneer het bedrijf na het indienen van een aanvraag bij de Mestbank, toch geen derogatie heeft aangeduid op de verzamel aanvraag bij het ALV). In dit geval wordt dan een bedrijf uit de reservegroep gecontroleerd om aan de minimumvereiste van 5 % gecontroleerde bedrijven te voldoen.

Van de geselecteerde bedrijven worden minstens 60 % van de percelen in het najaar gecontroleerd.

De resultaten van de bedrijfscontroles in het kader van derogatie zullen gerapporteerd worden in het volgende Voortgangsrapport.

5.1.2.4 Controle staalname nitraatresidu

5.1.2.4.4 Omschrijving van de controleactie

Alle staalnames van het nitraatresidu in opdracht van de Mestbank, worden uitgevoerd door door de VLM erkende laboratoria. Deze laboratoria moeten de staalnames correct en conform het compendium uitvoeren. De Mestbank voert controle uit op de staalnames, zowel op de staalnames in opdracht van de Mestbank zelf als op de staalnames in het kader van de beheerovereenkomst verminderde bemesting.

Twee instrumenten dragen bij tot een efficiënte opvolging van de staalnemers. Een eerste belangrijk instrument is het "Staalname Melding Internet Loket" of SMIL (<http://smil.vlm.be>), waarin de laboratoria alle staalnames in het kader van het Mestdecreet moeten voormelden. De inspecteurs brengen de voorgemelde percelen per staalnemer of erkend laboratorium in kaart met een terreinapplicatie en kunnen op deze manier gericht controleren.

Naast de voormelding in SMIL, is het gebruik van de "GPS-data-logger" bij de staalname een tweede belangrijk instrument in de opvolging van de staalnemers. Vanaf 2008 is elke staalnemer uitgerust met een GPS-data-logger, een toestel dat elke tien seconden de precieze plaatsbepaling en tijd vastlegt van de locatie waar de staalnemer zich bevindt. Deze GPS-data-logger legt het precieze traject vast van de staalnemer en dit tot op een paar meter nauwkeurig.

In 2008 werden enerzijds terreincontroles uitgevoerd op de staalnames tussen 1 oktober en 15 november en werd anderzijds een evaluatie uitgevoerd van de GPS-signalen.

Ook tijdens de staalnamecampagne van 2009 heeft de Mestbank de staalnemers op het veld gecontroleerd. Ook de GPS-data-logging door de staalnemers wordt verder geoperationaliseerd. De labo's worden, met het oog op een gedegen kwaliteitsopvolging, aan een audit onderworpen. De staalnemers hebben in september 2009 een verplichte opleiding gevolgd.

5.1.2.4.5 Terreincontrole van de staalnemers in 2008

Bij de terreincontrole van de staalnemers werd in eerste instantie gecontroleerd of de staalnemer bereikbaar is en op het juiste perceel aanwezig is. Bij de controle werd verder nagegaan of er voldoende boringen zijn uitgevoerd (minstens 15 boringen per 2 ha) en of de boringen gebeurden tot een diepte van 90 cm. Daarnaast werd ook de spreiding van de deelstalen (kruisverband, zigzag patroon of vierkantsverband) en het vermijden van extremiteiten (zoals drinkplaats vee, ingang van het perceel, opslag van een kopakker, ...) bij de bemonstering nagegaan. Verder ging bijzondere aandacht naar het apart bewaren van de verschillende bodemlagen en het verwijderen van de bovenste laag van 2 cm bij de bemonstering van de 30-60 cm en 60-90 cm bodemlagen. Ten slotte werd de etikettering en de bewaring in een koelbox tijdens het transport nagegaan. Wanneer vastgesteld wordt dat de criteria niet nageleefd worden door de staalnemers, dan onderneemt de Mestbank actie. Zo geeft ze de staalnemers bijvoorbeeld een aanmaning of legt hen op om één perceel of alle percelen van een bepaalde dag opnieuw te bemonsteren. Bij zware overtredingen kan de Mestbank ook staalnemers laten schorsen. Hoe zwaar het gevolg is, hangt af van de aard van de inbreuk. Als de Mestbank een inbreuk vaststelt bij herhaling, dan is de sanctie zwaarder dan bij de eerste vaststelling.

Tussen 1 oktober en 15 november 2008 controleerde de Mestbank de bemonstering van 40 percelen. Op ongeveer de helft van de gecontroleerde percelen, gebeurde de staalname in het kader van de beheerovereenkomst verminderde bemesting. Op de andere helft van de percelen gebeurde de staalname voornamelijk in het kader van de controle- en opvolgstalen van de Mestbank. In totaal werden 33 staalnemers gecontroleerd. De inspecteurs oefenden toezicht uit terwijl de staalnemers de bodemstalen aan het nemen waren.

Op een totaal van 44 gecontroleerde percelen, werden bij 38 percelen (95 %) geen onregelmatigheden vastgesteld. Er werden geen inbreuken vastgesteld tegen de bemonstering van het juiste perceel, de diepte van de boringen, het vermijden van extremiteiten, het apart bewaren van de verschillende bodemlagen en de bewaring in een koelbox tijdens het transport. Bij twee percelen werden er overtredingen vastgesteld. Bij één perceel waren er problemen met het verwijderen van de bovenste 2 cm. Hier werd een aanmaning gegeven op het terrein. Bij één perceel werden er ernstige overtredingen vastgesteld tegen het aantal boringen, de spreiding van de boringen en de etikettering. Deze staalnemer werd geschorst en aan het erkend laboratorium werd de opdracht gegeven om de op die dag door hem bemonsterde percelen opnieuw te bemonsteren. Aan deze staalnemer werd vooraf reeds een aanmaning gegeven, op vermoeden van onvoldoende boringen.

5.1.2.4.6 Evaluatie van de GPS-signalen in 2008

Bij de staalnamecampagne van 2008 werden voor het eerst GPS-data-loggers ter beschikking gesteld aan de laboratoria. Wanneer een staalnemer start (eerste boring) en stopt (laatste boring) met het bemonsteringstraject moet hij een rode knop indrukken. Dit genereert een zogenaamd "GPS(B)-signaal". De tussenliggende GPS-signalen worden om de 10 seconden gegenereerd.

Bij een evaluatie werden de GPS-signalen gekoppeld aan de percelenlaag van 2008. Van alle te bemonsteren controlepercelen in opdracht van de Mestbank werd gecontroleerd of de GPS-signalen binnen het te bemonsteren perceel vallen. Door een visuele ad random controle werd verder nagegaan of het traject van de GPS-signalen volledig binnen het te bemonsteren perceel valt en overeenkomt met een correct bemonsteringspatroon (kruisverband, zigzag patroon of vierkantsverband).

Van de 7.400 controlepercelen werden bij 29 % geen GPS-signalen (noch GPS(B)-signalen, noch tussenliggende signalen) van het betreffende laboratorium vastgesteld. Van deze controlepercelen is echter wel een nitraatresiduesresultaat bekend bij de Mestbank. Bij 8 % van de percelen werden geen GPS(B)-signalen, maar wel tussenliggende GPS-signalen vastgesteld.

Van de 71 % van de percelen waarvoor GPS-signalen werden vastgesteld, kan niet met zekerheid worden gesteld dat de staalname correct gebeurde. Uit een visuele ad random controle blijkt dat bijvoorbeeld in een aantal gevallen er GPS-signalen gesitueerd kunnen zijn naast het perceel. Verder is het mogelijk dat geen GPS-signalen teruggevonden

worden voor het volledige perceel, dat het bemonsteringstraject niet in overeenstemming is met een correct bemonsteringspatroon, dat de GPS-data-logger niet constant gewerkt heeft gedurende de staalname, dat de rode knop verkeerdelijk gebruikt werd waardoor te veel GPS(B)-signalen gegenereerd werden,

Uit een visuele ad random controle bleek algemeen dat, in het eerste jaar dat de GPS-data-logger werd toegepast, het correct gebruik ervan nog onvoldoende ingang vond. De Mestbank beschouwt de staalnamecampagne van 2008 dan ook als een proefjaar voor de GPS-data-logger.

Vanaf 2009 moet de GPS-data-logger correcter toegepast worden waardoor de gegenereerde GPS-signalen van hogere kwaliteit zijn en bruikbaar zijn bij eventuele bezwaarbehandeling.

5.1.2.5 Aanpak van de balansoverschrijdingen

5.1.2.5.1 Omschrijving van de actie balansoverschrijdingen

Sinds 2006 gebeurt er een systematische administratieve doorlichting van de mestbalansen van alle landbouwbedrijven in Vlaanderen. De Mestbank stelt voor elk landbouwbedrijf een mestbalans op om na te gaan of de productie, het gebruik, de aanvoer en de afvoer van meststoffen in evenwicht zijn op het bedrijf. Een overschrijding van het evenwicht in de mestbalans kan er op wijzen dat de geproduceerde dierlijke mest niet is afgezet volgens de normen en/of dat op het bedrijf te veel meststoffen zijn ontvangen. Beide situaties kunnen leiden tot een overbemesting van de percelen op het bedrijf.

Aan bedrijven met een significante mestonbalans wordt een administratieve geldboete opgelegd. Bedrijven met een beperkte balansoverschrijding krijgen een waarschuwing. Bij de eerdere acties was fosfaat de te evalueren parameter. Bij meer dan 40 % balansoverschrijding voor fosfaat werd een administratieve geldboete opgelegd, bij een balansoverschrijding tussen 10 en 40 % voor fosfaat werd een waarschuwing verstuurd. Een overzicht van de eerdere acties is terug te vinden in het Voortgangsrapport 2007.

In de zomer van 2009 werden de mestbalansen verstuurd voor productiejaar 2007. Bij deze actie gold een criterium van 40 % balansoverschrijding voor fosfaat of stikstof voor het opleggen van een administratieve geldboete en van 10 tot 40 % balansoverschrijding voor fosfaat of stikstof voor het versturen van een waarschuwing. Bijkomend is er minstens een balansoverschrijding van 500 kg P₂O₅ of 850 kg N. Nieuw voor productiejaar 2009 is dat de mestbalans opgesteld wordt voor zowel stikstof als fosfaat. Dit betekent ook dat een eventuele boete opgelegd wordt op basis van de balansoverschrijding voor zowel stikstof als fosfaat.

Vóór het versturen van de boetes en de waarschuwingen, voerde de Mestbank een screening uit van de bedrijven met een beperkte of grote balansoverschrijding. Hierbij werden een aantal bedrijfsgegevens (is het bedrijf gestopt, overgelaten, ...) en mestbalansgegevens (aangiftegegevens, transportdocumenten, de belangrijkste oorzaak van de balansoverschrijding, ...) gecontroleerd. Verder werd nagegaan of het bedrijf eerder al waarschuwingen of boetes voor een balansoverschrijding ontvangen heeft.

De landbouwers met een beperkte balansoverschrijding krijgen het overzicht van de balans automatisch opgestuurd. Als ze dit wensen, krijgen ze begeleiding van de Mestbank om in de toekomst balansproblemen te vermijden. De landbouwers met een grote overschrijding van de mestbalans, krijgen hun overzicht van de balans eveneens automatisch opgestuurd en krijgen een administratieve geldboete opgelegd. Bovendien worden ze uitgenodigd voor een bespreking van hun mestbalans. Daarnaast kan elke landbouwer een overzicht van zijn mestbalans opvragen bij de Mestbank.

5.1.2.5.2 Berekening van de mestbalans en de administratieve geldboete

De berekening van de mestbalans gebeurt op de volgende manier:

Mestbalans = + dierlijke productie van het bedrijf - afzet op eigen landbouwgrond in Vlaanderen - begrazing buiten Vlaanderen - afzet buiten Vlaanderen + gebruik van kunstmest + eigen productie van ammoniumsulfaat - verwerking door productie van N₂-gas + aanvoer van schuimaarde + opslagverschil + aanvoer van meststoffen - afvoer van meststoffen - andere meststoffen op eigen gronden buiten Vlaanderen.

Deze berekeningswijze is vastgelegd in het Mestdecreet. Als de mestbalans een positieve waarde heeft, kan dit er op wijzen dat de geproduceerde dierlijke mest niet is afgezet volgens de normen en/of dat te veel meststoffen zijn ontvangen.

Bij een grote balansoverschrijding wordt een administratieve geldboete opgelegd van 1 euro voor elke kg N en/of van 1 euro voor elke kg P₂O₅ die niet werd afgezet conform de mestwetgeving (Art. 63 § 1 en 2 van het Mestdecreet).

5.1.2.5.3 Waarschuwingen en boetes verstuurd bij de mestbalans 2007

Tijdens de zomer van 2009 werden de boetes en waarschuwingen verstuurd voor de mestbalans van productiejaar 2007. In totaal werden 583 boetes en 697 waarschuwingen verstuurd. De verdeling van de boetes ten gevolge van een balansoverschrijding in productiejaar 2007 over de verschillende provincies is weergegeven in Tabel 98.

Vrijwel alle bedrijven met een boete hebben zowel een grote balansoverschrijding voor N als voor P₂O₅. Deze bedrijven vertegenwoordigen samen een balansoverschrijding van ongeveer 1,45 miljoen kg N en 0,73 miljoen kg P₂O₅.

Tabel 98. Aantal boetes en waarschuwingen verstuurd ten gevolge van een balansoverschrijding in productiejaar 2007 per provincie				
Provincie	Boetes		Waarschuwingen	
	Geproduceerde dierlijke mest niet afgezet volgens normen	Te veel meststoffen ontvangen	Geproduceerde dierlijke mest niet afgezet volgens normen	Te veel meststoffen ontvangen
Antwerpen	67	86	65	57
Limburg	36	71	42	51
Oost-Vlaanderen	31	54	77	73
Vlaams-Brabant	30	66	12	78
West-Vlaanderen	59	84	158	84
Totaal	223	361	354	343

5.1.2.6 Controle bewerkings- en verwerkingsinstallaties

In de loop van 2009 werd door de inspecteurs van de Mestbank controle uitgeoefend op de verwerkingsinstallaties. Bij de selectie van de te controleren verwerkingsinstallaties is rekening gehouden met de verschillende technieken, historiek en schaalgrootte. In totaal werden 24 verwerkingsinstallaties geselecteerd voor een controle door Handhaving.

Bij de controleactie gebeurde een rondgang op de verwerkingsinstallaties en werd een doorlichting uitgevoerd van de aan- en afvoerstromen van de verwerkingsinstallaties. Hierbij werd nagegaan of:

- de in de registers vermelde aan- en afvoerstromen overeenkomen met de aan- en afvoerstromen die bekend zijn bij de Mestbank via de aangifte van de verwerkingsinstallaties, de transportdocumenten en de AGR-GPS gegevens;
- de in de registers vermelde mestsamenstellingen van de aan- en afvoerstromen overeenkomen met de samenstellingen vermeld op de transportdocumenten. Hierbij kon eveneens een staalname van de mest of het verwerkte product uitgevoerd worden ter controle van de mestsamenstelling vermeld op de documenten en van de voorschriften van de Europese Verordening 1774/2002²⁷;
- de tonnages van de aan- en afvoerstromen (door weging) overeenkomen met de waarden vermeld op de transportdocumenten.

Er werden willekeurig 1 of 2 maanden geselecteerd in 2008, afhankelijk van het aantal transporten per maand, die uitvoerig gecontroleerd werden. Als onregelmatigheden vastgesteld werden bij deze uitvoerige controle van 1 of 2 maanden, werd het onderzoek uitgebreid naar het volledige jaar.

Indien er inbreuken werden vastgesteld, werd een boete opgelegd of een aanmaning gegeven, afhankelijk van de aard van de overtreding. Inbreuken tegen de aangifte werden onmiddellijk gesanctioneerd. Bij inbreuken tegen het register werd eerst een aanmaning gegeven en pas een boete opgelegd indien er geen verder gevolg aan werd gegeven. Bij vaststelling van fraude werd nagegaan of het aantal MVC's moest worden aangepast.

²⁷ De Europese Verordening (EG) nr. 1774/2002 stelt de gezondheidsvoorschriften vast inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten.

Ook de Afdeling Milieu Inspectie (AMI) van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) voerde een controleactie uit bij de verwerkingsinstallaties in 2009. Hierbij werd een globale controle uitgevoerd van de naleving van de VLAREM-voorwaarden en van de voorschriften van de Europese Verordening 1774/2002. De controles van AMI werden voornamelijk uitgevoerd bij vergisters en composteerinstallaties van organisch biologisch afval.

Er werden afspraken gemaakt tussen de Mestbank en AMI om bepaalde verwerkingsinstallaties samen te controleren. Verder werden vastgestelde onregelmatigheden en opgelegde maatregelen en sancties onderling uitgewisseld.

De terreincontroles worden gevolgd door een verdere administratieve afhandeling. Deze administratieve nabehandeling is momenteel nog lopende. Resultaten van de controleactie zullen daarom gerapporteerd worden in het volgende Voortgangsrapport.

5.1.2.7 Controle tijdelijke en vaste opslagplaatsen

Analoog aan een controle van de aan- en afvoerstromen van verwerkingsinstallaties, werd een controle van de aan- en afvoerstromen van tijdelijke en vaste opslagplaatsen uitgevoerd in 2009. In totaal werden 12 opslagplaatsen gecontroleerd.

De selectie van de te controleren opslagplaatsen gebeurde op basis van een risico-analyse en historischeken. De helft van de te controleren bedrijven werd geselecteerd op basis van de risico-analyse, waarbij de bedrijven met de grootste balansverschillen tussen aanvoer en afvoer in 2008, prioritair behandeld werden. De andere helft van de te controleren bedrijven werd geselecteerd op basis van controlehistorieken.

Bij de controleactie werd een doorlichting uitgevoerd van de aan- en afvoerstromen van de opslagplaatsen, gelijkaardig aan de doorlichting uitgevoerd bij de verwerkingsinstallaties. Hierbij werd nagegaan of:

- de in de registers vermelde aan- en afvoerstromen overeenkomen met de aan- en afvoerstromen die bekend zijn bij de Mestbank via de aangifte van de opslagplaatsen, de transportdocumenten en de AGR-GPS gegevens;
- de in de registers vermelde mestcomposities overeenkomen met de samenstellingen vermeld op de transportdocumenten. Hierbij kon eveneens een staalname van de mest uitgevoerd worden ter controle van de mestcompositie vermeld op de documenten;
- de tonnages van de aan- en afvoerstromen (door weging) overeenkomen met de waarden vermeld op de transportdocumenten.

Tijdens de terreincontrole lag de nadruk voornamelijk op de toestand op dat moment. Verder werden alle gegevens van het jaar 2008 opgevraagd en werden willekeurig 1 of 2 maanden geselecteerd, afhankelijk van het aantal transporten per maand, die uitvoerig gecontroleerd werden. Als onregelmatigheden vastgesteld werden bij deze uitvoerige controle van 1 of 2 maanden, werd het onderzoek uitgebreid naar het volledige jaar.

Indien er inbreuken werden vastgesteld, werd een boete opgelegd of een aanmaning gegeven, afhankelijk van de aard van de overtreding. Bij het niet of niet correct bijhouden van het register werd sanctionerend opgetreden. Voor een verzamelpunt is dit register immers erg belangrijk voor de berekening van de samenstelling van de afgevoerde mest. Als de hoeveelheid mest in de opslag ten opzichte van een bepaald referentiepunt niet overeenkomt met het balansverschil tussen de aan- en afvoerstromen, werd enkel een boete gegeven bij significante afwijkingen. Het is immers niet eenvoudig om een referentiepunt te bepalen en de hoeveelheid in opslag te berekenen.

De terreincontroles worden gevolgd door een verdere administratieve afhandeling. Deze administratieve nabehandeling is momenteel nog lopende. Resultaten van de controleactie zullen daarom gerapporteerd worden in het volgende Voortgangsrapport.

5.2 Financiële opvolging

5.2.1 FINANCIEEL OVERZICHT VAN HEFFINGEN EN BOETES VAN 1 JANUARI 2008 TOT EN MET 30 JUNI 2009

In Tabel 99 wordt een overzicht gegeven van het initieel aantal opgelegde heffingen en boetes voor de periode van 1 januari 2008 tot en met 30 juni 2009. De heffingen en boetes zijn gerangschikt per aanslagjaar. Een boete horende bij een heffing kan zowel betrekking hebben op een boete wegens niet-tijdige betaling van een heffing als op een boete wegens de ontduiking van een heffing.

De kolom bedrag geeft het totaal weer van het aantal heffingen en boetes, rekening houdend met eventuele kwijtscheldingen, verminderingen en herberekeningen in de periode van 1 januari 2008 tot en met 30 juni 2009. De laatste 2 kolommen geven de ontvangsten van de heffingen en boetes weer voor de betreffende periode en het openstaand bedrag op 30 juni 2009.

Een verklaring voor de grote openstaande bedragen is de oplegging van een groot aantal boetes in het voorjaar van 2009, dus op het einde van de beschouwde periode. Dit is onder meer het geval voor de boetes wegens verzuim van de aangifteplicht van aanslagjaar 2009. In het bijzonder voor de superheffingen en de boetes voor gebruik van te veel nutriënten en niet bewezen mestafzet is een verklaring te vinden in 5.2.2.

5.2.2 FINANCIEEL OVERZICHT VAN HEFFINGEN EN BOETES PER THEMA

In dit onderdeel zijn de financiële resultaten opgenomen van een aantal belangrijk thema's zoals de superheffing mestverwerking, de superheffing nutriëntenhalte, de invoerheffing en de boetes voor niet bewezen mestafzet en overbemesting.

Aangezien de Mestbank een vrij groot bedrag aan openstaande vorderingen heeft van heffingen en boetes in het kader van het Mestdecreet, namelijk 26.239.530 euro (toestand 30 juni 2009), is dit aspect diepgaander toegelicht. Een groot aandeel van het totale openstaande bedrag kan immers niet binnen de normale termijn, zijnde 1 maand na de oplegging van een boete en 2 maanden na de oplegging van een heffing, worden geïnd. In heel wat dossiers wordt immers de verplichting tot betaling uitgesteld of worden afbetalingsplannen toegestaan. Het uitstel van de verplichting tot betaling is een gevolg van:

- wettelijke bepalingen: uitstel verkregen in het kader van de uitstel- en afstelregeling voor de superheffing mestverwerking en dossiers in behandeling bij de Rechtbank van eerste aanleg;
- een beslissing van de bevoegde minister: bezwaar ingediend tegen de superheffingen en dossier nutriëntenhalte lopende bij de bevoegde minister;
- een beslissing van de Mestbank: bezwaar ingediend tegen de boetes van niet bewezen mestafzet en overbemesting.

Tabel 99. Overzicht van het initieel aantal opgelegde heffingen en boetes samen met de opgelegde, ontvangen en openstaande bedragen voor de periode van 1 januari 2008 tot en met 30 juni 2009

Aanslagjaar	Opgelegd		Ontvangen bedrag (euro)	Openstaand bedrag (euro)
	Aantal dossiers	Bedrag (euro)*		
2005				
superheffing mestverwerking				
boete	8	34.938	1.500	33.438
intrest	8	2.973	793	2.180
2006				
superheffing mestverwerking	695	3.091.646	930.256	2.161.390
superheffing nutriëntenhalte				
boete	56	164.966	30.596	134.370
intrest	56	12.617	3.595	9.022
2007				
basisheffing				
boete	108	58.497	39.615	18.882
intrest	108	1.938	1.413	525
invoerheffing				
boete	6	66.036	1.000	65.036
intrest	6	2.029	759	1.270
superheffing mestverwerking	613	2.909.369	0	2.909.369
superheffing nutriëntenhalte				
boete	37	93.654	13.746	79.908
intrest	37	7.044	1.505	5.539
2008				
boete verzuim aangifteplicht landbouwers	1.647	281.325	159.050	122.275
boete verzuim aangifteplicht erkend mestvoerder	17	3.825	1.000	2.825
boete verzuim aangifteplicht bewerkers/verwerkers	11	2.575	1.075	1.500
boete verzuim aangifteplicht andere meststoffen	6	1.500	1.250	250
boete verzuim aangifteplicht verzamelpunten	21	4.500	1.000	3.500
boete verzuim verzamelaanvraag 2007	1.096	148.725	91.175	57.550
boete nitraatresidu: risicogebied:overschrijding	381	130.412	123.810	6.602
boete uitrijregeling	19	5.100	4.500	600
boete opbrenging	4	1.200	1.200	0
boete emissiearme aanwending	58	16.900	16.400	500
boete melding/afmelding vervoer	62	4.775	2.375	2.400
boete onvolledig ingevuld mestafzetdocument	112	25.300	18.800	6.500
boete geen bewijs verzending/overhandiging burenderegeling	1	100	100	0
boete niet afsluiten/melden burenderegeling	5	1.000	1.000	0

boete mestafzetdocument niet tijdig overgemaakt	28	18.700	3.700	15.000
boete vervoer zonder verplichte documenten	59	6.400	5.900	500
boete AGR-GPS	70	39.100	15.900	23.200
boete foutieve aangifte	3	900	600	300
boete niet bewezen afzet niet-landbouwers	2	92.161	0	92.161
boete niet bewezen mestafzet	22	117.763	55.065	62.698
boete gebruik te veel nutriënten	59	147.322	32.374	114.948
boete lozing	18	20.000	13.750	6.250
2009				
boete verzuim aangifteplicht landbouwers	1371	470.500	750	469.750
boete verzuim aangifteplicht erkend mestvoerder	10	3.750	750	3.000
boete verzuim aangifteplicht bewerkers/verwerkers	11	4.250	0	4.250
boete verzuim aangifteplicht andere meststoffen	11	3.750	1.250	2.500
boete verzuim aangifteplicht verzamelpunten	16	6.500	1.250	5.250
boete uitrijregeling	5	2.700	900	1.800
boete opbrenging	1	600	300	300
boete emissiearme aanwending	6	6.600	1.200	5.400
boete melding/afmelding vervoer	14	4.950	450	4.500
boete onvolledig ingevuld mestafzetdocument	3	600	400	200
boete gn bewijs verzending/overhandiging burenregeling	1	100	100	0
boete niet afsluiten/melden burenregeling	2	400	400	0
boete vervoer zonder verplichte documenten	9	2.900	600	2.300
boete AGR-GPS	11	106.800	600	106.200
boete niet bijhouden register	8	3.000	1.000	2.000
boete nutriëntenbalans: ter inzage	2	500	250	250
boete niet bewezen mestafzet	2	43.220	0	43.220
boete gebruik te veel nutriënten	38	113.018	12.271	100.747

* inclusief kwijtscheldingen/verminderingen/herberekeningen in dezelfde periode

5.2.2.1 Superheffing mestverwerking

5.2.2.1.1 Superheffing mestverwerking aanslagjaar 2002

Het totaal te innen bedrag van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2002 bedraagt 2.239.447 euro. Hiervan is 77 % geïnd (Tabel 100). Er zijn 52 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 430.510 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 84 % van het totaal openstaand bedrag en 19 % van het te innen bedrag. In totaal is 1.727.612 euro ontvangen.

Tabel 100. Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2002

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. het te innen bedrag (%)
Te innen na bezwaarbehandeling	-	2.239.447	
Totaal ontvangen	-	1.727.612	77
Totaal openstaand	-	511.835	23
Gerechtvaardigd openstaand	52	430.510	19
Waarvan uitstel verkregen in het kader van de uitstel- en afstelregeling	38	363.683	16
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	14	66.827	3
Niet gerechtvaardigd openstaand	-	81.325	4

5.2.2.1.2 Superheffing mestverwerking aanslagjaar 2003

Het totaal te innen bedrag van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2003 bedraagt 3.663.644 euro. Hiervan is 59 % geïnd (Tabel 101). Er zijn 207 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 1.298.458 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 86 % van het totaal openstaand bedrag en 35 % van het te innen bedrag. In totaal is 2.161.502 euro ontvangen.

Tabel 101. Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2003

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. het te innen bedrag (%)
Te innen na bezwaarbehandeling	-	3.663.644	
Totaal ontvangen	-	2.161.502	59
Totaal openstaand	-	1.502.142	41
Gerechtvaardigd openstaand	207	1.298.458	35
Waarvan uitstel verkregen in het kader van de uitstel- en afstelregeling	196	1.251.806	34
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	11	46.652	1
Niet gerechtvaardigd openstaand	-	203.684	6

5.2.2.1.3 Superheffing mestverwerking aanslagjaar 2004

Het totaal te innen bedrag van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2004 bedraagt 5.958.496 euro. Hiervan is 39 % geïnd (Tabel 102). Er zijn 265 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 3.059.606 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 84 % van het totaal openstaand bedrag en 51 % van het te innen bedrag. In totaal is 2.303.734 euro ontvangen.

Tabel 102. Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2004

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. het te innen bedrag (%)
Te innen na bezwaarbehandeling	-	5.958.496	
Totaal ontvangen	-	2.303.734	39
Totaal openstaand	-	3.654.762	61
Gerechtvaardigd openstaand	265	3.059.606	51
Waarvan uitstel verkregen in het kader van de uitstel- en afstelregeling	253	2.693.415	45
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	12	366.191	6
Niet gerechtvaardigd openstaand	-	595.156	9

5.2.2.1.4 Superheffing mestverwerking aanslagjaar 2005

Het totaal te innen bedrag van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2005 bedraagt 4.646.636 euro. Hiervan is 34 % geïnd (Tabel 103). Er zijn 326 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 2.504.326 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 81 % van het totaal openstaand bedrag en 54 % van het te innen bedrag. In totaal is 1.564.099 euro ontvangen.

Tabel 103. Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2005			
	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. het te innen bedrag (%)
Te innen na bezwaarbehandeling	-	4.646.636	
Totaal ontvangen	-	1.564.099	34
Totaal openstaand	-	3.082.537	66
Gerechtvaardigd openstaand	326	2.504.326	54
Waarvan uitstel verkregen in het kader van de uitstel- en afstelregeling	300	2.140.516	46
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	26	363.810	8
Niet gerechtvaardigd openstaand	-	578.211	12

5.2.2.1.5 Superheffing mestverwerking aanslagjaar 2006

Het totaal te innen bedrag van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2006 bedraagt 3.091.645 euro. Hiervan is 29 % geïnd (Tabel 104). Er zijn 129 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 1.160.089 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 53 % van het totaal openstaand bedrag en 38 % van het te innen bedrag. In totaal is 905.003 euro ontvangen.

Tabel 104. Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2006			
	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. het te innen bedrag (%)
Te innen na bezwaarbehandeling		3.091.646	
Totaal ontvangen		930.256	30
Totaal openstaand		2.161.390	70
Gerechtvaardigd openstaand	129	1.160.089	38
Waarvan aanvraag uitstel verleend in het kader van de uitstel- en afstelregeling	90	881.401	29
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	10	99.197	3
Waarvan een bezwaar werd ingediend dat nog behandeld moet worden	10	52302	2
Waarvan uitstel werd aangevraagd dat nog behandeld moet worden	19	127.189	4
Niet gerechtvaardigd openstaand	-	1.001.301	32

5.2.2.1.6 Superheffing mestverwerking aanslagjaar 2007

Deze heffing werd opgelegd op 25 juni 2009, voor een totaal bedrag van 2.909.369 euro.

5.2.2.1.7 Lopende afbetalingsplannen superheffing mestverwerking

Naast de gerechtvaardigde openstaande vorderingen hebben een aantal bedrijven een afbetalingsplan lopende bij de Mestbank voor de superheffing mestverwerking (Tabel 105). Van deze afbetalingsplannen zijn geen bedragen opgenomen. Deze bedragen zijn dus niet vervat in het totaal openstaand gerechtvaardigd bedrag van Tabel 100 tot en met Tabel 104.

Tabel 105. Overzicht van het aantal lopende afbetalingsplannen bij de Mestank in het kader van de superheffing mestverwerking, per aanslagjaar

Aanslagjaar	Aantal
2002	3
2003	5
2004	18
2005	38
2006	31
Totaal	95

5.2.2.2 Superheffing nutriëntenhalte

5.2.2.2.1 Superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2003

Het totaal te innen bedrag van de superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2003 bedraagt 5.079.635 euro. Hiervan is 87 % geïnd (Tabel 106). Er zijn 37 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 430.247 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 64 % van het totaal openstaand bedrag en 8 % van het te innen bedrag. In totaal is 4.403.812 euro ontvangen.

Tabel 106. Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2003

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. het te innen bedrag (%)
Te innen na bezwaarbehandeling	-	5.079.635	
Totaal ontvangen	-	4.403.812	87
Totaal openstaand	-	675.823	13
Gerechtvaardigd openstaand	37	430.247	8
Waarvan dossier nutriëntenhalte lopende bij de bevoegde minister	6	104.499	2
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	31	325.748	6
Niet gerechtvaardigd openstaand	-	245.576	5

5.2.2.2.2 Superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2004

Het totale bedrag van de superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2004 bedraagt 4.112.493 euro. Hiervan is 85 % geïnd (Tabel 107). Er zijn 27 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 363.736 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 58 % van het totaal openstaand bedrag en 9 % van het te innen bedrag. In totaal is 3.489.657 euro ontvangen.

Tabel 107. Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2004

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. het te innen bedrag (%)
Te innen na bezwaarbehandeling	-	4.112.493	
Totaal ontvangen	-	3.489.657	85
Totaal openstaand	-	622.836	15
Gerechtvaardigd openstaand	27	363.736	9
Waarvan dossier nutriëntenhalte lopende bij de bevoegde minister	8	134.537	3
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	19	229.199	6
Niet gerechtvaardigd openstaand	-	259.100	6

5.2.2.2.3 Superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2005

Het totale bedrag van de superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2005 bedraagt 3.843.438 euro. Hiervan is 82 % geïnd (Tabel 108). Er zijn 31 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 354.348 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 51 % van het totaal openstaand bedrag en 9 % van het te innen bedrag. In totaal is 3.144.599 euro ontvangen.

Tabel 108. Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2005			
	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. het te innen bedrag (%)
Te innen na bezwaarbehandeling	-	3.843.438	
Totaal ontvangen	-	3.144.599	82
Totaal openstaand	-	698.839	18
Gerechtvaardigd openstaand	31	354.348	9
Waarvan dossier nutriëntenhalte lopende bij de bevoegde minister	9	122.949	3
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	22	231.399	6
Niet gerechtvaardigd openstaand	-	344.491	9

5.2.2.2.4 Superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2006

Het totale bedrag van de superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2006 bedraagt 3.044.695 euro. Hiervan is 81 % geïnd (Tabel 109). Er zijn 31 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 326.556 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 56 % van het totaal openstaand bedrag en 11 % van het te innen bedrag. In totaal is 2.459.623 euro ontvangen.

Tabel 109. Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2006			
	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. het te innen bedrag (%)
Te innen na bezwaarbehandeling	-	3.044.695	
Totaal ontvangen	-	2.459.623	81
Totaal openstaand	-	585.072	19
Gerechtvaardigd openstaand	31	326.556	11
Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog behandeld moet worden	4	19.040	1
Waarvan dossier nutriëntenhalte lopende bij de bevoegde minister	10	141.249	5
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	17	166.267	5
Niet gerechtvaardigd openstaand	-	258.516	8

5.2.2.2.5 Superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2007

Het totale bedrag van de superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2007 bedraagt 2.921.938 euro. Hiervan is 79 % geïnd (Tabel 110). Er zijn 28 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 254.948 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 41 % van het totaal openstaand bedrag en 9 % van het te innen bedrag. In totaal is 2.304.123 euro ontvangen.

Tabel 110. Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing nutriëntenhalte aanslagjaar 2007

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. het te innen bedrag (%)
Te innen na bezwaarbehandeling	-	2.921.938	
Totaal ontvangen	-	2.304.123	79
Totaal openstaand	-	617.815	21
Gerechtvaardigd openstaand	28	254.948	9
Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog behandeld moet worden	5	23.373	1
Waarvan dossier nutriëntenhalte lopende bij de bevoegde minister	10	128.263	4
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	13	103.312	4
Niet gerechtvaardigd openstaand	-	362.867	12

5.2.2.2.6 Lopende afbetalingsplannen superheffing nutriëntenhalte

Naast de gerechtvaardigde openstaande vorderingen hebben een aantal bedrijven een afbetalingsplan lopende bij de Mestbank voor de superheffing nutriëntenhalte (Tabel 111). Van deze afbetalingsplannen zijn geen bedragen opgenomen. Deze bedragen zijn dus niet vervat in het totaal openstaand gerechtvaardigd bedrag van Tabel 106 en Tabel 110.

Tabel 111. Overzicht van het aantal lopende afbetalingsplannen bij de Mestbank in het kader van de superheffing nutriëntenhalte, per aanslagjaar

Aanslagjaar	Aantal
2003	12
2004	32
2005	28
2006	33
2007	49
Totaal	154

5.2.2.3 Invoerheffing

Tabel 112 geeft een overzicht van de gerechtvaardigde openstaande bedragen bij de opgelegde invoerheffing.

Tabel 112. Overzicht van het aantal dossiers en de gerechtvaardigde openstaande bedragen in het kader van de invoerheffing

Aanleiding uitstel van betaling	Aantal	Bedrag (euro)
Dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	5	69.299
Totaal	5	69.299

5.2.2.4 Boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting

5.2.2.4.1 Overzicht van de boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting

In de opvolging van het respecteren van de maximale bemestingsnormen zijn de boetes voor niet bewezen mestafzet (MAZ) en overbemesting (TEN) heel belangrijk als sturend element. Tabel 113 geeft een overzicht van deze boetes van de laatste jaren na de bezwaarbehandeling, voor de verschillende jaren van oplegging. De boetes in het kader van de actie balansen 2007 werden verstuurd eind juni 2009 en zijn niet opgenomen in de onderstaande tabel.

Tabel 113. Overzicht van het aantal dossiers, het initieel opgelegd bedrag, het te innen bedrag na bezwaarbehandeling, het ontvangen bedrag en het openstaand bedrag in het kader van de MAZ/TEN boetes, voor de verschillende jaren van oplegging

Boete en jaar van oplegging	Initieel opgelegd		Te innen na bezwaar	Ontvangen		Openstaand	
	Aantal	Bedrag (euro)	Bedrag (euro)	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. te innen (%)	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. te innen (%)
MAZ boete							
1999	61	1.157.562	324.470	252.517	78	71.953	22
2000	41	550.893	281.281	194.465	69	86.816	31
2001	31	399.080	143.121	104.877	73	38.244	27
2002	47	518.388	274.205	174.360	64	99.845	36
2003	42	624.498	308.216	187.479	61	120.737	39
2004	49	724.482	495.483	420.598	85	74.885	15
2005	63	946.864	714.905	402.699	56	312.206	44
2006	132	1.545.562	1.168.884	652.348	56	516.536	44
2007	162	1.735.619	1.105.030	366.564	33	738.466	67
2008	21	142.683	118.480	55.782	47	62.698	53
2009	4	43.220	43.220	0	0	43.220	100
TEN boete							
2003	34	265.308	164.755	148.016	90	16.739	10
2004	60	637.799	492.114	213.493	43	278.621	57
2005	68	1.109.545	1.038.172	286.076	28	752.096	72
2006	397	1.137.048	875.850	633.202	72	242.648	28
2007	440	1.352.358	1.096.352	559.761	51	536.591	49
2008	25	160.846	167.539	52.591	31	114.948	69
2009	5	95.638	113.018	12.271	11	100.747	89
Totaal	1.682	13.147.394	8.925.095	4.717.099		4.207.996	

5.2.2.4.2 **Gerechtigde openstaande bedragen van de boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting**

Tabel 114 geeft een overzicht van het gerechtvaardigd openstaand bedrag ten gevolge van een bezwaarbehandeling in het kader van de boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting opgelegd in 2006, 2007, 2008 en 2009.

Tabel 114. Overzicht van het gerechtvaardigd openstaand bedrag ten gevolge van een bezwaarbehandeling in het kader van de MAZ/TEN boetes opgelegd in 2006, 2007, 2008 en 2009

Aanleiding uitstel van betaling	Aantal	Bedrag (euro)
Bezwaar ingediend	72	920.412

Tabel 115 geeft een overzicht van het gerechtvaardigd openstaand bedrag ten gevolge van een dossier bij de Rechtbank van eerste aanleg in het kader van de boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting opgelegd vanaf 1999.

Tabel 115. Overzicht van het gerechtvaardigd openstaand bedrag ten gevolge van een dossier bij de Rechtbank van eerste aanleg in het kader van de MAZ/TEN boetes opgelegd vanaf 1999

Aanleiding uitstel van betaling	Aantal	Bedrag (euro)
Dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	43	1.334.680

Tabel 116 geeft een overzicht van de lopende afbetalingsplannen in het kader van de opgelegde boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting.

Uit Tabel 114, Tabel 115 en Tabel 116 blijkt dat een totaal bedrag van 2.953.038 euro gerechtvaardigd openstaand is in het kader van de boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting. Van het totale openstaande bedrag aan boetes uit niet bewezen mestafzet en overbemesting (4.207.996 euro, zie Tabel 113) is 70 % gerechtvaardigd openstaand.

Tabel 116. Overzicht van het aantal lopende afbetalingsplannen bij de Mestbank in het kader van de MAZ/TEN boetes		
Boete en jaar van oplegging	Aantal	Openstaand bedrag (euro)
MAZ boete		
2001	1	2.212
2002	1	4.875
2003	2	2.835
2004	2	6.120
2005	5	8.979
2006	41	213.580
2007	32	180.714
2008	5	23.244
2009	2	5.178
TEN boete		
2004	2	19.712
2005	2	2.418
2006	9	38.273
2007	38	158.512
2008	5	31.294
Totaal	147	697.946

5.2.2.5 Conclusies betreffende de openstaande bedragen

Van het totale openstaande bedrag van 26.239.530 euro uit heffingen en boetes op 30 juni 2009 is er 50 % zijnde 13.205.171 euro waarvoor er een gerechtvaardigd uitstel van betaling is voor belangrijke thema's, met name de superheffingen, de invoerheffing en de boetes voor overbemesting en niet bewezen mestafzet. De afbetalingsplannen in het kader van de superheffingen zijn hier niet inbegrepen. In realiteit is het gerechtvaardigd openstaand bedrag nog groter, omdat andere heffingen en boetes geen onderdeel uitmaakten van de analyse. Het grootste aandeel in dit gerechtvaardigd openstaand bedrag is de superheffing mestverwerking met 64 %, gevolgd door de boetes overbemesting en niet bewezen mestafzet met 22,5 %, superheffing nutriëntenhalte met 13 % en de invoerheffing met 0,5 % (Tabel 117).

Tabel 117. Overzicht van de gerechtvaardigde openstaande bedragen van boetes en heffingen bij de Mestbank		
Heffing of boete	Bedrag (euro)	Aandeel (%)
Superheffing mestverwerking	8.452.999	64
Superheffing nutriëntenhalte	1.729.835	13
Invoerheffing	69.299	0,5
Boetes overbemesting en niet bewezen mestafzet	2.953.038	22,5
Totaal	13.205.171	

Ongeveer 13 miljoen euro valt niet onder de noemer "gerechtvaardigd openstaand bedrag". Voor de inning van dit bedrag wordt de procedure zoals beschreven in het Mestdecreet gevolgd. Dit houdt in dat na het verzenden van herinneringsbrieven via deurwaarders stappen worden ondernomen om de openstaande bedragen te innen. In bepaalde situaties kan dit leiden tot in beslagname en verkoop van roerende of onroerende goederen.

In opdracht van de Mestbank worden verschillende onderzoeksprojecten opgestart en uitgevoerd relevant voor het mestgebeuren. Hieronder is een overzicht weergegeven van de recente, door de Mestbank geïnitieerde en opgevolgde onderzoeksprojecten.

6.1 Afgeronde onderzoeksprojecten

In het kader van de derogatie moet de Vlaamse overheid een methodologie opstellen om de efficiëntie van mestscheiders te bepalen. Hiertoe werd het in februari 2008 afgeronde onderzoeksproject over de meetprocedure voor het opmaken van nutriëntenbalansen voor mestverwerkingsinstallaties, uitgebreid en verlengd. Zowel deze, als de verlengde onderzoeksopdracht werden uitgevoerd door de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO). De verlengde onderzoeksopdracht had als doel het opstellen en valideren van een meetprotocol voor een mestscheider van het type centrifuge, inclusief emissiemetingen, zodat de efficiëntie van de mestscheider bepaald kan worden. De onderzoeksopdracht werd eind 2008 afgerond. De resultaten ervan werden overgemaakt aan de Europese Commissie.

6.2 Lopende onderzoeksprojecten

In januari 2009 ging een onderzoeksproject van start met als opdracht de evaluatie van de nitraatresiduwaarde en de differentiatie ervan in functie van bodemtype of gewas. Gezien de belangrijke rol van het nitraatresidu in het mestbeleid, is het van belang dit beleidsinstrument verder te evalueren in functie van de beoogde doelstelling van het mestbeleid, namelijk het bekomen van een goede waterkwaliteit. De evaluatie van de nitraatresiduwaarde zal gebeuren door een link te leggen tussen de nitraatresidumetingen in het najaar en de gemeten waterkwaliteit in de MAP-meetnetten voor oppervlakte- en grondwater, de zogenaamde "procesfactoren", op basis van een wetenschappelijk onderbouwde methodiek. Het onderzoek zal lopen over een periode van 2 jaar en wordt uitgevoerd door een consortium van de Bodemkundige Dienst van België (BDB) en de Katholieke Universiteit Leuven (KUL).

Eveneens in januari 2009 ging een onderzoeksproject van start met als opdracht de opzet en opvolging van een monitoringsnetwerk van minstens 150 landbouwbedrijven. Doel van dit monitoringsnetwerk is de impact van derogatie op de stikstof- en fosforverliezen uit de bodem en op de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater te beoordelen, onder bepaalde condities van bodemtype, gewas en bemestingspraktijken. De opzet en opvolging van dit derogatiemonitoringsnetwerk is een verplichting vanuit de Europese derogatiebeschikking. Het onderzoek zal lopen over een periode van 2,5 jaar en zal gebruikt worden om de aanvraag bij Europa van een verlenging van de derogatie in 2010 te onderbouwen. Het onderzoek wordt tevens uitgevoerd door een consortium van de BDB en KUL.

6.3 Nog geplande onderzoeksprojecten

Verder wordt onderzoek gepland naar het bepalen van de penetratiegraad van mestaanwendingstechnieken en de inventarisatie van het kunstmestgebruik inclusief de NH_3 -emissiefactoren. Tevens wordt er onderzoek gepland naar de gasvormige emissies van mestverwerkingsinstallaties alsook naar de verwachte evolutie van de NH_3 -emissie uit de landbouw in Vlaanderen.

BIJLAGEN**LIJST VAN AFKORTINGEN**

AGR-GPS	Automatische Gegevens Registratie – Global Positioning System
NEC	Nutrient Emission Ceilings
NER	Nutriëntenemissierechten
Sanitel	Het geïnformatiseerd identificatie- en registratiesysteem voor nutsdieren, waaronder runderen, dat wordt beheerd door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
VHA	Vlaamse Hydrografische Atlas
MIL	Mest Internet Loket
MTIL	Mest Transport Internet Loket
BAS	Bedrijfsadvies en Sensibilisering
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
ALV	Agentschap voor Landbouw en Visserij
BBT	Best Beschikbare Techniek
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VCM	Vlaams Coördinatiecentrum voor Mestverwerking
EVOA	Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen
SMIL	Staalname Melding Internet Loket
GVE	Grootvee-eenheden

Tabel 118. Aantal dieren in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2008

Diercategorie	Provincie						
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen	
Vervangingsvee < 1 j	25.886	12.069	25.521	5.964	25.065	94.505	
Vervangingsvee 1-2 j	24.440	11.019	23.768	5.607	23.292	88.126	
Melkkoeien	64.539	31.327	66.004	14.665	75.774	252.309	
Zoogkoeien	16.662	16.093	51.683	19.870	70.231	174.539	
Mestkalveren	123.032	16.902	4.974	11.983	14.045	170.936	
Runderen < 1 j	19.617	16.277	52.539	19.157	67.832	175.422	
Runderen 1-2 j	19.859	14.952	52.948	17.794	68.802	174.355	
Andere runderen	31.246	19.295	55.676	19.628	70.812	196.657	
Totaal runderen	325.281	137.934	333.113	114.668	415.853	1.326.849	
Biggen 7-20 kg	258.440	130.132	306.654	40.286	811.174	1.546.686	
Beren	931	552	1.307	175	3.634	6.599	
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	68.178	35.372	90.877	11.816	237.623	443.866	
Andere varkens 2-fasig	510.426	264.192	526.096	97.336	1.527.931	2.925.981	
Andere varkens 3-fasig	75.003	27.925	200.290	12.187	668.821	984.226	
Andere varkens > 110 kg	12.521	6.770	15.552	1.881	40.159	76.883	
Totaal varkens	925.499	464.943	1.140.776	163.681	3.289.342	5.984.241	
Legkippen inclusief (groot)ouderdieren	2.097.718	668.227	1.137.666	88.871	2.464.142	6.456.624	
Opfokpoelien van legkippen	652.652	184.793	177.493	22.444	1.068.123	2.105.505	
Slachtkuikens	4.174.388	1.823.360	2.565.510	733.512	4.504.749	13.801.519	
Slachtkuiken ouderdieren	526.624	40.269	237.735	11.069	472.395	1.288.092	
Opfokpoelien van slachtkuiken ouderdieren	177.387	29.552	112.410	0	336.539	655.888	
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	164	23	46	23	275	531	
Struisvogels slachtdieren van 3-14 maanden	6	31	59	20	301	417	
Struisvogels 0-3 maanden	19	11	36	3	366	435	
Kalkoenen slachtdieren	24.483	132	7.541	21	156.430	188.607	
Kalkoenen ouderdieren	5	26	13	8	19	71	
Ander pluimvee	1.535	15.738	47.690	956	56.245	122.164	
Totaal pluimvee	7.654.981	2.762.162	4.286.199	856.927	9.059.584	24.619.853	
Paarden > 600 kg	1.313	791	1.444	887	1.203	5.638	
Paard+pony 200-600 kg	7.016	4.416	6.534	5.096	6.084	29.146	
Paard+pony < 200 kg	1.810	1.202	1.886	1.044	1.382	7.324	
Geiten < 1 j	1.787	668	1.722	377	829	5.383	
Geiten > 1 j	3.830	1.972	4.359	1.006	2.557	13.724	

Tabel 118. Aantal dieren in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2008

Diercategorie	Provincie					
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Schapen < 1 j	3.835	3.856	4.529	4.340	8.311	24.871
Schapen > 1 j	4.720	5.259	7.331	5.973	11.938	35.221
Konijnen gesloten	5.673	1.336	473	71	5.176	12.729
Konijnen kwekerij	81	26	127	47	3.292	3.573
Konijnen vetmesterij	1.209	5	120	3.100	3.366	7.800
Nertsen vetmesterij	0	0	1.640	0	0	1.640
Nertsen gesloten	6.275	74	14.092	2.026	9.816	32.283
Totaal andere dieren	37.549	19.605	44.257	23.967	53.954	179.332
Totaal alle dieren	8.943.310	3.384.644	5.804.345	1.159.243	12.818.733	32.110.275

Tabel 119. Reële dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2008 (kg N)

Diercategorie	Provincie					
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Vervangingsvee < 1 j	854.238	398.277	842.193	196.812	827.145	3.118.665
Vervangingsvee 1-2 j	1.417.520	639.102	1.378.544	325.206	1.350.936	5.111.308
Melkkoeien	7.189.593	3.477.477	7.111.744	1.512.470	8.422.853	27.714.136
Zoogkoeien	1.083.030	1.046.045	3.359.395	1.291.550	4.565.015	11.345.035
Mestkalveren	1.291.836	177.471	52.227	125.822	147.473	1.794.828
Runderen < 1 j	437.459	362.977	1.171.620	427.201	1.512.654	3.911.911
Runderen 1-2 j	1.151.822	867.216	3.070.984	1.032.052	3.990.516	10.112.590
Andere runderen	2.405.942	1.485.715	4.287.052	1.511.356	5.452.524	15.142.589
Totaal runderen	15.831.440	8.454.280	21.273.758	6.422.468	26.269.115	78.251.062
Biggen 7-20 kg	577.708	292.805	705.913	91.788	1.865.835	3.534.048
Beren	19.659	11.591	26.877	3.764	74.792	136.684
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	1.438.930	758.524	1.886.321	255.063	5.017.163	9.356.001
Andere varkens 2-fasig	5.813.784	3.042.507	5.874.523	1.132.135	17.231.111	33.094.059
Andere varkens 3-fasig	854.555	328.737	2.267.214	147.878	7.485.046	11.083.430
Andere varkens > 110 kg	264.481	146.000	316.064	39.396	842.185	1.608.125
Totaal varkens	8.969.117	4.580.163	11.076.913	1.670.025	32.516.131	58.812.348
Legkippen inclusief (groot)ouderdieren	1.411.443	440.158	774.673	62.088	1.628.266	4.316.629
Opfokpoeljen van legkippen	227.812	64.678	62.223	7.855	376.189	738.757
Slachtkuikens	2.244.085	1.009.350	1.388.251	416.364	2.518.658	7.576.708
Slachtkuikens ouderdieren	564.432	42.830	258.508	11.955	508.264	1.385.989
Opfokpoeljen van slachtkuikens ouderdieren	83.996	12.124	48.906	0	151.497	296.522
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	2.952	414	828	414	4.950	9.558
Struisvogels slachtdieren van 3-14 maanden	52	267	507	172	2.589	3.586
Struisvogels 0-3 maanden	67	39	126	11	1.281	1.523
Kalkoenen slachtdieren	41.621	224	12.951	36	262.738	317.570
Kalkoenen ouderdieren	10	52	26	16	38	142
Ander pluimvee	368	3.777	11.446	229	13.499	29.319
Totaal pluimvee	4.576.838	1.573.913	2.558.444	499.139	5.467.969	14.676.303
Paarden > 600 kg	85.345	51.415	93.860	57.655	78.195	366.470
Paard-pony 200-600 kg	350.800	220.800	326.700	254.800	304.200	1.457.300
Paard-pony < 200 kg	63.350	42.070	66.010	36.540	48.370	256.340
Geiten < 1 j	7.791	2.912	7.508	1.644	3.614	23.470
Geiten > 1 j	40.215	20.706	45.770	10.563	26.849	144.102

Tabel 119. Reële dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2008 (kg N)

Diercategorie	Provincie					
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Schapen < 1 j	16.721	16.812	19.746	18.922	36.236	108.438
Schapen > 1 j	49.560	55.220	76.976	62.717	125.349	369.821
Konijnen geslotten	42.094	9.913	3.510	527	38.406	94.449
Konijnen kwekerij	256	82	401	149	10.403	11.291
Konijnen vetmesterij	796	3	79	2.040	2.215	5.132
Nertsen vetmesterij	0	0	1.591	0	0	1.591
Nertsen geslotten	18.825	222	42.276	6.078	29.448	96.849
Totaal andere dieren	675.752	420.156	684.426	451.634	703.284	2.935.252
Totaal alle dieren	30.053.147	15.028.512	35.593.541	9.043.265	64.956.500	154.674.965

Tabel 120. Reële dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2008 (kg P₂O₃)

Diercategorie	Provincie					
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Vervangingsvee < 1 j	258.860	120.690	255.210	59.640	250.650	945.050
Vervangingsvee 1-2 j	469.248	211.565	456.346	107.654	447.206	1.692.019
Melkkoeien	2.319.779	1.120.804	2.300.190	488.185	2.758.281	8.987.239
Zoogkoeien	466.536	450.604	1.447.124	556.360	1.966.468	4.887.092
Mestkalveren	442.915	60.847	17.906	43.139	50.562	615.370
Runderen < 1 j	137.319	113.939	367.773	134.099	474.824	1.227.954
Runderen 1-2 j	381.293	287.078	1.016.602	341.645	1.320.998	3.347.616
Andere runderen	921.757	569.203	1.642.442	579.026	2.088.954	5.801.382
Totaal runderen	5.397.707	2.934.730	7.503.593	2.309.748	9.357.943	27.503.722
Biggen 7-20 kg	435.950	153.169	343.283	45.379	884.640	1.862.421
Beren	10.550	6.285	14.264	1.991	39.739	72.829
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	774.156	411.111	1.020.589	133.827	2.694.876	5.034.559
Andere varkens 2-fasig	2.198.540	1.205.030	2.169.952	439.903	6.232.644	12.246.069
Andere varkens 3-fasig	327.776	123.515	881.807	55.343	2.611.449	3.999.889
Andere varkens > 110 kg	141.473	79.053	169.204	20.592	448.373	858.695
Totaal varkens	3.888.445	1.978.163	4.599.099	697.035	12.911.721	24.074.462
Legkippen inclusief (groot)bouddieren	740.618	233.904	400.972	31.105	863.845	2.270.444
Opfokpoeljen van legkippen	116.861	33.263	31.915	4.040	191.320	377.399
Slachtkuikens	868.834	311.009	441.488	144.793	835.145	2.601.269
Slachtkuiken ouderdieren	314.747	22.980	143.341	6.752	284.513	772.333
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	42.783	6.016	26.396	0	81.011	156.205
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	1.607	225	451	225	2.695	5.204
Struisvogels slachtdieren van 3-14 maanden	27	140	266	90	1.355	1.877
Struisvogels 0-3 maanden	32	19	61	5	622	740
Kalkoenen slachtdieren	25.707	139	7.744	22	157.949	191.560
Kalkoenen ouderdieren	7	38	19	12	28	104
Ander pluimvee	292	2.990	9.061	182	10.687	23.211
Totaal pluimvee	2.111.516	610.722	1.061.714	187.226	2.429.168	6.400.345
Paarden > 600 kg	39.390	23.730	43.320	26.610	36.090	169.140
Paard-pony 200-600 kg	147.336	92.736	137.214	107.016	127.764	612.066
Paard-pony < 200 kg	21.720	14.424	22.632	12.528	16.584	87.888
Geiten < 1 j	3.074	1.149	2.962	648	1.426	9.259
Geiten > 1 j	15.856	8.164	18.046	4.165	10.586	56.817

Tabel 120. Reële dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2008 (kg P₂O₅)

Diercategorie	Provincie						
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen	
Schapen < 1 j	6.596	6.632	7.790	7.465	14.295	42.778	
Schapen > 1 j	19.541	21.772	30.350	24.728	49.423	145.815	
Konijnen gesloten	27.003	6.359	2.251	338	24.638	60.590	
Konijnen kwekerij	151	49	237	88	6.156	6.682	
Konijnen vetmesterij	543	2	54	1.392	1.511	3.502	
Nertsen vetmesterij	0	0	968	0	0	968	
Nertsen gesloten	11.421	135	25.647	3.687	17.865	58.755	
Totaal andere dieren	292.631	175.153	291.472	188.665	306.338	1.254.260	
Totaal alle dieren	11.690.298	5.698.767	13.455.878	3.382.674	25.005.170	59.232.788	

Tabel 121. Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per diercategorie en type uitscheidingsbalans in 2008

Diercategorie	Balanstype	Aantal exploitaties	Aantal dieren	Bruto-productie (kg N)	Reële productie (kg N)	Productie per dier (kg N/dier)	Verskil bruto- en reële productie (kg N)	Bruto-productie (kg P ₂ O ₅)	Reële productie (kg P ₂ O ₅)	Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier)	Verskil bruto- en reële productie (kg P ₂ O ₅)
Vervangingsvee < 1 j	Forfait	8.706	94.505	3.118.665	3.118.665	33	0	945.050	945.050	10	0
Vervangingsvee 1-2 j	Forfait	8.740	88.126	5.111.308	5.111.308	58	0	1.692.019	1.692.019	19,2	0
Melkkoeien	Forfait	8.064	252.309	27.714.136	27.714.136	109,8	0	8.987.239	8.987.239	35,6	0
Zoogkoeien	Forfait	14.930	174.539	11.345.035	11.345.035	65	0	4.887.092	4.887.092	28	0
Mestkalveren	Forfait	7.245	170.936	1.794.828	1.794.828	10,5	0	615.370	615.370	3,6	0
Runderen < 1 j	Forfait	16.547	175.422	3.911.911	3.911.911	22,3	0	1.227.954	1.227.954	7	0
Runderen 1-2 j	Forfait	16.780	174.355	10.112.590	10.112.590	58	0	3.347.616	3.347.616	19,2	0
Andere runderen	Forfait	18.174	196.657	15.142.589	15.142.589	77	0	5.801.382	5.801.382	29,5	0
Totaal runderen			1.326.849	78.251.062	78.251.062		0	27.503.722	27.503.722		0
	Forfait	817	37.772	82.343	82.343	2,18	0	57.791	57.791	1,53	0
	N-conv										
	P-conv	1.759	625.979	1.364.634	1.364.634	2,180	0	957.748	763.694	1,220	194.053
	N&P-conv										
	Regressie	1.844	878.752	1.915.679	2.078.107	2,365	-162.428	1.344.491	1.036.904	1,180	307.587
	Voedertech	5	4.183	9.119	8.964	2,143	155	6.400	4.032	0,964	2.368
	Forfait	877	571	12.448	12.448	21,8	0	6.738	6.738	11,8	0
	N-conv										
	P-conv	1.152	2.091	45.584	45.584	21,800	0	24.674	25.092	12,000	-418
	N&P-conv										
	Regressie	1.623	3.928	85.630	78.479	19,979	7.152	46.350	40.905	10,414	5.446
	Voedertech	4	9	196	173	19,274	23	106	94	10,484	12
	Forfait	933	17.952	391.354	391.354	21,8	0	211.834	211.834	11,8	0
	N-conv										
	P-conv	1.423	165.952	3.617.754	3.617.754	21,800	0	1.958.234	1.991.424	12,000	-33.190
	N&P-conv										
	Regressie	1.842	258.769	5.641.164	5.323.945	20,574	317.219	3.053.474	2.818.638	10,892	234.836
	Voedertech	4	1.193	26.007	22.948	19,236	3.059	14.077	12.663	10,615	1.414

Zeugen inclusief biggen < 7 kg

Tabel 121. Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per diercategorie en type uitscheidingsbalans in 2008

Diercategorie	Balanstype	Aantal exploitaties	Aantal dieren	Bruto-productie (kg N)	Reële productie (kg N)	Productie per dier (kg N/dier)	Verskil brutto- en reële productie (kg N)	Bruto-productie (kg P ₂ O ₅)	Reële productie (kg P ₂ O ₅)	Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier)	Verskil brutto- en reële productie (kg P ₂ O ₅)
Andere varkens 2-fasig	Forfait	989	28.088	325.821	325.821	11,6	0	149.709	149.709	5,33	0
	N-conv	3	189	2.192	2.243	11,870	-51	1.007	1.007	5,330	0
	P-conv	82	37.563	435.731	435.731	11,600	0	200.211	178.800	4,760	21.411
	N&P-conv	1.558	698.429	8.101.776	8.290.352	11,870	-188.576	3.722.627	3.324.522	4,760	398.105
	Regressie	2.979	2.153.554	24.981.226	23.957.684	11,125	1.023.543	11.478.443	8.552.774	3,971	2.925.669
	Voedertech	6	8.158	94.633	82.228	10,079	12.405	43.482	39.257	4,812	4.225
Andere varkens 3-fasig	Forfait	147	2.504	27.294	27.294	10,9	0	13.346	13.346	5,33	0
	N-conv	1	706	7.695	8.380	11,870	-685	3.763	3.763	5,330	0
	P-conv	28	17.704	192.974	192.974	10,900	0	94.362	84.271	4,760	10.091
	N&P-conv	262	160.079	1.744.861	1.900.138	11,870	-155.277	853.221	761.976	4,760	91.245
	Regressie	838	792.751	8.640.986	8.852.441	11,167	-211.455	4.225.363	3.097.092	3,907	1.128.271
	Voedertech	5	10.482	114.254	102.205	9,750	12.049	55.869	39.441	3,763	16.429
Andere varkens > 110 kg	Forfait	708	2.956	64.441	64.441	21,8	0	34.881	34.881	11,8	0
	N-conv										
	P-conv	1.053	25.707	560.413	560.413	21,800	0	303.343	308.484	12,000	-5.141
	N&P-conv										
	Regressie	1.624	47.961	1.045.550	978.148	20,395	67.402	565.940	512.518	10,686	53.422
	Voedertech	6	259	5.646	5.124	19,783	522	3.056	2.812	10,858	244
Totaal varkens			5.984.241	59.537.405	58.812.348		725.057	29.430.539	24.074.462		5.356.078
Legkippen inclusief (groot)ouderdieren	Forfait	502	3.507.362	2.455.153	2.455.153	0,7	0	1.227.577	1.227.577	0,35	0
	N-conv	31	739.377	517.564	480.595	0,650	36.969	258.782	258.782	0,350	0
	P-conv	6	76.391	53.474	53.474	0,700	0	26.737	26.737	0,350	0
	N&P-conv	67	1.188.649	832.054	772.622	0,650	59.432	416.027	416.027	0,350	0
	Regressie	30	944.845	661.392	554.785	0,587	106.607	330.696	341.322	0,361	-10.626
	Voedertech										
Opfokpoeljen van legkippen	Forfait	151	1.977.104	691.986	691.986	0,35	0	355.879	355.879	0,18	0
	Regressie	5	128.401	44.940	46.771	0,364	-1.830	23.112	21.520	0,168	1.592

Tabel 121. Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per diercategorie en type uitscheidingsbalans in 2008

Diercategorie	Balanstype	Aantal exploitaties	Aantal dieren	Bruto-productie (kg N)	Reële productie (kg N)	Productie per dier (kg N/dier)	Verskil brutto- en reële productie (kg N)	Bruto-productie (kg P ₂ O ₅)	Reële productie (kg P ₂ O ₅)	Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier)	Verskil brutto- en reële productie (kg P ₂ O ₅)
Slachtkuikens	Forfait	304	4178946	2.423.789	2.423.789	0,58	0	919.368	919.368	0,22	0
	N-conv	1	27.096	15.716	14.090	0,520	1.626	5.961	5.961	0,220	0
	P-conv	2	29.564	17.147	17.147	0,580	0	6.504	4.435	0,150	2.069
	N&P-conv	304	5.278.873	3.061.746	2.745.014	0,520	316.732	1.161.352	791.831	0,150	369.521
	Regressie	173	4.229.190	2.452.930	2.343.116	0,554	109.815	930.422	872.732	0,206	57.690
	Voedertech	1	57.850	33.553	33.553	0,580	0	12.727	6.942	0,120	5.785
	Forfait	99	951.611	1.027.740	1.027.740	1,08	0	580.483	580.483	0,61	0
	Regressie	25	336.481	363.399	358.250	1,065	5.150	205.253	191.850	0,570	13.403
	Forfait	57	398.741	187.408	187.408	0,47	0	103.673	103.673	0,26	0
	Regressie	18	257.147	120.859	109.113	0,424	11.746	66.858	52.533	0,204	14.326
Voedertech											
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	Forfait	35	531	9.558	9.558	18	0	5.204	5.204	9,8	0
Struisvogels slachtdieren van 3-14 maanden	Forfait	22	417	3.586	3.586	8,6	0	1.877	1.877	4,5	0
Struisvogels 0-3 maanden	Forfait	16	435	1.523	1.523	3,5	0	740	740	1,7	0
Kalkoenen slachtdieren	Forfait	67	162.741	276.660	276.660	1,7	0	170.878	170.878	1,05	0
Voedertech	4	25.866	43.972	40.910	1,582	3,062	3.062	27.159	20.682	0,800	6.477
Kalkoenen ouderdieren	Forfait	21	71	142	142	2	0	104	104	1,47	0
Ander pluimvee	Forfait	112	122.164	29.319	29.319	0,24	0	23.211	23.211	0,19	0
Totaal pluimvee			24.619.853	15.325.611	14.676.303		649.308	6.860.583	6.400.345		460.238
Paarden > 600 kg	Forfait	1.596	5.638	366.470	366.470	65	0	169.140	169.140	30	0
Paard-pony 200-600 kg	Forfait	3.950	29.146	1.457.300	1.457.300	50	0	612.066	612.066	21	0
Paard-pony < 200 kg	Forfait	1.964	7.324	256.340	256.340	35	0	87.888	87.888	12	0
Geiten < 1 j	Forfait	198	5.383	23.470	23.470	4,36	0	9.259	9.259	1,72	0
Geiten > 1 j	Forfait	342	13.724	144.102	144.102	10,5	0	56.817	56.817	4,14	0
Schapen < 1 j	Forfait	1.423	24.871	108.438	108.438	4,36	0	42.778	42.778	1,72	0
Schapen > 1 j	Forfait	1.871	35.221	369.821	369.821	10,5	0	145.815	145.815	4,14	0
Konijnen gesloten	Forfait	108	12.729	94.449	94.449	7,42	0	60.590	60.590	4,76	0
Konijnen kwekerij	Forfait	38	3.573	11.291	11.291	3,16	0	6.682	6.682	1,87	0

Tabel 121. Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per diercategorie en type uitscheidingsbalans in 2008

Diercategorie	Balanstype	Aantal exploitaties	Aantal dieren	Bruto-productie (kg N)	Reële productie (kg N)	Productie per dier (kg N/dier)	Verschild brutoproduktie en reële produktie (kg N)	Bruto-productie (kg P ₂ O ₅)	Reële productie (kg P ₂ O ₅)	Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier)	Verschild brutoproduktie en reële produktie (kg P ₂ O ₅)
Konijnen vetmesterij	Forfait	21	7.800	5.132	5.132	0,658	0	3.502	3.502	0,449	0
Nertsen vetmesterij	Forfait	2	1.640	1.591	1.591	0,97	0	968	968	0,59	0
Nertsen gesloten	Forfait	26	32.283	96.849	96.849	3	0	58.755	58.755	1,82	0
Totaal andere dieren			179.332	2.935.252	2.935.252		0	1.254.260	1.254.260		0
Totaal alle dieren			32.110.275	156.049.330	154.674.965		1.374.365	65.049.104	59.232.788		5.816.315

Tabel 122. Aantal exploitaties, aantal dieren en stikstofverliezen (kg N) per diercategorie en per staltype in 2008, samen met het aandeel van het staltype in het aandeel dieren en het stikstofverlies per diercategorie (%)

Diercategorie	Staltype	Aantal exploitaties	Dieren		Stikstofverliezen	
			Aantal	Aandeel staltype (%)	kg N	Aandeel staltype (%)
Vervangingsvee < 1 j	Nooit in stallen	12	98	0%	0	0%
	Stal waar amper stalmost geproduceerd wordt	2.193	22.176	23%	73.136	14%
	Stal waar deels stalmost geproduceerd wordt	1.358	22.450	24%	111.105	22%
	Stal waar uitsluitend stalmost geproduceerd wordt	5.144	49.781	53%	328.436	64%
	Totaal Vervangingsvee < 1 j	8.706	94.505		512.677	
Vervangingsvee 1-2 j	Nooit in stallen	24	167	0%	0	0%
	Stal waar amper stalmost geproduceerd wordt	5.117	63.241	72%	366.796	58%
	Stal waar deels stalmost geproduceerd wordt	628	5.638	6%	49.047	8%
	Stal waar uitsluitend stalmost geproduceerd wordt	2.971	19.080	22%	221.333	35%
	Totaal Vervangingsvee 1-2 j	8.740	88.126		637.176	
Melkkoeien	Nooit in stallen	21	411	0%	0	0%
	Stal waar amper stalmost geproduceerd wordt	5.046	190.272	75%	2.089.987	63%
	Stal waar deels stalmost geproduceerd wordt	729	20.930	8%	344.854	10%
	Stal waar uitsluitend stalmost geproduceerd wordt	2.268	40.695	16%	894.009	27%
	Totaal Melkkoeien	8.064	252.309		3.328.849	
Zoogkoeien	Nooit in stallen	216	813	0%	0	0%
	Stal waar amper stalmost geproduceerd wordt	3.242	31.474	18%	204.580	10%
	Stal waar deels stalmost geproduceerd wordt	1.263	14.101	8%	137.486	7%
	Stal waar uitsluitend stalmost geproduceerd wordt	10.210	128.151	73%	1.665.961	83%
	Totaal Zoogkoeien	14.930	174.539		2.008.028	
Mestkalveren	Nooit in stallen	18	345	0%	791	0%
	Stal waar amper stalmost geproduceerd wordt	3.644	163.601	96%	374.646	96%
	Stal waar deels stalmost geproduceerd wordt	160	654	0%	1.497	0%
	Stal waar uitsluitend stalmost geproduceerd wordt	3.424	6.336	4%	14.509	4%
	Totaal Mestkalveren	7.245	170.936		391.443	
Runderen < 1 j	Nooit in stallen	177	458	0%	0	0%
	Stal waar amper stalmost geproduceerd wordt	2.052	11.416	7%	25.409	3%
	Stal waar deels stalmost geproduceerd wordt	1.489	10.556	6%	35.197	5%
	Stal waar uitsluitend stalmost geproduceerd wordt	12.829	152.993	87%	682.065	92%
	Totaal Runderen < 1 j	16.547	175.422		742.671	

Tabel 122. Aantal exploitaties, aantal dieren en stikstofverliezen (kg N) per diercategorie en per staltype in 2008, samen met het aandeel van het staltype in het aandeel dieren en het stikstofverlies per diercategorie (%)

Diercategorie	Staltype	Aantal exploitaties	Dieren		Stikstofverliezen	
			Aantal	Aandeel staltype (%)	kg N	Aandeel staltype (%)
Runderen 1-2 j	Nooit in stallen	244	733	0%	0	0%
	Stal waar amper stalmeest geproduceerd wordt	3.627	22.242	13%	128.989	7%
	Stal waar deels stalmeest geproduceerd wordt	1.179	10.518	6%	91.502	5%
	Stal waar uitsluitend stalmeest geproduceerd wordt	11.730	140.862	81%	1.632.973	88%
	Totaal Runderen > 1 j	16.780	174.355		1.853.464	
Andere runderen	Nooit in stallen	402	1.941	1%	0	0%
	Stal waar amper stalmeest geproduceerd wordt	4.930	52.314	27%	402.416	16%
	Stal waar deels stalmeest geproduceerd wordt	1.338	13.727	7%	157.982	6%
	Stal waar uitsluitend stalmeest geproduceerd wordt	11.504	128.675	65%	1.980.688	78%
	Totaal Andere runderen	18.174	196.657		2.541.086	
Totaal Runderen	99.186	1.326.849		12.015.393		
Biggen 7-20 kg	Stal emissiearm mengmest	434	127.003	8%	32.985	4%
	Stal emissiearm stalmeest	240	1.207	0%	483	0%
	Stal traditioneel mengmest	3.637	1.405.694	91%	729.778	94%
	Stal traditioneel stalmeest	383	12.782	1%	12.301	2%
	Totaal Biggen 7-20 kg	4.694	1.546.686		775.547	
Beren	Stal emissiearm mengmest	228	64	1%	308	1%
	Stal emissiearm stalmeest	205	5	0%	49	0%
	Stal traditioneel mengmest	2.817	4.797	73%	23.167	57%
	Stal traditioneel stalmeest	406	1.734	26%	16.835	42%
	Totaal Beren	3.656	6.599		40.358	
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	Stal emissiearm mengmest	464	31.030	7%	86.817	5%
	Stal emissiearm stalmeest	259	4.972	1%	20.378	1%
	Stal traditioneel mengmest	3.410	404.464	91%	1.741.287	93%
	Stal traditioneel stalmeest	414	3.400	1%	19.097	1%
	Totaal Zeugen inclusief biggen < 7 kg	4.547	443.866		1.867.579	
Andere varkens 2-fasig	Stal emissiearm mengmest	485	110.875	4%	171.857	2%
	Stal emissiearm stalmeest	269	6.575	0%	14.794	0%
	Stal traditioneel mengmest	4.727	2.770.928	95%	8.118.295	95%
	Stal traditioneel stalmeest	544	37.603	1%	205.082	2%
	Totaal Andere varkens 2-fasig	6.025	2.925.981		8.510.027	

Tabel 122. Aantal exploitaties, aantal dieren en stikstofverliezen (kg N) per diercategorie en per staltype in 2008, samen met het aandeel van het staltype in het aandeel dieren en het stikstofverlies per diercategorie (%)

Diercategorie	Staltype	Aantal exploitaties	Dieren		Stikstofverliezen	
			Aantal	Aandeel staltype (%)	kg N	Aandeel staltype (%)
Andere varkens 3-fasig	Stal emissiearm mengmest	165	48.107	5%	73.604	3%
	Stal emissiearm stalrest	92	1.784	0%	3.907	0%
	Stal traditioneel mengmest	1.099	931.902	95%	2.720.029	97%
	Stal traditioneel stalrest	106	2.432	0%	10.829	0%
	Totaal Andere varkens 3-fasig	1.462	984.226		2.808.369	
Andere varkens > 110 kg	Stal emissiearm mengmest	262	4.179	5%	10.949	4%
	Stal emissiearm stalrest	198	591	1%	2.342	1%
	Stal traditioneel mengmest	2.682	71.239	93%	267.859	94%
	Stal traditioneel stalrest	249	873	1%	4.454	2%
	Totaal Andere varkens > 110 kg	3.391	76.883		285.605	
Totaal Varkens		23.775	5.984.241		14.287.485	
Legkippen inclusief (groot)bouderdieren	Batterij emissiearm systeem P 3.1	12	226.885	4%	31.991	2%
	Batterij emissiearm systeem P 3.3	27	1.067.089	17%	193.143	13%
	Batterij emissiearm systeem P 3.4	19	483.818	7%	78.862	5%
	Batterij emissiearm systeem P 3.5 (legkippen)	10	416.990	6%	69.220	5%
	Batterij overige staltypes	133	2.072.850	32%	375.186	26%
	Grondhuisvesting emissiearm systeem P 4.1	12	67.175	1%	14.913	1%
	Grondhuisvesting emissiearm systeem P 4.2	8	94.800	1%	21.046	1%
	Grondhuisvesting emissiearm systeem P 4.3	25	445.088	7%	98.810	7%
	Grondhuisvesting overige staltypes	391	1.581.929	25%	582.150	40%
	Totaal Legkippen inclusief (groot)bouderdieren	636	6.456.624		1.465.320	
Opfokpoeljen legkippen	Batterij emissiearm systeem P 1.1	9	145.505	7%	10.913	4%
	Batterij emissiearm systeem P 1.3	19	629.136	30%	62.284	25%
	Batterij emissiearm systeem P 1.4	7	134.136	6%	11.804	5%
	Batterij niet-emissiearme staltypes	42	647.165	31%	63.422	25%
	Grondhuisvesting emissiearm systeem P 2.1	10	148.103	7%	18.365	7%
	Grondhuisvesting niet-emissiearme staltypes	69	401.459	19%	85.912	34%
Totaal Opfokpoeljen legkippen	156	2.105.505		252.701		
Slachtkuikens	Standaard staltype	785	13.801.519	100%	2.332.457	100%

Tabel 122. Aantal exploitaties, aantal dieren en stikstofverliezen (kg N) per diercategorie en per staltype in 2008, samen met het aandeel van het staltype in het aandeel dieren en het stikstofverlies per diercategorie (%)

Diercategorie	Staltype	Aantal exploitaties	Dieren		Stikstofverliezen	
			Aantal	Aandeel staltype (%)	kg N	Aandeel staltype (%)
Slachtkuiken ouderdieren	Batterij emissiearm systeem P 5.1	2	9.709	1%	3.884	0%
	Batterij emissiearm systeem P 5.4	5	68.497	5%	27.399	3%
	Overige staltypes	116	1.193.258	93%	835.281	96%
	Grondhuisvesting met dagelijkse mestverwijdering d.m.v. mestschuif Systeem P 5.6.	2	16.628	1%	6.651	1%
	Totaal Slachtkuiken ouderdieren	124	1.288.092		873.214	
Opfokpoeleij slachtkuiken ouderdieren	Standaard staltype	75	655.888	100%	202.014	100%
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	Standaard staltype	35	531	100%	2.431	100%
Struisvogels slacht-dieren 3-14 maanden	Standaard staltype	22	417	100%	1.120	100%
Struisvogels 0-3 maanden	Standaard staltype	16	435	100%	321	100%
Kalkoenen slachtdieren	Standaard staltype	71	188.607	100%	150.508	100%
Kalkoenen ouderdieren	Standaard staltype	21	71	100%	54	100%
Ander pluimvee	Standaard staltype	112	122.164	100%	0	100%
Totaal Pluimvee		2.053	24.619.853		5.280.141	
Paarden > 600 kg	Standaard staltype	1.596	5.638	100%	58.973	100%
Paard-pony 200-600kg	Standaard staltype	3.950	29.146	100%	217.721	100%
Paard-pony < 200 kg	Standaard staltype	1.964	7.324	100%	33.471	100%
Geiten < 1 j	Standaard staltype	198	5.383	100%	7.482	100%
Geiten > 1 j	Standaard staltype	342	13.724	100%	45.426	100%
Schapen < 1 j	Standaard staltype	1.423	24.871	100%	26.363	100%
Schapen > 1 j	Standaard staltype	1.871	35.221	100%	61.637	100%
Konijnen gesloten	Standaard staltype	108	12.729	100%	38.442	100%
Konijnen kwekerij	Standaard staltype	38	3.573	100%	5.109	100%
Konijnen vetmesterij	Standaard staltype	21	7.800	100%	2.028	100%
Nertsen vetmesterij	Standaard staltype	2	1.640	100%	902	100%
Nertsen gesloten	Standaard staltype	26	32.283	100%	55.204	100%
Totaal Andere dieren		11.539	179.332		552.759	
Totaal Alle dieren			32.110.275		32.135.777	

Tabel 123. Overgelaten NER-D per diersoort, per type overname, per provincie in 2007

Provincie	Type overname	Overgelaten NER-D per diersoort			Overgelaten NER-D
		NER-D _A	NER-D _P	NER-D _R	
Antwerpen	Overdracht met 25 % reductie	1.539	118	540.148	602.548
	Eerste installatie akkoord vast	10.450		103.418	209.328
	Eerste installatie met VLIJF-steun	67	13.434	45.447	172.695
	Overdracht personenvenn.	34.910	271.115	457.198	1.172.973
	Overdracht door naaste familie	4.649	30.696	568.176	753.645
	Overdracht ikv mestverwerking	23.092	68.785	222.359	506.891
	Overdracht ikv melkquotum			227.422	227.422
	Totaal	74.707	384.148	2.164.167	3.645.502
	Overdracht met 25 % reductie	1.164	14.763	385.236	429.393
	Eerste installatie akkoord vast	3.420	14.943	56.406	197.231
Eerste installatie met VLIJF-steun	483	86.145	30.637	202.370	
Overdracht personenvenn.	3.734	48.816	319.062	544.966	
Overdracht door naaste familie	9.386	114.168	504.050	791.426	
Overdracht ikv mestverwerking		74.248	165.625	375.244	
Overdracht ikv melkquotum			63.102	63.102	
Totaal	18.187	353.083	1.524.119	2.603.732	
Oost-Vlaanderen	Overdracht met 25 % reductie	2.755	8.986	929.398	1.000.317
	Eerste installatie akkoord vast	3.138		48.824	118.293
	Eerste installatie met VLIJF-steun	363	36.855	125.807	304.998
	Overdracht personenvenn.	2.805	11.840	191.929	556.580
	Overdracht door naaste familie	14.853	124.080	1.085.344	1.612.490
	Overdracht ikv mestverwerking	9.616	113.633	669.848	1.137.740
	Overdracht ikv melkquotum			129.352	129.352
	Totaal	33.530	295.393	3.180.502	4.859.770
	Overdracht met 25 % reductie	1.758	5.754	338.085	356.447
	Eerste installatie akkoord vast	1.710		18.891	68.528
Eerste installatie met VLIJF-steun	1.045	10.45	33.424	34.469	
Overdracht personenvenn.	950		48.146	49.096	
Overdracht door naaste familie	565	8.248	445.708	588.818	
Overdracht ikv mestverwerking	190	31.613	150.729	240.573	
Overdracht ikv melkquotum			39.861	39.861	
Totaal	6.218	45.615	1.074.844	1.377.792	

Tabel 123. Overgelaten NER-D per diersoort, per type overname, per provincie in 2007

Provincie	Type overname	Overgelaten NER-D per diersoort				Overgelaten NER-D
		NER-D _A	NER-D _P	NER-D _R	NER-D _V	
West-Vlaanderen	Overdracht met 25 % reductie	10.106	945	775.604	40.516	827.172
	Eerste installatie akkoord vast	2.375		16.916	56.300	75.591
	Eerste installatie met VLIJF-steun	235	120.489	56.484	221.532	398.740
	Overdracht personenvenn.	190	139.184	251.253	813.075	1.203.703
	Overdracht door naaste familie	2.119	128.333	1.433.011	1.402.664	2.966.127
	Overdracht ikv mestverwerking	3.983	139.928	705.024	1.059.946	1.908.881
	Overdracht ikv melkquotum			86.705		86.705
Totaal		19.008	528.880	3.324.999	3.594.033	7.466.920
Buiten Vlaanderen	Overdracht met 25 % reductie			14.764		14.764
	Eerste installatie akkoord vast	2.850				2.850
	Eerste installatie met VLIJF-steun					
	Overdracht personenvenn.					
	Overdracht door naaste familie	1.390				1.390
	Overdracht ikv mestverwerking			3.731	86.003	89.734
	Overdracht ikv melkquotum					
Totaal		4.240	1.607.120	18.495	86.003	108.738
Totaal		155.890	1.607.120	11.287.126	7.012.318	20.062.453

Tabel 124. Overgelaten NER-D per diersoort, per type overname, per provincie in 2008

Provincie	Type overname	Overgelaten NER-D per diersoort			Overgelaten NER-D	
		NER-D _A	NER-D _P	NER-D _R		
Antwerpen	Overdracht met 25 % reductie	760	13.747	272.346	150.853	
	Eerste installatie akkoord vast	1.621		48.634	23.158	
	Eerste installatie met VLIIF-steu		67.844	15.709	38.274	
	Overdracht personenvenn.	6.727	232.907	418.035	271.577	
	Overdracht door naaste familie	16.032	84.292	172.048	261.231	
	Overdracht ikv mestverwerking	6.983	54.489	94.265	254.205	
	Overdracht ikv melkquotum			100.431	100.431	
	Totaal	32.123	453.279	1.121.468	999.298	
	Overdracht met 25 % reductie			82.468	70.939	
	Eerste installatie akkoord vast					
Limburg	Eerste installatie met VLIIF-steu	545		31.397	108.015	
	Overdracht personenvenn.	7.200	71.764	130.111	112.015	
	Overdracht door naaste familie	576		154.365	23.661	
	Overdracht ikv mestverwerking	6.215		61.336	62.874	
	Overdracht ikv melkquotum			29.681	29.681	
	Totaal	14.536	71.764	489.358	377.504	
	Overdracht met 25 % reductie	4.589	9.856	281.722	59.437	
	Eerste installatie akkoord vast	4.085	60.180	13.702	8.615	
	Eerste installatie met VLIIF-steu	15.005	24	35.044	308	
	Overdracht personenvenn.	8.039		221.458	538.017	
Overdracht door naaste familie	4.180	33.398	577.624	200.976		
Overdracht ikv mestverwerking	4.180	44.973	147.589	428.761		
Overdracht ikv melkquotum			52.471	52.471		
Totaal	40.078	148.431	1.329.609	1.236.113		
Oost-Vlaanderen	Overdracht met 25 % reductie	2.869	10.373	117.042	4.260	
	Eerste installatie akkoord vast			4.220	4.220	
	Eerste installatie met VLIIF-steu					
	Overdracht personenvenn.	570		47.429	18.691	
	Overdracht door naaste familie	1.421	257	115.108	30.793	
	Overdracht ikv mestverwerking			36.778	7.735	
	Overdracht ikv melkquotum			9.159	9.159	
	Totaal	4.860	10.631	329.737	61.479	
	Vlaams-Brabant	Overdracht met 25 % reductie				
		Eerste installatie akkoord vast				
Eerste installatie met VLIIF-steu						
Overdracht personenvenn.						
Overdracht door naaste familie						
Overdracht ikv mestverwerking						
Overdracht ikv melkquotum						
Totaal						
Totaal						

Tabel 124. Overgelaten NER-D per diersoort, per type overname, per provincie in 2008

Provincie	Type overname	Overgelaten NER-D per diersoort				Overgelaten NER-D
		NER-D _A	NER-D _P	NER-D _R	NER-D _V	
West-Vlaanderen	Overdracht met 25 % reductie	95	8.429	407.512	130.284	546.320
	Eerste installatie akkoord vast	4.655		5.500	18.513	28.668
	Eerste installatie met VLIIF-steun			30.126	57.351	87.477
	Overdracht personenvenn.	190	67.423	267.828	598.374	933.815
	Overdracht door naaste familie	2.657	14.856	481.003	755.216	1.253.732
	Overdracht ikv mestverwerking	3.040	51.125	234.096	658.475	946.736
	Overdracht ikv melkquotum			51.775		51.775
Totaal		10.637	141.834	1.477.840	2.218.214	3.848.525
Buiten Vlaanderen	Overdracht met 25 % reductie					
	Eerste installatie akkoord vast					
	Eerste installatie met VLIIF-steun					
	Overdracht personenvenn.					
	Overdracht door naaste familie			1.138		7.004
	Overdracht ikv mestverwerking				5.866	
	Overdracht ikv melkquotum					
Totaal		102.235	825.938	4.749.150	4.898.473	10.575.796
Totaal				1.138	5.866	7.004

Tabel 125. Oppervlakte per gewas en per provincie van de landbouwgronden in Vlaanderen in 2008 (ha)

Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Grasland						
Blijvend grasland	16.495	19.362	52.122	21.679	53.262	162.920
Tijdelijk grasland	31.129	11.705	13.408	5.511	20.302	82.055
Grassen in natuurbeheer	295	360	493	2.601	1.027	4.776
Graszoden	118	80	3	9	78	288
Weiland met bomen (> 50 bomen/ha)	57	23	41	46	41	208
Mais						
Silomais	27.791	15.823	34.572	9.395	35.269	122.850
Korrelmais	9.980	10.355	18.935	12.567	16.591	68.428
Graangewassen						
Wintertarwe	1.432	9.469	13.133	17.712	31.447	73.194
Wintergerst	133	2.932	1.728	5.595	1.821	12.208
Triticale	860	729	1.395	245	801	4.030
Zomergerst	221	295	585	123	234	1.458
Zomertarwe	125	72	345	373	306	1.221
Haver	35	81	124	470	114	824
Spelt	41	105	130	136	98	510
Winterrogge	71	172	52	8	22	326
Andere granen (bijvoorbeeld mengkoren)	17	3	58	13	13	104
Gierst, sorghum, kanariezaad of harde tarwe	7	0	0	0	1	8
Zomerrogge	1	1	1	1	5	8
Boekweit	1	0	0	0	0	1
Fruït						
Meerjarige fruitteelten (appel)	233	4.355	412	1.914	185	7.100
Meerjarige fruitteelten (peer)	103	3.345	920	2.008	150	6.527
Meerjarige fruitteelten (andere dan appel, peer)	27	881	47	238	56	1.247
Aardbeien	413	442	82	64	132	1.133
Eénjarige fruitteelten	2	14	4	7	1	27
Noten						
Walnoten	0	2	2	6	6	17
Hazelnoten	3	3	0	1	0	7
Aardappelen						
Aardappelen (consumptie)	3.332	1.853	9.021	4.223	17.865	36.296
Aardappelen (pootgoed)	9	21	104	38	729	901

Tabel 125. Oppervlakte per gewas en per provincie van de landbouwgronden in Vlaanderen in 2008 (ha)

Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Bieten						
Suikerbieten	350	4.722	3.190	5.583	7.853	21.698
Voederbieten	477	189	1.001	400	1.084	3.150
Voedergewassen						
Meerjarige grasklaver	3.728	1.322	961	618	921	7.550
Eénjarige grasklaver	1.124	236	400	123	487	2.370
Meerjarige luzerne	11	19	46	38	145	260
Andere voedergewassen	25	31	61	82	9	209
Mengsel van gras en vlinderbloemigen	12	28	14	58	49	162
Meerjarige klaver	1	7	24	11	11	53
Eénjarige luzerne	2	1	32	1	16	52
Eénjarige klaver	19	2	9	4	3	36
Voederkool (bladkool)	3	0	3	0	15	21
Voederwortelen	2	2	5	0	2	12
Mengsel van vlinderbloemigen	2	1	2	1	1	7
Vlas en hennep						
VezelVlas (bestemd voor vezelproductie)	0	581	495	586	1.511	3.173
Olievlas (geen vezelVlas)	0	0	0	20	2	22
Andere hennep dan vezelhennep	3	0	0	0	0	3
Vezelhennep (bestemd voor vezelproductie)	0	0	1	0	0	1
Groenten						
Prei	291	122	277	75	2.487	3.252
Bloemkool	291	2	132	24	2.619	3.068
Tuin- en veldbonen (andere dan droog geoogst)	171	611	197	275	1.649	2.904
Doperwtten (andere dan droog geoogst)	106	681	527	126	865	2.306
Spruitkool	50	116	172	93	1.808	2.239
Wortel (consumptie)	216	207	320	213	1.206	2.162
Andere groenten	672	194	236	187	811	2.100
Spinazie	66	79	121	38	1.488	1.792
Witloof	34	30	329	756	400	1.548
Ajuinen	46	55	323	115	347	886
Schorseneer	81	134	104	0	333	653
Knolselder	2	1	16	1	629	649
Sla	201	20	60	36	209	527

Tabel 125. Oppervlakte per gewas en per provincie van de landbouwgronden in Vlaanderen in 2008 (ha)						
Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Stamslabonen	78	59	49	59	262	507
Courgetten	31	3	5	10	408	457
Witte kool	17	5	4	22	257	304
Asperge	44	115	9	17	18	203
Savooikool	19	1	12	28	134	193
Rode kool	29	21	5	8	120	183
Broccoli	45	1	1	10	124	181
(Blad)Selder	4	0	2	0	125	131
Peterselle	9	4	1	22	61	96
Koolrabi	0	0	4	0	85	90
Stambonen (bijvoorbeeld bruine bonen)	7	4	56	5	6	78
Groene selder	1	0	0	12	60	73
Andijvie	8	0	1	22	35	66
Bleekselder	3	0	5	10	41	60
Raap	8	0	22	13	12	55
Rabarber	4	1	2	6	41	54
(Kno)Venkel	17	0	7	0	18	42
Boerenkool	0	10	1	2	25	38
Veldsla	14	1	0	2	18	34
Koolraap	0	1	17	0	10	28
Chinese kool	9	5	0	3	1	18
Ijsbergsla	10	0	0	0	6	15
Rode biet	5	0	1	0	4	10
Raketsla	4	0	0	0	0	4
Sjalotten	0	0	0	0	4	4
Radis	0	0	0	0	3	4
Champignons (loods)	0	0	0	0	0	1
Oliehoudende zaden						
Winterkoolzaad	23	70	49	150	127	418
Zomerkoolzaad	23	6	2	4	3	38
Zonnebloempitten	4	7	0	1	0	13
Andere oliehoudende zaden	0	0	6	0	0	6
Winterraapzaad	0	0	0	0	0	0
Eiwithoudende gewassen						

Tabel 125. Oppervlakte per gewas en per provincie van de landbouwgronden in Vlaanderen in 2008 (ha)

Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Erwten (droog geoogst)	10	59	6	17	9	102
Tuin- en veldbonen (droog geoogst)	50	15	0	3	29	98
Niet-bittere lupinen	0	0	3	0	0	4
Kruiden						
Kruiden	62	50	1	38	14	166
Andere kruiden	85	9	1	14	40	148
Meerjarige kruiden (> 5 jaar)	0	1	1	0	1	4
Sierplanten						
Andere sierplanten	180	56	624	44	239	1.143
Sierplanten in volle grond (containers en potten zijn uitgesloten) (< 5 jaar)	203	77	310	25	144	758
Chrysanten	43	8	55	9	153	267
Meerjarige sierplanten (> 5 jaar)	52	77	60	9	33	230
Houtachtige gewassen						
Boomkweek	1.006	266	1.528	298	299	3.398
Heide in natuurbeheer	1.007	0	2	0	0	1.010
Kerstbomen	30	63	50	22	37	201
Andere bebossing	4	10	107	18	30	169
Bebossing naaldbomen-ecologisch	2	89	2	2	0	95
Bebossing (korte omlooptijd)	1	24	14	25	3	67
Bebossing loofbomen-ecologisch	7	12	12	15	15	61
Bebossing populieren-economisch	0	13	16	6	0	35
Bebossing op percelen, aangegeven als blijvend grasland na 2003 (Verord. EG 1257/1999)	0	8	9	1	3	20
Bebossing loofbomen-economisch	5	4	3	3	5	19
Bebossing populieren-ecologisch	0	1	13	3	1	18
Bebossing naaldbomen-economisch	10	1	3	0	0	14
Andere gewassen						
Spontane bedekking	3.289	5.334	1.357	1.991	413	12.383
Niet nader omschreven gewas - kleine landbouwer	1.238	897	1.137	344	1.040	4.656
Cichorei (inuline)	31	1.002	95	438	62	1.629
Hop	0	0	11	7	175	193
Niet eetbare tuinbouwgewassen	5	1	41	4	23	73
Tabak	0	0	2	0	62	64
Cichorei (koffiesurrogaat)	5	16	4	1	21	47

Tabel 125. Oppervlakte per gewas en per provincie van de landbouwgronden in Vlaanderen in 2008 (ha)

Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Tagetes (Afrikaantje)	5	0	21	0	3	29
Andere gewassen	0	0	11	1	0	12
Gele mosterd	1	0	0	7	1	8
Olifantegras, mariadistel, ...	0	1	3	0	0	5
Phacelia	1	0	0	0	0	1
Geen						
Ongeldige gewascode	96	4	72	80	5	257
Houtkanten en houtwallen > 100 m ²	16	43	19	9	15	102
Poelen > 100 m ²	17	1	35	2	12	66
Totaal	108.792	100.335	162.668	98.291	212.408	682.495

Gewas	Duinen	Polders	Vlaamse Zandstreek	Kempen	Zandleemstreek	Leemstreek	Weidestreek	Vlaanderen
Grasland								
Blijvend grasland	393	15.894	56.934	22.937	55.407	9.579	1.777	162.920
Tijdelijk grasland	194	6.403	21.517	35.080	16.253	2.336	272	82.055
Grassen in natuurbeheer	746	322	567	1.157	1.697	287	0	4.776
Graszoden	0	0	37	197	54	0	0	288
Weiland met bomen (> 50 bomen/ha)	0	14	75	35	65	18	0	208
Maïs								
Silomais	240	7.221	41.633	35.939	32.107	5.245	465	122.850
Korrelmaïs	44	3.030	20.820	15.176	25.085	4.213	59	68.428
Graangewassen								
Wintertarwe	719	18.685	7.567	1.378	29.502	15.115	227	73.194
Wintergerst	20	609	1.303	596	5.806	3.826	49	12.208
Triticale	19	248	1.890	1.278	551	41	4	4.030
Zomergerst	1	276	454	394	286	43	4	1.458
Zomertarwe	10	229	328	112	483	51	7	1.221
Haver	1	41	124	99	481	78	0	824
Spelt	0	43	105	74	191	84	12	510
Winterrogge	0	4	61	231	30	0	0	326
Andere granen (bijvoorbeeld mengkoren)	0	7	26	24	45	2	0	104
Gierst, sorghum, kanariezaad of harde tarwe	0	0	4	3	1	0	0	8
Zomerrogge	0	0	2	1	5	0	0	8
Boekweit	0	0	1	1	0	0	0	1
Fruït								
Meerjarige fruitteelten (appel)	0	99	483	278	3.506	2.631	102	7.100
Meerjarige fruitteelten (peer)	0	260	774	55	3.203	2.188	46	6.527
Meerjarige fruitteelten (andere dan appel, peer)	4	33	54	49	376	731	0	1.247
Aardbeien	1	1	132	468	285	244	2	1.133
Eénjarige fruitteelten	0	1	5	2	9	10	0	27
Noten								
Walnoten	0	0	2	0	11	4	0	17
Hazelnoten	0	0	0	3	3	0	0	7
Aardappelen								
Aardappelen (consumptie)	98	3.013	9.147	3.670	17.546	2.764	58	36.296

Tabel 126. Oppervlakte per gewas en per landbouwstreek van de landbouwgronden in Vlaanderen in 2007 (ha)

Gewas	Duinen	Polders	Vlaamse Zandstreek	Kempen	Zandleemstreek	Leemstreek	Weidestreek	Vlaanderen
Aardappelen (pootgoed)	12	412	49	9	379	41	0	901
Bieten								
Suikerbieten	157	3.541	1.077	678	9.539	6.651	55	21.698
Voederbieten	4	203	1.083	468	1.268	116	8	3.150
Voedergewassen								
Meerjarige grasklaver	10	530	1.425	4.396	1.047	132	10	7.550
Eénjarige grasklaver	14	190	484	1.191	427	64	0	2.370
Meerjarige luzerne	3	114	34	13	67	25	3	260
Andere voedergewassen	0	3	61	32	95	17	0	209
Mengsel van gras en vlinderbloemigen	0	28	29	22	58	24	1	162
Meerjarige klaver	0	3	17	0	32	1	0	53
Eénjarige luzerne	0	40	6	2	3	1	0	52
Eénjarige klaver	0	1	3	20	10	2	0	36
Voederkool (bladkool)	0	7	4	3	7	0	0	21
Voederwortelen	0	0	6	3	2	0	0	12
Mengsel van vlinderbloemigen	0	1	2	1	2	1	1	7
Vlas en hennep								
VezelVlas (bestemd voor vezelproductie)	75	1.032	254	0	753	1.059	0	3.173
Olievlas (geen vezelVlas)	0	0	2	0	20	0	0	22
Andere hennep dan vezelhennep	0	0	2	1	0	0	0	3
Vezelhennep (bestemd voor vezelproductie)	0	0	1	0	0	0	0	1
Groenten								
Prei	0	21	1.199	170	1.830	32	0	3.252
Bloemkool	0	15	1.014	7	1.991	41	0	3.068
Tuin- en veldbonen (andere dan droog geoogst)	0	58	273	321	1.670	583	0	2.904
Doperwten (andere dan droog geoogst)	16	235	105	387	1.105	458	0	2.306
Spruitkool	0	80	427	11	1.555	166	0	2.239
Wortel (consumptie)	0	16	755	311	774	301	5	2.162
Andere groenten	2	36	823	411	715	97	15	2.100
Spinazie	0	2	891	88	760	51	0	1.792
Witloof	0	13	347	18	1.031	138	0	1.548
Ajuinen	18	303	64	48	312	135	5	886
Schorseneer	0	6	254	187	203	3	0	653

Tabel 126. Oppervlakte per gewas en per landbouwstreek van de landbouwgronden in Vlaanderen in 2007 (ha)

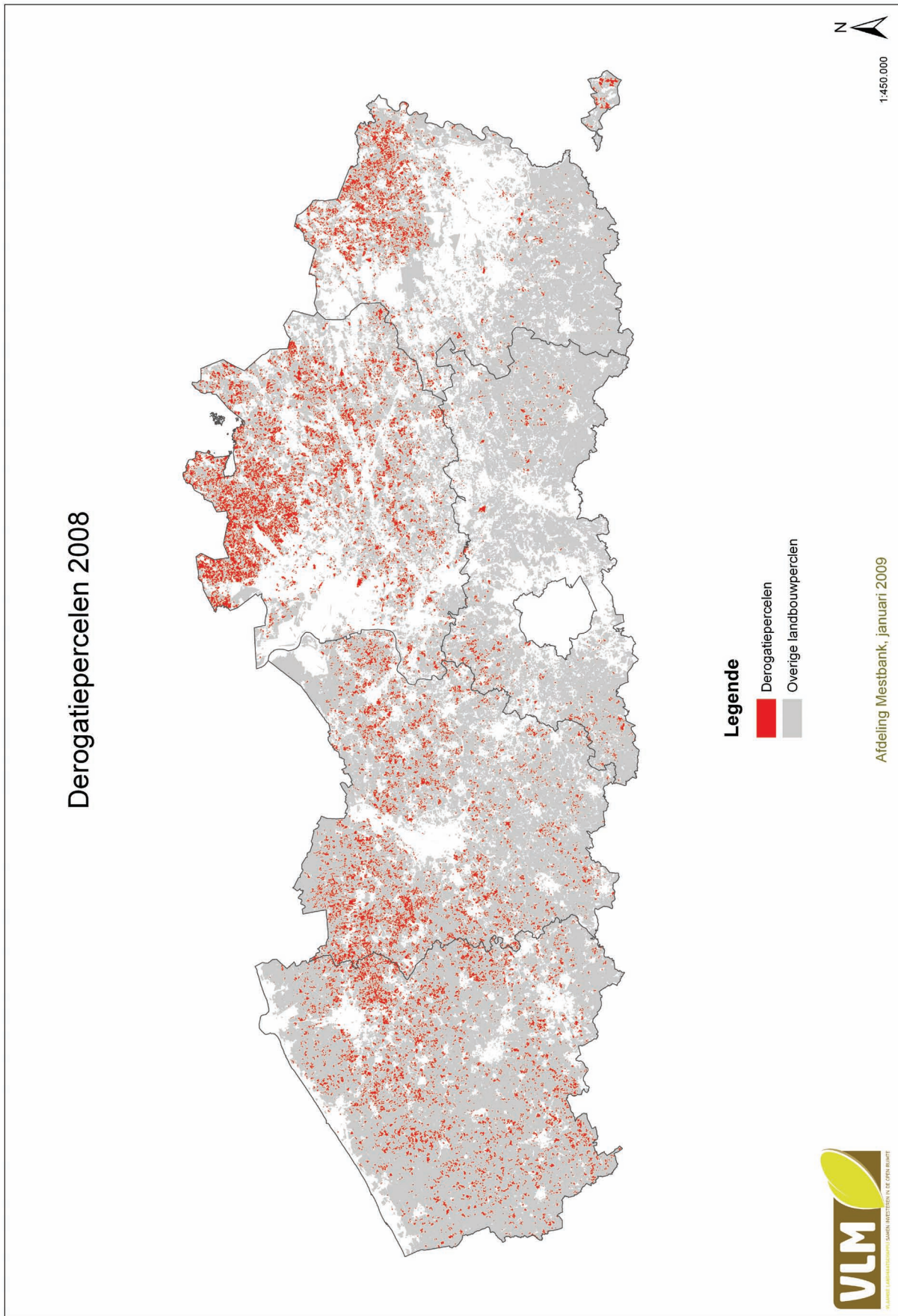
Gewas	Duinen	Polders	Vlaamse Zandstreek	Kempen	Zandleemstreek	Leemstreek	Weidestreek	Vlaanderen
Knolselder	0	6	74	0	558	12	0	649
Sla	4	0	297	11	214	0	0	527
Stamslabonen	0	12	65	80	215	135	0	507
Courgetten	0	20	58	15	355	10	0	457
Witte kool	0	3	85	16	198	3	0	304
Asperge	0	0	40	144	13	6	0	203
Savooikool	0	0	71	7	112	3	0	193
Rode kool	0	2	29	38	106	8	0	183
Broccoli	0	0	31	38	111	0	0	181
(Blad)Selder	1	0	27	2	101	0	0	131
Peterselie	0	22	34	2	38	0	0	96
Koolrabi	0	0	8	0	78	4	0	90
Stambonen (bijvoorbeeld bruine bonen)	0	47	15	3	12	2	0	78
Groene selder	0	0	14	0	59	0	0	73
Andijvie	0	0	8	2	56	0	0	66
Bleekselder	0	0	18	0	42	0	0	60
Raap	0	0	24	4	26	1	0	55
Rabarber	0	0	7	4	36	6	0	54
(Kno)Venkel	0	0	27	5	9	0	0	42
Boerenkool	0	0	2	10	21	5	0	38
Veldsla	0	0	16	3	15	0	0	34
Koolraap	0	0	3	1	24	0	0	28
Chinese kool	0	0	3	10	4	0	0	18
Ijsbergsla	0	0	10	0	6	0	0	15
Rode biet	0	0	6	0	4	0	0	10
Raketsla	0	0	1	3	0	0	0	4
Sjalotten	0	0	4	0	1	0	0	4
Radijs	1	1	1	0	1	0	0	4
Champignons (loods)	0	0	0	0	0	0	0	1
Oliehoudende zaden								
Winterkoolzaad	2	102	55	32	168	38	21	418
Zomerkoolzaad	0	1	1	27	9	0	0	38
Zonnebloempitten	0	4	0	0	7	1	0	13

Tabel 126. Oppervlakte per gewas en per landbouwstreek van de landbouwgronden in Vlaanderen in 2007 (ha)

Gewas	Duinen	Polders	Vlaamse Zandstreek	Kempen	Zandleemstreek	Leemstreek	Weidestreek	Vlaanderen
Andere oliehoudende zaden	0	6	0	0	0	0	0	6
Winterraapzaad	0	0	0	0	0	0	0	0
Eiwithoudende gewassen								
Ervten (droog geoogst)	0	5	6	26	23	42	0	102
Tuin- en veldbonen (droog geoogst)	1	13	5	55	13	11	0	98
Niet-bittere lupinen	0	0	0	0	3	0	0	4
Kruiden								
Kruiden	0	0	22	85	29	31	0	166
Andere kruiden	0	18	23	66	29	10	1	148
Meerjarige kruiden (> 5 jaar)	0	0	0	0	2	1	0	4
Sierplanten								
Andere sierplanten	0	6	807	140	186	4	0	1.143
Sierplanten in volle grond (containers en potten zijn uitgesloten) (< 5 jaar)	0	49	327	223	142	16	0	758
Chrysanten	0	3	159	16	85	3	0	267
Meerjarige sierplanten (> 5 jaar)	0	2	85	65	38	41	0	230
Houtachtige gewassen								
Boomkweek	0	22	1.380	1.130	766	99	0	3.398
Heide in natuurbeheer	0	0	2	1.007	0	0	0	1.010
Kerstbomen	0	7	69	91	34	0	0	201
Andere bebossing	0	3	93	8	54	11	0	169
Bebossing naaldbomen-ecologisch	0	0	2	93	0	0	0	95
Bebossing (korte omlooptijd)	0	0	11	23	31	2	0	67
Bebossing loofbomen-ecologisch	0	1	9	11	28	13	0	61
Bebossing populieren-economisch	0	0	16	3	14	1	0	35
Bebossing op percelen, aangegeven als blijvend grasland na 2003 (Verord. EG 1257/1999)	0	3	2	8	7	1	0	20
Bebossing loofbomen-economisch	0	0	13	0	6	1	0	19
Bebossing populieren-ecologisch	0	0	13	0	4	0	0	18
Bebossing naaldbomen-economisch	0	0	2	12	1	0	0	14
Andere gewassen								
Spontane bedekking	52	504	1.713	7.775	1.732	530	78	12.383
Niet nader omschreven gewas - kleine landbouwer	7	118	1.738	1.922	806	63	3	4.656
Cichorei (Inuline)	0	18	54	49	437	1.068	2	1.629

Tabel 126. Oppervlakte per gewas en per landbouwstreek van de landbouwgronden in Vlaanderen in 2007 (ha)

Gewas	Duinen	Polders	Vlaamse Zandstreek	Kempen	Zandleemstreek	Leemstreek	Weidestreek	Vlaanderen
Hop	0	0	3	0	190	0	0	193
Niet eetbare tuinbouwgewassen	0	9	49	4	8	3	0	73
Tabak	0	0	3	0	59	2	0	64
Cichorei (koffiesurrogaat)	0	0	4	5	17	21	0	47
Tagetes (Afrikaantje)	0	0	12	5	13	0	0	29
Andere gewassen	0	0	9	0	2	1	0	12
Gele mosterd	0	1	5	1	2	0	0	8
Olifantegras, mariadistel, ...	0	0	3	0	0	1	0	5
Phacelia	0	0	1	0	0	0	0	1
Geen								
Ongeldige gewascode	0	14	84	78	75	6	0	257
Houtkanten en houtwallen > 100 m ²	0	6	20	52	17	4	1	102
Poelen > 100 m ²	0	15	38	5	7	1	0	66
Totaal	2.868	64.368	182.554	141.457	226.104	61.852	3.293	682.495

Figuur 47. Spreiding van de derogatiepercelen in Vlaanderen in 2008

Tabel 1127: Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie; V = vergund, A = in aanvraag, G = geweigerd (stand van zaken oktober 2009)

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieuvergunning
Antw	Aveve nv	biologie	16.500	16.500						V
Antw	Baeyens Maria	biologie	8.000	8.000						V
Antw	Batraco nv	biogasinstallatie	19.800							G
Antw	Bennenbroeck	droging	4.000	4.000						V
Antw	BIO 7	biogasinstallatie	8.000					8.000		V
Antw	Bio-Kempen	biologie	30.000	30.000						V
Antw	Bioprom bvba	biogasinstallatie	90.000					90.000		V
Antw	Bivarco bvba	biologie	11.000	11.000						V
Antw	Boonen Roger en Boonen Pieter	biogasinstallatie	4.600						4.600	V
Antw	Bravo	zeefbandpers	6.300	6.300						V
Antw	Brosens-Pauwels	biologie	17.500	17.500						V
Antw	Claessens Hugo (Biofors bvba)	biogasinstallatie	8.334	8.334						V
Antw	Cogen energy bvba	droging	96.500							G
Antw	De Bruyn Kristiaan	biogasinstallatie	4.600	1.000					3.600	V
Antw	Dries Jozef	mestvermaling	480			480				V
Antw	Greenenergy	biogasinstallatie	11.000	11.000						V
Antw	Heivelden bvba	droging	875			875				V
Antw	Huybrechts- Landbouwbedrijf	biogasinstallatie	30.000					30.000		V
Antw	Iveb	biogasinstallatie	50.000	50.000						V
Antw	Iveb	biologie	45.000	45.000						V
Antw	Joosen Eddy	biogasinstallatie	16.000	12.600		300			3.100	V
Antw	Keyser's bvba	droging	5.000	5.000						V
Antw	Lagri bvba	biologie	13.000	13.000						V
Antw	Leemans Frans	compostering	5.000	4.000		1.000				V
Antw	Leemans Rudi	biologie	15.000	15.000						V
Antw	Marag bvba	biologie	11.000	11.000						V
Antw	Merelhof nv	biologie	20.000	14.000					6000	V
Antw	Meren Anthonissen	biogasinstallatie en biologie	32.000					32.000		V
Antw	Organofer	droging (wervelbeddroger + katal. naverbranding)	35.000		35.000					V

Tabel 127. Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie: V = vergund, A = in aanvraag, G = geweigerd (stand van zaken oktober 2009)

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieuvergunning
Antw	Pekri	biologie	30.000					30.000		V
Antw	Quiryne Frank (Quiryne Energy Farming)	biogastallatie + droging ruwe mest	39.000	7.000			4.000	25.000	3.000	V
Antw	Renders Jos (Agri-Power)	biogastallatie + indroging digestaat	10.000					4.000	6.000	V
Antw	Rens Jac	biologie	18.000	18.000						V
Antw	Rombouts Leo en Rombouts Steve wzr	biologie	12.500	12.500						V
Antw	Schrauwen Jozef	biologie	5.500	5.500						V
Antw	Snels P + L	biologie	15.000	15.000						V
Antw	Spoormans Danny (Biogas de Biezen)	biogastallatie	3.000	3.000						V
Antw	Van Den Broeck Gert	biologie	22.000	22.000						V
Antw	Van Hoydonck	compostering	15.000					15.000		V
Antw	Van Oort Paul	droging	2.800	2.800						V
Antw	Van Ouwenuysen Jozef	droging	5.000	5.000						V
Antw	Vanthillo bvba	biologie	16.560	16.560						V
Antw	Varkensbedrijf Jos Van Looveren nv	biologie	11.000	11.000						V
Antw	Verheyen Benny	biologie	11.000	11.000						V
Antw	Vermeiren P + D	biologie	14.000	14.000						V
Antw	Vevar	biologie	10.000	10.000						V
Antw	Vilatca nv	biologie	52.000				52.000			V
Lim	Eurocompost Groenrecycling nv	compostering	1.000					1.000		V
Lim	Langens Alfons	droging	1.800	1.800						V
Lim	Langens Alfons	biologie + droging	8.200	8.200						V
Lim	Lavrijsen Antoon	biogastallatie + droging	5.000	5.000						V
Lim	Lavrijsen Petrus	hygiënisering met stoom en/of menging met kippenmest + vergisting van varkensmest	31.600					31.600		V
Lim	nv Champignonc. J. De Kleijn	compostering (substraatbereider)	106.000			16.000		90.000		V

Tabel 127. Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie; V = vergund, A = in aanvraag, G = geweigerd (stand van zaken oktober 2009)											
Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieuvergunning	
Lim	Storg bvba	compostering (+ stoomvrijzel + chemische hygiënisatie + vergisting)	120.000		70.000	50.000				V	
Lim	Van Dijck gebroeders	biogasinstallatie (+ digestaatverwerking door centrifuge en sonoelektrische oxidatie en een membraanfiltratie)	14.900	14.900						V	
Lim	Walkro België nv	compostering (substraatbereider)	260.000					260.000		V	
Lim	Wauters Nico	biogasinstallatie + droging	5.000	5.000						V	
O-VI	Agrero BVBA	biologie	15.000	15.000						V	
O-VI	Albers Geert	droging	3.000			3.000				V	
O-VI	Arko nv (Riebbels Luc)	biologie	15.000	15.000						V	
O-VI	Arko nv (Riebbels Luc)	mobile electrolyse	3.600	3.600						V	
O-VI	Bavarti nv	biologie	20.000	20.000						G	
O-VI	Bio Energie Kemzeke bvba	biogasinstallatie	60.000					24.000		V	
O-VI	Boeye Jean-Piere	biogasinstallatie	60.000					30.000		V	
O-VI	Bollaert bvba	biologie	5.500	5.500						V	
O-VI	Buyse Jan	mobile electrolyse	4.500	4.500						V	
O-VI	DDD	biogasinstallatie	30.000					30.000		G	
O-VI	Devlieghere Joris	droging	5.000	5.000						V	
O-VI	De Geeter Dirk	mobile electrolyse	1.006	1.006						V	
O-VI	Dellaert Veerle	droging	1.000	1.000						V	
O-VI	De Paepe Raphaël	biogasinstallatie	10.000					1.000		V	
O-VI	Dullaert-Scheeders	droging	3.500	3.500						V	
O-VI	Fertikal cvba	droging	180.000			180.000				V	
O-VI	Ghekiere & Zoon nv	droging	3.000	3.000						V	
O-VI	Govar nv	biologie	15.000	15.000						V	
O-VI	Hansbeke Minkfarm bvba	biologie	500					500		V	
O-VI	Hoeve D'Eecke	biogasinstallatie	60.000					36.000		G	
O-VI	Ingels Danny	mobile electrolyse	2.690	2.690						V	
O-VI	Ingels Danny	droging	3.000	3.000						V	
O-VI	International Pig Industry nv	biologie	20.000					20.000		V	
O-VI	Janssens Thierry	droging	3.400	3.400						V	

Tabel 127. Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie; V = vergund, A = in aanvraag, G = geweigerd (stand van zaken oktober 2009)										
Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieuvergunning
O-VI	Jomar Iv-Van De Vijver	mobiele electrolyse	1.784	1.784						V
O-VI	Jomar Iv-Van De Vijver	mobiele electrolyse	2.388	2.388						V
O-VI	Kleiweg - Apers Iv	mobiele electrolyse	1.500	1.500						V
O-VI	Lamont Guido	mobiele electrolyse	1.118	1.118						A
O-VI	Laragro Iv	biologie	25.000	25.000						V
O-VI	Lembio bvba	biologie	13.200					13.200		V
O-VI	Masi bvba	biologie	16.500					16.500		V
O-VI	M.A.V.	biogasinstallatie	75.000					75.000		V
O-VI	Meganck Eddy	mobiele electrolyse	2.880	2.880						V
O-VI	M+Pigs bvba	mobiele electrolyse	8.574	8.574						V
O-VI	M+Pigs bvba	biologie	15.000	15.000						V
O-VI	Op de Beeck nv	droging + compostering	100.000		40.000	50.000		10.000		V
O-VI	Porcite-De Roover Iv	mobiele electrolyse	2.920	2.920						V
O-VI	Reroma-Van Remortere Iv	mobiele electrolyse	1.660	1.660						V
O-VI	Riebbels Luc	droging	4.800	4.800						V
O-VI	Sebeck-Smet Iv	biologie	12.000	12.000						V
O-VI	Simoens Jan & Paul	biogasinstallatie	8.000					4000		V
O-VI	Smet Patrick	biologie	5.000	5.000						V
O-VI	Vandaele Eric	droging	3.500	3.500						V
O-VI	Vandaele Eric	biogasinstallatie	25.000					18.000		V
O-VI	Van Crombrugge van Leerne Carlos	biogasinstallatie	60.000					36.000		V
O-VI	Van De Rostijne Jan	biogasinstallatie	40.000					24.000		V
O-VI	Van Oost Iv - Gabriëls	mobiele electrolyse	800	800						V
O-VI	Van Poucke Koen	biologie	15.000	15.000						V
O-VI	Van Wouterghem Eddy	biologie	7.000	7.000						V
O-VI	Verbeke Antoine en Patrick	droging	1.000	1.000						V
O-VI	Vershelde Kristof	mobiele electrolyse	4.500	4.500						V
O-VI	Voeders Lambers	compostering	24.000		12.000	12.000				V
O-VI	Voeders Lauwers	mobiele electrolyse	4.800	4.800						V
O-VI	Welvaert Alex	mobiele electrolyse	2.816	2.816						V
O-VI	Wittevrongel	biogasinstallatie	60.000					36000		V
VI-Br	Beelen Jaak	biogasinstallatie + droging	30.000	28.000		2.000		30.000		V

Tabel 127. Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie; V = vergund, A = in aanvraag, G = geweigerd (stand van zaken oktober 2009)

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieuvergunning
Vl-Br	Guilliams BVBA	biogasinstallatie+ droging	6.000	6.000				15.000		V
Vl-Br	Lievens Jos	biogasinstallatie+ droging	8.100	8.100				8.100		V
W-vl	Bio - Sterco	biologie	24.000					24.000		V
W-vl	Agrikracht nv	biogasinstallatie + biologie	27.000	27.000						V
W-vl	Agro Vereecke - Vanryckeghem	biologie	8.500	8.500						V
W-vl	Ameel nv	biologie+ tertiaire zuivering	5.000	5.000						V
W-vl	Ampe Henri	biogasinstallatie	99.000					99.000		V
W-vl	Amrojans bvba / Janssens Kris	biologie	60.000	60.000						V
W-vl	Bemapro nv	biologie	25.000					25.000		V
W-vl	Biervliet Bio Products bvba	biologie+ tertiaire zuivering	25.000							V
W-vl	Bio-Electric bvba	biogasinstallatie	36.000					36.000		V
W-vl	Biolorit bvba / Decaigny	biologie	15.500	15.500						V
W-vl	Biomass center	compostering + vergisting	95.000					95.000		V
W-vl	Biomassa Centrale Ieper bvba	biogasinstallatie+ droging + nitrificatie + indamping	60.000	0				60.000		V
W-vl	Bioporc bvba	biologie	15.000	15.000						V
W-vl	Biovar cvba	biologie	25.000					25.000		V
W-vl	Biowest c.v.b.a	biogasinstallatie	99.500	0				99.500		V
W-vl	Bio-Zes bvba	biologie	18.000	18.000						V
W-vl	Bol Frederik	mobilele electrolyse	4.000	4.000						V
W-vl	Bossaert Wim en Marc	droging	4.500	4.500						V
W-vl	Bossaert Wim en Marc	biologie+ droging	20.000					20.000		V
W-vl	Bostoen Ginette	droging	6.000	6.000						V
W-vl	Bovyn Andy	compostering	990						990	A
W-vl	Broucke Willy	compostering	10.000	0				10.000		V
W-vl	Cobbaert Dirk	biologie	6.500	6.500						V
W-vl	Cobefert cvba	biologie	30.000	30.000						V
W-vl	Colpaert Eddy	mobilele electrolyse	4.384	4.384						V
W-vl	Frefraco	biologie	15.000	15.000						V
W-vl	Coquyt Andy	biologie	18.000	18.000						V
W-vl	Cornette Luc	biologie	11.000	11.000						V

Tabel 1127. Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie; V = vergund, A = in aanvraag, G = geweigerd (stand van zaken oktober 2009)

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jf)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieuvergunning
W-vl	Danis nv	biologie +drogen+korrelen	150.000	150.000						V
W-vl	De Brabandere nv	biothermische droging	30.000	30.000						V
W-vl	De Linde bvba	compostering	5.300					5.300		V
W-vl	De Kassel	biologie	11.000					11.000		V
W-vl	De Krinkel	biologie	20.000	20.000						V
W-vl	De Muelenaere Jan	mobile electrolyse	2.650	2.650						V
W-vl	De Rese Roger nv	biogasinstallatie	1.000							V
W-vl	De Rijke Patrick	biologie	16.500					16.500		V
W-vl	De Roo Yan en Jaak	compostering	2.400						2.400	A
W-vl	De Sloovere Pol	compostering	4.000			4.000				V
W-vl	De Vloot Willy	compostering	2.500			2.500				V
W-vl	De Waele Kristine	biologie	20.000	20.000						V
W-vl	Decoster nv	mobile electrolyse	3.000	3.000						V
W-vl	Decoster nv	mobile electrolyse	3.120	3.120						V
W-vl	Decoster nv	mobile electrolyse	1.152	1.152						V
W-vl	Decoster nv	biologie	45.000	45.000						V
W-vl	Dedevee nv	compostering	5.256	5.256						V
W-vl	Degadt Gilbert - Jonckheere Rita	mobile electrolyse	600	600						V
W-vl	Dejaeghere Marnix	biologie	25.000					25.000		V
W-vl	Del'Or nv	biologie+ tertiaire zuivering	35.000	35.000						V
W-vl	Denys voeders nv	mobile electrolyse	2.006	2.006						V
W-vl	Desimpel Patrick	mobile electrolyse	2.171	2.171						V
w-vl	Lavapic bvba	biologie	10.000	10.000						V
W-vl	Lavapic bvba	biologie	3.700	3.700						V
W-vl	D'Hoore Mestverwerking cv	biologie	60.000	60.000						V
W-vl	D'Hoore Marnix	biologie	60.000	60.000						V
W-vl	Dobbels Ludo	droging	12.000	12.000						V
W-vl	Dumovar bvba	droging	2.600	2.600						V
W-vl	Eco-Amron cvba	biologie	20.000	20.000						V
W-vl	Everaert Werner	mobile electrolyse	2.992	2.992						V
W-vl	Mandel Eneco energie	biogasinstallatie	40.000					40.000		V

Tabel 127. Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie; V = vergund, A = in aanvraag, G = geweigerd (stand van zaken oktober 2009)

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieuvergunning
W-vl	Fernagut Paul	mobilele electrolyse	700	700						V
W-vl	Fitacompost bvba	compostering	15.000					15.000		V
W-vl	Focqaert Joseph	biologie	14.000	14.000						G
W-vl	Ganfraco	biologie	13.000	13.000						V
W-vl	Geiko nv	droging	4425			4425				V
W-vl	Gheros nv	droging	25.000					25.000		V
W-vl	Goemaere-Eneco Energie	biogasininstallatie	12.000					12.000		V
W-vl	Goemaere Ronny	biogasininstallatie	36.000					36.000		G
W-vl	Goetry Noël	biogasininstallatie	36.000					36.000		V
W-vl	Green Power Pittem	biogasininstallatie	36.000					36.000		V
W-vl	Handschoenwerker Danny	mobilele electrolyse	1.392	1.392						V
W-vl	Houark bvba	biologie	18.000	18.000						V
W-vl	Huyghe Johan	Euromatic-systeem	3.000	3.000						V
W-vl	Kerckaert mestverwerking Wingene bvba	biologie	45.000					45.000		V
W-vl	Kwekerij Delco bvba	biologie	25.000	25.000						V
W-vl	Herlis bvba	biologie	15.000	15.000						V
W-vl	Lafaut Landbouwbedrijf bvba	biologie+ droging	11.000	11.000						V
W-vl	Lampaert Veronique	biogasininstallatie	24.000					24.000		V
W-vl	Latrez Geert	compostering	8.000	8.000						V
W-vl	Laviedor	mengen + ongebluste kalk	108.000					108.000		V
W-vl	Leie Energie	biogasininstallatie	60.000					60.000		V
W-vl	Lesage Andy	biologie	16.500					16.500		V
W-vl	Lingier nv	droging+ mobilele electrolyse	11.700	11.700						V
W-vl	Lodewyckx NV	compostering	15.000			15.000				V
W-vl	Luyssen Peter & Raphael	mobilele electrolyse + droging	6.150	6.150						V
W-vl	Maes Piet & Karl	compostering	4.500	2.000		2.500				V
W-vl	Marel bvba	biologie	18.000	18.000						V
W-vl	Marvaco bvba/Martain David	biologie	25.000	25.000						V
W-vl	Mengvoeders Bertrand Taveirne bvba	droging	20.000	20.000						V
W-vl	Messely Luc	mobilele electrolyse	2.692	2.692						A

Tabel 127. Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie; V = vergund, A = in aanvraag, G = geweigerd (stand van zaken oktober 2009)

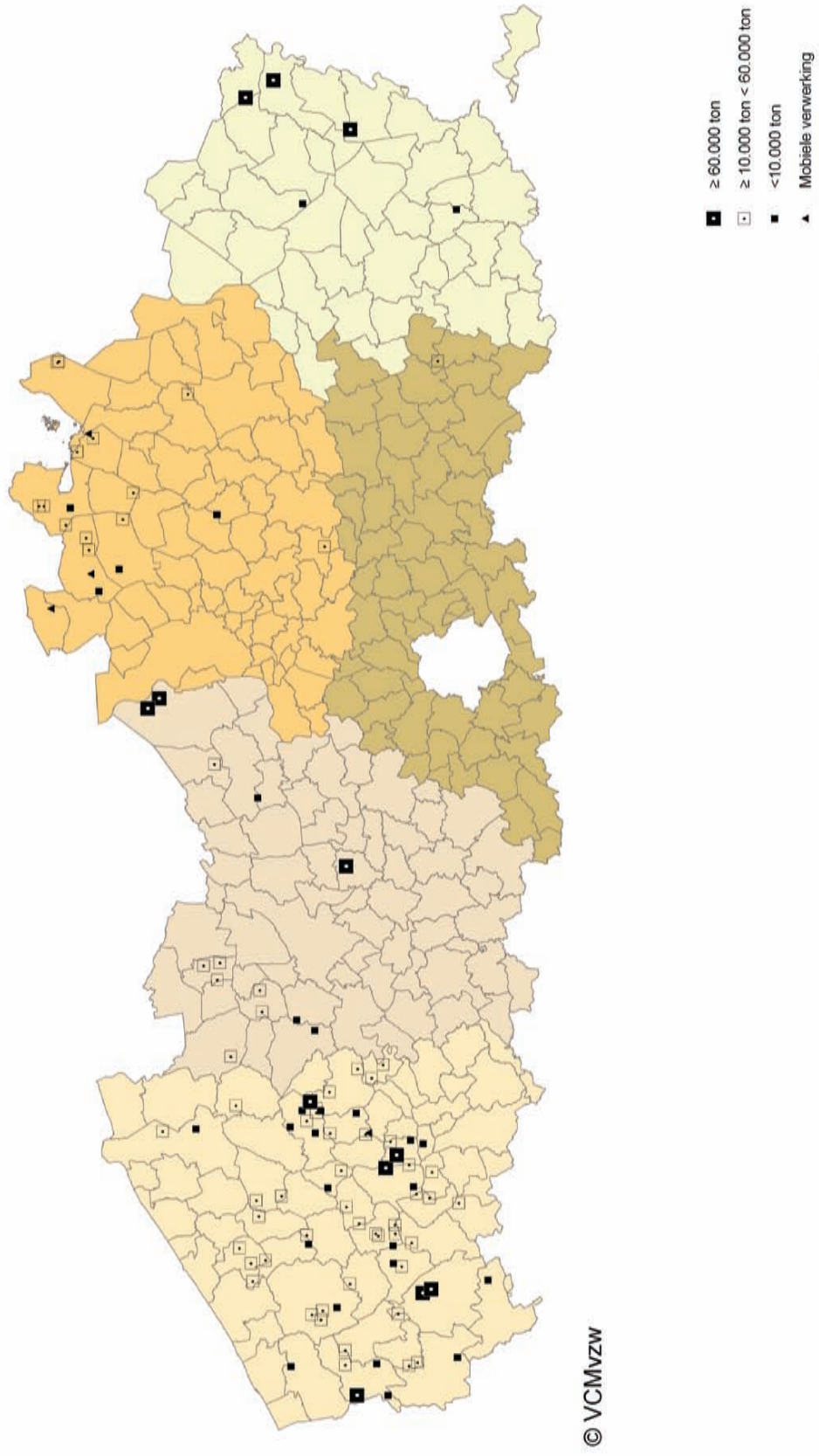
Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieuvergunning
W-vl	Meuleman Agri bvba	biologie	19.000	19.000						V
W-vl	Mevar bvba	biologie	25.000	25.000						V
W-vl	Mouton Wim	droging	1.000	1.000						V
W-vl	Nutriproces bvba	biologie	15.000	15.000						V
W-vl	Pillaert Marc	biologie+ droging	11.000	11.000						V
W-vl	Provincie West-Vlaanderen	biogasinstallatie	1.500	1.500						V
W-vl	Pyck nv	biologie	25.000	25.000						V
W-vl	Pyfferoen Hans	droging	7.200			7.200				V
W-vl	Quaghebeur Dirk	mobile electrolyse	1.500	1500						V
W-vl	Ranschaert bvba	mengen + persen	500			500				V
W-vl	Ripor nv	droging	5.000	5.000						V
W-vl	Rits Etienne	mobile electrolyse	2.940	2.940						V
W-vl	Rommel Eric	mobile electrolyse	1.920	1.920						V
W-vl	Roose Jan	mobile electrolyse	6.136	6.136						A
W-vl	Samagro nv	compostering + vergisting	99.000					99000		V
W-vl	Sap Yves	biogasinstallatie	36.000					36000		V
W-vl	Scherrens Joost	biogasinstallatie	36.000					36000		V
W-vl	Senergho bvba	biogasinstallatie + biologie	14.400					14.400		V
W-vl	Seuryck Voeders nv	biologie	24.000	24000						V
W-vl	Shanks Vlaanderen nv	biogasinstallatie+ droging	15.000					15000		V
W-vl	Staelens Ivan bvba	biologie	16.000	16.000						V
W-vl	Steenhuize Marc	droging	1.000			1000				V
W-vl	Sterckx Karel	compostering (substraatbereider)	120.000					120.000		V
W-vl	Taveirne Geert	mobile electrolyse	4.195	4.195						V
W-vl	Ten Bernardsplas nv	biologie	22.000	22.000						V
W-vl	Tolpe Ivan	biologie+ compostering + tertiaire zuivering	23.000					23.000		V
W-vl	Tolpe Ivan	biologie+ compostering + tertiaire zuivering	25.000					25.000		V
W-vl	Tommeleyn Luc	biologie	15.000	15.000						V
W-vl	Tractofim bvba	biologie	12.000	12.000						V
W-vl	Vabeko NV	biologie	30.000	30.000						V

Tabel 127. Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie; V = vergund, A = in aanvraag, G = geweigerd (stand van zaken oktober 2009)

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieuvergunning
W-vl	Vabeko NV	biologie	10.000	10.000						V
W-vl	VAMO bvba	droging	8.000	8.000						V
W-vl	Van De Weghe Julien	droging	1.000	1.000						A
W-vl	Vanackere Bart	mobiele electrolyse	3.172	3.172						V
W-vl	Vanbruwaene Andy	mobiele electrolyse	1.500	1.500						V
W-vl	Vandaele Joost	droging	1.000	1.000						V
W-vl	Vandeputte Hubert nv	biologie	30.000	30.000						V
W-vl	Vanhooren Leon	mobiele electrolyse	1.622	1.622						V
W-vl	Vanroose Francky	droging	1.700	1.700						V
W-vl	Vanhournout Lieven	droging	1.850		1.850					V
W-vl	Vardeco bvba	droging	4.032	4.032						V
W-vl	Varfome nv	biologie	11.000	11.000						V
W-vl	Veraverbeke Gery en Sofie	mobiele electrolyse	3.042	3.042						V
W-vl	Vereecke Marc bvba	droging	2.000		2.000					V
W-vl	Verkinderen Els	droging	20.000	20.000						V
W-vl	Vermeersch Jacques	mobiele electrolyse	3.000	3.000						V
W-vl	Voeders Bienvliet bvba	droging	25.000					25.000		V
W-vl	Voeders pauwels nv	compostering	24.000	24.000						V
W-vl	VOF Ropaluin	mobiele electrolyse	5.185	5.185						V
W-vl	Volcke Livinus	biogasinstallatie	36.000					36.000		G
W-vl	Wiga nv	droging	10.000	10.000						V
W-vl	Willems Christophe	droging	3.000	3.000						V
W-vl	Wyseur - Lesage	compostering	10.000					10.000		V
W-vl	Wyseur Paul	biologie	10.000	10.000						V
W-vl	Xatan bvba	biologie	25.000					25.000		V

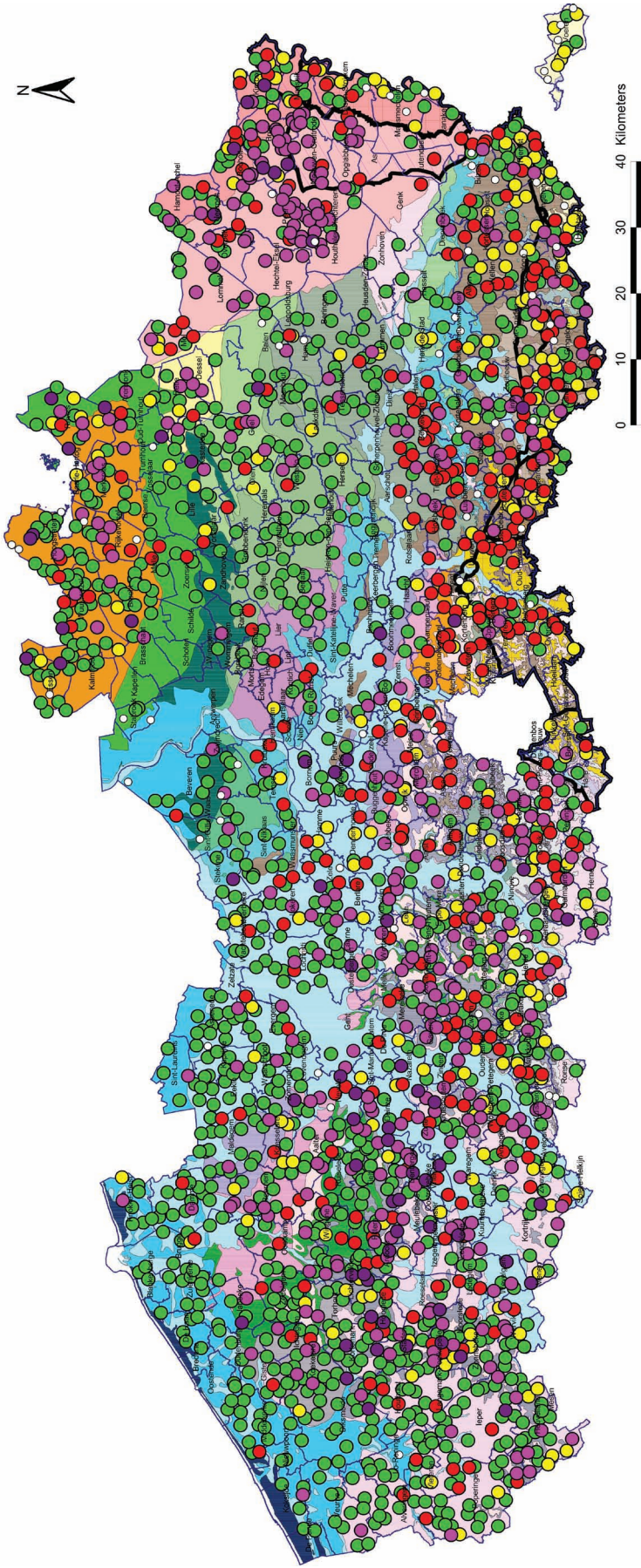
Operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen

(bron: VCM-enquête 2008-2009)

Figuur 48. Operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen (Bron: VCM-enquête)

Nitraatconcentraties in het grondwater tijdens het voorjaar 2008 (maxima per put)

Nitraat max per put voorjaar 2008 (mg/l)

- niet bemonsterd
- 0,1 - < 25
- 25 - < 50
- 50 - < 100
- 100 - < 250
- 250 - 600

Oude nitraatgevoelige gebieden en risicozones

Nitraatgevoelig
Nitraatrisico

Hydrogeologisch homogene zones

00: Polders (verzilte gebieden)	52: Formatie van Mol	73: Ledo-Paniseliaan
10: Duingebieden	61: Formatie van Lillo en Poederlee	73h: Ledo-Paniseliaan in de heuvelstreken
21: Vlaamse Vallei (+ bijrivieren en kustvlakte)	62kaas: Formatie van Kasterlee	74: Zanden van Egem
22: Maas-Rijn-afzettingen	62kat: Formatie van Kattendijk	74h: Zanden van Egem in de heuvelstreken
23: Hoogterras-afzettingen	63: Formatie van Diest	75: Zanden van Mons-en-Pévèle
32: Dun quarair dek boven Ieperiaan klei	63h: Formatie van Diest in de heuvelstreken	75h: Zanden van Mons-en-Pévèle in de heuvelstreken
33: Dun quarair dek boven Paniseliaan klei	64ber: Formatie van Berchem	76: Landeniaan
34: Dun quarair dek boven de Bartoon klei	64bol: Formatie van Bolderberg	77: Heersiaan
35: Dun quarair dek boven de Rupel klei	71: Zanden van Brussel	78: Formatie van Eigenbilzen
40: Complex van de Kempen	71h: Zanden van Brussel in de heuvelstreken	82: Krijt afzettingen
51: Formatie van Brasschaat (+ Merksplas)	72: Onder-Oligoceen (Tongeren + Bilzen)	90: Paleoceen

Figuur 49. Maximale nitraatconcentratie per put van het MAP-meeetnet grondwater bij de meetcampagne in het voorjaar van 2008

Tabel 128. Aantal vergunningen voor en aantal varkens in emissiearme stallen in Vlaanderen, per provincie

Systeem	Antwerpen		Limburg		Oost-Vlaanderen		Vlaams-Brabant		West-Vlaanderen		Totaal	
	verg.	dieren	verg.	dieren	verg.	dieren	verg.	dieren	verg.	dieren	verg.	dieren
Biggenopfok												
V 1.2	4	4.884	1	400	3	8.869	/	/	27	22.766	35	36.919
V 1.3	/	/	/	/	/	/	800	/	/	/	1	800
V 1.5	24	20.091	6	3.218	31	19.475	1	15	141	123.511	203	166.310
V 1.6	11	8.004	2	831	8	6.595	2	964	17	8.973	40	25.367
V 4.4	1	560	/	/	/	/	/	/	/	/	1	560
S 1	2	3.792	/	/	3	6.100	/	/	19	23.824	24	33.716
S 2	11	23.061	1	384	/	/	/	/	8	7.479	20	30.924
Totaal	53	60.392	10	4.833	45	41.039	4	1.779	212	186.553	324	294.596
Kraamhokken												
V 2.1	/	/	/	/	1	110	/	/	2	160	3	270
V 2.2	20	1.955	6	332	37	2.534	3	156	91	5.275	157	10.252
V 2.5	2	120	/	/	/	/	/	/	3	76	5	196
V 2.6	8	492	2	125	11	848	/	/	15	1.745	36	3.210
Totaal	30	2.567	8	457	49	3.492	3	156	111	7.256	201	13.928
Guste en dragende zeugen												
V 3.1	22	3.010	3	234	22	1.574	2	140	59	4.348	108	9.306
V 3.2	/	/	/	/	1	40	1	60	7	522	9	622
V 3.5	37	4.983	22	3.308	48	6.034	8	1.225	129	14.584	244	30.134
V 3.6	1	24	5	573	7	1.027	1	70	13	1.367	27	3.061
V 3.7	1	90	/	/	8	796	/	/	9	771	18	1.657
Totaal	61	8.107	30	4.115	86	9.471	12	1.495	217	21.592	406	44.780
Vleesvarkens												
V 4.4	1	485	/	/	/	/	/	/	/	/	1	485
V 4.6	9	7.389	4	2.267	5	1.626	2	211	17	7.002	37	18.495
V 4.7	92	60.429	17	8.270	60	32.877	12	6.215	259	122.804	440	230.595
Totaal	102	68.303	21	10.537	65	34.503	14	6.426	276	129.806	478	249.575
Wassers (excl. biggen)												
S 1	12	10.928	2	1.267	58	56.855	3	3.002	115	75.399	190	147.451
S 2	48	60.205	9	8.642	20	17.851	2	2.997	66	45.798	145	135.493
Totaal	60	71.133	11	9.909	78	74.706	5	5.999	181	121.197	335	282.944
Totaal	306	210.502	80	29.851	323	163.211	38	15.855	997	466.404	1.744	885.823
% t.o.v. totaal	18%	24%	5%	3%	19%	18%	2%	2%	57%	53%		

Tabel 129. Aantal vergunningen voor en aantal stuks pluimvee in emissiearme stallen in Vlaanderen, per provincie													
Systeem	Antwerpen		Limburg		Oost-Vlaanderen		Vlaams-Brabant		West-Vlaanderen		Totaal		
	verg.	dieren	verg.	dieren	verg.	dieren	verg.	dieren	verg.	dieren	verg.	dieren	
Opfokpoeljen legkippen													
P 1.3	/	/	1	13.670	/	/	/	/	/	/	/	1	13.670
P 1.4	/	/	1	10.000	/	/	/	/	/	/	/	1	10.000
P 2.1	1	59.500	2	92.567	1	15.000	/	/	/	/	/	4	167.067
Totaal	1	59.500	4	116.237	1	15.000	/	/	/	/	/	6	190.737
Legkippen													
P 3.3	1	27.000	1	39.924	/	/	/	/	/	/	/	2	66.924
P 3.4	1	38.880	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1	38.880
P 3.5	2	120.180	/	/	1	39.200	/	/	/	/	/	3	159.380
P 4.2	4	92.871	1	33.000	5	144.830	/	/	/	/	/	10	270.701
P 4.3	10	316.648	1	46.950	4	73.000	1	36.640	2	79.690	2	18	552.928
Totaal	18	595.579	3	119.874	10	257.030	1	36.640	2	79.690	2	34	1.088.813
Slachtkuiken ouderdieren													
P 5.4	3	24.217	1	6.600	2	33.453	1	12.829	3	36.644	3	10	113.743
P 5.5	/	/	/	/	1	11.720	/	/	/	/	/	1	11.720
Totaal	3	24.217	1	6.600	3	45.173	1	12.829	3	36.644	3	11	125.463
Wassers													
S 1	1	7.885	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1	7.885
Totaal	1	7.885	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1	7.885
Totaal	23	687.181	8	242.711	14	317.203	2	49.469	5	116.334	5	52	1.412.898
% t.o.v. totaal	44%	49%	15%	17%	27%	22%	4%	10%	8%				

COLOFON

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Ir. Toon Denys, gedelegeerd bestuurder

Gulden Vlieslaan 72

1060 Brussel

VORMGEVING

Antenno Marketing en Communicatie

FOTOGRAFIE

Foto p. 10: © Hugo Vanderwegen / LNE

Foto p. 102: © Jan Lamberts / ANB

Overige foto's: VLM-archief

